

Διπλωματική Εργασία:

*Ανάλυση του οικιστικού δικτύου της νήσου Άνδρου
Διαφοροποιήσεις - Μετασχηματισμοί - Προοπτικές*

Αμαλία Ταμουραντζή

Επιβλέπων Καθηγητής:
Σαγιάς Ι.

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ & ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ»

Διπλωματική Εργασία:

*Ανάλυση του οικιστικού δικτύου της νήσου Άνδρου
Διαφοροποιήσεις - Μετασχηματισμοί - Προοπτικές*

Αμαλία Ταμουραντζή

Επιβλέπων Καθηγητής:
Σαγιάς Ι.

Αθήνα, Ακαδημαϊκό Έτος 2007 - 2008

Πρόλογος

Η Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II – Κωνσταντινούπολη, 1996), έθεσε τις βάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων και παράλληλα της προστασίας των φυσικών και πολιτισμικών πόρων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών.

Βασικό ζητούμενο αποτελεί η διατύπωση ενός Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος, στα πλαίσια της Habitat Agenda, του οποίου η φιλοσοφία, οι κατευθύνσεις και οι συγκεκριμένες δράσεις και μέτρα, να απαντούν με αποτελεσματικό τρόπο στις ανάγκες και τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας και παράλληλα να προδιαγράφουν τις προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξής της. Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ουσιαστικός στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και στην ανάληψη σχετικών δράσεων και πρωτοβουλιών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων.

Βασική προϋπόθεση για τον επιτυχή και αποτελεσματικό σχεδιασμό του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος είναι η ρεαλιστική και σε βάθος διάγνωση των τοπικών προβλημάτων και η ιεράρχησή τους, με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές προτεραιότητες και τις δυνατότητες για ανάπτυξη στα πλαίσια της αειφορίας. Απαιτείται η συστηματική διερεύνηση στους τομείς της οικιστικής ανάπτυξης, του περιβάλλοντος και της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και ο καθορισμός των στόχων, που θα αποτελέσουν τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές της βιώσιμης ανάπτυξης και θα οδηγήσουν στην αντιμετώπιση των κύριων προβλημάτων της περιοχής και στην αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της.

Ευχαριστώ θερμά τον Καθηγητή κ. Σαγιά Ι. για την ευκαιρία που μου έδωσε να συνεργαστώ μαζί του. Η παρακολούθηση και κατεύθυνση, από μέρους του, των διαφόρων σταδίων της διπλωματικής εργασίας, αποτέλεσε για μένα πολύτιμη βοήθεια κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	1
1.1. Σκοπός της εργασίας.....	1
1.2. Δομής της εργασίας.....	2
1.3. Δεδομένα και πηγές της εργασίας.....	4
2. Γενικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου.....	5
2.1. Ιστορική Αναδρομή.....	5
2.2. Διοικητικά Χαρακτηριστικά.....	8
2.3. Γεωμορφολογικά και Περιβαλλοντικά Χαρακτηριστικά.....	11
2.3.1. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά.....	11
2.3.2. Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά.....	14
2.3.3. Γεωλογικά και Υδρολογικά Χαρακτηριστικά.....	15
2.3.4. Χλωρίδα – Πανίδα.....	18
2.3.5. Προστατευόμενες Περιοχές.....	19
3. Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης.....	21
3.1. Δημογραφικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού.....	21
3.1.1. Πληθυσμιακά Μεγέθη.....	23
3.1.2. Κατανομή Πληθυσμού κατά Φύλο και Ομάδες Ηλικιών.....	28
3.1.3. Χαρακτηριστικά Νοικοκυριών.....	34
3.1.4. Οικογενειακή Κατάσταση.....	35
3.1.5. Μορφωτικό Επίπεδο.....	36
3.1.6. Δεδομένα Απασχόλησης.....	39
3.2. Οικονομική Δραστηριότητα.....	50
3.2.1. Πρωτογενής Τομέας.....	50
3.2.2. Δευτερογενής Τομέας.....	57
3.2.3. Τριτογενής Τομέας.....	59
3.2.3.1. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Άνδρο.....	61

3.3. Χωροταξική Οργάνωση.....	63
3.3.1. Το σύγχρονο πλαίσιο της οικοδομικής δραστηριότητας στις Κυκλάδες.....	63
3.3.2. Στοιχεία δόμησης τις τελευταίες δεκαετίες.....	64
3.3.3. Εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας την τελευταία 10ετία.....	66
3.3.4. Συγκριτική αξιολόγηση του φαινομένου μεταξύ Κυκλάδων και λοιπών νησιωτικών νομών στο Αιγαίο.....	67
3.3.5. Συγκριτική αξιολόγηση του φαινομένου ενδοκυκλαδικά.....	68
3.3.6. Χωροταξική οργάνωση της Άνδρου.....	69
3.3.7. Οικοδομική δραστηριότητα την τελευταία 10ετία.....	78
3.3.8. Αντικειμενικές Αξίες Γης.....	85
3.3.9. Εφαρμογή : Διερεύνηση της οικοδομικής δραστηριότητας μέσω της επεξεργασία διαχρονικών εικόνων.....	91
3.3.9.1. Περιοχή μελέτης.....	91
3.3.9.2. Δεδομένα και Μεθοδολογία.....	93
3.4. Τεχνική Υποδομή.....	99
3.4.1. Οδικό Δίκτυο.....	99
3.4.2. Ακτοπλοϊκή Συγκοινωνία.....	101
3.4.3. Υποδομές Ενέργειας.....	103
3.4.4. Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων.....	106
3.5. Κοινωνική Υποδομή.....	107
3.6. Πολιτιστικό Περιβάλλον.....	108
3.6.1. Μουσεία και Αξιοθέατα.....	109
3.6.2. Αρχαιολογικοί Χώροι και Αξιοθέατα.....	112
3.6.3. Μοναστήρια.....	115
3.6.4. Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική.....	116
3.6.4.1. Οι παραδοσιακές «ξερολιθιές».....	118
3.6.4.2. Ταξινόμηση ξερολιθικών.....	119
4. Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης και Εντοπισμός των Προβλημάτων και των Τάσεων.....	121

4.1. Εντοπισμός των κυριότερων τάσεων.....	122
5. Στόχοι και Σενάρια Ανάπτυξης.....	128
5.1. Καθορισμός Βασικών Στόχων.....	128
5.2. Ανάλυση Βασικών Στόχων.....	129
5.2.1. Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη τού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.....	129
5.2.2. Διατήρηση της ποικιλομορφίας της υπαίθρου και προστασία του τοπίου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη.....	130
5.2.3. Κατευθύνσεις για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και των ενεργειακών πόρων.....	131
5.2.4. Χωρική διάρθρωση και ανάπτυξη των δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών.....	132
5.2.5. Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη των κύριων παραγωγικών τομέων.....	133
5.2.6. Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού και παράκτιου χώρου.....	136
5.2.7. Προϋποθέσεις - μηχανισμοί υλοποίησης.....	138
6. Συμπεράσματα.....	140
Παράρτημα.....	142
Βιβλιογραφία.....	150

1. Εισαγωγή

1.1. Σκοπός της εργασίας

Τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν μια γεωγραφική ενότητα πλήρως διακεκριμένη από την υπόλοιπη Ελλάδα. Λόγοι γεωμορφολογικοί, κλιματολογικοί, ιστορικοί και εν τέλει οικονομικοί, συνετέλεσαν στο γεγονός αυτής της ιδιαιτερότητας, γεγονός που είχε αντανάκλαση και στην διαφορετική τους εξέλιξη μέσα στο χρόνο. Η φυσική ομορφιά, το κλίμα, η θάλασσα, η αρχιτεκτονική και ο φιλόξενος χαρακτήρας των ανθρώπων, συνέβαλαν στην μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού με θετικές και αρνητικές συνέπειες. Θετικές γιατί ενίσχυσαν το εισόδημα των κατοίκων και βοήθησαν στον περιορισμό της δημογραφικής συρρίκνωσης, αρνητικές γιατί δημιούργησαν ισχυρές πιέσεις πάνω στο περιβάλλον και αλλοίωσαν πολλά από τα αυθεντικά χαρακτηριστικά των τοπικών κοινοτήτων. Τα νησιά του Αιγαίου παρουσιάζουν από την άποψη αυτή διπλό ενδιαφέρον: ευνοείται η θεώρησή τους ως ανεξάρτητων μονάδων μέσα στα πλαίσια του ενιαίου ελληνικού χώρου και απαιτούν ρυθμίσεις και πολιτικές που μπορεί να διαφέρουν απ' αυτές της υπόλοιπης Ελλάδας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση του οικιστικού δικτύου της Νήσου Άνδρου. Αφορμή για την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας, αποτέλεσε το γεγονός ότι η Άνδρος αποτελεί ένα νησί με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που την διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων. Η μακραίωνη ιστορία της, η αρχιτεκτονική, το κλίμα, η πλούσια βλάστηση και τα άφθονα πηγαία νερά, αλλά ακόμα και η γεωγραφική της θέση, λόγω εγγύτητας προς την Αττική, αποτελούν έναυσμα για μελέτη τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η εξέλιξη που παρουσίασε το νησί μέσα στα χρόνια και ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς είναι εμφανής η επίδραση του τουρισμού και κυρίως η μετεξέλιξη του ως «προάστιο» της Αθήνας, γεγονός που αντανακλάται στην έντονη οικοδομική δραστηριότητα.

Η καινοτομία του παρόντος εγχειρήματος έγκειται στο γεγονός ότι παρά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιού και την εξέλιξη του, μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει μια συστηματική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και κατά συνέπεια απουσιάζει

οποιοδήποτε «εργαλείο» θα μπορούσε να οδηγήσει στην θέσπιση στόχων και στον καθορισμό των δράσεων εκείνων που θα οδηγούσαν το νησί σε ανάπτυξη με βάση τις αρχές της αειφορίας.

Στα πλαίσια της παρούσης εργασίας, η εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης επιτυγχάνεται μέσω μιας έρευνας, που αφορά τη μέτρηση των διαστάσεων της ανάπτυξης και εξέλιξης του νησιού, ήτοι την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, με στόχο να αποτελέσει τη βάση για έναν ορθότερο και ρεαλιστικότερο σχεδιασμό. Τελικός δε σκοπός είναι, μέσω της αποτίμησης των αποτελεσμάτων της έρευνας, να προωθηθεί η βελτίωση της βιωσιμότητας της περιοχής με βάση τις αρχές της αειφορίας.

Η γνώση της υπάρχουσας κατάστασης βάσει τις τοπικές κοινωνίες μπροστά στην υποχρέωση μιας συστηματικής μελέτης των παραμέτρων που συνθέτουν το οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό γίνεσθαι και ενισχύει την αυτογνωσία τους αλλά και την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τα κρίσιμα προβλήματα του τόπου τους.

1.2. Δομή της εργασίας

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, που όπως προαναφέρθηκε συνιστά τη βάση για την περαιτέρω μελέτη μιας περιοχής, αποτελεί το κύριο μέρος αυτής της εργασίας. Οι τομείς που εστιάζει η εργασία είναι η οικονομία, η κοινωνία και το περιβάλλον και η εκτίμηση της ανάπτυξης της περιοχής μελέτης προκύπτει από επεξεργασία των δεδομένων, που έχουν συλλεγεί και από την εξαγωγή ενός πλήθους δεικτών ικανών να «φωτογραφίσουν» τις τάσεις που ακολουθεί το νησί της Άνδρου. Όπως ορίζει η Habitat Agenda, για την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι απαραίτητη προϋπόθεση ο καθορισμός και η χρήση δεικτών, που να παρέχουν ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες για την ακριβή αποτίμηση της κατάστασης, την παρακολούθηση των εξελίξεων στους ανθρώπινους οικισμούς, την επιλογή συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων αλλά και την συστηματική παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής τους.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία που αφορούν το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, δίνονται κλιματολογικά στοιχεία, γεωλογικά κ.λπ. Εν συνεχεία υπάρχει εκτενής ανάλυση του δημογραφικού προφίλ της Άνδρου,

επικεντρωμένο σε πληθυσμιακά μεγέθη και μεγέθη που αφορούν την απασχόληση. Η εικόνα που παρουσιάζει η Άνδρος σε σχέση με τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, έρχεται να ολοκληρώσει την ανάλυση, που αφορά την απασχόληση και τα οικονομικά χαρακτηριστικά του νησιού και να δώσει στοιχεία για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Η ενότητα εκείνη, που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, είναι αυτή της χωροταξικής οργάνωσης, όπου παρέχονται πλήθος δεδομένων, δεικτών και απεικονίσεων. Για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα επιχειρείται αρχικά μία μελέτη του φαινομένου της ανοικοδόμησης σε επίπεδο Κυκλάδων και εν συνεχεία σε επίπεδο νησιού. Δίνεται με αυτό τον τρόπο η δυνατότητα επεξεργασίας των δεδομένων, που αφορούν την οικοδομική δραστηριότητα της Άνδρου, σε σχέση με αυτά των άλλων νησιών και περαιτέρω η εξαγωγή συμπερασμάτων για το νησί και τις περιοχές όπου η ανάπτυξη είναι πιο έντονη. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται και μία ανάλυση της ανοικοδόμησης σε μία επιλεγμένη περιοχή της Άνδρου από διαχρονικές αεροφωτογραφίες.

Το τελευταίο μέρος της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης προσεγγίζει το θέμα ως προς τα χαρακτηριστικά του νησιού που αφορούν τις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές αλλά και το πολιτισμικό περιβάλλον, που είναι ιδιαίτερα έντονο στην Άνδρο και μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Στο 3^ο Κεφάλαιο και με βάση τα δεδομένα και τους δείκτες, που προέκυψαν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, γίνεται αξιολόγηση αυτών των δεδομένων και εντοπίζονται τα κύρια προβλήματα του νησιού αλλά και οι τάσεις που ακολουθεί. Αναλυτικότερα, ως προς τα παραπάνω, εξετάζονται οι τομείς της δημογραφίας και της απασχόλησης, του περιβάλλοντος, της οικονομικής δραστηριότητας, του τουρισμού και της χωροταξικής οργάνωσης.

Όλα τα δεδομένα, που έχουν καταγραφεί, επεξεργαστεί και αναλυθεί στο κύριο και μεγαλύτερο μέρος αυτής της διπλωματικής εργασίας, δημιουργούν τη βάση για την αναγνώριση των τομέων που χρήζουν βελτίωσης ή άμεσης επέμβασης, με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη του νησιού. Οι παρεμβάσεις που προτείνονται στο τελευταίο κεφάλαιο βασίζονται στις αρχές της αειφορίας, δηλαδή, συνδυάζουν το καθαρό περιβάλλον με την μακροπρόθεσμη προοπτική του τουρισμού, τις νέες και ήπιες τεχνολογίες με την δημιουργία νέων ευκαιριών για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα, αλλά και

την διατήρηση των φυσικών πόρων και του τοπίου με την αξιοποίηση της υπεραξίας τους και την ταυτόχρονη προστασία τους από ενδεχόμενες καταστροφικές ανθρώπινες παρεμβάσεις.

1.3. Δεδομένα και πηγές της εργασίας

Πολλά πρακτικά προβλήματα προέκυψαν λόγω της ανυπαρξίας πρωτογενών αλλά και επεξεργασμένων στοιχείων για το νησί της Άνδρου και δυστυχώς αυτό είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν πολλές ορεινές και νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν η αναζήτηση των δεδομένων εκείνων που περιγράφουν την υφιστάμενη κατάσταση σε πλήθος διαφορετικών πηγών. Τα δημογραφικά δεδομένα, τα δεδομένα που αφορούν τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και τα στοιχεία για την οικοδομική δραστηριότητα αντλήθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (απογραφή πληθυσμού 1991 και 2001, απογραφή οικοδομών - κτιρίων 1990 και 2000, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000). Ωστόσο, ακόμα και τα στοιχεία της ΕΣΥΕ δεν συμπεριλαμβάνουν σημαντικά μεγέθη της σύγχρονης πραγματικότητας, όπως είναι για παράδειγμα η κατανομή και η προέλευση του εισοδήματος, ούτε στοιχεία για την κατάσταση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της κάθε περιοχής, όπως π.χ. η έκταση και το είδος των βιοτόπων. Επίσης σε πολλές περιπτώσεις τα στοιχεία δίνονται σε επίπεδο νομού και όχι δημοτικού διαμερίσματος, γεγονός που κάνει δύσκολη την αναγωγή τους στις μονάδες που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας έρευνας, δηλαδή τις περιοχές της Άνδρου. Τέλος, κάποια στοιχεία συλλέχθηκαν από τους δήμους της Άνδρου, από διάφορους κοινωνικούς φορείς και ινστιτούτα που αναφέρονται αναλυτικά μέσα στην εργασία.

Για την χαρτογράφηση των διαφόρων δεικτών που έχουν προκύψει χρησιμοποιήθηκαν υπόβαθρα κλίμακας 1:50.000 της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού και η επεξεργασία τους έγινε στο λογισμικό πακέτο ArcGIS v.9 και κυρίως με χρήση των βασικών εφαρμογών του: ArcInfo και ArcMap. Πιο αναλυτικά, τα διαθέσιμα δεδομένα για την Άνδρο είναι : ακτογραμμή, όρια ΟΤΑ, οικισμοί, υδρολογικό δίκτυο, οδικό δίκτυο, προστατευόμενες περιοχές (natura) και χρήσεις γης (corine 2000).

2. Γενικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου

2.1. Ιστορική Αναδρομή

[πηγές : Γιοχάλας Τ. (2000), Πασχάλης Δ. (1995), Πολέμης Δ. (1988), Πολέμης Δ. (1987)]

Η Άνδρος είναι ένα νησί με μακραίωνη ιστορία. Κατοικείται από τα αρχαία χρόνια και γνώρισε εποχές δόξας και πλούτου. Από πολύ νωρίς αναδείχθηκε σε ναυτική δύναμη του Αιγαίου και αποτέλεσε το μήλο της Έριδος για πολλούς κατακτητές. Το όνομα της Άνδρου ανάγεται στη μυθολογία. Η επικρατέστερη εκδοχή είναι αυτή που θέλει ως πρώτο οικιστή του νησιού τον Άνδρο. Ο Ανδρεύς είχε θεϊκή καταγωγή και πατέρας του ήταν ο Άνιος, γιος του θεού Απόλλωνα, μητέρα του δε ή Κρέουσα ή Ροιώ, κόρη του Σταφύλου, γιου του θεού Διόνυσου. Η μυθολογική καταγωγή των κατοίκων του νησιού ερμηνεύει την κυρίαρχη λατρεία του θεού Διόνυσου και την παρουσία των θεών - προγόνων στα νομίσματά τους.

Το νησί έχει πλούσιες γεωγραφικές αντιθέσεις και συνδυάζει το ξερό κυκλαδίτικο τοπίο με την πλούσια βλάστηση και τα άφθονα νερά. Σ' αυτά τα νερά οφείλει η Άνδρος την ομορφιά της αλλά και τα αρχαία της ονόματα, *Λασία* (με πλούσια βλάστηση) και *Υδρούσα* (με άφθονα νερά). Η γεωγραφική θέση του νησιού ανάμεσα στην Ηπειρωτική Ελλάδα και τα συμπλέγματα των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και την Ανατολή, οι πολλές φυσικές ομορφιές και τα άφθονα νερά, έκαναν ευνοϊκή τη θέση της Άνδρου στις πνευματικές και πολιτιστικές επιδράσεις πολλών πολιτισμών, αλλά προκάλεσαν και μεγάλα δεινά στην ιστορική της διαδρομή.

Ως πρώτοι κάτοικοι της Άνδρου αναφέρονται οι Πελασγοί, οι Κάρες, οι Φοίνικες και οι Κρήτες, ενώ περίπου στα 1000 π.Χ. έγινε η αποίκηση της Άνδρου από τους Ίωνες. Περίοδος ακμής υπήρξε το β' μισό του 8^{ου} π.Χ. αιώνα (750 - 700 π.Χ.). Οι κάτοικοι της Άνδρου, Ίωνες άκμασαν με την εκμετάλλευση του σιδήρου, το εμπόριο και την ίδρυση αποικιών στη Χαλκιδική. Μέχρι τον 6^ο π.Χ. αιώνα, η Άνδρος ήταν ανεξάρτητη πολιτεία και ανήκε στην αμφικτιονία της Δήλου, κέντρο λατρείας του Ήλιου.

Οι αρχαιολογικές ανασκαφές αποδεικνύουν την ύπαρξη ανεπτυγμένων οικισμών από τους μυκηναϊκούς χρόνους ή και παλαιότερα. Το νησί έρχεται στο προσκήνιο της ιστορίας κατά τη Γεωμετρική Περίοδο (9^{ος} - 7^{ος} αιώνας π.Χ.), όπως μαρτυρούν ίχνη οικισμού που σώζονται στη Ζαγορά, στη ΝΔ ακτή του νησιού.

Στο τέλος του 7^{ου} π.Χ. αιώνα, η Άνδρος υπήρξε μητρόπολη τεσσάρων σημαντικών αποικιών στην περιοχή της Χαλκιδικής. Ήταν οι αποικίες Άκανθος, Σάνη, Άργιλος και Στάγειρος πατρίδα του φιλόσοφου Αριστοτέλη. Στην περίοδο των Περσικών Πολέμων, κατά τον Ηρόδοτο, οι Ανδριώτες, όπως και οι άλλοι νησιώτες, φέρονται να "μήδισαν", παρέχοντας "γη και ύδωρ" στους Πέρσες. Η τιμωρία που προσπάθησε να επιβάλει η Αθήνα στην Άνδρο αποτυγχάνει. Ο Θεμιστοκλής, ο αρχηγός του εκστρατευτικού σώματος, δεν μπορεί να καταλάβει την πόλη, η οποία διέθετε ιδιαίτερα ισχυρή οχύρωση και απαιτεί χρήματα. Οι Ανδριώτες επικαλέστηκαν πενία και αυτό υπήρξε αφορμή αντιπάθειας μεταξύ Αθηναίων και Ανδριωτών.

Στην περίοδο της κλασικής αρχαιότητας, η Άνδρος συμμετέχει στην Α' Αθηναϊκή Συμμαχία από την οποία αποστατεί και γνωρίζει για δεύτερη φορά, το 409 π.Χ., την πολιορκία από τους Αθηναίους με αρχηγό αυτή τη φορά τον Αλκιβιάδη, η οποία αποτυγχάνει και πάλι. Το 411 π.Χ., οι Ανδριώτες αποσκιρτούν από την Αθήνα, πηγαίνουν με το μέρος της Σπάρτης, αλλά επανέρχονται και εντάσσονται στη Β' Αθηναϊκή Συμμαχία το 378 π.Χ. Μετά τη μάχη στη Χαιρώνεια, το 338 π.Χ., όπου πολεμούν μαζί με τους Αθηναίους, η πόλη - κράτος της Άνδρου περνά στη μακεδονική κυριαρχία.

Κατά την Ελληνιστική ιστορική περίοδο, που ακολουθεί το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η Άνδρος καταρχάς βρέθηκε υπό άμεσο μακεδονικό έλεγχο και συμμετείχε στο κοινό των νησιωτών. Από το 315 π.Χ. έως το 31 π.Χ., πέρασε διαδοχικά κάτω από ρωμαϊκή, μακεδονική, πτολεμαϊκή και δεύτερη μακεδονική κυριαρχία. Το 199 π.Χ. ρωμαϊκά στρατεύματα αποβιβάστηκαν, πολιορκήσαν και άλωσαν την Παλαιόπολη.

Όπως και τα υπόλοιπα νησιά, μέχρι τον 11^ο αιώνα, η Άνδρος υπέφερε από τις πειρατικές επιδρομές πλήθους φυλών με κυριότερους του Σαρακηνούς. Αυτές όμως οι καταστροφές δεν εμπόδισαν το νησί να αναπτύξει μεγάλη πνευματική κίνηση. Τον 11^ο και 12^ο αιώνα το νησί γνωρίζει μεγάλη οικονομική άνθηση. Αναπτύσσεται η μεταξουργία και τα ανδριώτικα μετάξια γίνονται περιζήτητα στη Δύση. Αυτή η περίοδος ευημερίας αφήνει στο νησί τα μνημεία της μέχρι σήμερα.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους της Δ΄ Σταυροφορίας, η Άνδρος παραχωρείται μαζί με τις υπόλοιπες Κυκλάδες στους Ενετούς και δίνεται στο Μαρίνο Δάνδολο, ο οποίος την καταλαμβάνει το 1207 και γίνεται ο πρώτος της δυνάστης. Το νησί θα παραμείνει στην κυριαρχία των Βενετών μέχρι το 1566, οπότε και το εγκαταλείπουν για να το καταλάβουν οι Τούρκοι και να παραμείνει πλέον μέχρι την Επανάσταση του 1821 στην κυριαρχία τους.

Στην περίοδο των Βενετών το νησί αποκτά ισχυρή οχυρωματική προστασία. Οι Βενετοί επιθυμούν τον έλεγχο του θαλάσσιου δρόμου από τη Δύση προς την Κωνσταντινούπολη και τη Μαύρη Θάλασσα και γι αυτό μεταφέρουν το κέντρο του νησιού στην ανατολική ακτή. Κτιάζεται το Κάτω ή Μέσα Κάστρο στο νησάκι μπροστά στη Χώρα, όπου κατοικεί ο Μαρίνος Δάνδολος και οι διάδοχοί του. Την ίδια περίοδο χτιζεται το Πάνω Κάστρο στο Κοχύλου, σε απόκρημνη και οχυρή τοποθεσία με μεγάλη έκταση, ισχυρούς πύργους και πολλά υδραγωγεία. Κτιζεται ακόμη ο Πύργος του Μακροταντάλου στο Βόρειο άκρο του νησιού, ο οποίος εποπτεύει τον πορθμό του Κάβο - Ντόρο. Στην περίοδο της Ενετοκρατίας και συγκεκριμένα τον 15^ο αιώνα, φαίνεται πως έλαβε χώρα η μαζική μετοικεσία στο νησί, κυρίως στο βόρειο τμήμα του, αλβανόφωνων πληθυσμών από την Αττική και την Εύβοια.

Εικόνα 2.1. Αποψη της Χώρας της Άνδρου (πηγή : Δήμος Άνδρου)

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας δεν είναι τόσο σκληρή για την Άνδρο, σε σχέση με τις άλλες ελλαδικές περιοχές. Στο διάστημα της οθωμανικής κυριαρχίας η Άνδρος, όπως και άλλα νησιά του Αιγαίου, έχαιρε ενός προνομιακού καθεστώτος, το οποίο εξασφάλιζε

τόσο μια σχετική οικονομική ευμάρεια, όσο και την κοινωνική πρωτοκαθεδρία των οικογενειών που προέρχονταν από το φεουδαλικό πλαίσιο της προηγούμενης περιόδου.

Η Άνδρος συμμετείχε ενεργά στην επανάσταση του 1821. Αξίζει να αναφερθεί ότι 37 Ανδριώτες ήταν μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Στις 10 Μαΐου του 1821, ο Θεόφιλος Καΐρης ύψωσε το λάβαρο της Επανάστασης κι έτσι άρχισε μια νέα περίοδος για το νησί. Η Άνδρος ενσωματώθηκε με το νεοσύστατο Ελληνικό κράτος το 1829, μαζί με τα υπόλοιπα νησιά.

Το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα μία νέα αστική τάξη εμφανίστηκε αποτελούμενη από τις οικογένειες εκείνων που ασχολούνταν με την ναυτιλία. Οι καπετάνιοι έγιναν πλοιοκτήτες και τα πλοία τους έκαναν το όνομα της Άνδρου διάσημο σε όλο τον κόσμο. Τα τελευταία 20 χρόνια, μαζί με την ναυτιλία και την γεωργία σημειώθηκε και μία ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα με τις θετικές και αρνητικές της πλευρές, η οποία κορυφώθηκε τα τελευταία δέκα χρόνια.

2.2. Διοικητικά Χαρακτηριστικά

Η Άνδρος ανήκει στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και διοικητικά ανήκει στη Νομαρχία Κυκλάδων. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Χώρα ή Άνδρος, όπου βρίσκεται και η έδρα της Επαρχίας Άνδρου. Το νησί, μετά την συνένωση των κοινοτήτων σε δήμους, σύμφωνα με το σχέδιο Καποδίστρια, διαιρείται σε τρεις δήμους : δήμος Άνδρου, δήμος Κορθίου και δήμος Υδρούσας. Αναλυτική παρουσίαση τους με αναφορά στα δημοτικά διαμερίσματα κάθε δήμου και τους οικισμούς, την έκταση και τον χαρακτηρισμό των περιοχών ως ορεινών, ημιορεινών και πεδινών δίνεται στον πίνακα 2.1.

	Δημ. Διαμ. (τέως ΟΤΑ)	Οικισμοί	Έκταση σε στρέμματα	Ορεινά ημιορεινά και πεδινά	Πυκνότητα πληθυσμού ανά τ.χμ.
Δήμος Άνδρου Έδρα : Χώρα	Άνδρου	Άνδρος, Βραχνός, Λιβάδια, Μέσα Χωρίον	11300	Η	159,38
	Αποικίων	Αποίκια, Κατακαλαίοι, Μονή Αγίου Νικολάου	10571	Ο	27,34
	Βουρκωτής	Βουρκωτή	29328	Ο	2,97
	Λαμύρων	Λάμυρα, Μεσαθούριον, Στραπουριές, Υψηλά	5548	Ο	68,49
	Μεσαριάς	Μεσαριά, Αλαδινόν, Αλάδον, Ζαγανιάρης, Κουμανή, Κουρέλιον, Μένητες, Μονή Παναχράντου, Ορεινόν, Φάλλικα	24215	Ο	37
	Πιτροφού	Πιτροφός, Μελίδα	16346	Ο	18,66
	Στενιών	Στενιές	5448	Π	64,06
Δήμος Κορθίου Έδρα : Κόρθι	Όρμου Κορθίου	Όρμος Κορθίου, Αγία Μαρίνα, Αλαμαννιά, Ρωγό, Χώνες	7722	Η	119,53
	Καππαριάς	Καππαριά, Μωρακαίοι, Πέρα Χωριό	8672	Ο	23,87
	Κορθίου	Κόρθι, Αηδόνια, Αϊπάτια, Αμονακλιός, Μουσιώνας, Πίσω Μεριά	44606	Ο	16,37
	Κοχύλου	Κοχύλου	6648	Ο	35,2
	Παλαιοκάστρου	Παλαιόκαστρον, Έξω Βουνίον, Επισκοπειόν, Μέσα Βουνίον, Σταυρός	8447	Ο	35,75
	Συνετίου	Συνετί	5823	Ο	25,93
Δήμος Υδρούσας Έδρα : Γαύριο	Γαυρίου	Γαύριο, Άγιος Πέτρος, Ακαμάτης, Γάιδαρος, Γίδες, Κάτω Άγιος Πέτρος, Κυπρί και τα νησιά: Μεγάλο, Πλατύ, Πράσσο, Τουρλίτης	22389	Η	47,75
	Αμολόχου	Αμμόλοχος	7103	Ο	9,71
	Άνω Γαυρίου	Άνω Γαύριο, Κουμάρι, Σχόλη	7454	Ο	14,22
	Άπροβάτου	Άνω Άπροβάτου, Αλικάνδρος, Καλαμάκι, Κάτω Άπροβάτου, Κούτσι	7298	Ο	41,93
	Άρνά	Άρνη, Ρέματα, Ατένι	28493	Ο	5,33
	Βιταλίου	Βιτάλι, Άγιος Συμεών	19891	Η	2,61
	Κατακόιλου	Κατάκοιλος, Ατένι, Κάτω Κατάκοιλος	14344	Ο	10,04
	Μακροταντάλου	Μακροτάνταλο, Άγιος Ιωάννης, Βαρίδι, Καλυβάρι, Μερμηγκιές, Παλαιστού, Χάρτες	54654	Η	4,72
	Μπατασίου	Μπατασί, Δαμασκηνός, Μονή Ζωοδόχου Πηγής, Στιβάρι	11495	Η	84,47
	Παλαιοπόλεως	Παλαιόπολη, Αγία Ελεούσα, Κόλυμπος	9297	Ο	16,89
	Φελλού	Επάνω Φελλός, Κάτω Φελλός	12949	Η	5,48

Πίνακας 2.1. Δήμοι και Δημοτικά Διαμερίσματα (πηγή : ΕΣΥΕ)

Χάρτης 2.1. Διοικητική διαίρεση της νήσου Άνδρου

2.3. Γεωμορφολογικά και Περιβαλλοντικά Χαρακτηριστικά

2.3.1. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

[πηγές : Καραπιέρης Λ. (1964), Δήμος Άνδρου : www.androsweb.gr, www.andros.gr]

Η Άνδρος είναι η βορειότερη του νησιωτικού συμπλέγματος των Κυκλάδων και δεύτερη σε μέγεθος μετά τη Νάξο. Βρίσκεται μεταξύ των νήσων Ευβοίας και Τήνου και χωρίζεται από την μεν πρώτη με τον πορθμό του Καφηρέως (Κάβο Ντ'ορο), πλάτους 6 περίπου ναυτικών μιλίων, από τη δε Τήνο με τον διάυλο του Στενού ή Αυλώνας, πλάτους $\frac{3}{4}$ του μιλίου.

Εκτείνεται από Βορειοδυτικά προς Νοτιοανατολικά και έχει σχήμα επιμήκες με μέγιστο μήκος 40 km και πλάτος 17 km. Η έκταση του νησιού ανέρχεται στα 380 km² και το συνολικό μήκος της ακτογραμμής του υπολογίζεται σε 148 km.

Είναι γενικά νησί ορεινό, με κατάφυτες χαράδρες και κοιλάδες και άφθονα επιφανειακά και υπόγεια νερά. Το έδαφος της Άνδρου είναι ορεινό με κυριότερους όγκους την Κουβάρα (μέγιστο υψόμετρο 997 μ. κορυφή Προφήτης Ηλίας) και το Πέταλο (1003 μ.) στο κέντρο του νησιού. Οι ακτές της απόκρημνες και έντονα διαμελισμένες, σχηματίζουν υπήνεμους, βαθιούς κολπίσκους, επιμήκη ακρωτήρια και μικρές, απομονωμένες και δυσπρόσιτες παραλίες.

Τα ορεινά τμήματα της Άνδρου είναι τέσσερα και έχουν διάταξη σχεδόν παράλληλη. Συναντώνται α) οι Άγιοι Σαράντα με τους λόφους Μακροτόνταλου και τις κοιλάδες Φελλού και Γαυρίου, β) το σύμπλεγμα Πέταλου - Κουβάρας, όπου βρίσκεται και η υψηλότερη κορυφή του νησιού με την περιοχή Κατακόιλου - Μπατσίου, γ) ο Γερακώνας (736 μ.) με την κοιλάδα της Μεσαριάς και δ) η Ράχη (681 μ.) με την κοιλάδα του Κορθίου.

Χάρτης 2.2. Απεικόνιση της Νήσου Άνδρου (πηγή : Δήμος Άνδρου)

Η ακτογραμμή της Άνδρου είναι γενικά βραχώδης και αλίμενη, αν εξαιρέσει κανείς τον βαθύ κόλπο του Γαυρίου στα βορειοδυτικά. Σημαντικοί πάντως και κατάλληλοι για ελλιμενισμό είναι ο κόλπος του Κάτω Κάστρου (Χώρα), που περιλαμβάνει τους όρμους Νιμπορειού και Παραπόρτι, και οι ανοιχτοί όρμοι του Κορθίου, Μπατσίου και Παλαιόπολης. Οκτώ φάρoi τοποθετημένοι σε καίρια σημεία των ακτών, διευκολύνουν

την ναυσιπλοΐα στους θαλάσσιους δρόμους από και προς το βόρειο Αιγαίο με σημαντικότερο το φάρο της Φάσας, που ελέγχει το πέρασμα του Κάβο-Ντόρο και έχει τη μεγαλύτερη εμβέλεια στο Αιγαίο.

Τα σπουδαιότερα από τα ακρωτήρια είναι ο Καμπανός στο βόρειο άκρο του νησιού, το Αρτεμίδι, η Γριά, ο Ακαμάτης, ο Κάτω Κόσμος, το Στενό στο ανατολικό μέρος της Άνδρου και το Διακόφτι, το Κακογκρέμι, ο Άγιος Σώστης και το Περιστέρι στα δυτικά παράλια. Πλην όμως αυτών, υπάρχουν πλήθος άλλων μικρότερων ακρωτηρίων που σχηματίζουν πολυάριθμους μικρούς κόλπους.

Μεγάλοι ποταμοί στην Άνδρο δεν υπάρχουν, αλλά υπάρχει πλήθος χειμάρων που διογκώνονται κατά τους χειμερινούς μήνες. Μεταξύ των σημαντικότερων χειμάρων του νησιού είναι ο Άχλας, που πηγάζει από το Πέταλο και εκβάλλει στην παραλία Άχλα, ο Αρνιπόταμος, που εκβάλλει στον όρμο της Λεύκας, ο Σεληνίτης, τα σχεδόν παράλληλα ρεύματα των Λουριών και Λιβαδιών, τα Διποτάματα κ.α. Η Άνδρος φημίζεται ωστόσο για τις πολυάριθμες πηγές της, από τις οποίες προέρχονται και τα αρχαία ονόματά της Υδρούσα και Νωναγρία (υγρό πεδίο). Οι περισσότερες πηγές βρίσκονται στο κεντρικό και νότιο τμήμα της νήσου. Η μεγαλύτερη είναι το Ζένιο στο Πέταλο σε ύψος περίπου 900 μ. Μέρος των υδάτων της πηγής αυτής διακλαδίζεται προς την Παλαιόπολη μέχρι την Αγία Τριάδα, στην περιφέρεια Πιτροφού, Μενήτων, Λαμύρων και μέρος της φθάνει μέχρι τον όρμο Γυάλια. Εκτός από την πηγή αυτή υπάρχουν και άλλες, των οποίων η παροχή είναι μεγάλη. Μεταξύ αυτών είναι η Κρύα Βρύση στην βόρεια πλευρά του Πετάλου, η πηγή Σπανού, οι πηγές Ασπροποτάμου σε ύψος 520 μ., η πηγή Κουμούλου στις Μένητες κ.λπ.

Γενικότερα η Άνδρος είναι η πλουσιότερη νήσος του συγκροτήματος των Κυκλάδων σε επιφανειακά ύδατα. Αυτό οφείλεται αφενός στο ύψος της βροχής που είναι μεγαλύτερο σε σχέση με το αντίστοιχο στα άλλα νησιά των Κυκλάδων και αφετέρου στο γεγονός ότι η Άνδρος συνίσταται κυρίως από κρυσταλλικούς σχιστόλιθους που είναι, ως επί το πλείστον, αδιαπέραστοι από το νερό.

2.3.2. Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά

[πηγές : Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ), Καραπιτέρης Λ. (1964)]

Το κλίμα της Άνδρου, ακόμη και στα ορεινά, είναι σχεδόν ήπιο λόγω της γειτνίασης με τη θάλασσα. Μετά το καλοκαίρι θερμότερη εποχή είναι το Φθινόπωρο. Οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες στο νησί παρουσιάζονται στις περιόδους που δεν πνέουν μελτέμια και ειδικά για σειρά ημερών, όμως αυτό είναι σπάνιο για την Άνδρο, γι' αυτό είναι και λίγες οι περιπτώσεις που η θερμοκρασία μπορεί να ξεπεράσει τους 40⁰C. Επίσης, οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες παρουσιάζονται στα πεδινά τμήματα και στη δυτική περιοχή της Άνδρου, όπου τα μελτέμια φτάνουν εξασθενημένα.

Αν συγκριθεί η θερμοκρασία της Άνδρου με αυτή της Αττικής, διαπιστώνεται ότι κατά τους ψυχρούς μήνες (Νοέμβριο μέχρι Απρίλιο) η θερμοκρασία της Άνδρου είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της Αττικής και αντίστροφα την θερινή περίοδο. Τέλος, η Άνδρος σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων είναι ψυχρότερη και ειδικά από τις δυτικές Κυκλάδες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Άνδρος είναι βορειότερη από τα άλλα νησιά αλλά και λόγω των βορείων ανέμων που είναι εντονότεροι στις βορειοανατολικές Κυκλάδες.

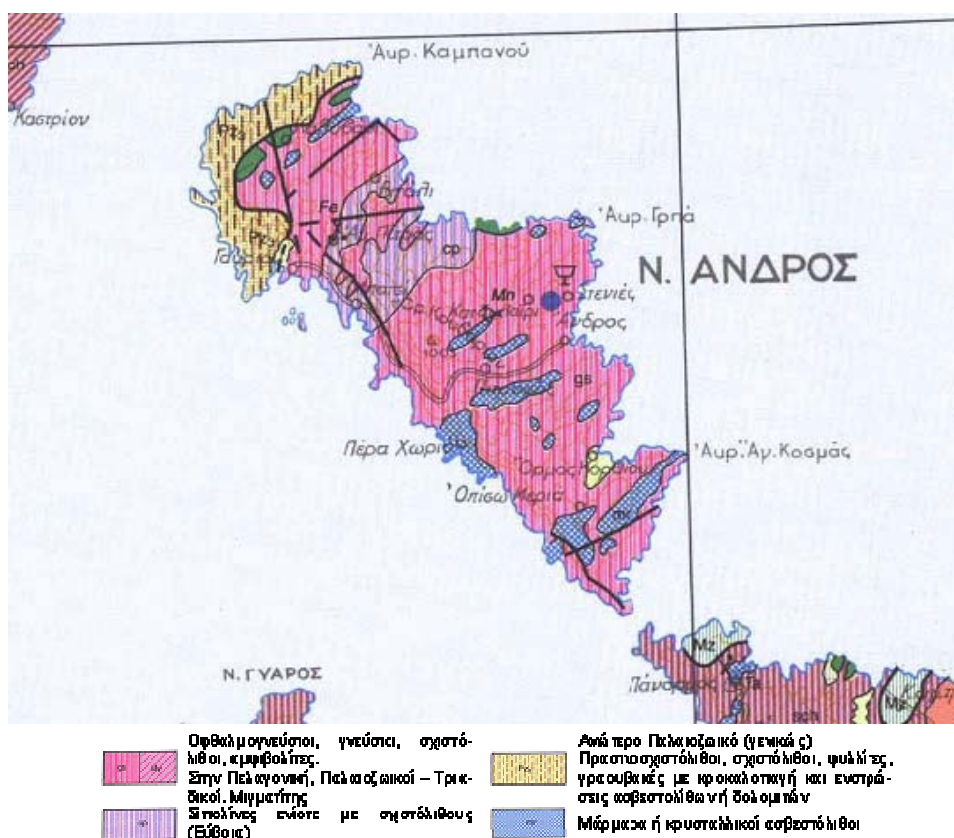
Στην Άνδρο συναντάται χιόνι στα ορεινά κυρίως τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο. Το νησί διακρίνεται για το υψηλότερο στις Κυκλάδες ετήσιο ύψος βροχόπτωσης, με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται από το ξηρό κλίμα και το άγονο έδαφος των υπόλοιπων νησιών και να είναι πλουσιότερο σε επιφανειακά και υπόγεια ύδατα. Τα μεγαλύτερα ύψη βροχής παρατηρούνται τους χειμερινούς μήνες και είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι είναι υπερδιπλάσια των αντίστοιχων της Αθήνας.

Τα μελτέμια ξεκινάν να πνέουν συνήθως τον Μάιο με μικρή συχνότητα και διάρκεια μέχρι το τέλος του Ιουνίου, όπου αρχίζουν να πνέουν εντονότερα μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου, για να εξασθενήσουν στη συνέχεια μέχρι το τέλος του Οκτωβρίου. Από όλες τις περιοχές της Ελλάδας, την μεγαλύτερη συχνότητα και ένταση σε μελτέμια παρουσιάζει το συγκρότημα των Κυκλάδων και ιδιαίτερα η Άνδρος, Τήνος, Μύκονος και Αμοργός. Στην περιοχή της Άνδρου τα μελτέμια πνέουν κυρίως από βορειοδυτικές και βόρειες διευθύνσεις και η συχνότητά τους ανέρχεται τον Ιούλιο σε 80,20% και τον Αύγουστο σε 83,81%.

2.3.3. Γεωλογικά και Υδρολογικά Χαρακτηριστικά

[πηγές : Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2004) : *Οδοιπορικό στην Άνδρο*, Πεχλιβάνογλου Κ. και Σουρή - Κουρούμπαλη Φ. (1997), Papanikolaou, D.I. (1978)]

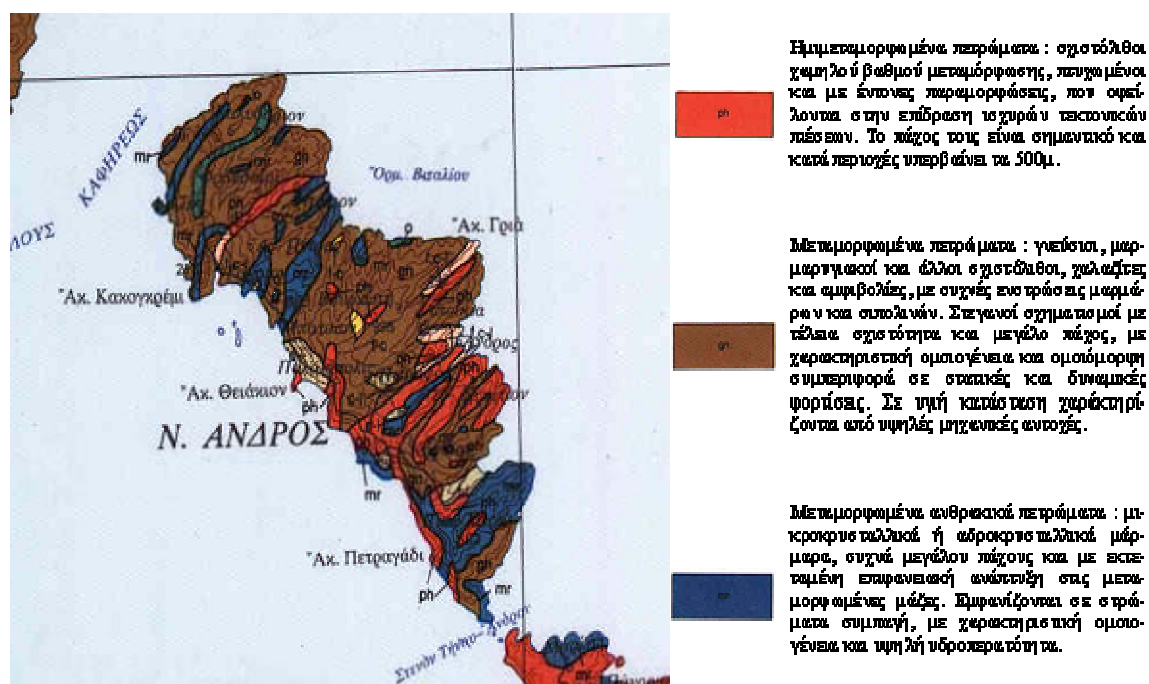
Η γεωλογική δομή της Άνδρου δεν διαφέρει ιδιαίτερα από αυτή που έχουν τα περισσότερα Κυκλαδονήσια. Τα πετρώματα του νησιού, σχεδόν εξ ολοκλήρου μεταμορφωμένα, είναι κυρίως αμφιβολίτες, σχιστόλιθοι και κατά δεύτερο λόγο μάρμαρα. Οι σχιστόλιθοι είναι μαρμαρυγιακοί με αλίτη, αμφιβόλους και χλωρίτη, ενώ σταδιακά μεταβαίνουν σε χαλαζίτες και φυλλίτες. Στην κεντρική Άνδρο υπάρχουν εκτεταμένες εκτάσεις σιπολινών, ενώ συναντώνται τοπικές εμφανίσεις μαρμάρων ή και κρυσταλλικών ασβεστολίθων, με σημαντική συνολική έκταση, και μικροεμφανίσεις σερπεντινιτών στη Β. Άνδρο. Τέλος, σύγχρονες αλλουβιακές προσχώσεις και κορήματα μικρής εκτάσεως συναντώνται τοπικά στην παράκτια ζώνη.

Χάρτης 2.3. Γεωλογική απεικόνιση της νήσου Άνδρου

(Πηγή : ΙΓΜΕ (1983), Γεωλογικός χάρτης Ελλάδας, κλίμακα 1:500.000)

Τα μεταλλοφόρα κοιτάσματα των γεωλογικών σχηματισμών επικεντρώνονται κυρίως στη Βορειοδυτική Άνδρο, και ιδιαίτερα στην περιοχή του Αγίου Πέτρου, του Φελλού και του Βιταλίου, δεν λείπουν όμως και από το κεντρικό τμήμα του νησιού. Τα κοιτάσματα είναι πλούσια σε σίδηρο και μαγγάνιο, γεγονός που εξηγεί τη λειτουργία πολυάριθμων μεταλλείων, τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και στο πρόσφατο παρελθόν.

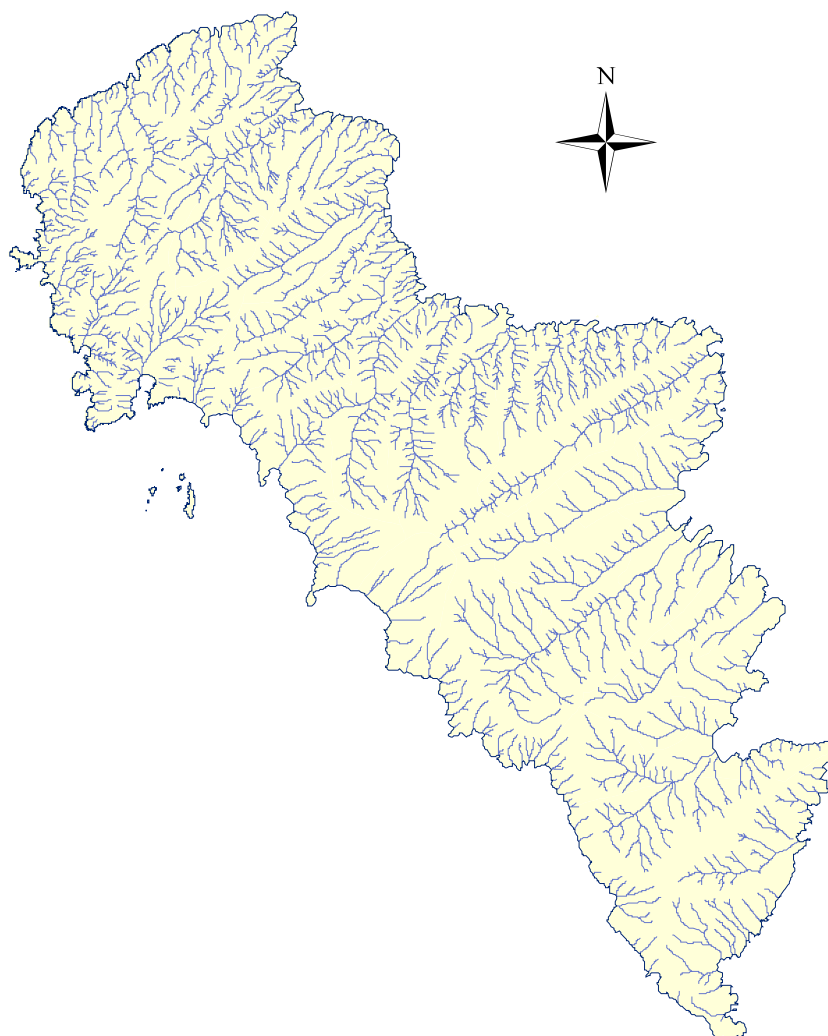

Χάρτης 2.4. Γεωτεχνική απεικόνιση της νήσου Άνδρου

(Πηγή : ΙΓΜΕ (1993), Γεωτεχνικός χάρτης Ελλάδας, κλίμακα 1:500.000)

Σε άμεση συνάρτηση με τη γεωλογική είναι και η υδρογεωλογική εικόνα της Άνδρου. Οι σχιστόλιθοι, βασικό συστατικό των πετρωμάτων της, ελάχιστα ευνοούν την κίνηση των υπόγειων υδάτων σε μεγάλα βάθη. Λεπτά στρώματα μαρμάρων εκτείνονται σε σημαντική έκταση μέσα στους σχιστόλιθους και, όντας ιδιαίτερα διαπερατά, λειτουργούν σαν σφουγγάρι αποστράγγισης των υπερκείμενων σχιστολίθων. Οι δύο αυτοί παράγοντες, σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό που έχει υποστεί το νησί σε παλαιότερες γεωλογικές περιόδους, συντελούν καθοριστικά στην γρήγορη υπερχειλίση των υδροφόρων στρωμάτων, που προκαλείται στο υπέδαφος από τα νερά της βροχής, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκδήλωσης πολυάριθμων πηγών σε όλη σχεδόν την

έκταση της Άνδρου. Εκτός όμως από τους γεωλογικής σημασίας λόγους ύπαρξης πολλών και πλούσιων πηγών, στη διαμόρφωση της υδρολογικής εικόνας του νησιού συντελούν δύο ακόμη παράγοντες. Ο πρώτος είναι το σημαντικό ετήσιο ύψος βροχής και ο δεύτερος οι εκτεταμένες λεκάνες απορροής, που ξεπερνούν σε αρκετές περιπτώσεις τα 10 km², κάτι ασυνήθιστο για τα κυκλαδικά δεδομένα.

Χάρτης 2.5. Υδρολογική απεικόνιση της νήσου Άνδρου

2.3.4. Χλωρίδα - Πανίδα

[πηγές : Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2004) : *Οδοιπορικό στην Άνδρο*, Ελληνική Πύλη Αγροτουρισμού : www.agrotravel.gr]

Η Άνδρος στερείται δασωδών εκτάσεων και μόνο κατά τόπους υπάρχουν αυτοφυή δασικά δέντρα όπως δρυς, πρίνοι, σφένδαμνοι, αγριελιές κ.λπ. Σε ορισμένες περιοχές όμως, και κυρίως στις κοιλάδες και τα πεδινά τμήματα, υπάρχει αφθονία οπωροφόρων και άλλων δέντρων, κυρίως εσπεριδοειδών και ελαιόδεντρων. Επίσης σε πολλά τμήματα ευδοκίμει και η άμπελος. Εντός των κοιλάδων και κυρίως δίπλα στις κοίτες των ποταμών και ρεμάτων είναι έντονη η βλάστηση από πλατάνους, ιτιές και άλλα υδροχαρή δένδρα και φυτά.

Εξετάζοντας λεπτομερέστερα τη διανομή του πρασίνου, παρατηρείται ότι αυτό αφθονεί περισσότερο στην ανατολική πλευρά του νησιού, προς το Αιγαίο Πέλαγος, που δέχεται περισσότερη βροχή από ότι η δυτική πλευρά, όπου η αυτοφυής βλάστηση είναι φτωχότερη. Στα ψηλότερα τμήματα ο φυτικός μανδύας είναι φτωχός εξαιτίας κυρίως των σφοδρών ανέμων. Τα δέντρα απουσιάζουν εντελώς και μόνο φρύγανα και άκανθοι απαντώνται. Σε περιοχές μετρίου και μικρού ύψους, η θαμνώδης βλάστηση είναι περισσότερη, αποτελούμενη από σχίνους, πρίνους, κουμαριές, ασπανάθους και άλλα. Σε υγρότερες περιοχές φύονται μύρτοι, σπάρτα, δάφνες και πυκνή ποώδης βλάστηση. Στα βαθύτερα μέρη των κοιλάδων που είναι και υγρότερα απαντώνται πλάτανοι, λεύκες, ιτιές, σκλήθρα, σφένδαμνοι ακόμα και κάλαμοι. Τέλος, στις κοίτες των ποταμών, που επί μεγάλες χρονικές περιόδους βρέχονται από νερό, αφθονούν οι λυγαριές και οι πικροδάφνες.

Στους υγρότοπους της Άνδρου, αλλά και σε ολόκληρη την έκτασή της, βρίσκουν καταφύγιο, τροφή και τόπο ξεκούρασης πολλά και σπάνια είδη πουλιών. Τα θηλαστικά που παρατηρούνται στην Άνδρο είναι ο Ασβός, το Πετροκούναβο, το Αγριοκούνελο και τα προστατευόμενα είδη Τρανορινόλοφος, Αρασκός και Σκαντζόχοιρος (*Epinaceus concolor*). Το σημαντικότερο ωστόσο θηλαστικό, που συναντάται σε θαλασσοσπηλιές ή σε βραχονησίδες κοντά στις ανδριώτικες ακτές, είναι η Μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*), από τα απειλούμενα και συνάμα σπανιότερα θηλαστικά στον κόσμο.

Οι Κυκλάδες αποτελούν μία από τις πιο ενδιαφέρουσες περιοχές της Ευρώπης από την άποψη της ερπετοπανίδας. Φίδια που εντοπίζονται στην Άνδρο είναι: ο Εφίος (το

μεγαλύτερο φίδι στις Κυκλάδες), ο Τυφλίτης (εντοπίζεται δύσκολα), ο Λαφίτης, ο Ανήλιαστος, το «Φίδι του κάμπου» ή Φουρνοφάισα (νερόφιδο), το Αγιόφιδο (λέγεται έτσι γιατί φέρει σχήμα σταυρού στο κεφάλι), το Σπιτόφιδο, η Δεντρογαλιά και η Οχιά (το μόνο δηλητηριώδες).

Η ορνιθοπανίδα στην Άνδρο αριθμεί πάνω από 200 είδη πουλιών. Κάποια προστατευόμενα είδη είναι: η κουκουβάγια, ο γκιώνης, το αηδόني, η καρδερίνα, ο Φλώρος, ο Μαυρολαίμης, ο Κορυδαλλός, το τρυγόνι κ.λπ.. Συναντώνται επίσης σπάνια είδη αρπακτικών πουλιών όπως ο φιδαιτός, ο σπιζαετός, το βραχοκιρκίνεζο, ο πετρίτης και ο μαυροπετρίτης, που είναι από τα πλέον απειλούμενα είδη στην Ευρώπη, αφού ο μισός πληθυσμός τους παγκοσμίως ζει στο Αιγαίο.

2.3.5. Προστατευόμενες Περιοχές

[πηγές : Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ. (2006), ΥΠΕΧΩΔΕ - Δίκτυο Ερευνητών Διαχείρισης Περιβάλλοντος (διαθέσιμο στο : <http://natura.minenv.gr/natura/>) , www.wwf.gr/ - υγρότοποι του Αιγαίου]

Στις προστατευόμενες περιοχές ανήκει ο όρμος Βιταλίου και ο κεντρικός όγκος του νησιού (GR4220001), όπου έχουν ενταχθεί στο κοινοτικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών “NATURA 2000” ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ). Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Άνδρου, καταλαμβάνει έκταση 72.4 km² και αποτελεί την πιο αραιοκατοικημένη περιοχή του νησιού. Αν και σε γενικές γραμμές μπορεί να θεωρηθεί ως τυπικό κυκλαδικό οικοσύστημα, πρόκειται για περιοχή μεγάλης αισθητικής αξίας και χαρακτηρίζεται από μοναδική μωσαϊκή εμφάνιση τύπων οικοτόπων, που οφείλεται στο μεγάλο υψόμετρο (όρος Πέταλο, 995 m), την παρουσία φαραγγιών, πηγών, ρεμάτων και εποχικών τελμάτων.

Τρεις από τους τύπους οικοτόπων, τα δάση καστανιάς (9260), τα υπολειμματικά αλλουβιακά δάση *Alno - ulmion* (91E0) και τα δάση στοές με *Salix alba* και *Populus alba*, αν και βρίσκονται μόνο σε μορφή συστάδων, είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αφού δεν συναντώνται αλλού στις Κυκλάδες. Επίσης υπάρχουν πολλά ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας και πολλά σπάνια φυτικά είδη, καθώς και φυτοκοινωνίες με πολύ μικρή εκπροσώπηση στην περιοχή του Αιγαίου.

Ακόμη, η έλλειψη οδικού δικτύου, οι απόκρημνες βραχώδεις πλαγιές και οι σχετικά δυσπρόσιτες ακτές, προσδίδουν μια φυσική προστασία στην περιοχή, απομονώνοντας την από τα κατ' εξοχήν τουριστικά μέρη της Άνδρου.

Τέλος, στην Άνδρο είναι καταγεγραμμένοι συνολικά 13 υγρότοποι στις περιοχές Βιτάλι, όρμος Άγλα, Ατένη, Πιθάρα (πηγές Σάριζα), Αλαδινού, Χώρα, Γιάλια, όρμος Ζόρκου, όρμος Φελλού, Καντούνι, όρμος Βόρρη, Γαύριο.

Χάρτης 2.6. Περιοχή NATURA

3. Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της νήσου Άνδρου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν συντελεστεί αρκετές μεταβολές στη φυσιογνωμία του νησιού. Η Άνδρος, λόγω του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και της εγγύτητάς της προς την Αττική, τείνει να μετατραπεί σε «προάστιο» της Αθήνας, γεγονός που αντανακλάται στην έντονη οικοδομική δραστηριότητα. Το παραπάνω φαινόμενο έχει επίδραση τόσο στο φυσικό όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Από τη μία, η άναρχη, σε πολλές περιπτώσεις, δόμηση τείνει να αλλοιώσει την ταυτότητα του νησιού και από την άλλη, ο κλάδος των κατασκευών έχει καταφέρει να απορροφά μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων, κυρίως των οικονομικών μεταναστών.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναλυτική παρουσίαση της περιοχής μελέτης, μέσω της συλλογής στοιχείων που περιγράφουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Δεν γίνεται απλά μια στατική περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, αλλά μέσω της επεξεργασίας των στοιχείων, γίνεται μια αναφορά στις εξελίξεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Άνδρο. Η συλλογή και η επεξεργασία των στοιχείων κάλυψαν μια ποικιλία χαρακτηριστικών της περιοχής και αφορούν την φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης, τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, αλλά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Επίσης έγινε αναλυτική διερεύνηση της χωροταξικής - πολεοδομικής οργάνωσης της περιοχής, της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής και εκτενής αναφορά του πλούσιου πολιτιστικού περιβάλλοντος του νησιού. Στην ενότητα αυτή επιχειρείται ο εντοπισμός των παραμέτρων εκείνων που έχουν μεταβληθεί τα τελευταία χρόνια και οι τάσεις που ακολουθεί το νησί αναφορικά με την εξέλιξή του.

3.1. Δημογραφικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού

Το νησί της Άνδρου κατά τη διάρκεια του χρόνου εμφανίζει δύο κύριες τάσεις: τάση συρρίκνωσης του πληθυσμού την χειμερινή περίοδο, λόγω κυρίως της μείωσης των ευκαιριών απασχόλησης, και αυξητική τάση την θερινή περίοδο, οφειλόμενη κυρίως στον

τουρισμό και την παραθεριστική κίνηση. Η διαφορά ανάμεσα στον μόνιμο πληθυσμό και τον εποχικό τουρισμό στην Άνδρο, όπως και στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, είναι τεράστια και φτάνει το καλοκαίρι περίπου τους 40.000 κατοίκους έναντι 10.000 τον χειμώνα.

Οι διακυμάνσεις αυτές δεν είναι ανώδυνες. Η μετάπτωση του νησιού ανάμεσα στις δύο ακραίες αυτές καταστάσεις, αντιστρατεύεται έναν από τους βασικούς όρους της αειφορίας, που είναι η αναζήτηση ισορροπιών, και από την άλλη μεριά κάνει πολύ δύσκολα τα όποια προγράμματα παρέμβασης για την ενίσχυση μορφών οικονομίας και ζωής, που σήμερα βρίσκονται στο περιθώριο. Αυτά θα απαιτούσαν ένα μίνιμουμ πληθυσμού, υποδομών και υπηρεσιών σε μόνιμη βάση, πράγμα που με τη σειρά του θα καθιστούσε ελκυστικότερη την εγκατάσταση και νέων ομάδων πληθυσμού, που σήμερα αναζητούν την τύχη τους στις μεγαλουπόλεις και που δύσκολα υπό τις παρούσες συνθήκες θα πείθονταν να παραμείνουν χειμώνα στα νησιά. Μια νέα δυνατότητα που μπορεί να ευνοήσει την εγκατάσταση νέων ομάδων πληθυσμού είναι η ραγδαία ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών, έτσι ώστε η εργασία από απόσταση και τα συναφή νέα επαγγέλματα, που είναι βασισμένα στις τεχνολογίες της πληροφορικής, να μπορούν να ασκηθούν - και μάλιστα σε συνθήκες ανταγωνιστικές - στα μητροπολιτικά κέντρα της ηπειρωτικής χώρας.

Οι παραδοσιακές μορφές οικονομίας στην Άνδρο ήταν παλαιότερα η ναυτιλία και το εμπόριο, αλλά το εισόδημά της μεγάλης πλειοψηφία των κατοίκων προερχόταν από τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία). Καθώς όμως οι νέες αξίες διεισδύουν στην τοπική κοινωνία, οι νέοι εγκαταλείπουν τον πρωτογενή τομέα και/ή φεύγουν από τα νησιά ή ασχολούνται με τον τουρισμό. Έτσι η γεωργία και η κτηνοτροφία, με την αλιεία να τις ακολουθεί, έχουν καταστήσει περιθωριακές ή ευκαιριακές ασχολίες και συχνά στοχεύουν μόνο στη δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος και σπανιότερα στη μόνιμη απασχόληση. Όμως, τα αίτια της μαζικής στροφής στον τουρισμό, τη μετανάστευση και - όπου αυτή υπάρχει - στη βιομηχανία, είναι μάλλον περισσότερο πολιτιστικά παρά οικονομικά. Πρόκειται για την ανατροπή των παραδοσιακών κοινωνικών δομών και την απότομη εγκαθίδρυση μιας νέας, αστικού τύπου ιδεολογίας.

Από την άλλη μεριά, οι ευκαιρίες απασχόλησης για το γυναικείο πληθυσμό είναι και πάλι περιορισμένες. Εντούτοις, ο γυναικείος πληθυσμός ασχολείται σε σημαντικό βαθμό με γεωργικές δραστηριότητες, ενώ πρόσφατα παρατηρείται μια σταδιακή μετάβαση από

τις καθαρά οικιακές ασχολίες σε εργασίες του τουριστικού τομέα (εστιατόρια, βοηθητικό προσωπικό, ενοικιαζόμενα δωμάτια).

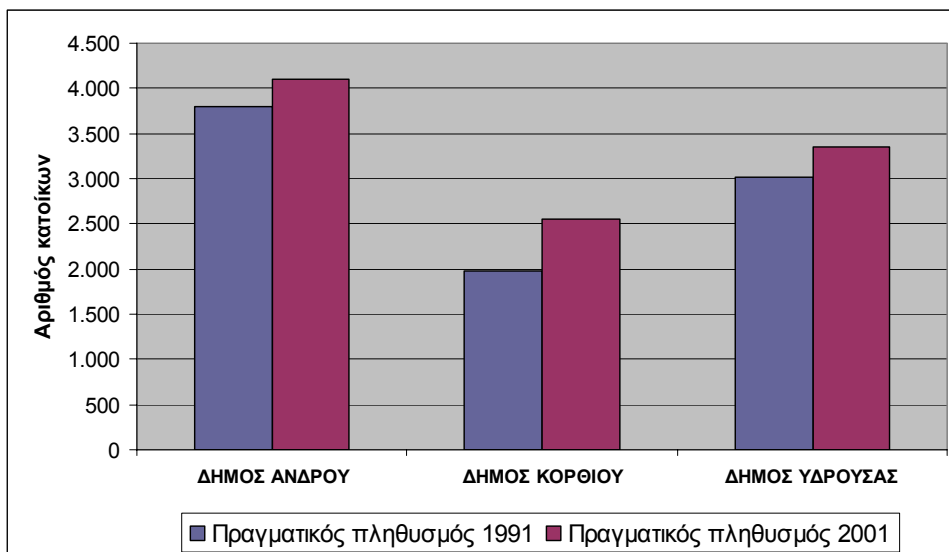
Τα στοιχεία που φέρνουν πιο κοντά σε μια αειφόρο ανάπτυξη έχουν ως γνώμονα ένα πλήθος παραγόντων όπως η διατήρηση της ανδριώτικης αρχιτεκτονικής και του τοπίου, η συνύπαρξη αγροτικού τομέα και τουρισμού σε ισορροπία, κλπ.

3.1.1. Πληθυσμιακά Μεγέθη

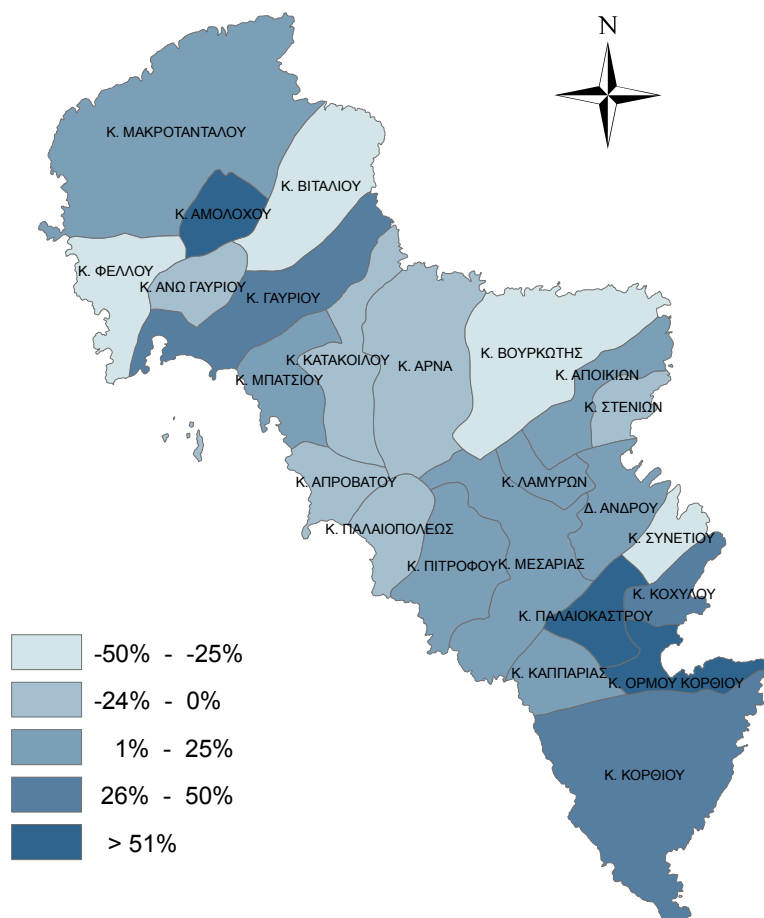
Στον πίνακα 3.1. δίνεται ο πραγματικός πληθυσμός για τα έτη 1991 και 2001. Ο αριθμός των κατοίκων της περιοχής παρουσιάζει αυξητική τάση τα τελευταία έτη (διάγραμμα 2.1.), η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 15%, αλλά στον δήμο Κορθίου η αύξηση φτάνει περίπου στο 30%. Ο πίνακας με τα συνολικά πληθυσμιακά μεγέθη για κάθε δημοτικό διαμέρισμα παρατίθεται στο παράρτημα (πίνακας Π.1.). Όπως φαίνεται και στο χάρτη 3.1. που ακολουθεί, παρατηρείται μείωση στον πληθυσμό της τάξης του 30% σε ορισμένες περιοχές όπως η Βουρκωτή, το Συνετί, η Άρνη, η Κατάκοιλος, που δεν είναι τυχαίο ότι αποτελούν περιοχές καθαρά ορεινές. Αντίθετα οι τουριστικές περιοχές του νησιού παρουσιάζουν αυξητική τάση όσον αφορά στον πληθυσμό.

Πραγματικός πληθυσμός			
Γεωγραφική Περιοχή	Πραγματικός πληθυσμός 1991	Πραγματικός πληθυσμός 2001	Ποσοστιαία μεταβολή πληθυσμό
	Σύνολο	Σύνολο	
Νήσος Άνδρος	8781	10009	14,0%
Δήμος Άνδρου	3793	4107	8,3%
Δήμος Κορθίου	1980	2547	28,6%
Δήμος Υδρούσας	3008	3355	11,5%

Πίνακας 3.1. Μεταβολή του πληθυσμού την χρονική περίοδο 1991 – 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

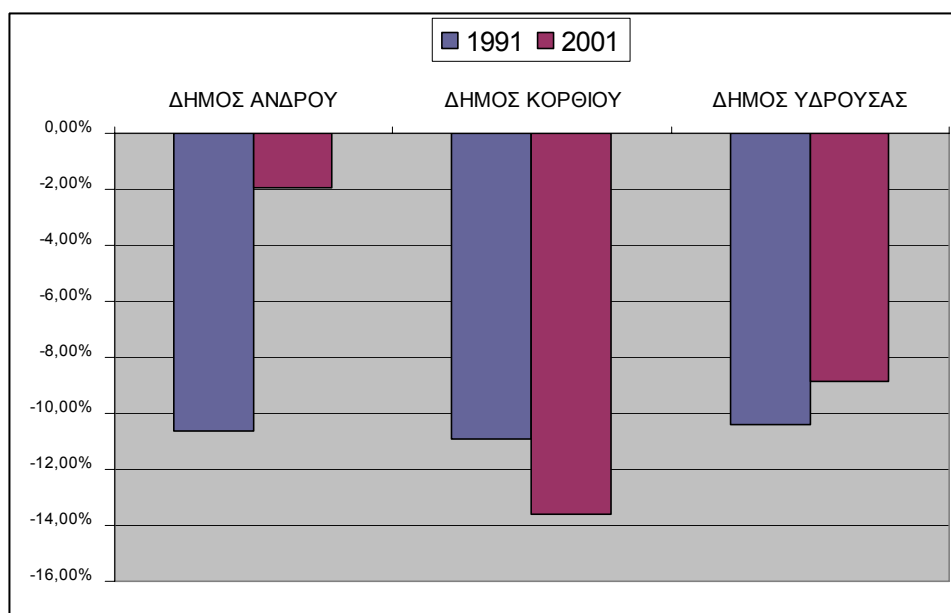

Διάγραμμα 3.1. Πραγματικός Πληθυσμός για τα έτη 1991 και 2001

Χάρτης 3.1. Ποσοστιαία μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού την περίοδο 1991 – 2001

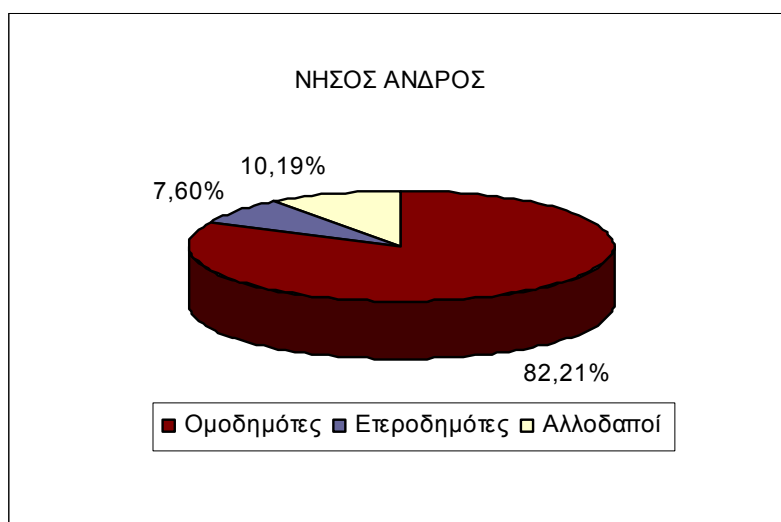
Στο διάγραμμα 3.2. που ακολουθεί χρησιμοποιείται ένας δείκτης (% (Μόνιμου – Πραγματικού) / Πραγματικό Πληθυσμό 1991, 2001), προκειμένου να παρουσιασθεί η διαφορά μόνιμου και πραγματικού πληθυσμού ως προς τον πραγματικό πληθυσμό (βλ. παράρτημα : πίνακας Π.2.). Ο μόνιμος πληθυσμός είναι μικρότερος ως απόλυτη τιμή από τον πραγματικό με αποτέλεσμα οι τιμές στο διάγραμμα να είναι αρνητικές. Στην περίπτωση του δήμου Άνδρου, ο μόνιμος με τον πραγματικό πληθυσμό τείνουν να εξισωθούν ως μεγέθη με το πέρασμα του χρόνου, αντίθετα με το δήμο Κορθίου που παρουσιάζει μείωση, γεγονός που οφείλεται στην μεγάλη αύξηση του πραγματικού πληθυσμού, της τάξης του 30%, τη δεκαετία του '90.

Διάγραμμα 3.2. Δείκτης Μόνιμου - Πραγματικού πληθυσμού

Όσον αφορά στη κατηγοριοποίηση του πληθυσμού με βάση το που είναι εγγεγραμμένοι, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία είναι ομοδημότες, όπως επίσης και ότι τα ποσοστά των αλλοδαπών είναι αρκετά μεγάλα (διάγραμμα 3.3.). Βέβαια η κατάσταση όσον αφορά τους αλλοδαπούς και τους ετεροδημότες σε σχέση με τον πληθυσμό για κάθε δήμο απεικονίζεται καλύτερα στο διάγραμμα 3.4. Ο δήμος Υδρούσας παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά σε αλλοδαπούς αλλά τα στοιχεία της απογραφής του 2001 δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα καθώς τα τελευταία χρόνια η εγκατεστηθέντες

αλλοδαποί στην Άνδρο έχουν αυξηθεί σημαντικά. Αναλυτικός πίνακας παρατίθενται στο παράρτημα (πίνακας Π.3.)

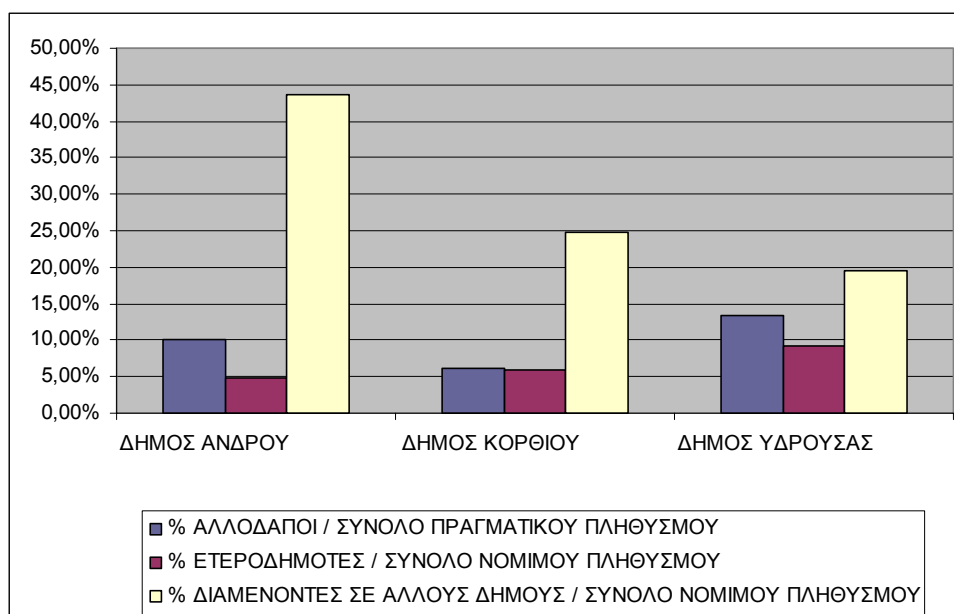

Διάγραμμα 3.3. Κατηγοριοποίηση του μόνιμου πληθυσμού το 2001 σε ομοδημότες, ετεροδημότες και αλλοδαπούς

Ο αριθμός του πληθυσμού που διαμένει σε άλλο δήμο είναι πολύ υψηλός σε σχέση με τους κατοίκους που έχουν απογραφεί στο δήμο που είναι δημότες. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που διαθέτει εξοχική κατοικία στην Άνδρο, έχει μεταφέρει και τα εκλογικά του δικαιώματα στο νησί.

	Νόμιμος πληθυσμός	Διεμένοντες στο Δήμο που είναι δημότες	Διαμένοντες σε άλλους δήμους	Απόντες στο εξωτερικό
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	11.428	7.633	3.786	9
Δ. Άνδρου	5.928	3.340	2.583	5
Δ. Κορθίου	2.548	1.915	631	2
Δ. Υδρούσας	2.952	2.378	572	2

Πίνακας 3.2. Κατηγοριοποίηση του νόμιμου πληθυσμού το 2001 σύμφωνα με τον τόπο διαμονής (πηγή: ΕΣΥΕ)

Διάγραμμα 3.4. Ποσοστά αλλοδαπών / ετεροδημοτών / πληθυσμού που διαμένει σε άλλο δήμο

Στον πίνακα 3.3. καταγράφονται οι μετακινήσεις του πληθυσμού κατά την περίοδο 1985 - 1991 και 1995 - 2001. Αυτό που παρουσιάζει ενδιαφέρον, είναι η αύξηση των μετακινήσεων για εγκατάσταση στο δήμο από χώρες του εξωτερικού. Ο πληθυσμός αυτός είναι ως επί το πλείστον αλλοδαποί που εγκαταστάθηκαν στο νησί για λόγους απασχόλησης και παρόλο που φαίνεται πως τα ποσοστά αυξάνονται λίγο, σε απόλυτους αριθμούς ο πληθυσμός αυτός τριπλασιάζεται ή και τετραπλασιάζεται από την μία χρονική περίοδο στην άλλη.

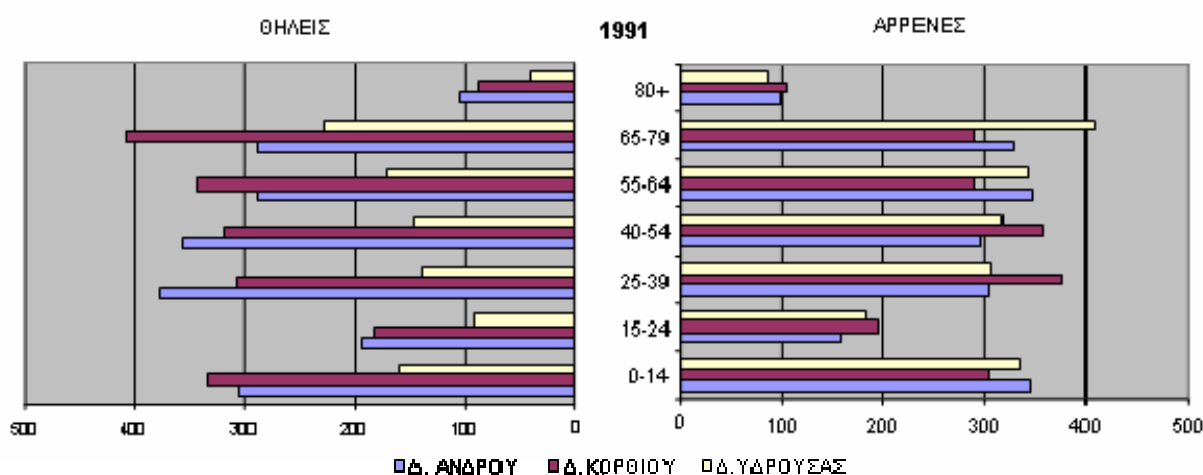
Γεωγραφική Περιοχή	1991 Πραγματικός πληθυσμός				2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Σύνολο	Μέλη νοικοκυριών			Σύνολο	Μέλη νοικοκυριών		
		Διαμένοντες κατά τον Δεκέμβριο 1985 στον ίδιο Δήμο ή Κοινότητα όπου βρέθηκαν κατά την απογραφή	Εγκαταστηθέντες στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 - 1991 από άλλη περιοχή της Ελλάδας	Εγκαταστηθέντες στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 - 1991 από χώρα του εξωτερικού		Διαμένοντες κατά τον Δεκέμβριο 1985 στον ίδιο Δήμο ή Κοινότητα όπου βρέθηκαν κατά την απογραφή	Εγκαταστηθέντες στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1995 - 2001 από άλλη περιοχή της Ελλάδας	Εγκαταστηθέντες στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1995 - 2001 από χώρα του εξωτερικού
Νήσος Άνδρος	8685	85,2%	9,2%	1,1%	9370	81,0%	11,8%	3,2%
Δήμος Άνδρου	3836	86,3%	7,8%	1,2%	3875	82,7%	10,2%	3,1%
Δήμος Κορθίου	1993	89,5%	5,1%	0,5%	2456	80,3%	13,7%	2,3%
Δήμος Υδρούσας	2856	80,7%	13,9%	1,5%	3039	79,5%	12,2%	4,0%

Πίνακας 3.3. Πληθυσμός κατά τόπο διαμονής (πηγή: ΕΣΥΕ)

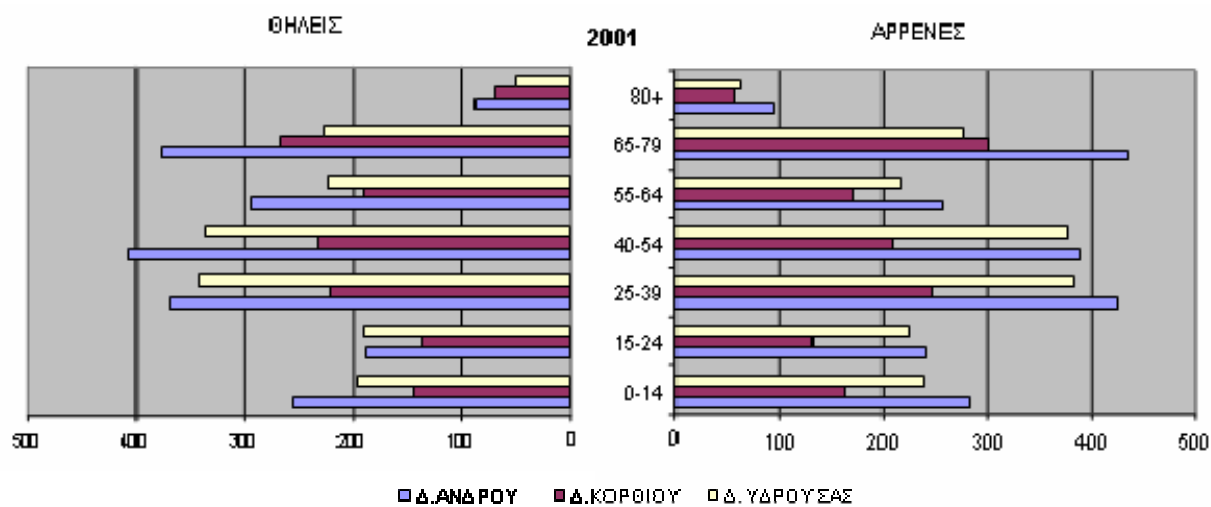
3.1.2. Κατανομή Πληθυσμού κατά Φύλο και Ομάδες Ηλικιών

Στον πίνακα Π.4. στο παράτημα καταγράφεται ο πληθυσμός του νησιού κατά ομάδες ηλικιών και φύλο και η χρονική τους εξέλιξη τη 10ετία του '90. Αυτά είναι τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία και έχουν παρθεί από την Στατιστική Υπηρεσία.

Όσον αφορά στις ηλικιακές ομάδες της περιοχής μελέτης, η εικόνα που παρουσιάζουν τα δύο φύλα απεικονίζεται στα διαγράμματα 3.5. και 3.6 για το 1991 και το 2001. Δεδομένου ότι θεωρητικά τα μεγαλύτερα ποσοστά του πληθυσμού θα έπρεπε να καταλαμβάνουν οι μικρότερες ηλικίες, στην περίπτωση της Άνδρου η σχηματική απεικόνιση των ηλικιακών ομάδων δύσκολα μπορεί να χαρακτηριστεί ως πυραμίδα, εφόσον σε ζώνες υψηλών ηλικιών εμφανίζονται περισσότεροι κάτοικοι από ότι στις μικρές. Ειδικά δε για το 2001, η σχηματική απεικόνιση είναι μάλλον ανεστραμμένη πυραμίδα. Ακόμη, το 2001 τα ποσοστά αντρών και γυναικών για κάθε δήμο και κάθε ομάδα ηλικιών είναι ανάλογα κάτι που δεν συμβαίνει όμως το 1991. Οι γυναίκες στον δήμο Υδρούσας υπολείπονται του μεγέθους των αντρών, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στον δήμος Άνδρου.

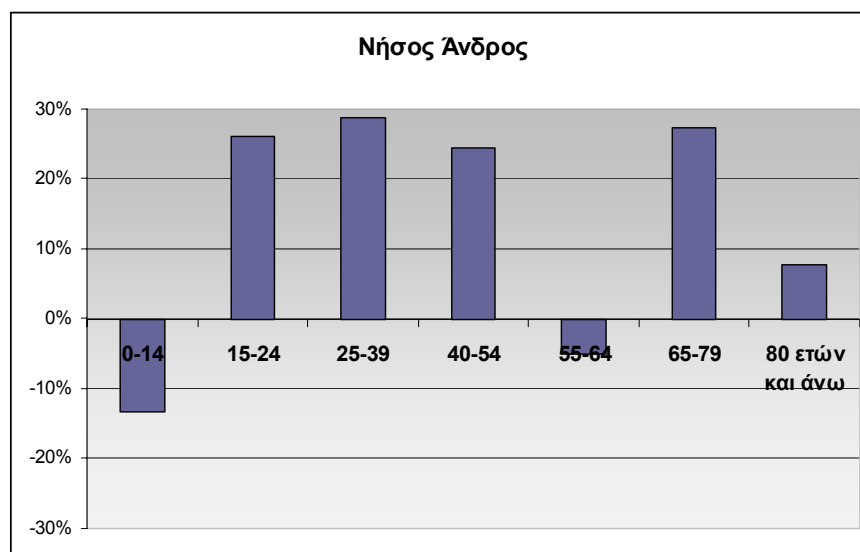

Διάγραμμα 3.5. Πυραμίδες ηλικιών για τα δύο φύλα κατά την απογραφή του 1991

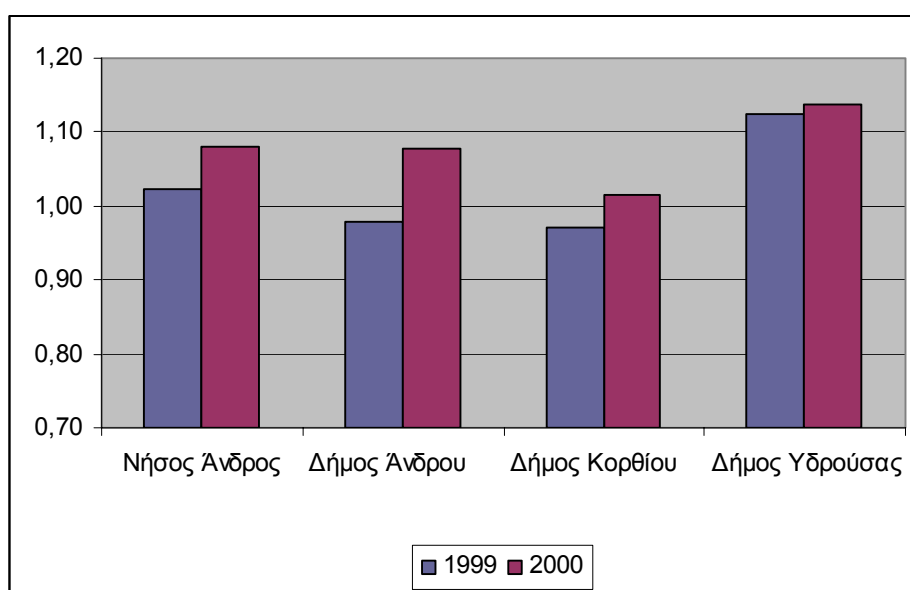
Διάγραμμα 3.6. Πυραμίδες ηλικιών για δύο φύλα κατά την απογραφή του 2001

Όπως προκύπτει από τις πυραμίδες ηλικιών αλλά και από την εικόνα που παρουσιάζει το διάγραμμα 3.7., το σημαντικότερο είναι πως στη χρονική περίοδο που μελετάται υπάρχει αύξηση στις μεγάλες ηλικιακές ομάδες και συρρίκνωση στις μικρές, αλλά είναι ενθαρρυντικό πως αύξηση παρουσιάζει και ο πληθυσμός που είναι στις παραγωγικές ηλικίες (25 - 54 ετών), εξαιτίας κυρίως των οικονομικών μεταναστών.

Διάγραμμα 3.7. Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού κατά ηλικίες τη χρονική περίοδο 1991 - 2001

Η αναλογία αντρών προς γυναικών για τον Ελλαδικό χώρο είναι σταθερή με 1.1 άντρες να αντιστοιχούν σε 1 γυναίκα. Στην Άνδρο ο δείκτης αυτός είναι μικρότερος και μόνο στο δήμο Υδρούσας είναι μεγαλύτερος και για τις δύο χρονολογίες. Επίσης χρονικά, δηλαδή μέσα στη δεκαετία του '90, ο δείκτης αυτός παρουσιάζει αύξηση, γεγονός που οφείλεται στην μεγαλύτερη αύξηση που παρουσίασε το νησί σε αντρικό πληθυσμό (διάγραμμα 3.8.).

Διάγραμμα 3.8. Αναλογία Αντρών – Γυναικών

Για την περαιτέρω μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού χρησιμοποιούνται κάποιοι δείκτες, όπως ο δείκτης γήρανσης, ο οποίος δείχνει την αναλογία των ακραίων εξαρτημένων ομάδων μεταξύ τους, και ο δείκτης εξάρτησης που δείχνει κατά πόσο ο μη ενεργός πληθυσμός εξαρτάται από τον ενεργό (πίνακας 3.4.). Επίσης οι δείκτες που αφορούν στα ποσοστά των ακραίων ηλικιακών ομάδων αποτυπώνουν την τάση αύξησης του γηρασμένου πληθυσμού σε σχέση με το νέο, ενισχύοντας την άποψη που προέκυψε από προηγούμενα γραφήματα.

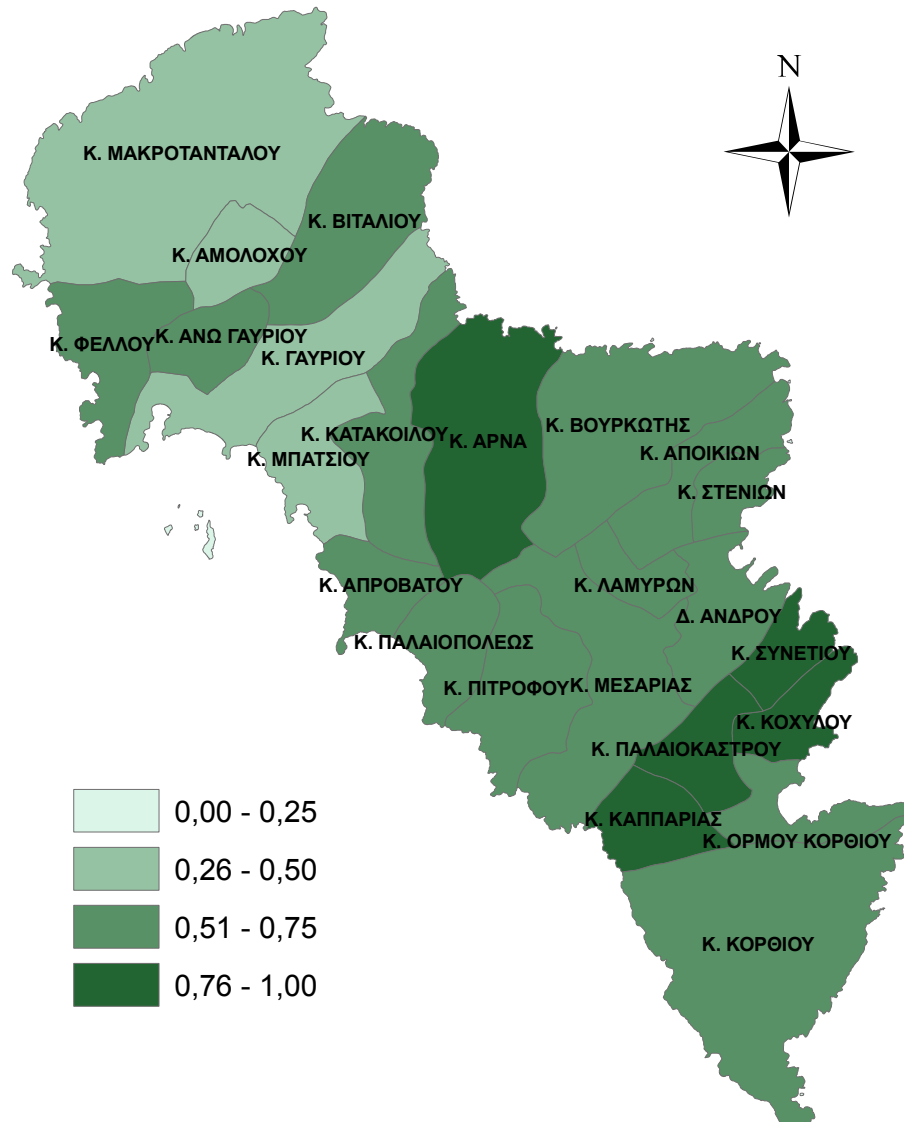
Σε σχέση με τον δείκτη εξάρτησης όλης της χώρας, που είναι περίπου 0.49, ο δείκτης της Άνδρου και των δήμων της είναι μεγαλύτερος, αλλά τουλάχιστον η διαφορά μειώνεται το 2001 και έχει να κάνει με το γεγονός της αύξησης στον πληθυσμό των παραγωγικών ηλικιών όπως προαναφέρθηκε. Εντυπωσιακά είναι όμως τα μεγέθη του

δείκτη γήρανσης που σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη της Ελλάδας (0.71) είναι υπερβολικά μεγαλύτερα.

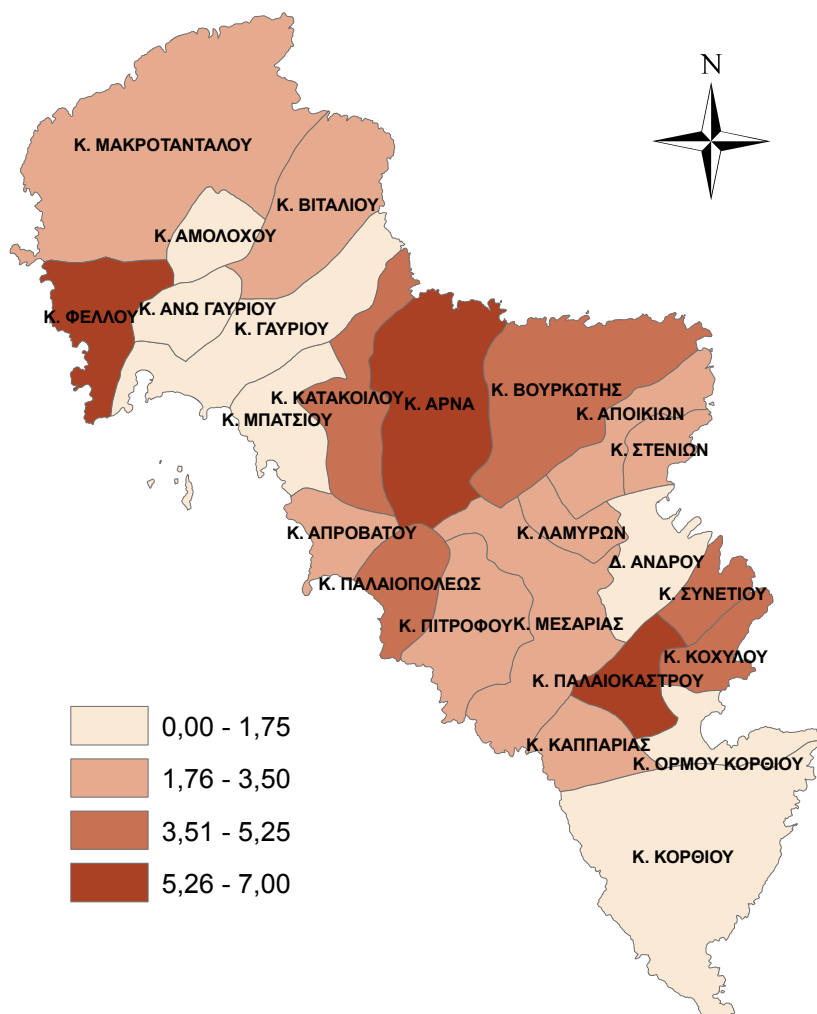
	2001				1991			
	ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ	% <15	% >65	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ	% <15	% >65	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1,08	16,16%	17,45%	0,51	0,87	18,99%	16,44%	0,55
Δ.ΑΝΔΡΟΥ	1,84	13,12%	24,20%	0,60	1,26	17,14%	21,62%	0,63
Δ.Δ.Ανδρού	1,47	14,44%	21,21%	0,55	0,99	19,09%	18,84%	0,61
Δ.Δ.Αποικίων	3,22	9,34%	30,10%	0,65	2,22	11,68%	25,91%	0,60
Δ.Δ.Βουρκωτής	5,00	6,90%	34,48%	0,71	1,12	18,38%	20,59%	0,64
Δ.Δ.Λαμύρων	2,36	11,58%	27,37%	0,64	2,32	12,81%	29,69%	0,74
Δ.Δ.Μεσαριάς	1,78	13,73%	24,44%	0,62	1,30	17,28%	22,53%	0,66
Δ.Δ.Πιτροφού	1,98	13,11%	25,90%	0,64	1,41	15,44%	21,81%	0,59
Δ.Δ.Στενιών	2,38	11,17%	26,65%	0,61	1,27	17,07%	21,65%	0,63
Δ.ΚΟΡΘΙΟΥ	2,25	12,13%	27,33%	0,65	1,48	16,87%	25,00%	0,72
Δ.Δ.Όρμου Κορθίου	1,45	13,76%	19,93%	0,51	1,13	19,53%	22,05%	0,71
Δ.Δ.Καππαριάς	2,20	14,49%	31,88%	0,86	3,29	8,19%	26,90%	0,54
Δ.Δ.Κορθίου	1,72	13,56%	23,29%	0,58	1,05	19,20%	20,24%	0,65
Δ.Δ.Κοχύλου	5,05	8,12%	41,03%	0,97	1,79	15,22%	27,17%	0,74
Δ.Δ.Παλαιοκάστρου	6,00	6,62%	39,74%	0,86	2,44	14,14%	34,55%	0,95
Δ.Δ.Συνετίου	4,29	9,27%	39,74%	0,96	2,21	14,61%	32,21%	0,88
Δ.ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1,42	13,03%	18,48%	0,46	1,13	16,52%	18,62%	0,54
Δ.Δ.Γαυρίου	0,92	13,84%	12,72%	0,36	0,71	19,81%	14,06%	0,51
Δ.Δ.Αμολόχου	1,00	11,59%	11,59%	0,30	1,22	21,43%	26,19%	0,91
Δ.Δ.Άνω Γαυρίου	0,72	23,58%	16,98%	0,68	0,60	26,55%	15,93%	0,74
Δ.Δ.Απροβάτου	2,65	10,13%	26,80%	0,59	1,98	13,11%	25,91%	0,64
Δ.Δ.Αρνά	7,00	5,92%	41,45%	0,90	3,65	9,14%	33,33%	0,74
Δ.Δ.Βιταλίου	3,20	9,62%	30,77%	0,68	1,00	19,74%	19,74%	0,65
Δ.Δ.Κατακόιλου	4,40	6,94%	30,56%	0,60	1,86	14,74%	27,37%	0,73
Δ.Δ.Μακροτανάλου	2,00	9,69%	19,38%	0,41	1,58	10,66%	16,80%	0,38
Δ.Δ.Μπατσίου	0,78	16,58%	12,98%	0,42	0,74	18,17%	13,40%	0,46
Δ.Δ.Παλαιοπόλεως	5,00	7,01%	35,03%	0,73	2,00	12,80%	25,61%	0,62
Δ.Δ.Φελλού	5,50	5,63%	30,99%	0,58	1,32	13,38%	17,61%	0,45

Πίνακας 3.4. Δείκτες γήρανσης και εξάρτησης (πηγή: ΕΣΥΕ)

Όπως φαίνεται αναλυτικά στον παραπάνω πίνακα, τα ποσοστά του δείκτη γήρανσης ανεβαίνουν εξαιτίας των μικρών οικισμών, ως επί το πλείστον ορεινών. Σε μερικούς οικισμούς ο δείκτης εξάρτησης πλησιάζει το 1, ενώ συναντώνται τιμές του δείκτη γήρανσης της τάξης του 5 - 7. Ωστόσο στις περιοχές που αποτελούν τα κέντρα του νησιού, δηλαδή Χώρα, Όρμος Κορθίου, Γαύριο και Μπατσί, ο δείκτης εξάρτησης είναι κατά μέσο όρο 0.45 και ο δείκτης γήρανσης 1.15 (χάρτες 3.2. και 3.3.).

Χάρτες 3.2. Απεικόνιση Δείκτη Εξάρτησης στα Δημοτικά Διαμερίσματα, 2001

Χάρτες 3.3. Απεικόνιση Δείκτη Γήρανσης στα Δημοτικά Διαμερίσματα, 2001

Στον πίνακα 3.5. δίνονται τα μεγέθη για τους θανάτους και τις γεννήσεις που έχουν σημειωθεί στην Άνδρο την πενταετία 1990 - 1995 και δυστυχώς δεν ήταν δυνατή η ανεύρεση δεδομένων αναλυτικά για κάθε δήμο και περισσότερο διαχρονικά.

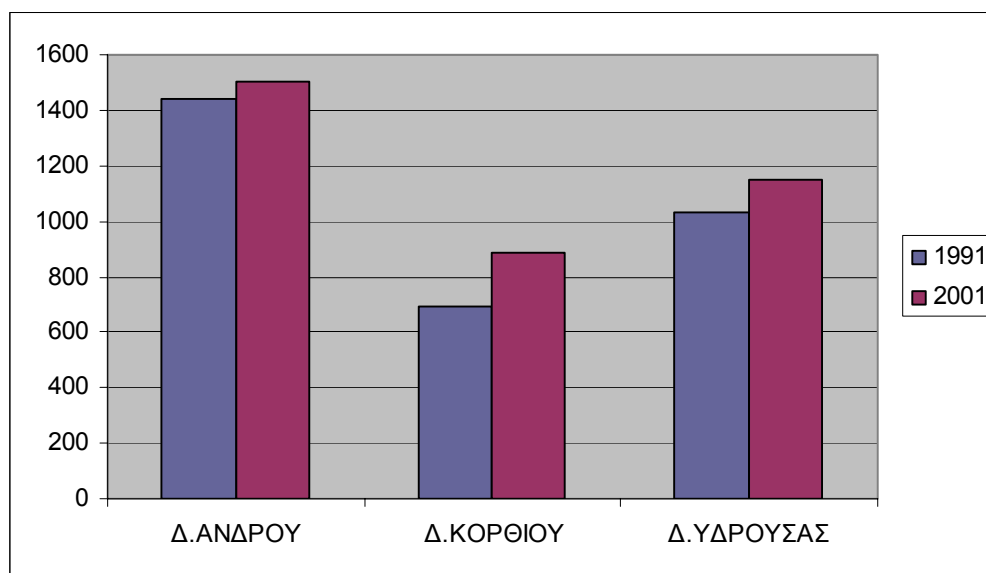
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΑΝΔΡΟΣ		ΚΥΚΛΑΔΕΣ	
	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ
1990	90	109	905	1050
1995	71	111	1024	985

Πίνακας 3.5. Φυσική Κίνηση Πληθυσμού (πηγή : δήμος Άνδρου)

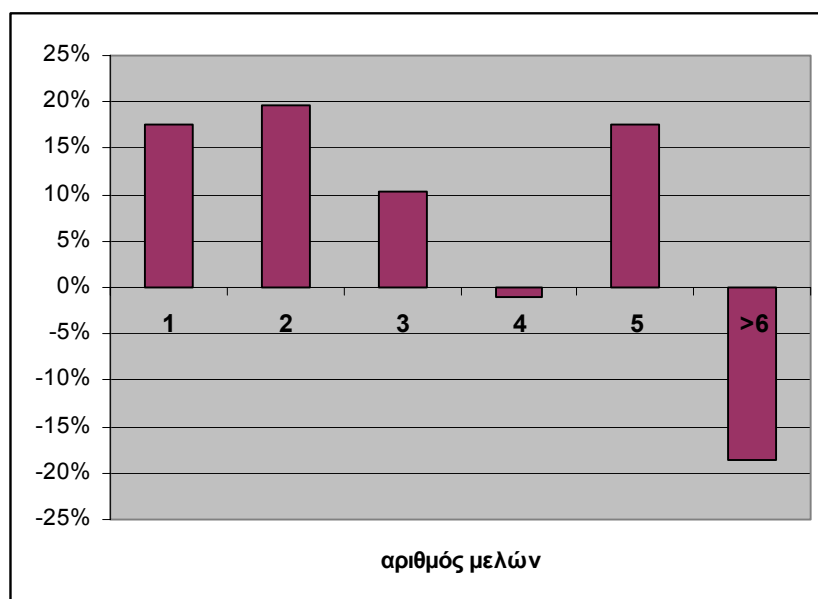
Παρατηρείται μείωση των γεννήσεων και σταθερότητα στους θανάτους. Γεγονός είναι ότι, σε όλη την Ελλάδα παρατηρείται στασιμότητα στις γεννήσεις και την τάση αυτή ακολουθεί και η Άνδρος. Πιο συγκεκριμένα μειώνονται οι γεννήσεις παιδιών από Έλληνες γονείς, ενώ αντίθετα αυξάνονται κατά πολύ οι γεννήσεις παιδιών από αλλοδαπούς γονείς, κυρίως οικονομικούς μετανάστες. Οι οικογένειες με ένα ή δύο παιδιά τείνουν να αυξηθούν, ενώ ελαττώνονται οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά.

3.1.3. Χαρακτηριστικά Νοικοκυριών

Στο διάγραμμα 3.9. παρουσιάζεται ο αριθμός των νοικοκυριών σε επίπεδο δήμου για τα έτη 1991 και 2001, όπου παρατηρείται αύξηση σε όλους τους δήμους (πίνακας Π.5. στο παράρτημα). Η εικόνα για τα νοικοκυριά συμβαδίζει με την αντίστοιχη του πραγματικού πληθυσμού. Όσον αφορά στα μέλη των νοικοκυριών, η τάση είναι γενικά αυξητική για νοικοκυριά με 1, 2, 3 και 5 μέλη. Οριακά μειώνονται τα τετραμελή νοικοκυριά ενώ μεγάλη μείωση έχουν τα νοικοκυριά με πολλά μέλη (διάγραμμα 3.10.).

Διάγραμμα 3.9. Πλήθος Νοικοκυριών

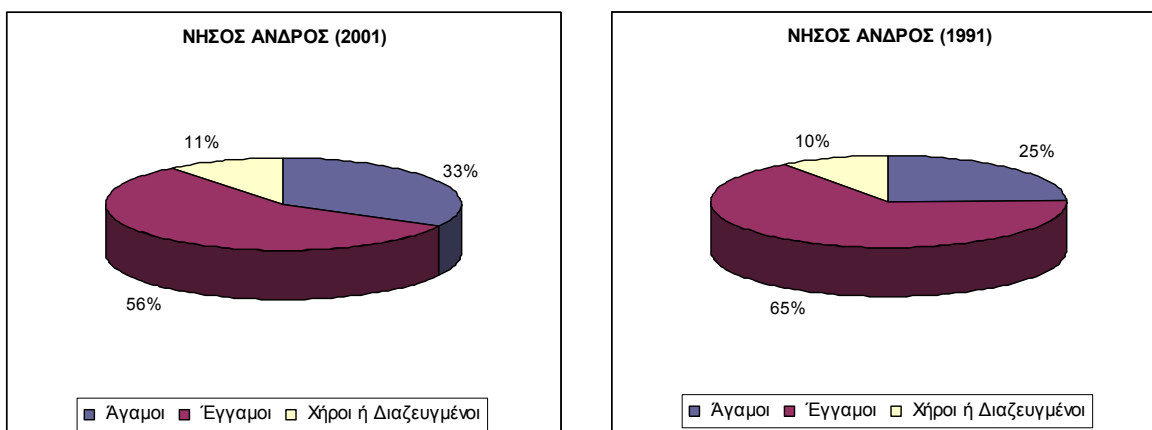
Διάγραμμα 3.10. Ποσοστιαία μεταβολή των νοικοκυριών της νήσου Άνδρου την περίοδο 1991-2001 με βάση τον αριθμό των μελών

3.1.4. Οικογενειακή Κατάσταση

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3.11, το 2001 παρουσιάζεται οριακή αύξηση στους χήρους ή διαζευγμένους και σημαντική αύξηση στους άγαμους με αντίστοιχη μείωση στους έγγαμους.

2001	Σύνολο πληθυσμού	Άγαμοι	Έγγαμοι	Χήροι ή Διαζευγμένοι
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ				
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	4027	1285	2282	460
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	2201	697	1277	227
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	3057	1087	1652	318
1991				
Σύνολο πληθυσμού				
Άγαμοι				
Έγγαμοι				
Χήροι ή Διαζευγμένοι				
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	7849	1942	5128	779
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	3389	805	2230	354
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	1764	412	1157	195
ΔΗΜΟΣΥΔΡΟΥΣΑΣ	2696	725	1741	230

Πίνακα 3.6. Οικογενειακή κατάσταση (πηγή : ΕΣΥΕ)

Διάγραμμα 3.11. Ποσοστιαία απεικόνιση της οικογενειακής κατάστασης για τα έτη 1991- 2001

3.1.5. Μορφωτικό Επίπεδο

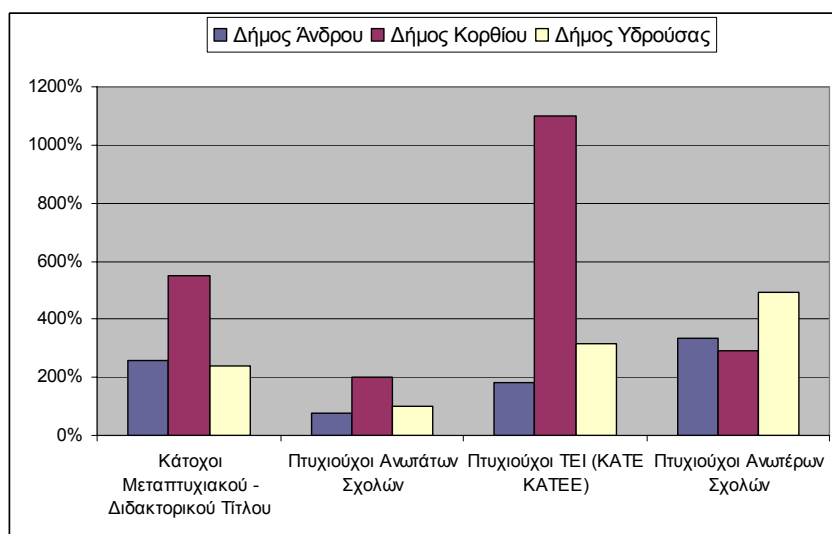
Στον πίνακα 3.7. καταγράφεται η κατανομή του μορφωτικού επιπέδου του πραγματικού πληθυσμού στους δήμους της Άνδρου από στοιχεία που προέρχονται από την απογραφή των ετών 1991 και 2001.

	Σύνολο	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού / Διδακτορικού Τίτλου	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)
Πραγματικός πληθυσμός 1991										
Νήσος Άνδρος	7849	17	223	47	82	1173	723	4213	1006	365
Δήμος Άνδρου	3389	10	122	29	39	610	319	1693	413	154
Δήμος Κορθίου	1764	2	33	3	25	217	162	1053	216	53
Δήμος Υδρούσας	2696	5	68	15	18	346	242	1467	377	158
Πραγματικός πληθυσμός 2001										
Νήσος Άνδρος	9186	66	448	180	374	1995	1059	4057	858	149
Δήμος Άνδρου	3761	36	213	82	169	916	369	1528	376	72
Δήμος Κορθίου	2367	13	99	36	98	451	278	1161	208	23
Δήμος Υδρούσας	3058	17	136	62	107	628	412	1368	274	54

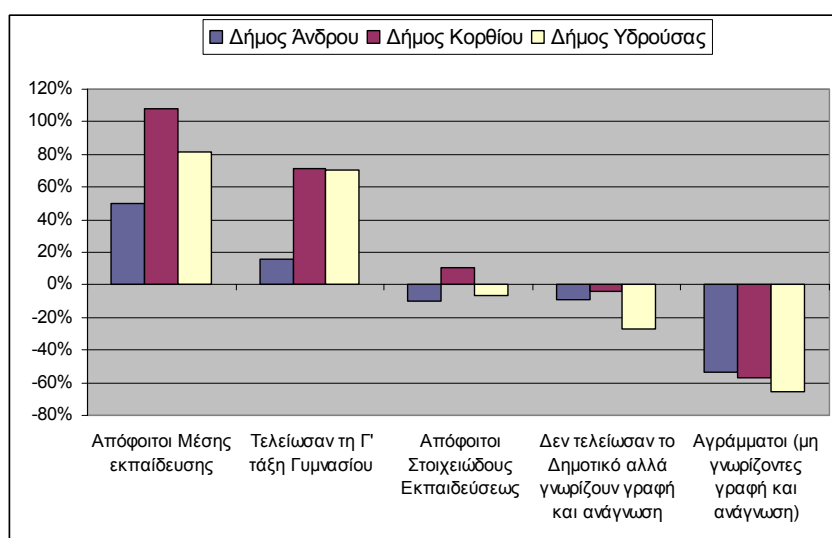
Πίνακας 3.7. Πραγματικός πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης (πηγή : ΕΣΥΕ)

Από τα στοιχεία που φαίνονται στο διάγραμμα 3.12. - 3.13., γίνεται φανερό πώς αυξάνεται συνεχώς και έντονα ο αριθμός των πτυχιούχων, ιδιαίτερα στο δήμο Κορθίου, όπου τα τελευταία χρόνια λειτουργεί και μία τεχνική επαγγελματική σχολή, ενώ

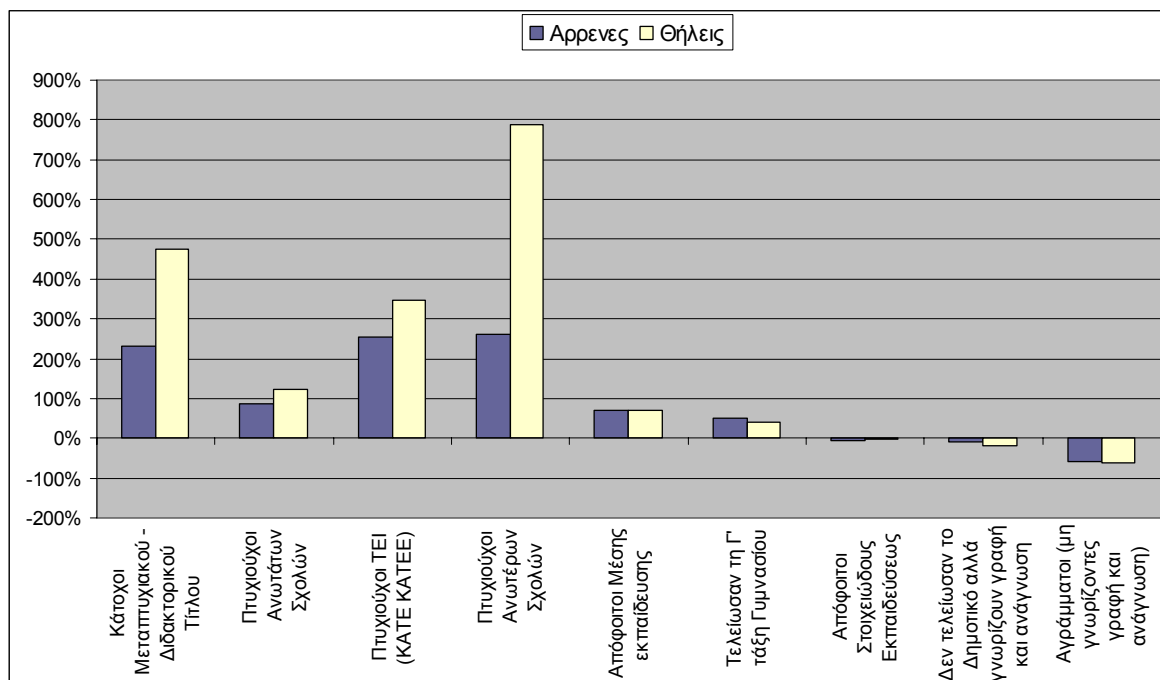
μειώνεται αρκετά ο αριθμός των αναλφάβητων. Γενικά για το 2001, που είναι και τα πιο πρόσφατα δεδομένα όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης, τα μεγαλύτερα ποσοστά έχουν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, περίπου 50%, ενώ οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καταλαμβάνουν το 20% και δυστυχώς οι αγράμματοι φτάνουν το 10%. Υπάρχει επίσης μία μείωση της ψαλίδας μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου ανδρών και γυναικών, που ήταν πολύ έντονη στις περασμένες δεκαετίες (διάγραμμα 3.14.).

Διάγραμμα 3.12. Ποσοστιαία μεταβολή στο μορφωτικό επίπεδο ανά δήμο την χρονική περίοδο 1991 - 2001

Διάγραμμα 3.13. Ποσοστιαία μεταβολή στο μορφωτικό επίπεδο ανά δήμο την χρονική περίοδο 1991 - 2001

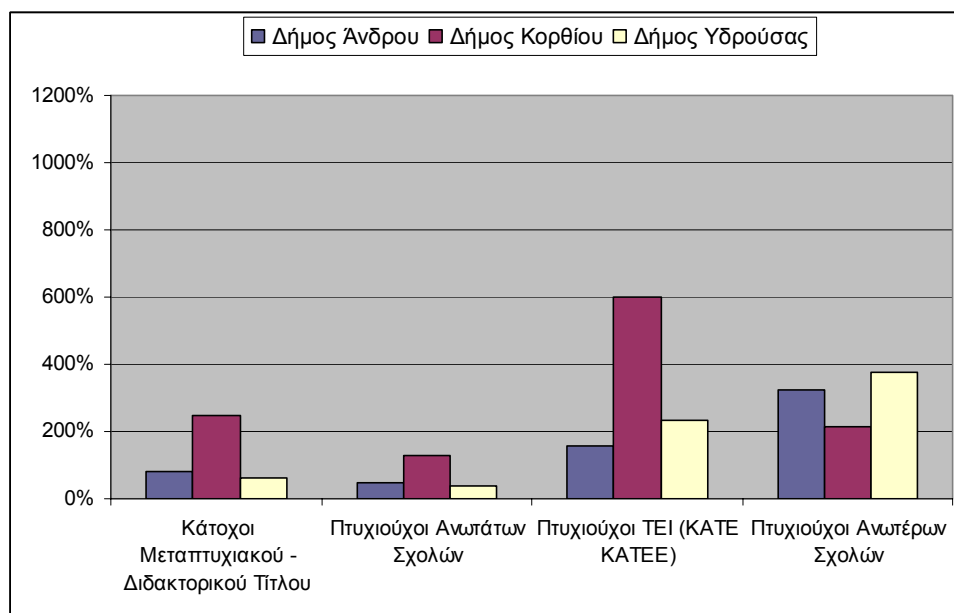
Διάγραμμα 3.14. Ποσοστιαία μεταβολή στο μορφωτικό επίπεδο ανά φύλο την χρονική περίοδο 1991 - 2001

Ωστόσο, η μεταβολή των απόφοιτων σχολών είναι τόσο μεγάλη που μάλλον απαιτεί τη διερεύνηση και του μόνιμου πληθυσμού για πιο ασφαλή συμπεράσματα, καθώς τα ποσοστά των αποφοίτων του πραγματικού πληθυσμού περιλαμβάνουν και τους καθηγητές που εγκαθίστανται προσωρινώς και δεν αντανακλούν το επίπεδο εκπαίδευσης των μόνιμων κατοίκων.

	Σύνολο	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού / Διδακτορικού Τίτλου	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)
Μόνιμος Πληθυσμός 2001										
Νήσος Άνδρος	8517	33	351	146	330	1770	982	3920	833	152
Δήμος Άνδρου	3689	18	182	75	166	881	365	1546	382	74
Δήμος Κορθίου	2047	7	76	21	78	348	241	1070	185	21
Δήμος Υδρούσας	2781	8	93	50	86	541	376	1304	266	57

Πίνακας 3.8. Μόνιμος Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης (πηγή : ΕΣΥΕ)

Πράγματι, τα ποσοστά είναι αρκετά μειωμένα σε σχέση με το διάγραμμα της μεταβολής του επιπέδου εκπαίδευσης του πραγματικού πληθυσμού, αλλά και πάλι είναι αρκετά υψηλά. Η τάση είναι η ίδια, δηλαδή μεγάλη αύξηση των αποφοίτων στο δήμο Κορθίου και γενικά τα δεδομένα για το 2001 είναι αρκετά ενθαρρυντικά δεδομένου της αύξησης σε αποφοίτους και την μείωση σε αγράμματους.

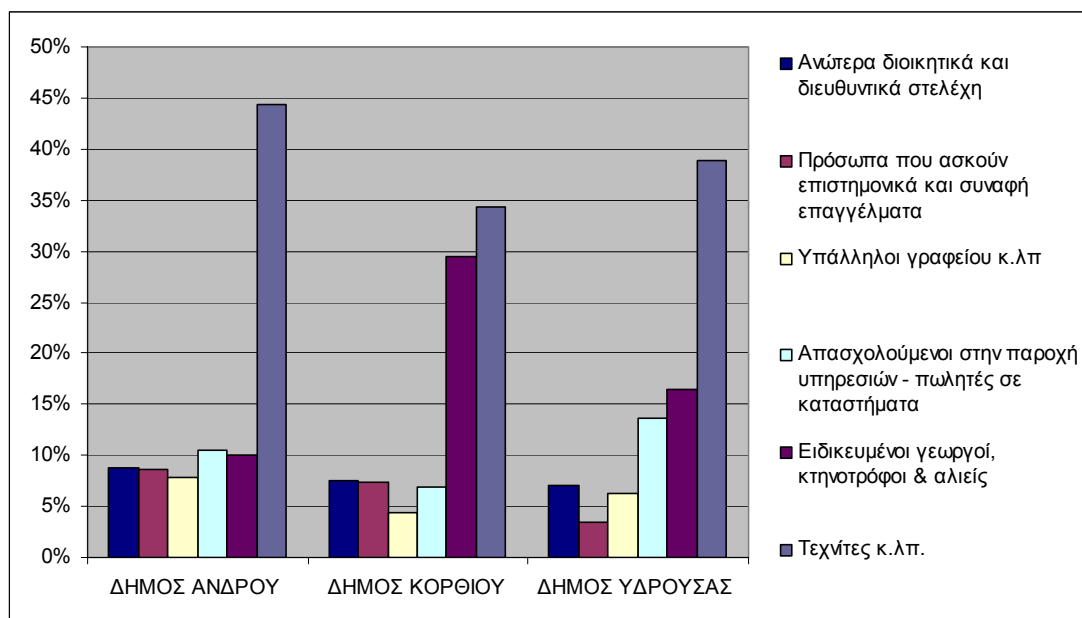

Διάγραμμα 3.15. Ποσοστιαία μεταβολή στο μορφωτικό επίπεδο ανά φύλο την χρονική περίοδο 1991 – 2001 (πραγματικός πληθυσμός 1991 και μόνιμος 2001)

3.1.6. Δεδομένα απασχόλησης

Το διάγραμμα 3.16. που ακολουθεί, παρουσιάζει την κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με βάση τις ομάδες ατομικών επαγγελμάτων για το 2001 (βλ. παράρτημα : πίνακας Π.6.). Τα συντριπτικά μεγαλύτερα ποσοστά καταλαμβάνει η ομάδα των τεχνητών και όσων ασκούν συναφή επαγγέλματα και ακολουθούν οι γεωργοί – κτηνοτρόφοι, ενώ στις υπόλοιπες ομάδες τα ποσοστά κυμαίνονται περίπου στα ίδια μεγέθη. Αξίζει να αναφερθεί, πως συνολικά σε όλο το νησί, οι εργαζόμενοι αλλοδαποί, σε ποσοστό περίπου 75% είναι τεχνίτες και ανειδίκευτοι εργάτες, ενώ σε μικρότερα

ποσοστά - περίπου 7% και 8,5% - εργάζονται ως πωλητές σε καταστήματα και γεωργοί - κτηνοτρόφοι αντίστοιχα.

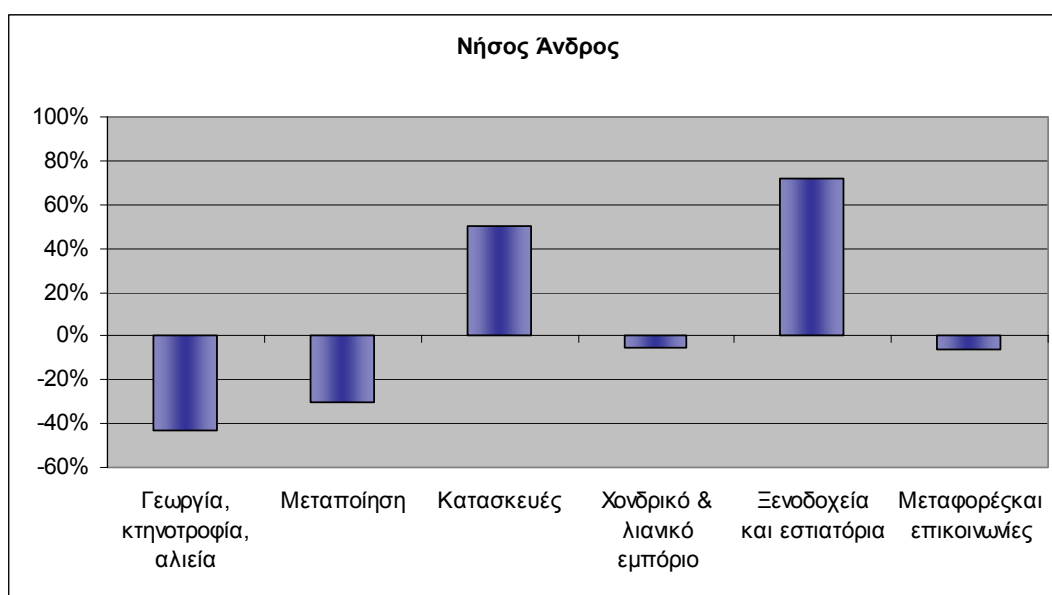
Διάγραμμα 3.16. Ομάδες ατομικών επαγγελμάτων το 2001

Νήσος Ανδρος	1991				2001			
	Σύνολο	Εργοδότες	Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	Μισθωτοί	Σύνολο	Εργοδότες	Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	Μισθωτοί
Σύνολο	2638	123	1222	1084	2581	432	676	1473
Γεωργία κτηνοτροφία θήρα και δασοκομία, αλιεία	808	7	648	11	459	54	357	48
Ορυχεία και λατομεία	8	1	1	6	7	0	0	7
Μεταποιητικές βιομηχανίες	145	14	57	65	101	20	36	45
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου και νερού	54	0	2	52	53	3	0	50
Κατασκευές	377	21	137	213	567	74	106	387
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	298	37	167	62	282	140	29	113
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	123	22	55	35	211	95	20	96
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	332	11	74	243	311	16	44	251
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείριση ακίνητης περιουσίας	115	4	38	72	160	20	36	104
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	126	0	1	125	161	0	0	161
Εκπαίδευση	111	2	6	102	132	7	20	105
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	34	1	7	26	40	1	7	32
Λοιπές υπηρεσίες	107	3	29	72	97	2	21	74

Πίνακας 3.9. Απασχολούμενοι κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα (πηγή : ΕΣΥΕ)

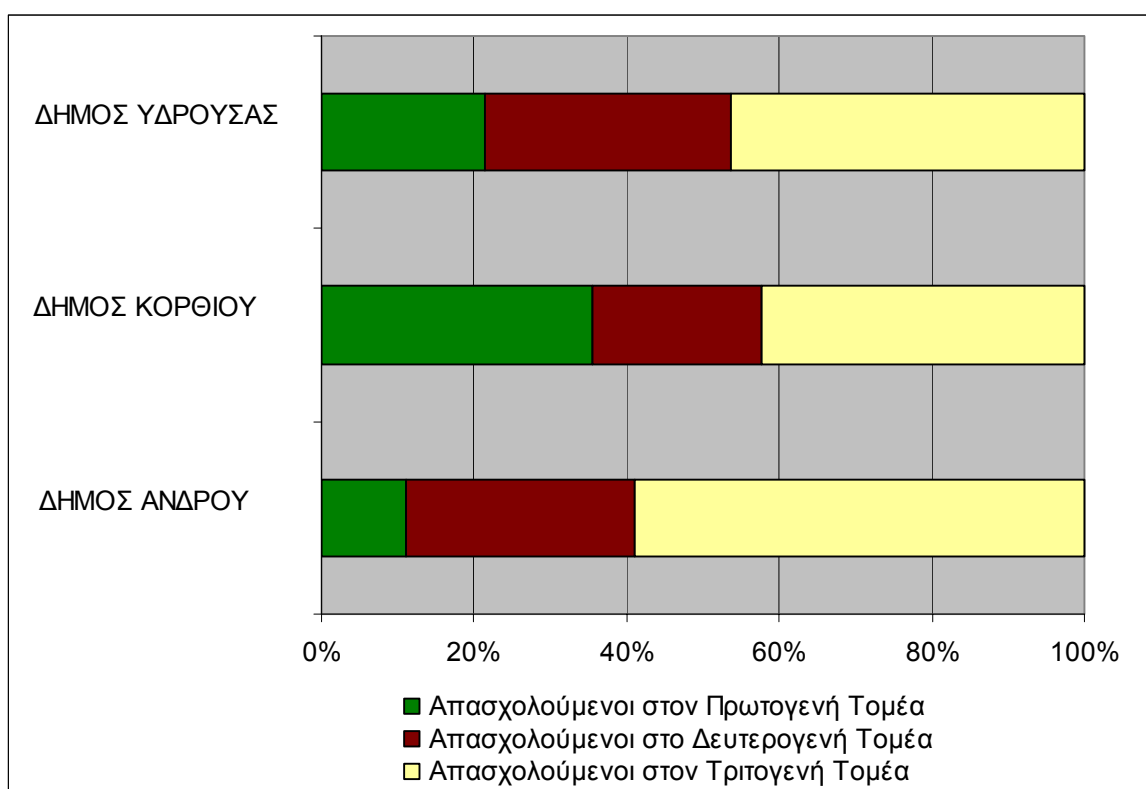
Στον πίνακα 3.9. καταγράφεται η κατανομή του ενεργού πληθυσμού κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα για το έτος 1991 και 2001. Πάνω από το 70% καλύπτουν οι κλάδοι της γεωργίας - κτηνοτροφίας, της μεταποίησης, οι κατασκευές, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια και τέλος οι μεταφορές. Επίσης όσον αφορά στη θέση στο επάγγελμα παρουσιάζεται αύξηση της τάξης του 250% στους εργοδότες και 35% στους μισθωτούς και μείωση στην τρίτη κατηγορία εργαζομένων περίπου 45%.

Στο διάγραμμα 3.17. είναι εμφανής η αύξηση στον ξενοδοχειακό τομέα (πάνω από 70%), όπως και στις κατασκευές (50%), ενώ η μείωση των εργαζόμενων στον τομέα της κτηνοτροφίας - αλιείας ξεπερνά το 40%. Η πολύ χαμηλή παραγωγικότητα στη γεωργία εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη αυτή, χωρίς να παραγνωρίζεται η τάση για συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα παγκοσμίως. Γενικά, η πλειοψηφία των κατοίκων το 1991 απασχολείται στην γεωργία - κτηνοτροφία, ενώ το 2001 στις κατασκευές. Η τάση αυτή οφείλεται κυρίως στην έντονη ανάπτυξη της οικοδομικής δραστηριότητας της Άνδρου τη δεκαετία του '90, εξαιτίας του «κύματος» παραθερισμού που σημειώθηκε. Συνέπεια αυτού του γεγονότος ήταν αφενός να εγκατασταθούν μαζικά πλήθος οικονομικών μεταναστών και αφετέρου ένα μεγάλο μέρος των ντόπιων να ασχοληθεί με κλάδους που σχετίζονται με την οικοδομική δραστηριότητα.

Διάγραμμα 3.17. Ποσοστιαία μεταβολή του πλήθους των εργαζόμενων στους έξι σημαντικότερους κλάδους την περίοδο 1991-2001

Η εικόνα των εργαζόμενων, ανάλογα με τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας για το 2001, φαίνεται στο διάγραμμα 3.18., όπου τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνει ο τριτογενής τομέας και έπονται οι υπόλοιποι. Τα ποσοστά αυτά δεν διαφέρουν πολύ από τα αντίστοιχα του Νομού Κυκλάδων παρά μόνο στον τριτογενή τομέα που είναι μειωμένα κατά 10% για την Άνδρο. Ο πίνακας που περιέχει τα στοιχεία για το διάγραμμα που ακολουθεί βρίσκεται στο παράρτημα (πίνακας Π.7.)

Διάγραμμα 3.18. Ποσοστιαία απεικόνιση του πλήθους των εργαζόμενων στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας το έτος 2001

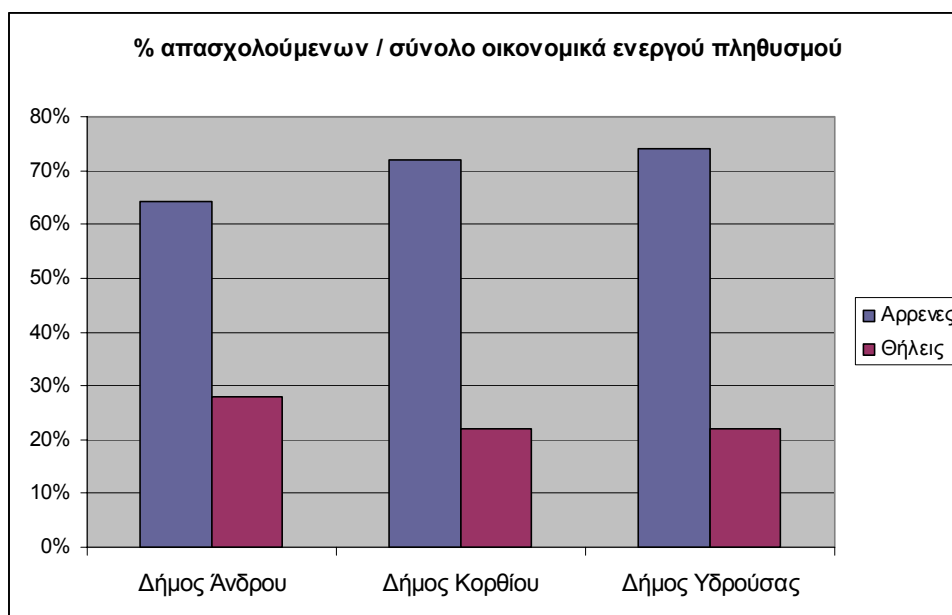
Στον πίνακα 3.10. που ακολουθεί, καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και μη, καθώς επίσης και την ανεργία, κατά φύλο και για τα έτη 1991 και 2001, σε επίπεδο δήμου.

		1991 Πραγματικός πληθυσμός				
		Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
			Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Ανεργοί νέοι	
Νομός Κυκλάδων	Σύνολο	33.479	31.437	898	1.144	48.294
	Αρρενες	25.770	24.673	583	514	16.199
	Θήλεις	7.709	6.764	315	630	32.095
Νήσος Άνδρος	Σύνολο	2.825	2.658	73	94	5.009
	Αρρενες	2.071	1.968	58	45	1.875
	Θήλεις	754	690	15	49	3.134
Δήμος Άνδρου	Σύνολο	1134	1044	43	47	2245
	Αρρενες	778	727	36	15	883
	Θήλεις	356	317	7	32	1362
Δήμος Κορθίου	Σύνολο	544	510	19	15	1219
	Αρρενες	415	391	15	9	452
	Θήλεις	129	119	4	6	767
Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	1147	1104	11	32	1545
	Αρρενες	878	850	7	21	540
	Θήλεις	269	254	4	11	1005
		2001 Πραγματικός πληθυσμός				
		Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
			Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Ανεργοί νέοι	
Νομός Κυκλάδων	Σύνολο	46.184	41.654	3.027	1.503	54.283
	Αρρενες	31.369	29.064	1.485	820	20.618
	Θήλεις	14.815	12.590	1.542	683	33.665
Νήσος Άνδρος	Σύνολο	3.575	3.165	261	149	5.611
	Αρρενες	2.398	2.164	149	85	2.369
	Θήλεις	1.177	1.001	112	64	3.242
Δήμος Άνδρου	Σύνολο	1472	1319	94	59	2289
	Αρρενες	1012	925	48	39	939
	Θήλεις	460	394	46	20	1350
Δήμος Κορθίου	Σύνολο	903	818	47	38	1464
	Αρρενες	569	525	28	16	619
	Θήλεις	334	293	19	22	845
Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	1200	1028	120	52	1858
	Αρρενες	817	714	73	30	811
	Θήλεις	383	314	47	22	1047

Πίνακας 3.10. Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και μη ενεργός τα έτη 1991 - 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

Ορισμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι γυναίκες και οι νέοι, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται φαινόμενα αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Οι γυναίκες, ιδιαίτερα της υπαίθρου, έχουν ελάχιστες ευκαιρίες απασχόλησης

έξω από την αγροτική εκμετάλλευση, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης τους και γενικότερα οι γνώσεις τους, δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων. Η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα στα δύο φύλα απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.19.. Τα ποσοστά ανεργίας των γυναικών υπογραμμίζουν την κατάσταση που περιγράφηκε, ενώ φαίνεται πως από το 1991 ως το 2001 τα ποσοστά αυτά αυξήθηκαν από 7,5 % περίπου στο 10,5%.

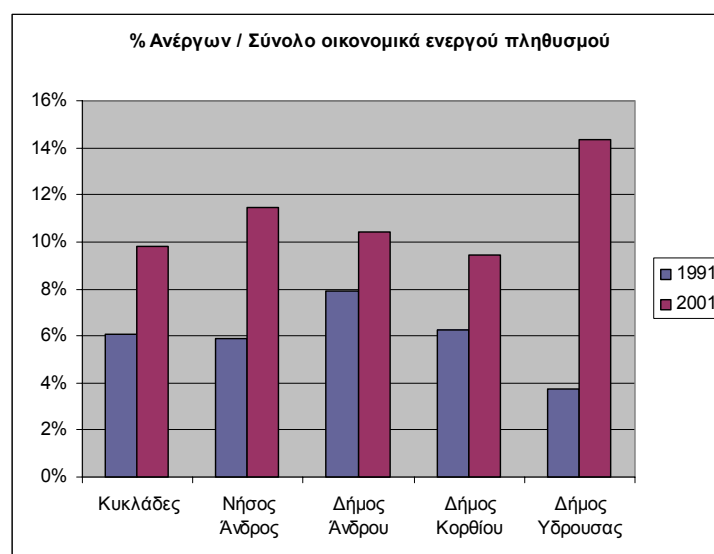

Διάγραμμα 3.19. Αναλογία απασχολούμενων μεταξύ των δύο φύλων

Με σκοπό να προκύψουν περισσότερο ασφαλή συμπεράσματα για τη εξέλιξη του οικονομικά ενεργού πληθυσμού αλλά και την ανεργία, δημιουργήθηκε ο πίνακας 3.11. που απεικονίζει τρεις σημαντικούς δείκτες που αφορούν τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, τον άνεργο πληθυσμό και τον νέο άνεργο πληθυσμό. Στη συνέχεια, αυτοί οι δείκτες απεικονίζονται τόσο σε διαγράμματα όσο και σε χάρτες.

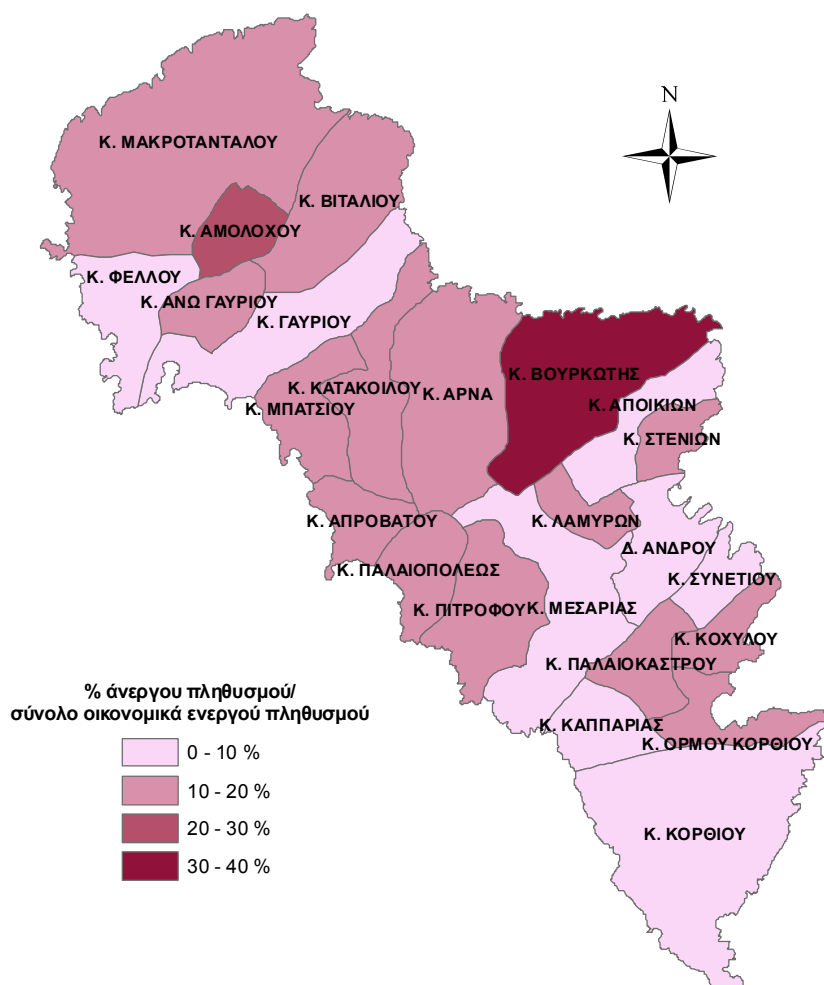
	1991			2001		
	% ΑΝΕΡΓΟΙ / ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ	% ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ / ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	% ΑΝΕΡΓΟΙ ΝΕΟΙ/ ΣΥΝΟΛΟ ΝΕΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	% ΑΝΕΡΓΟΙ / ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ	% ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ / ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	% ΑΝΕΡΓΟΙ ΝΕΟΙ/ ΣΥΝΟΛΟ ΝΕΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	8%	30%	13%	10%	36%	14%
Δ.Δ. Άνδρου	7%	33%	8%	8%	39%	15%
Δ.Δ. Αποικίων	5%	27%	1%	9%	31%	9%
Δ.Δ. Βουρκωτής	0%	61%	0%	39%	36%	13%
Δ.Δ. Λαμύρων	11%	28%	1%	13%	40%	24%
Δ.Δ. Μεσαριάς	9%	26%	2%	8%	33%	10%
Δ.Δ. Πιτροφού	6%	30%	1%	13%	34%	7%
Δ.Δ. Στενιών	24%	17%	1%	17%	27%	15%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	6%	27%	4%	9%	35%	14%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	5%	29%	1%	10%	40%	15%
Δ.Δ. Καππαριάς	9%	32%	0%	10%	25%	8%
Δ.Δ. Κορθίου	6%	24%	1%	7%	38%	10%
Δ.Δ. Κοχύλου	15%	14%	1%	11%	19%	12%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	9%	30%	0%	14%	36%	29%
Δ.Δ. Συνετίου	3%	37%	1%	9%	31%	10%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	4%	38%	9%	14%	36%	13%
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	5%	36%	3%	15%	49%	14%
Δ.Δ. Αμμολόχου	0%	67%	0%	24%	61%	30%
Δ.Δ. Απροβάτου	0%	41%	0%	14%	27%	11%
Δ.Δ. Αρνά	1%	31%	0%	16%	34%	41%
Δ.Δ. Βπαλίου	6%	28%	1%	11%	13%	0%
Δ.Δ. Γαυρίου	6%	41%	1%	6%	62%	40%
Δ.Δ. Κατακόιλου	3%	39%	1%	11%	24%	18%
Δ.Δ. Μακροτανάλου	1%	60%	0%	11%	18%	7%
Δ.Δ. Μπατασίου	5%	39%	3%	15%	33%	4%
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	13%	24%	1%	12%	27%	13%
Δ.Δ. Φελλού	2%	39%	0%	9%	15%	11%

Πίνακας 3.11. Δείκτες οικονομικά ενεργού πληθυσμού και μη ενεργού (πηγή : ΕΣΥΕ)

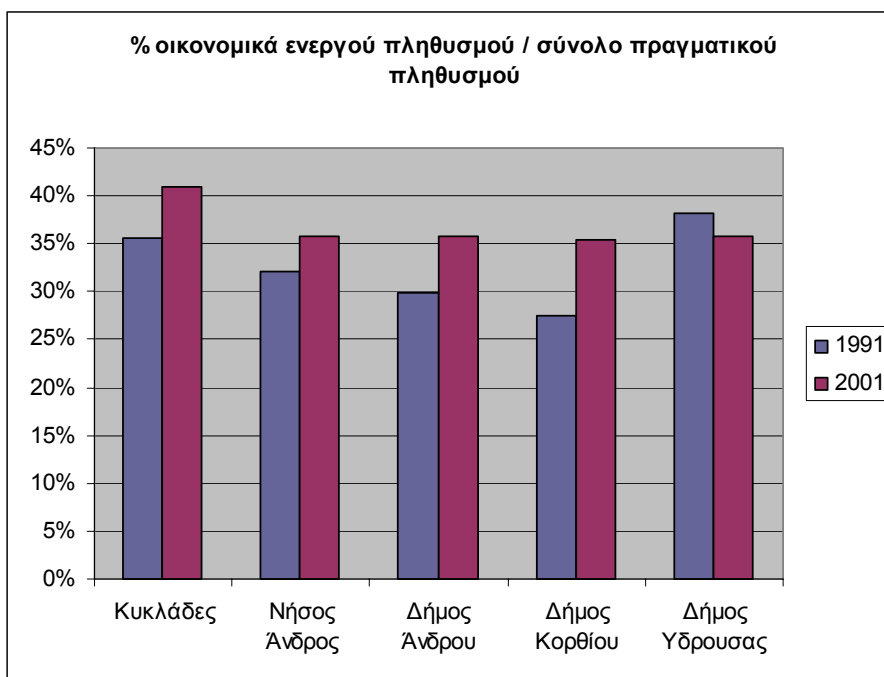

Διάγραμμα 3.20. Ποσοστιαία απεικόνιση πληθυσμού ανέργων

Στο διάγραμμα 3.20. είναι εμφανής η αύξηση της ανεργίας σε όλους τους δήμους της Άνδρου μέσα στη δεκαετία του '90. Αυτό που κάνει όμως ιδιαίτερη εντύπωση είναι η έντονη αύξηση σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη των Κυκλάδων. Στην περίπτωση μάλιστα του δήμου Υδρούσας παρατηρείται πως ενώ κατά την απογραφή του 1991 ο δείκτης ανεργίας ήταν περίπου 4% το 2001 ξεπέρασε το 14%. Αυτό ίσως οφείλεται στην εγκατάσταση μεγάλου πληθυσμού αλλοδαπών και στην κατάληψη αρκετών θέσεων εργασίας από αυτούς. Τα ποσοστά της ανεργίας σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα για το 2001, που είναι και τα πιο πρόσφατα δεδομένα, αποτυπώνεται στον χάρτη 3.4. που ακολουθεί. Είναι εμφανές ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας απαντώνται στα ορεινά δημοτικά διαμερίσματα της Άνδρου (δ.δ. Βουρκωτής και δ.δ. Αμμολόχου), ενώ τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας έχουν οι παράκτιες περιοχές, όπου συγκεντρώνονται και οι περισσότερες επιχειρήσεις και υπηρεσίες.

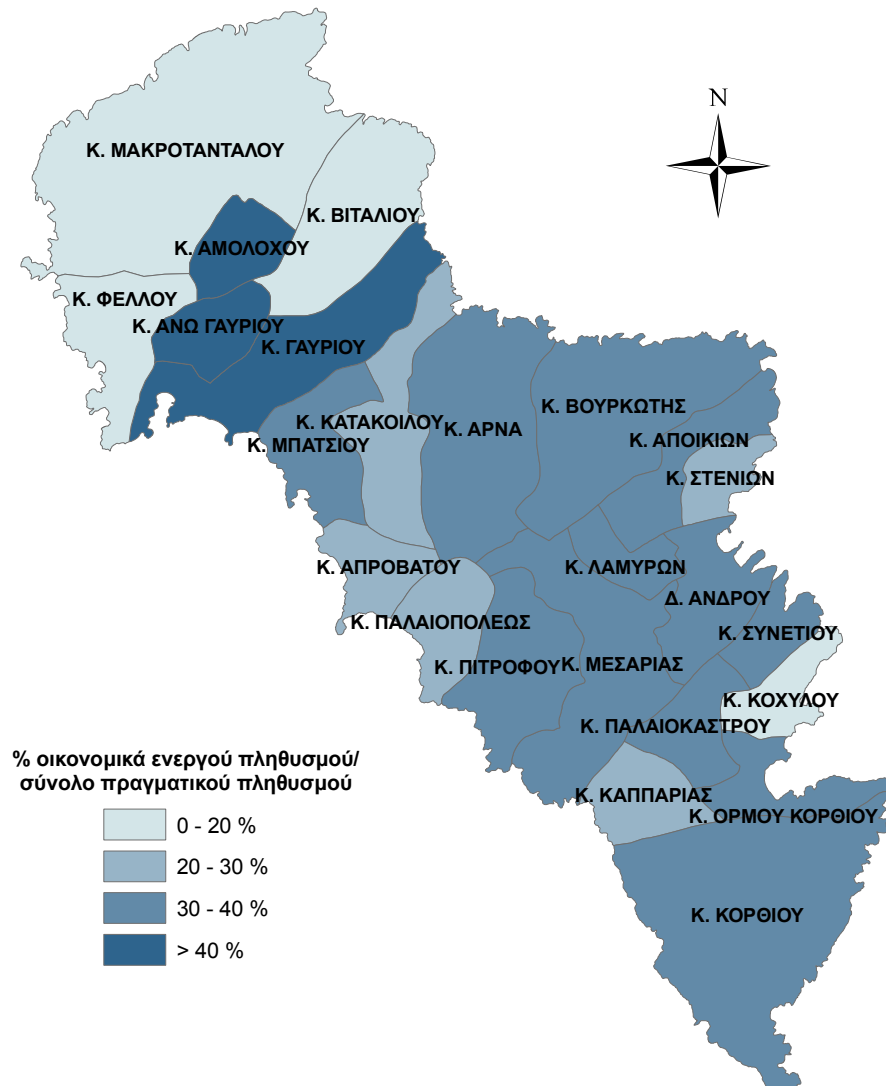

Χάρτης 3.4. Απεικόνιση άνεργου πληθυσμού ανά δημοτικό διαμέρισμα

Διάγραμμα 3.21. Ποσοστιαία απεικόνιση οικονομικά ενεργού πληθυσμού

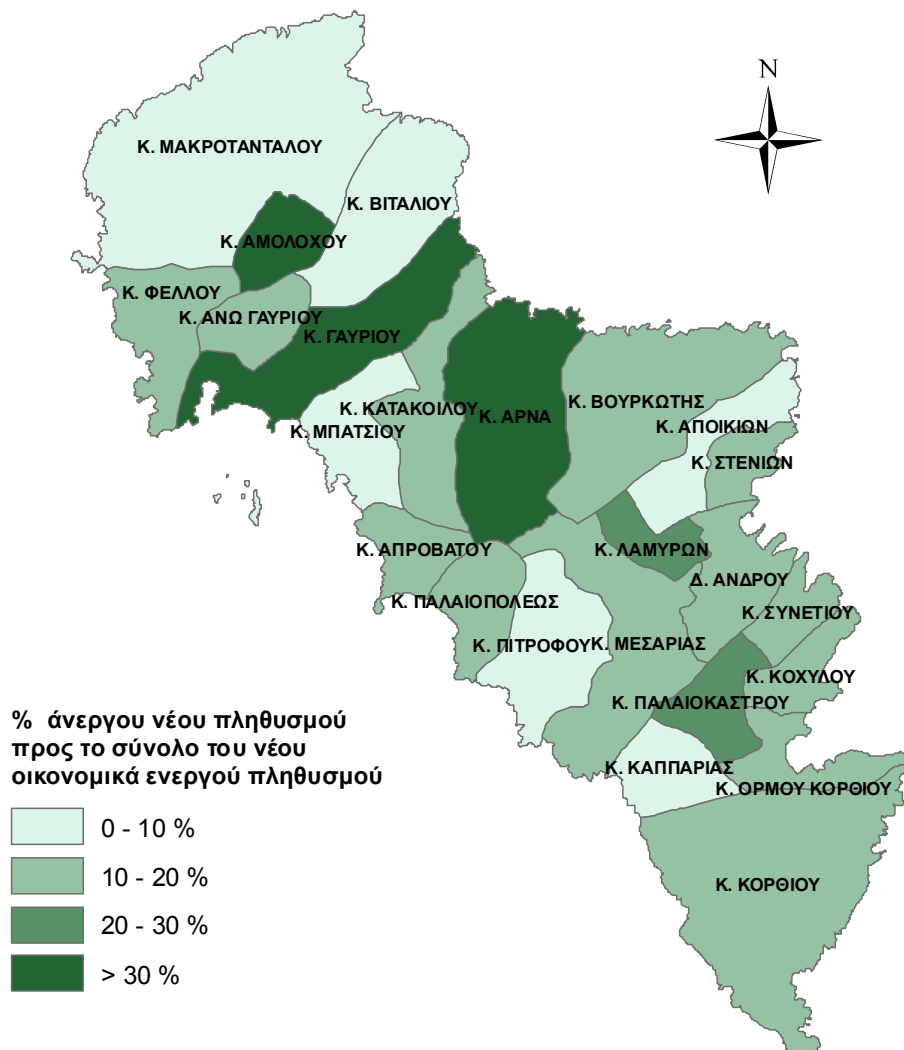
Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Άνδρου ακολουθεί την τάση των Κυκλάδων σημειώνοντας μικρή αύξηση. Ωστόσο, ο δήμος Υδρούσας, όπου σημειώνονται τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας, είναι και ο μοναδικός δήμος που ο δείκτης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού παρουσιάζει πτώση μέσα στη δεκαετία. Αξιοσημείωτο είναι πάντως το γεγονός, πως ενώ ο συγκεκριμένος δήμος στο σύνολό του παρουσιάζει μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, όπως φαίνεται στο χάρτη 3.5., το 2001 υπάρχει ανομοιογένεια στα δημοτικά διαμερίσματα του εν λόγω δήμου. Σε κάποια συναντώνται τα μικρότερα ποσοστά οικονομικά ενεργού πληθυσμού (δ.δ. Μακροταντάλου, δ.δ. Φελλού και δ.δ. Βιταλίου), ενώ σε κάποια άλλα τα μεγαλύτερα ποσοστά σε όλο το νησί (δ.δ. Γαυρίου, δ.δ. Άνω Γαυρίου και δ.δ. Αμολόχου).

Χάρτης 3.5. Απεικόνιση οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά δημοτικό διαμέρισμα

Τέλος, οι νέοι, που αποτελούν την πλειοψηφία των ανέργων, είτε στρέφονται προς την οικοδομή, είτε βρίσκονται άνεργοι δεδομένου ότι η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα δεν τους ικανοποιεί και οι θέσεις απασχόλησης σε άλλους τομείς είναι περιορισμένες, ιδιαίτερα για τους απόφοιτους Λυκείου. Αλλά ακόμα και στον κατασκευαστικό κλάδο οι δυνατότητες απασχόλησης είναι περιορισμένες δεδομένου ότι

στον τομέα αυτό, που είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Άνδρο, οι θέσεις απασχόλησης καταλαμβάνονται κυρίως από αλλοδαπούς. Τέλος, η εποχική ανεργία αποτελεί καθοριστικό χαρακτηριστικό του νησιού στον τομέα του τουρισμού λόγω της σχετικά μικρής τουριστικής περιόδου.

Χάρτης 3.6. Ποσοστιαία απεικόνιση άνεργου νέου πληθυσμού ανά δημοτικό διαμέρισμα

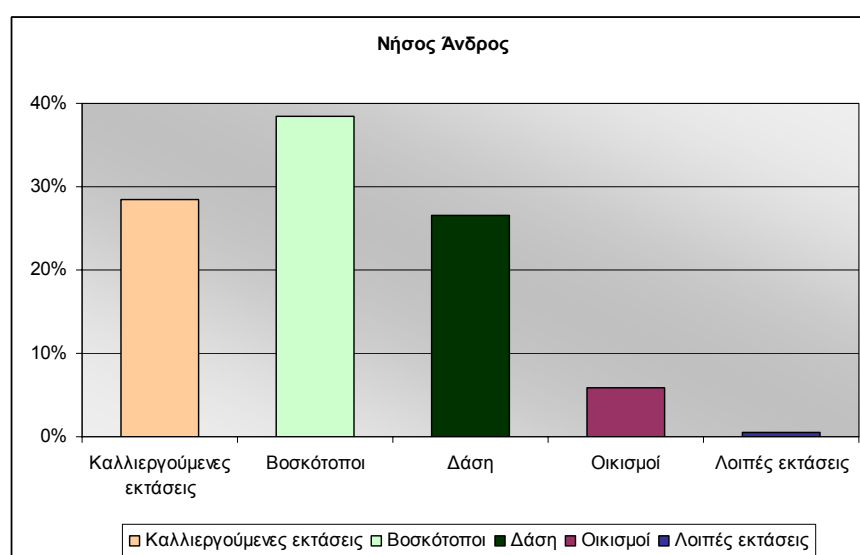
3.2. Οικονομική Δραστηριότητα

3.2.1. Πρωτογενής Τομέας

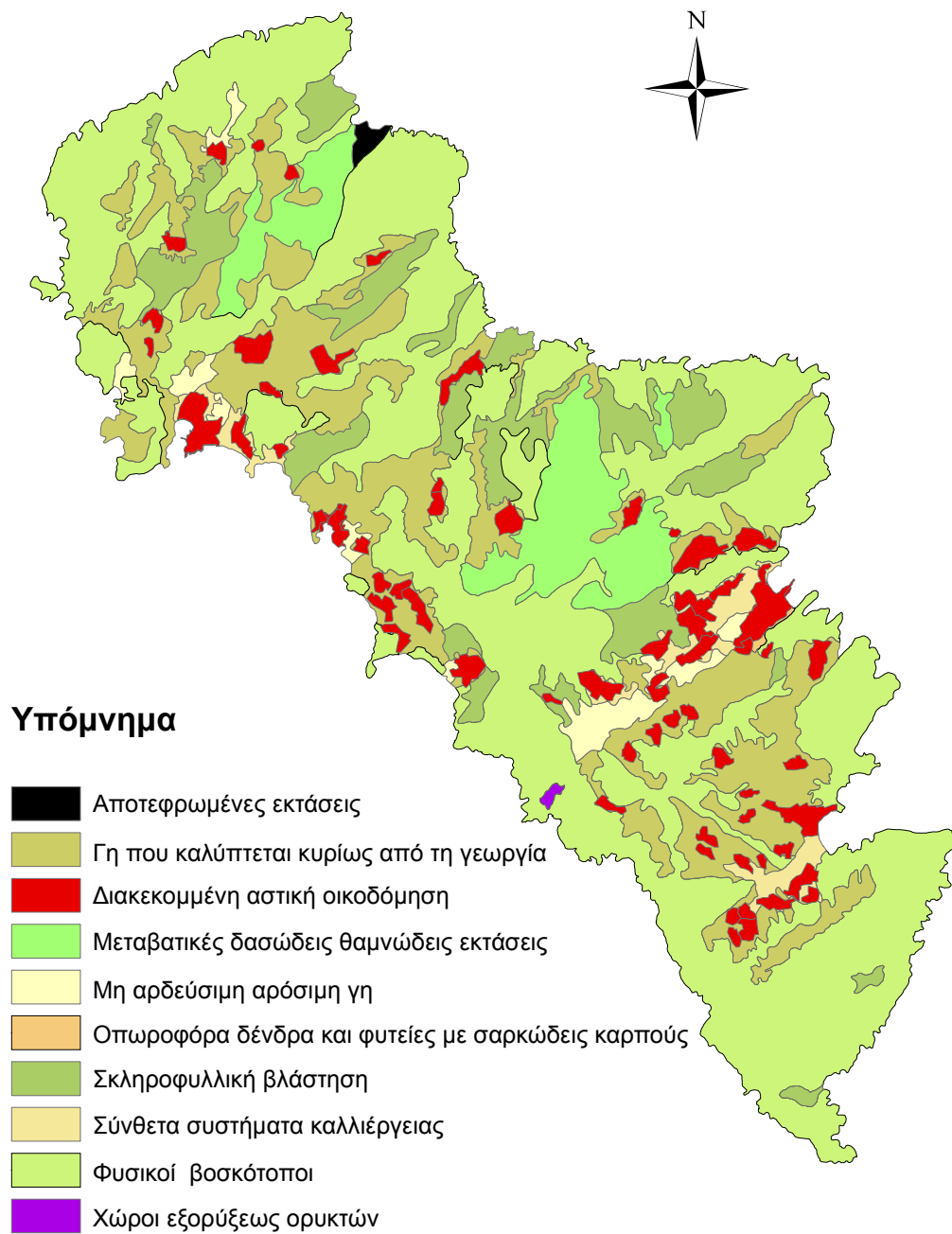
Ο πρωτογενής τομέας είναι ο λιγότερο ανεπτυγμένος τομέας οικονομικής δραστηριότητας στην Άνδρο και με το μικρότερο αριθμό απασχολούμενων. Σε ένα νησί, όπως η Άνδρος, η γεωργία περιορίζεται σε συγκεκριμένες καλλιεργείες εξαιτίας των καιρικών συνθηκών και της έλλειψης πεδινών εκτάσεων. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται η κατανομή των εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους, ως γεωργικής γης, βοσκοτόπων, δασών κ.λπ. Για πιο εποπτική εικόνα των χρήσεων γης σε όλη την Άνδρο δίνεται ο χάρτης 3.7.

	Νήσος Άνδρος	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας
Καλλιεργούμενες εκτάσεις	28,50%	26,16%	34,20%	27,34%
Βοσκοτόποι	38,45%	26,29%	57,32%	36,94%
Δάση	26,62%	38,85%	1,18%	30,85%
Οικισμοί	5,87%	8,30%	6,10%	4,49%
Λοιπές εκτάσεις	0,56%	0,41%	1,21%	0,38%

Πίνακας 3.12. Κατανομή εκτάσεων ανάλογα με τη χρήση τους (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

Διάγραμμα 3.22. Κατανομή των χρήσεων γης για το 2001

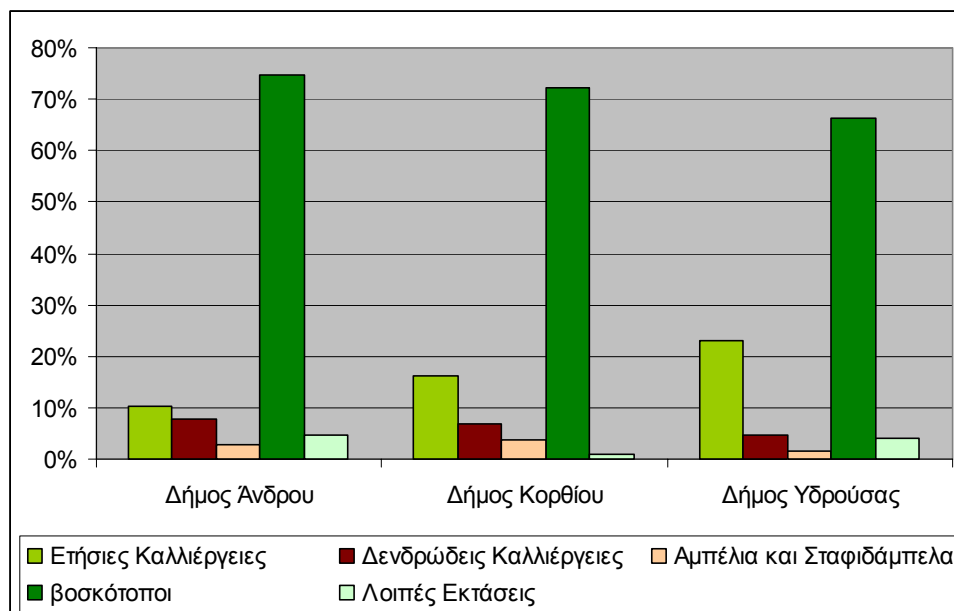

Χάρτης 3.7. Χρήσεις γης Corine 2000

Στον πίνακα 3.13. καταγράφεται συγκεντρωτικά η χρήση της καλλιεργούμενης γης. Η καταγραφή γίνεται σε επίπεδο δήμου και αφορά το έτος 2001 ενώ ο αναλυτικός πίνακας για τα δημοτικά διαμερίσματα παρατίθεται στο παράρτημα.

	Σύνολο	Ετήσιες Καλλιέργειες	Δενδρώδεις Καλλιέργειες	Αμπέλια και Σταφιδάμπελα	Βοσκότοποι	Λοιπές Εκτάσεις
Δήμος Άνδρου	19143	1954	1463	559	14297	871
Δήμος Κορθίου	25846	4190	1739	990	18678	249
Δήμος Υδρούσας	49387	11416	2382	822	32802	1964

Πίνακας 3.13. Ομάδες Καλλιεργειών (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

Διάγραμμα 3.23. Απεικόνιση ομάδων καλλιεργειών για το 2001

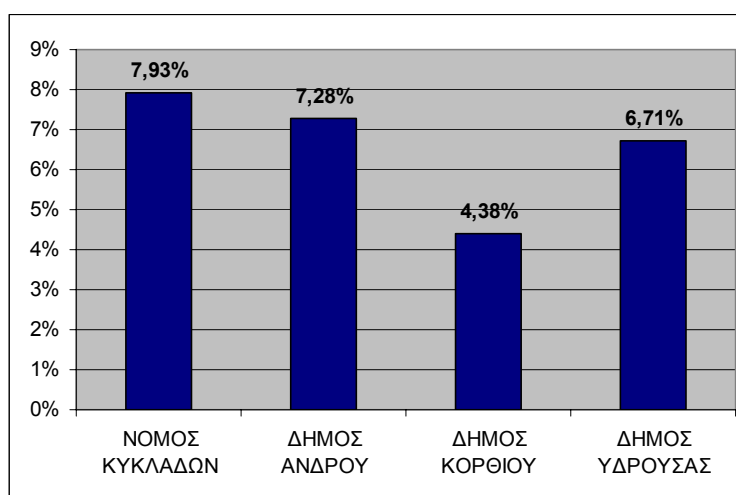
Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι στο νησί της Άνδρου τα μεγαλύτερα ποσοστά καταλαμβάνουν οι βοσκότοποι και τα μόνιμα λιβάδια και έπονται οι ετήσιες καλλιέργειες, όπου υπερτερεί ο δήμος Υδρούσας. Αντίθετα οι άλλοι δύο δήμοι έχουν υψηλότερα ποσοστά σε δενδρώδεις καλλιέργειες και αμπελώνες αλλά γενικά η Άνδρος, το έδαφος και το κλίμα της δεν ευνοούν ιδιαίτερα την καλλιέργεια.

Όσον αφορά στις αρδεύσεις, η Άνδρος πολύ περισσότερο από τα άλλα νησιά των Κυκλάδων διαθέτει επιφανειακά ύδατα. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια οι ιδιωτικές

γεωτρήσεις έχουν αυξηθεί σημαντικά και εδώ τίθεται ένα νέο πρόβλημα, αυτό της διαχείρισης των υδάτων.

	χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	αρδευόμενες εκτάσεις
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	676979,7	53672
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	19142,8	1394,5
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	25846,1	1132,2
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	49386,7	3312,4

Πίνακας 3.14. Αρδευόμενες εκτάσεις (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

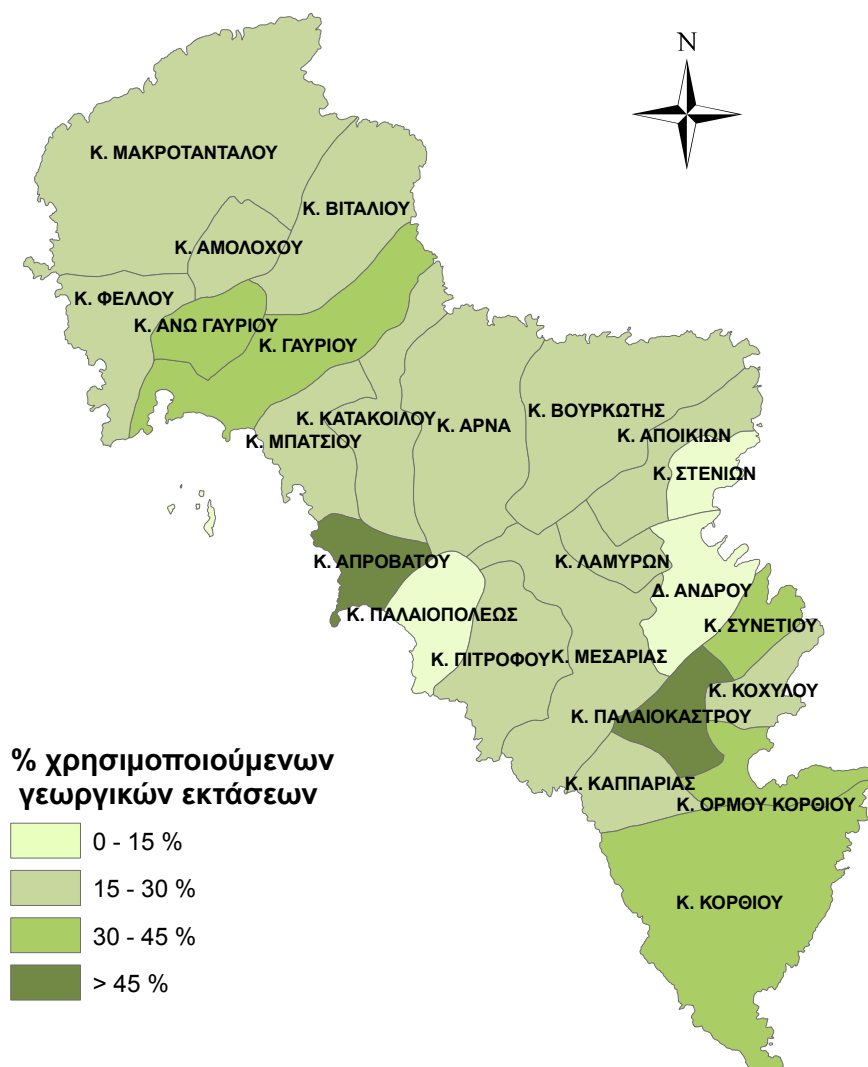

Διάγραμμα 3.24. Ποσοστιαία απεικόνιση των αρδευόμενων εκτάσεων στο σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Από τα στοιχεία του πίνακα 3.15. φαίνεται καθαρά ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις αποτελούνται από μεγάλο αριθμό και μικρά σε μέγεθος αγροτεμάχια, πράγμα που αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα τόσο της Άνδρου όσο και γενικά του νησιωτικού χώρου, καθώς απουσιάζουν οι κάμποι και οι μεγάλες εκτάσεις για καλλιέργεια. Η Άνδρος έχει το 14% περίπου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των Κυκλάδων και το μεγαλύτερο ποσοστό από τους τρεις δήμους, τουλάχιστον διπλάσιο σε σχέση με τους άλλους, έχει ο δήμος Υδρούσας.

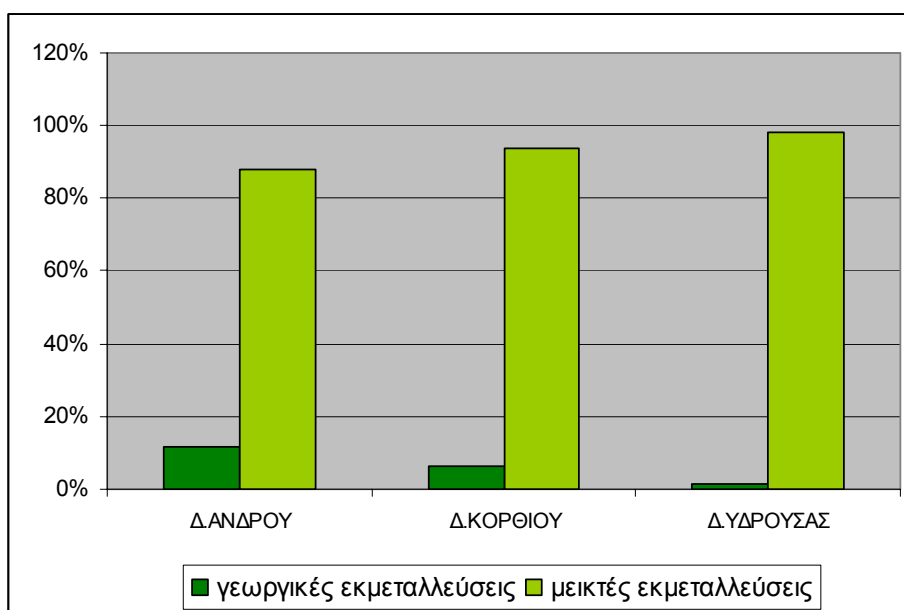
	εκμεταλλεύσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	χρησιμοποιούμενη έκταση	μέση έκταση ανά εκμετάλλευση	αριθμός αγροτεμαχίων	μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	9313	676979,7	72,69	63568	10,65
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	319	19142,8	60,01	1565	12,23
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	351	25846,1	73,64	2599	9,94
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	353	49386,7	139,91	2971	16,62

Πίνακας 3.15. Μέγεθος γεωργικών εκμεταλλεύσεων (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

Χάρτης 3.8. Κατανομή χρησιμοποιούμενων γεωργικών εκτάσεων στο σύνολο των γεωργικών εκτάσεων ανά δημοτικό διαμέρισμα

Σε ότι αφορά τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων οι μεικτές εκτάσεις (κτηνοτροφικές και γεωργικές) εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, ενώ οι καθαρά κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι σχεδόν μηδενικές. Το ίδιο ισχύει και για τους απασχολούμενους όπως φαίνεται και στον πίνακα 3.16. με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2000. Όσον αφορά τα δύο φύλα, οι άντρες που απασχολούνται στις εκμεταλλεύσεις συνολικά καταλαμβάνουν ένα ποσοστό περίπου 53% έναντι των γυναικών με ποσοστό 47%.

Διάγραμμα 3.25. Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων

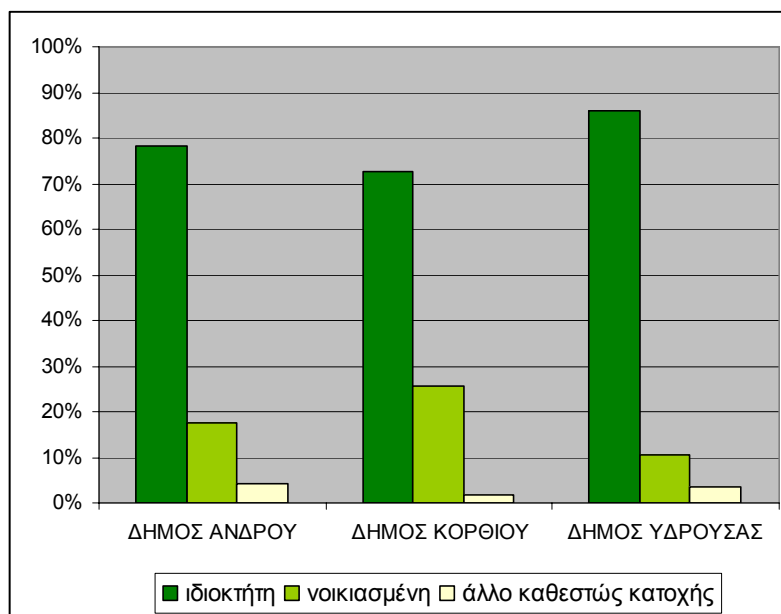
		γεωργικές εκμεταλλεύσεις	μεικτές εκμεταλλεύσεις
		απασχολούμενοι	
Δήμος Άνδρου	Σύνολο	57	429
	Άρρενες	29	219
	Θήλεις	28	210
Δήμος Κορθίου	Σύνολο	24	367
	Άρρενες	18	176
	Θήλεις	6	191
Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	10	710
	Άρρενες	6	403
	Θήλεις	4	307

Πίνακας 3.16. Αριθμός απασχολούμενων στις εκμεταλλεύσεις (πηγή : ΕΣΥΕ, γεωργική απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

Το καθεστώς κατοχής των καλλιεργούμενων εκτάσεων στην περίπτωση της Άνδρου διακρίνεται κυρίως σε ιδιοκτησιακές εκμεταλλεύσεις και δευτερευόντως σε νοικιασμένες, ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που το καθεστώς κατοχής είναι διαφορετικό και θα πρέπει να σημειωθεί πως τα ποσοστά αυτά δεν διαφέρουν από τα αντίστοιχα για το σύνολο των Κυκλάδων.

	σύνολο		ιδιοκτήτη		νοικιασμένη		άλλο καθεστώς κατοχής	
	εκμ/σεις	εκτάσεις	εκμ/σεις	εκτάσεις	εκμ/σεις	εκτάσεις	εκμ/σεις	εκτάσεις
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	9314	676979,7	9066	531101,6	1761	110531,3	872	35346,8
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	319	19142,8	312	14982,3	60	3352,5	16	808
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	351	25846,1	343	18794,6	113	6611	8	440,5
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	353	49386,7	348	42482,7	90	5140	13	1764

Πίνακας 3.17. Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις με βάση καθεστώς κατοχής (πηγή : ΕΣΥΕ, γεωργική απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

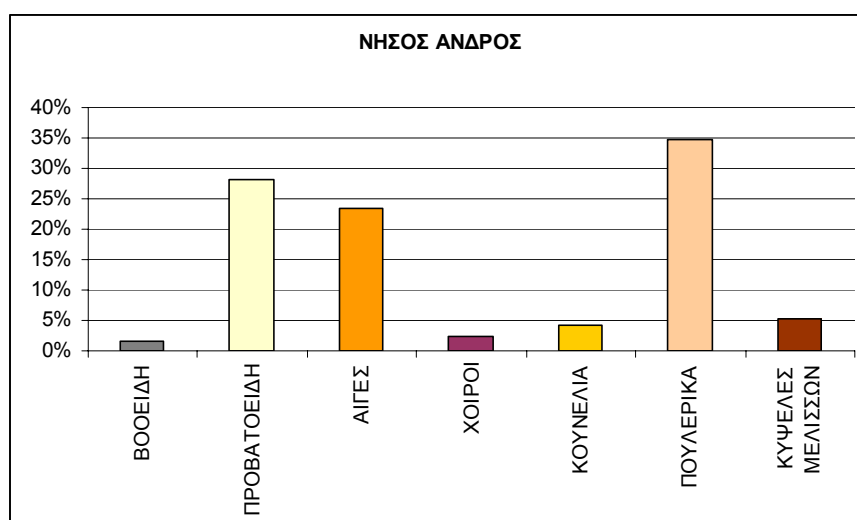
Διάγραμμα 3.26. Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις με βάση καθεστώς κατοχής

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρεται ο αριθμός και η κατηγορία των ζώων που εκτρέφονται στην Άνδρο, αναφορικά και με τις Κυκλάδες, σύμφωνα με την απογραφή του 2000. Η Άνδρος εκτρέφει το 16,5% περίπου των ζώων στις Κυκλάδες και τα υψηλότερα ποσοστά σε κεφαλές έχει ο δήμος Υδρούσας (52,5%). Στο διάγραμμα 3.27. φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή των κατηγοριών στο νησί της Άνδρου. Ο αριθμός των

πουλερικών, προβατοειδών και αιγών αποτελεί το 85% του συνόλου των ζώων, ενώ τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η Άνδρος διαθέτει περισσότερες κυψέλες μελισσών, προβατοειδή και πουλερικά σε σχέση με τον μέσο όρο για τις Κυκλάδες ενώ υπολείπεται στις υπόλοιπες κατηγορίες.

	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΟΟΕΙΔΗ	ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ	ΑΙΓΕΣ	ΧΟΙΡΟΙ	ΚΟΥΝΕΛΙΑ	ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	ΚΥΨΕΛΕΣ ΜΕΛΙΣΣΩΝ
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	585680	16826	142259	169112	14265	28188	191689	23341
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	96913	1648	27185	22766	2267	4090	33757	5200
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	22181	236	5244	5579	436	1062	8418	1206
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	23800	290	6413	4437	514	1457	8635	2054
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	50932	1122	15528	12750	1317	1571	16704	1940

Πίνακας 3.18. Βασικά είδη κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (πηγή : ΕΣΥΕ, γεωργική απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

Διάγραμμα 3.27. Βασικά είδη κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων

3.2.2. Δευτερογενής Τομέας

Η κατάσταση στον τομέα της βιομηχανίας - βιοτεχνίας και μεταποίησης στην Άνδρο βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, πράγμα το οποίο οφείλεται, βασικά στην έλλειψη πρώτων υλών, στο υψηλό κόστος μεταφοράς προς και από την ηπειρωτική

Ελλάδα και στην έλλειψη τεχνογνωσίας στον τομέα της παραγωγής, αλλά κυρίως στον τομέα της προώθησης των προϊόντων.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υπάρχουν σήμερα λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και περιορίζονται σε δραστηριότητες όπως η εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, τα λατομεία, ο κλάδος των τροφίμων και ποτών, στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ξύλου και οικοδομής γενικότερα.

Κλάδος	Σύνολο	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας	Ποσοστό κλάδου στο σύνολο
Αρτοποιία-Ζαχαροπλαστική	26	13	6	7	27,7%
Γαλακτοκομικά προϊόντα	3	1	1	1	3,2%
Τρόφιμα, ζωτροφές	23	9	1	13	24,5%
Ελαιολιβεία-τυποποίηση λαδιού	6		1	5	6,4%
Ποτοποιία	6	4	1	1	6,4%
Κλωστοϋφαντουργία	8	3	1	4	8,5%
Επεξεργασία ξύλου-έπιπλα	30	8	11	11	31,9%
Κεραμικά	6	2	0	4	6,4%
Πλαστικά	2	2	0	0	2,1%
Σιδηροκατασκευές-αλουμινοκατασκευές	21	5	8	8	22,3%
Υλικά οικοδομών	15	6	1	8	16,0%
Λατομεία-μάρμαρα-πέτρα	6	3	1	2	6,4%
Σύνολο	94	33	23	38	

Πίνακας 3.19. Αριθμός μεταποιητικών καταστημάτων (πηγή : δήμος Άνδρου)

Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται στον πίνακα 3.19., στον δευτερογενή τομέα οι δραστηριότητες είναι εντοπισμένες κυρίως σε κλάδους που σχετίζονται με την οικοδομή. Μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στον κλάδο της επεξεργασίας ξύλου και αλουμινίου, ενώ ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε υλικά οικοδομών και εξόρυξη πέτρας είναι αρκετά σημαντικός για ένα νησί του μεγέθους της Άνδρου. Ο δεύτερος πιο σημαντικός κλάδος στην Άνδρο είναι αυτός των τροφίμων και ποτών. Αξίζει να σημειωθεί πως ο κλάδος της αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος από πλευρά αριθμού επιχειρήσεων και ειδικά ο δήμος Άνδρου έχει μακρά παράδοση στη ζαχαροπλαστική.

Βασικό στοιχείο αποτελεί το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, έχοντας σαν κριτήριο τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις και την απασχόληση προσωπικού. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων διαθέτει τα προϊόντα του αποκλειστικά στην Άνδρο και μόνο ένα πολύ

μικρό ποσοστό των επιχειρήσεων πραγματοποιεί εξαγωγές, που αφορά κυρίως τον κλάδο της ποτοποιίας. Η σημαντικότερη μεταποιητική επιχείρηση στην Άνδρο είναι το εργοστάσιο εμφιάλωσης μεταλλικού νερού με την επωνυμία «Σάριζα» από την ομώνυμη γνωστή ιαματική πηγή, όπου κάνει εξαγωγές στην Ελλάδα αλλά και σε χώρες του εξωτερικού και αποτελεί μία από τις 30 επίσημα αναγνωρισμένες επιχειρήσεις εμφιάλωσης νερού στην Ελλάδα (Official Journal of the European Communities (2005) : *List of natural mineral waters recognised by Member States*).

3.2.3. Τριτογενής Τομέας

Οι δραστηριότητες του εμπορίου (χονδρικό - λιανικό) στην Άνδρο συγκεντρώνονται κυρίως στις έδρες των δήμων. Το μέγεθος των εμπορικών καταστημάτων είναι σχετικά μικρό και απευθύνονται στους ντόπιους καταναλωτές, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες διπλασιάζονται. Στο νησί υπάρχουν περίπου 130 επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου και πάνω από 300 λιανικού, που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και προσφέρουν στον καταναλωτή της Άνδρου προϊόντα και υπηρεσίες.

Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τομέας του τουρισμού. Η Άνδρος ως τουριστική περιοχή, χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον με πλήθος παραλιών ιδιαίτερου κάλους, πολλές εναλλαγές τοπίου και έντονο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Παρουσιάζει, ωστόσο, μια ιδιομορφία ως τουριστικός προορισμός, καθώς δεν αναπτύσσεται ο κλασικός τύπος τουρισμού. Είναι έντονη η παρουσία επισκεπτών τους θερινούς μήνες αλλά το φαινόμενο που παρατηρείται είναι η μετατροπή του νησιού σε θέρετρο και «προάστιο» της Αθήνας με έντονη κίνηση τα Σαββατοκύριακα του καλοκαιριού. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν συναντώνται εύκολα αλλοδαποί τουρίστες και σε όλο το νησί υπάρχει μόνο ένα κάμπινγκ, στο Γαύριο, γεγονός που ενισχύει την πεποίθηση ότι το νησί δεν κατακλύζεται μαζικά από τουρίστες. Ίσως γι' αυτό το λόγο να μην είναι και ιδιαίτερα ανεπτυγμένη όσον αφορά το ξενοδοχειακό δυναμικό.

Η Άνδρος δεν διαθέτει πλήθος κλινών και υπολείπεται σχεδόν από όλα τα τουριστικά νησιά των Κυκλάδων, γεγονός που δεν συνάδει με το μέγεθος του νησιού. Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Άνδρου αποτελεί περίπου το 4,5% των Κυκλάδων. Ωστόσο,

όπως συμβαίνει σχεδόν σε όλα τα νησιά, ένα μεγάλο ποσοστό κλινών διαθέτουν τα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, που στην Άνδρο υπολογίζονται πάνω από 80 με ένα αριθμό κλινών περίπου 2800, σε ποσοστό περίπου 6% στο σύνολο των Κυκλάδων.

		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Άνδρος	Μονάδες	0	3	6	10	5	24
	Δωμάτια	0	47	228	317	89	681
	Κλίνες	0	96	437	574	148	1255

Πίνακας 3.20. Ξενοδοχειακό δυναμικό 2006 (πηγή : ΕΣΥΕ)

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στα πλαίσια της Περιφερειακής Πολιτικής της Χώρας και της Ε.Ε., η εποχικότητα δεν έχει βελτιωθεί ούτε ως προς τις αφίξεις, ούτε ως προς τις διανυκτερεύσεις. Οι δύο μήνες Ιούλιος και Αύγουστος, συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη ζήτηση με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους και ακολουθούν ο Σεπτέμβριος και Ιούνιος. Το φαινόμενο αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα να κυμαίνεται ετησίως σε χαμηλό επίπεδο. Ειδικά στην Άνδρο, πληρότητα στις κλίνες συναντάται μόνο από τα τέλη Ιουλίου ως τα μέσα Αυγούστου και τα Σαββατοκύριακα, ενώ τους μήνες Μάιο και Σεπτέμβριο, που άλλα νησιά διαθέτουν τουριστική κίνηση, ο τουρισμός στην Άνδρο είναι πολύ περιορισμένος. Στο νησί κυριαρχούν οι μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες και τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα. Βέβαια, οι μικρές μονάδες έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν με μια συντονισμένη πολιτική να στραφούν ευκολότερα προς τις νέες μορφές τουρισμού, όπου κυριαρχεί η ποιότητα σε σχέση με τις μεγάλες μονάδες. Επίσης η εγγύτητα της Άνδρου προς την Αττική ευνοεί τις εξορμήσεις για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η Άνδρος δεν πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο του μαζικού τουρισμού καθώς δεν ταιριάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιού. Εξ άλλου η εξάρτηση όλων των δραστηριοτήτων από τον τουρισμό κάνει την τοπική οικονομία περισσότερη ευάλωτη. Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα αναδεικνύοντας την περιορισμένη συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη. Όσο η τουριστική δραστηριότητα είναι πιο έντονη, τόσο πιο έντονο είναι το φαινόμενο εκείνο

ενός καλοκαιριού με μεγάλη δραστηριότητα και ενός χειμώνα εντελώς ερημικού, με τους κατοίκους να εγκαταλείπουν το νησί.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Άνδρος στον τουρισμό, μπορεί να διαφυλαχθεί και να αξιοποιηθεί με την προστασία του περιβάλλοντος, την αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής, τον εκσυγχρονισμό υπαρχουσών μονάδων και την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

3.2.3.1. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Άνδρο

[πηγή : Δήμος Άνδρου, Επαρχείο Άνδρου, Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2007): *Μελέτη καθορισμού θαλασσίων και χερσαίων διαδρομών για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού*]

Περιπατητικός - Ορειβατικός Τουρισμός

Η Άνδρος σε σχέση με τα υπόλοιπα Κυκλαδονήσια διαθέτει πλούσια βλάστηση και, σε συνδυασμό με το μοναδικό κυκλαδικό τοπίο και τα καλοδιατηρημένα και εκτεταμένα δίκτυα λιθόχτιστων μονοπατιών, αποτελεί πόλο προσέλκυσης των περιπατητών.

Στο πλαίσιο ενός οργανωμένου προγράμματος ανάδειξης και συντήρησης των παραδοσιακών λίθινων μονοπατιών έχουν συγκροτηθεί οκτώ πεζοπορικές διαδρομές με σήμανση και ενδιάμεσους σταθμούς, η κάλυψη των οποίων κυμαίνεται από 2 έως 4 ώρες. Η πορεία μέσα στην πλούσια βλάστηση του νησιού και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των μικρών οικισμών της ενδοχώρας (Αρνάς, Μεσαθούρι, Μένητες) αποτελεί θαυμάσια επιλογή για όσους αναζητούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού και καθιστά την Άνδρο ιδανικό προορισμό για φυσιολάτρες και ανθρώπους που αγαπούν την πεζοπορία και την άσκηση.

Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός παρουσιάζει στις Κυκλάδες σημαντικούς πόρους σε πολλές επί μέρους μορφές και τομείς όπως, τα αρχαιολογικά ευρήματα διάφορων εποχών, την αρχιτεκτονική και την τέχνη αλλά και τον σύγχρονο λαϊκό πολιτισμό (πανηγύρια, μουσική, μαγειρική). Η Χώρα της Άνδρου αποτελεί μία σπάνια περίπτωση

του κυκλαδικού χώρου, καθώς μαζί με την Ερμούπολη, αποτελούν τα μοναδικά δείγματα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής.

Επίσης αν και η Άνδρος διαθέτει αρκετά μουσεία αυτό που αποτελεί πόλο έλξης για τους επισκέπτες είναι το μουσείο μοντέρνας τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή. Το μουσείο φιλοξενεί μόνιμη έκθεση γλυπτικής με έργα του Ανδριώτη γλύπτη Μ. Τόμπρου και έργα των Τσαρούχη, Γκίκα, Μόραλη, Τάκη, Φασιανού κ.α. ενώ τους θερινούς μήνες φιλοξενούνται προσωρινές εκθέσεις αφιερωμένες σε μεγάλους ξένους δημιουργούς (Pablo Picasso, Georges Braque, Juan Miro, Henry Moore, Marc Chagall κ.ά.).

Θρησκευτικός Τουρισμός

Στις Κυκλάδες, αν και υπάρχουν πολυάριθμα μοναστήρια και εκκλησίες, ουσιαστικά θρησκευτικός τουρισμός υφίσταται μόνο στην Τήνο και στην Πάρο. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια αυτό το είδος τουρισμού έχει αρχίσει να αναπτύσσεται στην Άνδρο, καθώς αρκετοί είναι οι επισκέπτες στα μοναστήρια του Αγίου Νικολάου και της Αγίας Μαρίνας, αν και πρόκειται για επισκέψεις στο νησί με διάρκεια μίας ή δύο ημερών.

Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός, και κυρίως η ιστιοπλοΐα, βρίσκει στο σύνολο των Κυκλάδων έναν ιδανικό χώρο ανάπτυξής του. Λόγω του πολυνησιακού χαρακτήρα τους, της μορφολογίας των νησιών και του κλίματος, οι Κυκλάδες διαθέτουν ένα ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης ειδικής μορφής τουρισμού. Στην Άνδρο και συγκεκριμένα στον Όρμο Κορθίου τα τελευταία χρόνια διοργανώνονται ιστιοπλοϊκοί αγώνες και προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να ενισχυθεί ο θαλάσσιος τουρισμός με έργα υποδομής όπως μαρίνες.

3.3. Χωροταξική Οργάνωση

3.3.1. Το σύγχρονο πλαίσιο της οικοδομικής δραστηριότητας στις Κυκλάδες

Η οικοδομική δραστηριότητα στις Κυκλάδες αναμφίβολα σχετίζεται με τον τουρισμό, φαινόμενο που μαζικοποιείται τόσο παγκοσμίως, όσο και στην Ελλάδα τις τέσσερις περίπου τελευταίες 10ετίες. Κατά συνέπεια, μπορεί κανείς σχετικά ασφαλώς να υποστηρίξει πως ένα σημαντικό ποσοστό της οικοδομικής δραστηριότητας αφορά χρήσεις εξυπηρέτησης του τουριστικού φαινομένου. Τέτοιες είναι βέβαια τα ξενοδοχεία, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, οι εγκαταστάσεις εστίασης και αναψυχής (εστιατόρια, bar, καφενεία, ζαχαροπλαστεία, κ.λπ.) και οι εγκαταστάσεις γενικών και ειδικών υποδομών τουρισμού (π.χ. λιμάνια, συνεδριακά κέντρα). Μια ακόμη ιδιαίτερα σημαντική σε έκταση και επιπτώσεις κατηγορία κατασκευών, που εντοπίζεται στις Κυκλάδες και ‘ακουμπάει’ στο τουριστικό φαινόμενο, είναι οι δευτερεύουσες ή παραθεριστικές κατοικίες.

Μια ακόμη παράμετρος, που συγκροτεί το σύγχρονο πλαίσιο της οικοδομικής δραστηριότητας στις Κυκλάδες, είναι η έλλειψη συγκροτημένης και μακρόπνοης οικιστικής πολιτικής στην Ελλάδα. Η ανεπάρκεια σε ζητήματα χωροταξίας και οικιστικής πολιτικής αναγνωρίζονται ευρέως από ειδικούς και κατά γενική ομολογία. Η σημαντική οικοδομική δραστηριότητα, που παρατηρείται στις Κυκλάδες τα τελευταία χρόνια, αποτελεί συνέχιση εσφαλμένων πρακτικών, που υιοθετήθηκαν στα αστικά κέντρα, είτε από πρόθεση, είτε από αδράνεια των αρμόδιων φορέων. Η μακροχρόνια αδράνεια στις χωροταξικές μελέτες των νησιών και σε πολλές περιπτώσεις η καταστρατήγησή τους στην πράξη, αποτελεί μία μόνο ένδειξη της προβληματικής αυτής.

Κάθε εκτίμηση της οικοδομικής δραστηριότητας, όχι μόνο στις Κυκλάδες, αλλά σε οποιαδήποτε περιοχή, προκειμένου για αντίστοιχο σχεδιασμό πολιτικών, προϋποθέτει την ύπαρξη στοιχείων δόμησης, τόσο ποσοτικών, όσο και ποιοτικών. Εν ονόματι της νησιωτικότητας, η συχνή χρήση εννοιών όπως ‘φέρουσα ικανότητα’, ‘αειφορία’ και ‘βιώσιμη ανάπτυξη’, συνιστούν «ξύλινο λόγο» υπό το πρίσμα της έλλειψης τέτοιων στοιχείων.

Οι βασικές πηγές πληροφόρησης για την οικοδομική δραστηριότητα στην Ελλάδα είναι αφενός η ανά δεκαετία απογραφή κτιρίων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας

(ΕΣΥΕ), αφετέρου οι πίνακες της νόμιμης οικοδομικής δραστηριότητας που ενημερώνονται μηνιαίως από την ΕΣΥΕ σχετικά με την αδειοδοτούμενη (αλλά όχι απαραίτητα πραγματοποιούμενη) οικοδομική δραστηριότητα, συγκεντρώνοντας στοιχεία από τα πολεοδομικά γραφεία της χώρας. Στην πρώτη περίπτωση, ο δεκαετής ορίζοντας της απογραφής κτιρίων προφανώς δεν καλύπτει την ανάγκη παρακολούθησης της οικοδομικής δραστηριότητας και πολύ περισσότερο σε περιπτώσεις ευαίσθητων και ιδιαίτερης αξίας οικοσυστημάτων, καθώς και σε περιοχές ιδιαίτερης σημασίας, όπως ο ελληνικός νησιωτικός χώρος. Στη δεύτερη περίπτωση τα στοιχεία της νόμιμης αδειοδοτούμενης οικοδομικής δραστηριότητας παρουσιάζουν σημαντικά ποιοτικά κενά, ενώ δεν προβλέπεται καμία διαδικασία επιβεβαίωσης ότι η δραστηριότητα που αδειοδοτείται όντως υλοποιείται και σε ποιο χρονικό ορίζοντα. Επίσης απουσιάζει οποιοσδήποτε μηχανισμός παρακολούθησης του τρόπου υλοποίησης των οικοδομών, με αποτέλεσμα μόνο σε περίπτωση καταγγελίας να υπάρχει έλεγχος του τι συμβαίνει στην πράξη κατόπιν της αδειόδοσης. Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τις ελλείψεις, απουσιάζουν κρίσιμα στοιχεία, όπως το κατά πόσο μια κατασκευή εγκρίνεται σε περιοχές εντός ή εκτός σχεδίου, το αν βρίσκεται εντός περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας ή πόσο απέχει από αυτές, όπως π.χ. περιοχές NATURA και ακτές, ή, αν στην περιοχή έγκρισης υπάρχουν υποδομές εξυπηρέτησης, όπως π.χ. ρεύμα, νερό κ.λπ.

3.3.2. Στοιχεία δόμησης τις τελευταίες δεκαετίες

Τα στοιχεία που αφορούν τη δόμηση στις Κυκλάδες, αλλά και πιο συγκεκριμένα στην Άνδρο, που αποτελεί και την περιοχή μελέτης, μπορούν να δώσουν μία εικόνα της κατασκευαστικής δραστηριότητας ανά χρονικές περιόδους, εστιάζοντας στις τελευταίες δεκαετίες, όπου ο τουρισμός έχει κάνει δυναμική την παρουσία του στα ελληνικά νησιά. Στους πίνακες που ακολουθούν, τα νησιά των Κυκλάδων παρατίθενται σε φθίνουσα σειρά, έναντι των πιέσεων που δέχονται από τη δόμηση, αναλόγως του εκάστοτε κριτηρίου, και ομαδοποιούνται σε τρεις ουσιαστικά κατηγορίες: νησιά υψηλών, ενδιάμεσων και χαμηλότερων πιέσεων.

Νησιά	Σύνολα κτιρίων	1971 έως 1980	1981 έως 1985	1986 έως 1990	1991 έως 1995	1996 –έως 2000	Υπό κατασκευή	Δε δηλώθηκε	% κτιρίων που δομήθηκαν μετά το 1980	% κτιρίων που δομήθηκαν μετά το 1970
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	103.477	13.131	9.967	9.167	8.320	5.377	1.475	2.465	33%	46%
ΣΧΟΙΝΟΥΣΣΑ	210	28	27	10	19	45	12	7	54%	67%
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	1.200	168	165	156	158	66	71	74	51%	65%
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	10.836	1.396	1.252	1.674	1.382	497	156	94	46%	59%
ΜΥΚΟΝΟΣ	7.938	1.386	969	1.056	888	606	15	47	45%	62%
ΠΑΡΟΣ	12.079	1.633	1.535	1.391	1.354	755	220	689	44%	57%
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	200	26	26	12	19	30	0	13	44%	57%
ΙΟΣ	1.915	470	180	228	274	68	2	52	39%	64%
ΣΥΡΟΣ	11.892	1.857	1.220	1.027	828	827	285	229	35%	51%
ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	325	21	17	31	27	22	5	12	31%	38%
ΝΑΞΟΣ	15.568	1.811	1.579	1.147	1.066	852	156	562	31%	42%
ΣΙΚΙΝΟΣ	726	121	31	15	72	62	30	3	29%	46%
ΚΥΘΝΟΣ	2.996	455	330	175	171	144	46	32	29%	44%
ΤΗΝΟΣ	8.551	953	763	656	501	330	114	29	28%	39%
ΑΜΟΡΓΟΣ	2.520	169	179	184	154	117	22	120	26%	33%
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	950	60	52	60	65	50	20	2	26%	32%
ΚΕΑ	2.801	179	121	179	268	142	15	16	26%	32%
ΜΗΛΟΣ	5.481	695	328	360	317	268	80	256	25%	37%
ΑΝΔΡΟΣ	8.337	909	673	453	382	169	152	165	22%	33%
ΑΝΑΦΗ	426	30	24	17	30	16	4	1	21%	28%
ΣΙΦΝΟΣ	3.369	229	120	193	148	140	38	15	19%	26%
ΚΙΜΩΛΟΣ	1.619	126	161	22	56	46	16	1	19%	26%
ΔΟΝΟΥΣΑ	290	48	2	30	9	9	2	14	18%	34%
ΣΕΡΙΦΟΣ	2.495	273	171	34	103	71	9	13	16%	26%

Πίνακας 3.21. Διάρθρωση κτιριακού αποθέματος ανά νησί και ανά περίοδο κατασκευής από το 1971 έως το 2000 (Πηγή : ΕΣΥΕ)

Όπως παρατηρείται, το 46% του κτιριακού αποθέματος των Κυκλάδων κατασκευάστηκε μετά το 1970, ενώ το 33% περίπου κατασκευάστηκε μετά το 1980. Τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο χώρας συνολικά είναι 48% και 30%. Ο πίνακας 3.21. ταξινομεί τα νησιά των Κυκλάδων με φθίνουσα σειρά βάσει του ποσοστού των κτιρίων που κατασκευάστηκαν μετά το 1980. Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή, τα νησιά με εντονότερη κατασκευαστική δραστηριότητα, άνω του μέσου όρου για τις Κυκλάδες, είναι κατά σειρά Σχοινούσσα, Αντίπαρος, Σαντορίνη, Μύκονος, Πάρος, Ηρακλεία, Ίος και Σύρος. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι αν η ταξινόμηση γίνει με βάση τα κτίρια που ήταν υπό κατασκευή κατά την απογραφή του 2000, η συγκριτική αξιολόγηση των νησιών μεταβάλλεται. Πιο συγκεκριμένα τα 9 από τα 24 νησιά που εξαντλούν περίπου το 90% της τρέχουσας εν εξελίξει δραστηριότητας είναι: Σύρος, Πάρος, Σαντορίνη, Νάξος, Άνδρος, Μήλος, Τήνος, Αντίπαρος και Κύθνος.

Θα πρέπει βέβαια να επισημανθεί πως η εικόνα των υπό κατασκευή κτιρίων είναι φωτογραφική, εκφράζει μία στιγμιαία απεικόνιση της οικοδομικής δραστηριότητας στο χώρο την ημέρα της απογραφής και δεν αρκεί για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Τέλος, ενδιαφέρον και θολό σημείο παρουσιάζουν τα κτίρια για τα οποία δεν δηλώθηκε περίοδος κατασκευής και που είναι δυνατό ως κατηγορία να οδηγήσουν σε λανθασμένες εκτιμήσεις για κάποια νησιά.

3.3.3. Εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας την τελευταία 10ετία

Περισσότερο ασφαλή και αξιόπιστα συμπεράσματα για την κατασκευαστική δραστηριότητα στα νησιά των Κυκλάδων, μπορούν να προκύψουν από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, που αφορούν τις οικοδομικές άδειες από το 1996 μέχρι το 2006 σε επίπεδο δήμου και δημοτικού διαμερίσματος. Αναλυτικότερα, επιλέχθηκαν οι πίνακες της ΕΣΥΕ που αναφέρουν τον αριθμό νέων οικοδομικών αδειών και των προσθηκών ετησίως και τα αντίστοιχα μ² δόμησης. Σε κάθε περίπτωση η αδειοδότηση οικοδομικής δραστηριότητας δεν συνεπάγεται την υλοποίηση της, ωστόσο, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις παραγόντων εμπλεκόμενων στον κατασκευαστικό τομέα, σε ποσοστό 80 - 90%, οι κατασκευές που αδειοδοτούνται αργά ή γρήγορα υλοποιούνται. Στον πίνακα 3.22. που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ανάλυση των στοιχείων σε μέσους όρους της περιόδου 1997 - 2006 σε επίπεδο νησιού ετησίως, για τα 8 νησιά που εξαντλούν το 90% περίπου της σχεδιαζόμενης δραστηριότητας, επιβεβαιώνοντας μερικώς τη φωτογραφική απεικόνιση της απογραφής κτιρίων του 2000 που αναφέρθηκε νωρίτερα.

νησιά	μέσοι όροι 1997-2006				
	νέες άδειες	επιφάνεια (μ ²)	προσθήκες	επιφάνεια (μ ²)	σύνολο (μ ²)
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	1.368	380.289	433	43.731	416.401
ΠΑΡΟΣ	212	75.773	60	6.559	82.333
ΣΥΡΟΣ	158	41.417	92	10.231	51.648
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	125	47.882	34	3.509	51.391
ΝΑΞΟΣ	195	50.396	65	6.563	49.722
ΜΥΚΟΝΟΣ	120	36.840	15	2.010	38.850
ΤΗΝΟΣ	93	29.040	24	2.829	31.869
ΑΝΔΡΟΣ	120	24.850	45	3.654	28.504
ΤΖΙΑ	73	17.676	8	871	18.547

Πίνακας 3.22. Στοιχεία ετήσιας οικοδομικής δραστηριότητας, βάσει οικοδομικών αδειών ανά νησί και κατά μέσους όρους για την περίοδο 1997 - 2006 (Πηγή : ΕΣΥΕ)

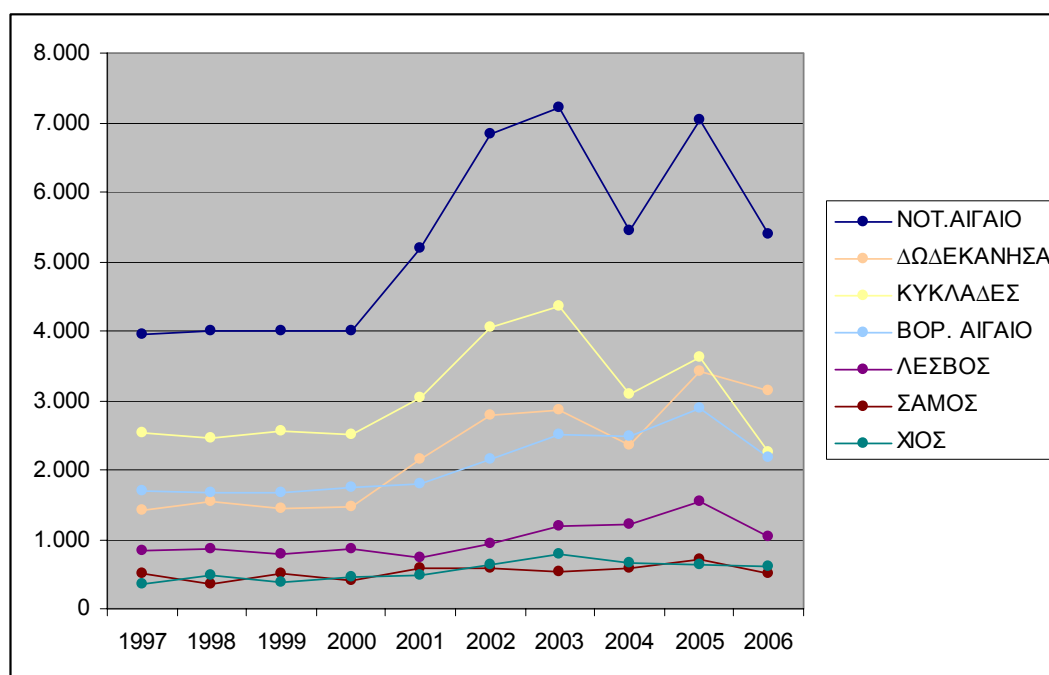
3.3.4. Συγκριτική αξιολόγηση του φαινομένου μεταξύ Κυκλάδων και λοιπών νησιωτικών νομών στο Αιγαίο

Το φαινόμενο της εντατικής δόμησης στο Αιγαίο γίνεται φανερό όταν αναζητηθούν συγκριτικά στοιχεία άλλων νησιωτικών νομών (εξαιρέθηκαν εδώ Εύβοια και Κρήτη). Όπως παρατηρείται στον πίνακα 3.23. που ακολουθεί, στο νομό Κυκλάδων αδειοδοτείται άνω του 1/3 των κατασκευών, βάσει μ^2 στο σύνολο των εξεταζόμενων νησιωτικών νομών, καθώς και άνω του 1/2 των κατασκευών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Οι αναλογίες είναι μάλλον αναμενόμενες μεταξύ Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, λαμβάνοντας υπόψη διαφορές σε πληθυσμιακά δεδομένα και αναπτυξιακές δυναμικές. Ωστόσο στο εσωτερικό της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τα στοιχεία καταδεικνύουν ιδιαίτερη ένταση της δόμησης την τελευταία δεκαετία στις Κυκλάδες, λαμβάνοντας υπόψη τον μικρότερο πληθυσμό τους σε σχέση με τα Δωδεκάνησα (ο πληθυσμός των Κυκλάδων είναι περίπου 110.000 ενώ των Δωδεκανήσων περίπου 190.000 και η έκταση αντίστοιχα 2.503 km^2 έναντι 2.598 km^2).

	ΠΕΡΙΦ. ΒΟΡΕΙΟΥ & ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΝΟΤ.ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	ΒΟΡ. ΑΙΓΑΙΟ	ΛΕΣΒΟΣ	ΧΙΟΣ	ΣΑΜΟΣ
νέες οικοδομές	3.603	2.509	1.368	1.141	1.094	552	264	279
μ^2	993.349	724.115	380.338	343.777	269.234	128.184	84.305	56.742
προσθήκες	1.303	746	433	314	557	240	184	133
μ^2	159.557	100.820	43.731	57.090	58.737	24.262	21.891	12.584
συνολικά μ^2	1.152.905	824.935	424.069	400.867	327.971	152.446	106.196	69.326
% μ^2 στο σύνολο	100%	72%	37%	35%	28%	13%	9%	6%

Πίνακας 3.23. Στοιχεία ετήσιας οικοδομικής δραστηριότητας, βάσει οικοδομικών αδειών ανά νησιωτικό νομό στο Αιγαίο και κατά μέσους όρους για την περίοδο 1997 - 2006 (Πηγή : ΕΣΥΕ)

Αντίστοιχα, στο διάγραμμα 3.28. που ακολουθεί αποτυπώνεται η εξέλιξη του αριθμού νέων κατοικιών, η κατασκευή των οποίων αδειοδοτήθηκε την τελευταία δεκαετία στον Κυκλαδικό χώρο, έναντι των υπόλοιπων νησιωτικών νομών του Αιγαίου.

Διάγραμμα 3.28. Εξέλιξη του αριθμού νέων κατοικιών στο Αιγαίο την περίοδο 1997 - 2006

3.3.5. Συγκριτική αξιολόγηση του φαινομένου ενδοκυκλαδικά

Εντός του κυκλαδικού χώρου, η μέχρι τώρα ανάλυση κατέδειξε μία ομάδα νησιών που συμμετέχουν σημαντικότερα, σε απόλυτα μεγέθη, στο φαινόμενο της δόμησης στις Κυκλάδες (Πάρος, Σύρος, Νάξος, Σαντορίνη, Μύκονος, Τήνος, Άνδρος, Τζια). Ωστόσο η υιοθέτηση διαφορετικών κριτηρίων για την συγκριτική αξιολόγηση των πιέσεων, που συνεπάγεται η σχεδιαζόμενη οικοδομική δραστηριότητα ανά νησί, μπορεί να διαφοροποιήσει τα συμπεράσματα. Υιοθετώντας λοιπόν δείκτες με βάση τον αριθμό των κατοικιών, τον αριθμό μ^2 που η κατασκευή τους αδειοδοτήθηκε συνολικά την περίοδο 1997 - 2006, τα km^2 έκτασης νησιού καθώς και το μήκος της ακτογραμμής, προκύπτει ο πίνακας 3.24. με ταξινομήσεις των νησιών σε φθίνουσα σειρά, όπου αριστερά αναγράφεται η κατάταξή τους στο σύνολο των 24 νησιών των Κυκλάδων.

	νησιά	μ ² δόμησης / km ² έκτασης νησιού		νησιά	μ ² δόμησης / km ακτογραμμής		νησιά	μ ² δόμησης / κάτοικο
1	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	6780,68	1	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	7670,27	5	ΤΖΙΑ	76,89
2	ΣΥΡΟΣ	6175,74	2	ΠΑΡΟΣ	7417,35	7	ΠΑΡΟΣ	64,06
4	ΜΥΚΟΝΟΣ	4544,97	3	ΣΥΡΟΣ	6148,54	9	ΜΥΚΟΝΟΣ	41,75
5	ΠΑΡΟΣ	4232,6	4	ΜΥΚΟΝΟΣ	4365,21	11	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	38,35
8	ΤΖΙΑ	1790,57	5	ΝΑΞΟΣ	3738,49	12	ΤΗΝΟΣ	37,17
9	ΤΗΝΟΣ	1640,95	6	ΤΗΝΟΣ	2795,52	16	ΑΝΔΡΟΣ	27,44
11	ΝΑΞΟΣ	1161,37	7	ΤΖΙΑ	2107,58	18	ΝΑΞΟΣ	27,34
14	ΑΝΔΡΟΣ	723,42	9	ΑΝΔΡΟΣ	1560,57	21	ΣΥΡΟΣ	26,11

Πίνακας 3.24. Δείκτες δόμησης σε σχέση με το μέγεθος κάθε νησιού, το μήκος της ακτογραμμής και τον μόνιμο πληθυσμό για την χρονική περίοδο 1997 - 2006 (Πηγή : ΕΣΥΕ)

Βάσει του πρώτου δείκτη, στη μέχρι τώρα ομάδα νησιών που δέχεται τις μεγαλύτερες πιέσεις από τη δόμηση σε απόλυτα μεγέθη, παραμένουν τα νησιά Σαντορίνη, Μύκονος, Πάρος, Σύρος αλλά και η Τζια, ενώ κυρίως η Άνδρος και η Νάξος και λιγότερο η Τήνος, υποχωρούν στην κατάταξη έναντι των προγενέστερων αξιολογήσεων. Ο δεύτερος δείκτης κατατάσσει τα εν λόγω νησιά στην πρώτη θάλα, ενώ με τον τρίτο δείκτη η κατάσταση τροποποιείται εκ νέου και μεγαλύτερες πιέσεις φαίνεται να αντιμετωπίζουν η Τζια και η Πάρος.

3.3.6. Χωροταξική οργάνωση της Άνδρου

Αυτό που κάνει την περίπτωση της Άνδρου ιδιαίτερη είναι το γεγονός ότι, αν και η παρουσία της οικοδομικής δραστηριότητας είναι έντονη, στον τουριστικό τομέα το νησί δεν έχει αναπτυχθεί εξίσου, όπως συμβαίνει στα υπόλοιπα νησιά. Πρόκειται δηλαδή για οικοδομική δραστηριότητα που αφορά τις εξοχικές ή δευτερεύουσες κατοικίες. Ωστόσο η ανάπτυξη του νησιού δεν φαίνεται να είναι ελεγχόμενη και η δόμηση παρουσιάζεται μάλλον άναρχη με επιπτώσεις στη φυσιογνωμία της περιοχής.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός της Άνδρου, όπως άλλωστε και εκείνοι άλλων νησιών, παραμένει ανεφάρμοστος, ενώ η διαδικασία εκπόνησης των σχετικών μελετών έχει ολοκληρωθεί εδώ και περίπου 10 χρόνια. Είναι γεγονός πως τα καταρτισμένα Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια είναι η αποτελεσματικότερη μορφή για την προστασία τους.

Η δόμηση στην Άνδρο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως η κατ' εξοχήν αυθαίρετη, δηλαδή χωρίς καμία άδεια από την πολεοδομία. Η συνήθης πρακτική που παρατηρείται για παράδειγμα είναι στις εκτός σχεδίου περιοχές, με αρτιότητα τα τέσσερα στρέμματα και επιτρεπόμενη δόμηση 200 τ.μ., να κτίζονται τελικά 600 - 800 τ.μ. με τη μέθοδο της δόμησης τεσσάρων ξεχωριστών κτισμάτων των 50 υποτίθεται τ.μ., το καθένα εκ των οποίων διαθέτει υπόγειο 100 - 150 τ.μ., το οποίο αποκαλύπτεται εκ των υστέρων.

Επιπλέον σε ολόκληρο το νησί της Άνδρου είναι οριοθετημένοι μόνο οι οικισμοί του πίνακα 3.25., ενώ οι οικισμοί που προϋφίστανται του '23 δεν έχουν όρια και η απόφαση για το που βρίσκεται ένα αγροτεμάχιο ή οικόπεδο έγκειται σε δύο μηχανικούς του Δημοσίου με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

Οριοθετημένοι Οικισμοί	
Άνδρος (Χώρα)	Κοχύλου
Αποίκια	Συνετί
Βραχνού	Γαύριο
Λιβιάδια	Άνω και Κάτω Άγιος Πέτρος
Μεσαριά	Άνω και Κάτω Απροβάτου
Μένητες	Κυπρί
Πιτροφός	Κατάκοιλος
Στενιές	Μπατσί
Όρμος Κορθίου	Παλαιόπολη

Πίνακας 3.25. Οικισμοί με καθορισμένα όρια (πηγή : Πολεοδομικό γραφείο Άνδρου)

Δημοτικό Διαμέρισμα	Οικισμός	Δημοτικό Διαμέρισμα	Οικισμός
Άνδρου	Άνδρου Βραχνός Λιβιάδια Μέσα Χωριό	Μεσαριά	Μεσαριά Μένητες Φάλλικα
Αποίκια	Αποίκια	Παλαιόκαστρο	Παλαιόκαστρο Έξω βουνί Επισκοπείον Μέσα βουνί Σταυρός
Βουρκωτή	Κατακαλαίοι		
	Βουρκωτή		
Κορθίου	Κόρθι	Πιτροφός	Μελίδα
	Αηδόνια	Παλαιόπολη	Παλαιόπολη
	Αμονακλιός	Στενιές	Στενιές
Λάμυρα	Μουσιώνας	Όρμος Κορθίου	Αγία Μαρίνα
	Πίσω μεριά		Αλαμανιά
Καλπαριά	Λάμυρα	Γαύριο	Ρωγό
	Μεσαθούριο		Χώνες
	Στραπουριές		Άνω Άγιος Πέτρος
	Υψηλά		
	Πέρα χωριό		

Πίνακας 3.26. Παραδοσιακοί οικισμοί (πηγή : Πολεοδομικό γραφείο Άνδρου)

Η οικιστική ανάπτυξη του νησιού έχει ξεκινήσει από τις αρχές του 20ου αιώνα και μέχρι σήμερα παρατηρείται σημαντική αύξηση των ετήσιων κατασκευών κτιρίων στους σημαντικότερους οικισμούς της περιοχής μελέτης. Την περίοδο από το 1920 μέχρι το 1940 κατασκευάζονται περίπου το 20% των κτιρίων του νησιού, αλλά και οι δεκαετίες του '70 και του '80 αποτελούν χρονικές περιόδους με έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα (πίνακας 3.27.). Στον δήμο Υδρούσας, που παρουσιάζει έντονη οικοδομική δραστηριότητα όσον αφορά τις εξοχικές κατοικίες, σε πολλούς οικισμούς όπως το Γαύριο, το Απροβάτου, το Μπατσι και η Παλαιόπολη, τις δεκαετίες του '70 και '80 φαίνεται να δομήθηκαν περίπου το 50% - 60% των κτιρίων.

	Σύνολο κτιρίων	Χρονική περίοδος κατασκευής					% κτιρίων που δομήθηκαν μετά το 1970	% κτιρίων που δομήθηκαν μετά το 1980
		Προ του 1919	1919 έως 1945	1971 έως 1980	1981 έως 1990	1991 έως 2000		
Νήσος Άνδρος	8.337	31%	18%	11%	14%	7%	33%	22%
Δήμος Άνδρου	3.390	40%	18%	9%	12%	5%	27%	18%
Δ.Δ. Άνδρου	1.215	15%	13%	15%	23%	6%	45%	30%
Δ.Δ. Αποικίων	273	55%	19%	6%	4%	5%	16%	10%
Δ.Δ. Βουρκωτής	74	88%	3%	0%	3%	5%	8%	8%
Δ.Δ. Λαμύρων	508	67%	15%	1%	5%	6%	12%	11%
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	640	62%	6%	8%	10%	4%	23%	16%
Δ.Δ. Πιτροφού	295	64%	7%	13%	6%	3%	23%	10%
Δ.Δ. Στενιών	385	6%	66%	3%	3%	1%	8%	4%
Δήμος Κορθίου	2.004	36%	26%	8%	8%	6%	23%	15%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	649	10%	21%	16%	13%	6%	37%	21%
Δ.Δ. Καππαριάς	265	63%	15%	7%	3%	7%	18%	11%
Δ.Δ. Κορθίου	498	29%	43%	2%	7%	5%	16%	14%
Δ.Δ. Κοχύλου	163	65%	22%	2%	2%	2%	8%	6%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	257	71%	17%	2%	5%	4%	12%	10%
Δ.Δ. Συνετίου	172	27%	26%	10%	9%	9%	33%	22%
Δήμος Υδρούσας	2.943	17%	12%	15%	19%	10%	47%	31%
Δ.Δ. Γαυρίου	816	1%	8%	35%	19%	1%	60%	25%
Δ.Δ. Αμμολόχου	40	58%	8%	0%	20%	10%	30%	30%
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	106	34%	18%	2%	16%	9%	30%	28%
Δ.Δ. Απροβάτου	305	3%	17%	9%	25%	25%	59%	50%
Δ.Δ. Αρνά	200	26%	44%	5%	5%	4%	13%	8%
Δ.Δ. Βπαλίου	55	69%	15%	0%	2%	5%	11%	11%
Δ.Δ. Κατακόλου	160	10%	20%	5%	6%	16%	35%	30%
Δ.Δ. Μακροτανάλου	226	53%	6%	5%	13%	8%	27%	21%
Δ.Δ. Μπατσιού	760	21%	5%	10%	21%	14%	48%	38%
Δ.Δ. Παλαιόπολεως	125	1%	14%	17%	41%	4%	62%	45%
Δ.Δ. Φελλού	150	29%	13%	3%	24%	19%	48%	45%

Πίνακας 3.27. Διάρθρωση κτιριακού αποθέματος ανά περίοδο κατασκευής από το 1971 - 2000

(πηγή : ΕΣΥΕ)

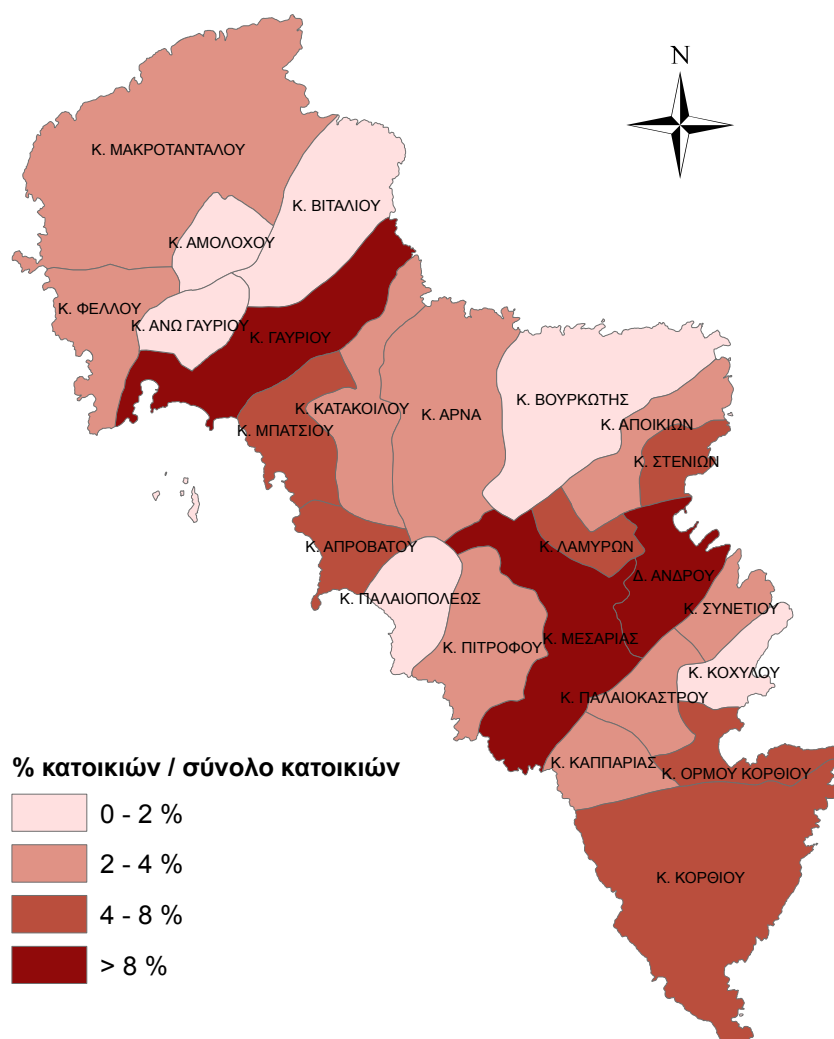
Όπως συμβαίνει στους περισσότερους οικισμούς, οι κατοικίες αποτελούν την βασική χρήση των κτιρίων των οικισμών της περιοχής μελέτης (βλ. πίνακα 3.28.). Άλλες χρήσεις κτιρίων εμφανίζονται, με πολύ μεγάλη διαφορά από τη χρήση των κατοικιών, μεταξύ των οποίων είναι τα καταστήματα και τα γραφεία, οι εκκλησίες και τα μοναστήρια, τα εργαστήρια και τα σχολικά κτίρια. Μια άλλη χρήση που εντοπίζεται κι έχει να κάνει με τον τουρισμό της περιοχής είναι τα ξενοδοχεία. Ωστόσο οι αριθμοί αυτοί δεν εκπροσωπούν το σύνολο των ξενοδοχειακών μονάδων και των τουριστικών καταλυμάτων της περιοχής και ως επέκταση την ένταση του φαινομένου του τουρισμού, διότι υπάρχει μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων, που δεν καταγράφονται λόγω μη νόμιμων διαδικασιών.

	Σύνολο κτιρίων	Κατοικίες	Εκκλησίες - Μοναστήρια	Ξενοδοχεία	Εργοστάσια - Εργαστήρια	Σχολικά κτίρια	Καταστήματα - Γραφεία	Άλλες χρήσεις
Νομός Κυκλάδων	94,553	68,608	3,590	2,930	306	321	3,235	15,527
Δήμος Άνδρου	3,214	2,658	226	4	4	14	84	224
Δ.Δ. Άνδρου	1,100	913	37	3	2	7	61	77
Δ.Δ. Αποικίων	263	209	27	1	0	1	1	24
Δ.Δ. Βουρκωτής	73	61	5	0	0	0	3	4
Δ.Δ. Λαμύρων	498	401	69	0	0	1	5	22
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	608	498	53	0	0	4	10	43
Δ.Δ. Πιπρωφού	290	212	21	0	2	1	1	53
Δ.Δ. Στενιών	382	364	14	0	0	0	3	1
Δήμος Κορθίου	1,848	1,336	178	4	2	10	27	291
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	595	438	22	0	0	4	14	117
Δ.Δ. Καππαριάς	261	160	24	3	1	0	1	72
Δ.Δ. Κορθίου	414	317	85	1	1	2	3	5
Δ.Δ. Κοχύλου	155	109	15	0	0	0	2	29
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	253	185	26	0	0	3	1	38
Δ.Δ. Συνετίου	170	127	6	0	0	1	6	30
Δήμος Υδρούσας	2,595	2,019	140	27	7	13	67	321
Δ.Δ. Γαυρίου	741	514	12	21	3	3	29	158
Δ.Δ. Αμμολόχου	34	32	0	0	0	0	0	2
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	100	96	1	0	0	0	0	3
Δ.Δ. Απροβάτου	285	246	16	2	0	1	6	14
Δ.Δ. Αρνά	197	148	29	0	0	1	0	19
Δ.Δ. Βιταλίου	51	48	1	0	0	0	0	2
Δ.Δ. Κατακόλου	158	126	20	0	1	1	6	4
Δ.Δ. Μακροτανάλου	224	189	17	0	1	3	1	13
Δ.Δ. Μπασιού	536	383	32	4	2	2	23	90
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	123	101	11	0	0	1	2	8
Δ.Δ. Φελλού	146	136	1	0	0	1	0	8

Πίνακας 3.28. Σύνολο κτιρίων οικισμών κατά χρήση (Πηγή: ΕΣΥΕ)

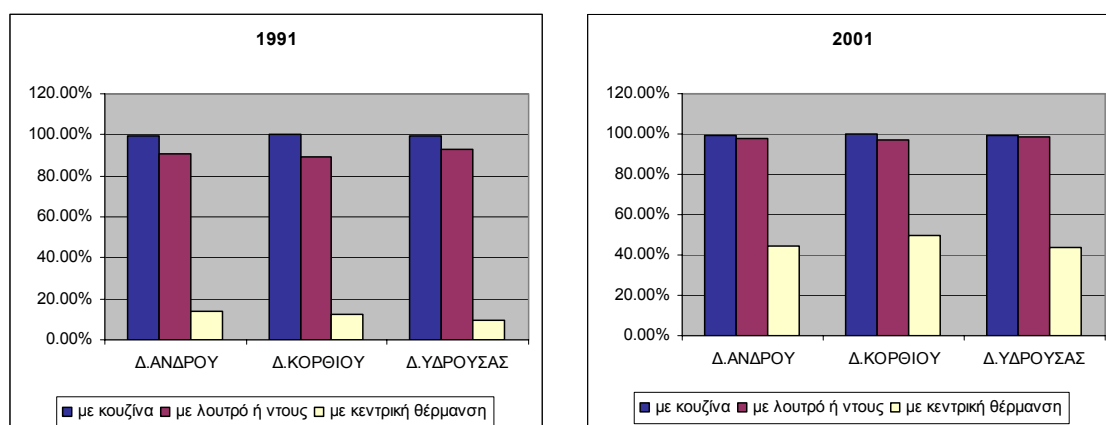
Πιο συγκεκριμένα, το 80% των κτιρίων έχουν σαν αποκλειστική χρήση την κατοικία όταν το αντίστοιχο ποσοστό για τις Κυκλάδες ανέρχεται στο 70%. Στις ορεινές περιοχές η χρήση των κτιρίων περιορίζεται κυρίως σε κατοικίες και εκκλησίες ή μοναστήρια, ενώ στις έδρες των δήμων ένα ποσοστό των κτιρίων χρησιμοποιούνται για καταστήματα, γραφεία και σχολικά κτίρια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην Άνδρο υπάρχει μόνο ένα κέντρο υγείας για να καλύπτει τις ανάγκες του νησιού.

Όπως φαίνεται και στο χάρτη 3.9. που ακολουθεί το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοικιών βρίσκεται στα δημοτικά διαμερίσματα της Άνδρου, της Μεσαριάς και του Γαυρίου ενώ στις ορεινές περιοχές συναντώνται τα μικρότερα ποσοστά κατοικιών.

Χάρτης 3.9. Ποσοστιαία κατανομή κατοικιών ανά δημοτικό διαμέρισμα

Για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της μορφής των κατοικιών που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης, αξίζει να αναφερθούν οι ανέσεις που διαθέτουν οι κατοικίες αυτές (διάγραμμα 3.29.). Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 1991, σχεδόν όλες οι κατοικίες διαθέτουν κουζίνα και λουτρό ενώ πολύ χαμηλό ποσοστό (περίπου 12%) διαθέτει κεντρική θέρμανση, το οποίο όμως αυξάνεται σημαντικά μέσα στη δεκαετία του '90 για να φτάσει το ποσοστό περίπου στο 45% (πίνακας Π.10. στο παράρτημα). Η απουσία κεντρικής θέρμανσης από την πλειοψηφία των κατοικιών οφείλεται στο γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των κατοικιών στην Άνδρο αποτελούν παραθεριστικές κατοικίες και η άποψη αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι πολύ χαμηλά ποσοστά κατοικιών είναι συνδεδεμένα με αποχετευτικό δίκτυο (πίνακας 3.29.). Ουσιαστικά βέβαια οι μόνοι οικισμοί που διαθέτουν αποχετευτικό δίκτυο είναι το Γαύριο, το Μπατσί, η Χώρα και ο Όρμος Κορθίου, γεγονός ιδιαίτερα επιβλαβές για το περιβάλλον και ειδικά δεδομένου της ανοικοδόμησης του νησιού.

Διάγραμμα 3.29. Ανέσεις νοικοκυριών

	Σύνολο	Κουζίνα	Λουτρό ή ντους	Κεντρική θέρμανση	Ηλεκτρικό φως	Ύδρευση με βρύση μέσα στην κατοικία	Αποχωρητήριο με υδραυλική εγκατάσταση μέσα στην κατοικία	Αποχέτευση (σύνδεση με δίκτυο)
Δ. Άνδρου	1,387	99,5%	97,8%	50,6%	99,8%	98,8%	87,4%	26,0%
Δ. Κορθίου	771	99,9%	98,6%	54,2%	99,5%	99,2%	84,0%	2,1%
Δ. Υδρούσας	1,046	99,5%	98,4%	48,4%	98,8%	96,6%	88,3%	46,8%

Πίνακας 3.29. Ανέσεις κατοικιών (Απογραφή Κτιρίων 2000 – ΕΣΥΕ)

Οι πίνακας 3.29. επιβεβαιώνει την υπόθεση που έγινε παραπάνω ότι η πλειοψηφία των κατοικιών δεν είναι μόνιμα κατοικούμενες. Συγκρίνοντας τα ποσοστά των

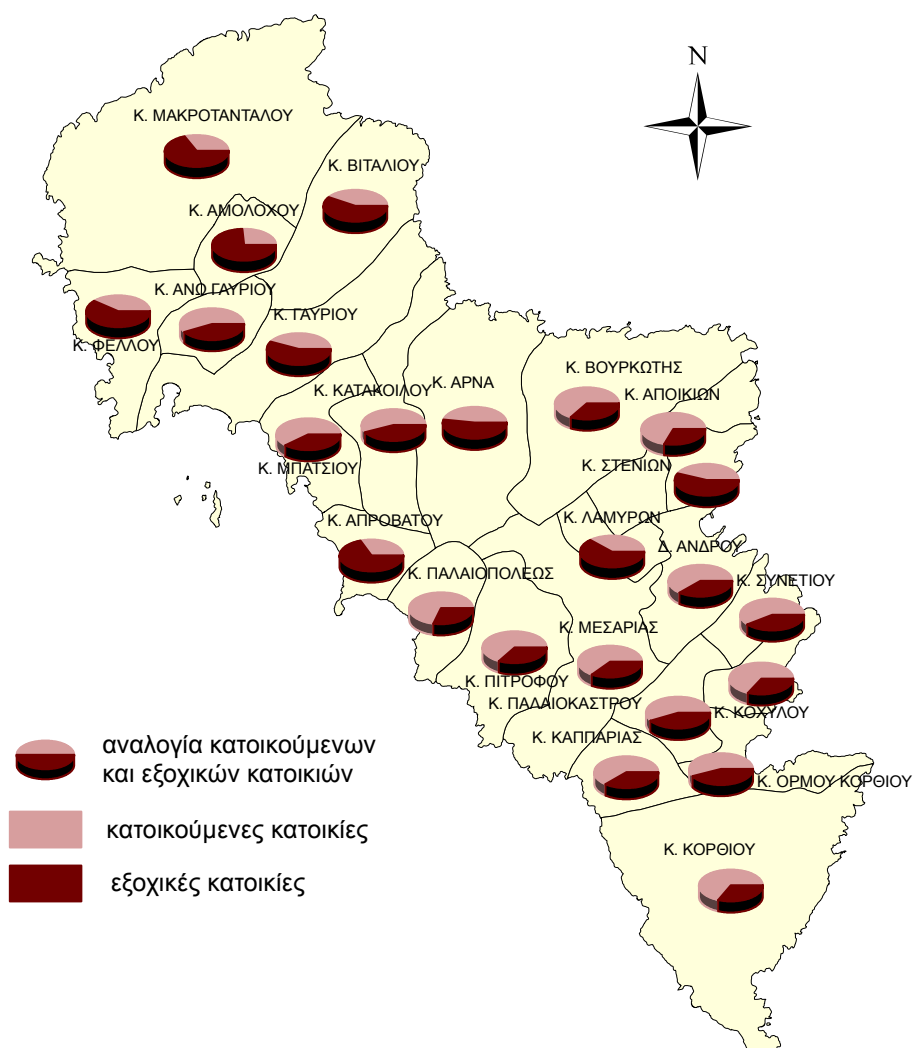
κατοικούμενων κι αντίστοιχα των κενών κατοικιών για τα έτη 1990 και 2000, παρατηρείται ότι το ποσοστό των κατοικούμενων κατοικιών, όπως και των κενών είναι ουσιαστικά σταθερό και ως εκ τούτου παρατίθενται τα στοιχεία της απογραφής του 2000. Επίσης για το 1990 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία που να αφορούν τις εξοχικές και δευτερεύουσες κατοικίες καθώς όλες καταγράφονται ως κενές. Ωστόσο στην απογραφή του 2000 πραγματοποιείται διαχωρισμός των εξοχικών κατοικιών κι όπως φαίνεται στον πίνακα παρακάτω αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των κενών.

	Κενές				
	% Κατοικούμενων στο σύνολο των κανονικών κατοικιών	% κενών στο σύνολο των κανονικών κατοικιών	% εξοχικών ή δευτερεύουσών στο σύνολο των κενών	% εξοχικών ή δευτερεύουσών στο σύνολο των κανονικών κατοικιών	% κατοικιών για ενοικίαση, πώληση ή άλλο λόγο στο σύνολο των κενών
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	51%	49%	83%	40%	17%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	53%	47%	85%	40%	15%
Δ.Δ. Ανδρου	55%	45%	79%	36%	21%
Δ.Δ. Αποκίων	67%	34%	91%	31%	9%
Δ.Δ. Βουρκωτής	63%	37%	96%	35%	4%
Δ.Δ. Λαμύρων	36%	64%	84%	54%	16%
Δ.Δ. Μεσαριάς Ανδρου	60%	40%	90%	36%	10%
Δ.Δ. Πιπροφού	60%	40%	83%	33%	17%
Δ.Δ. Στενιών	43%	57%	93%	53%	7%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	56%	44%	86%	37%	14%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	49%	51%	78%	40%	22%
Δ.Δ. Καππαριάς	60%	40%	96%	38%	4%
Δ.Δ. Κορθίου	64%	36%	92%	33%	8%
Δ.Δ. Κοχύλου	62%	38%	84%	32%	16%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	56%	44%	98%	44%	2%
Δ.Δ. Συνετίου	55%	45%	87%	40%	13%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΣΑΣ	46%	54%	79%	43%	21%
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	54%	46%	90%	42%	10%
Δ.Δ. Αμμολόχου	26%	74%	100%	74%	0%
Δ.Δ. Απροβάτου	32%	68%	99%	67%	1%
Δ.Δ. Αρνά	47%	53%	99%	52%	1%
Δ.Δ. Βιταλίου	43%	57%	99%	57%	1%
Δ.Δ. Γαυρίου	44%	56%	100%	56%	0%
Δ.Δ. Κατακόλου	53%	47%	91%	43%	9%
Δ.Δ. Μακροτανάλου	32%	68%	96%	65%	4%
Δ.Δ. Μπατίσιου	44%	56%	53%	30%	47%
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	70%	30%	100%	30%	0%
Δ.Δ. Φελλού	39%	61%	93%	56%	8%

Πίνακας 3.30. Δείκτες κατοικούμενων και εξοχικών κατοικιών (πηγή : ΕΣΥΕ)

Ο χάρτης 3.10. που ακολουθεί παρουσιάζει την αναλογία κατοικούμενων και εξοχικών κατοικιών ανά δημοτικό διαμέρισμα ώστε να είναι δυνατός και ο εντοπισμός των περιοχών εκείνων των δήμων που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον για παραθεριστική

κατοικία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην απεικόνιση του χάρτη χρησιμοποιούνται οι εξοχικές κατοικίες και όχι οι κενές, γιατί οι πρώτες καταλαμβάνουν πάνω από το 90 % των κενών.

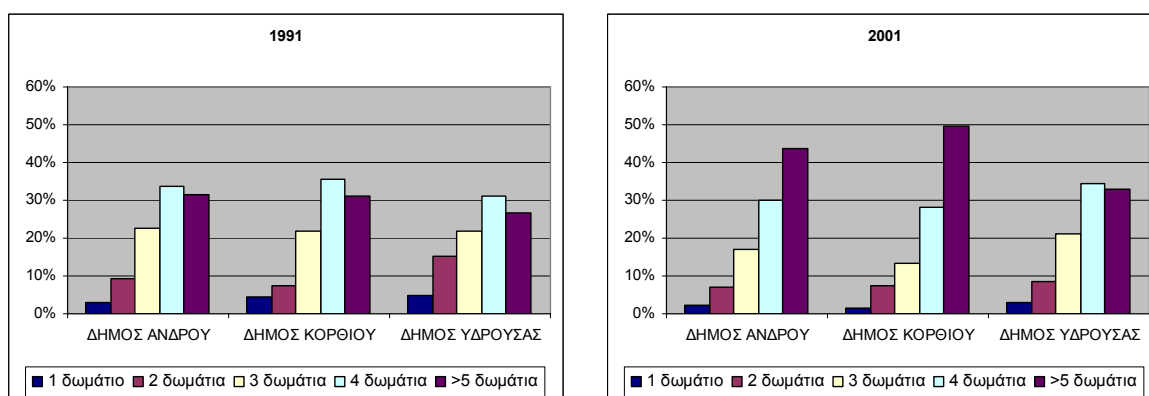

Χάρτης 3.10. Αναλογία κατοικούμενων και εξοχικών κατοικιών

Στον δήμο Άνδρου τα υψηλότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι Στενιές και τα Λάμυρα, περιοχές με παλαιά πέτρινα αρχοντικά ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, όπως επίσης και το Παλαιόκαστρο του δήμου Κορθίου, όπου οι εξοχικές κατοικίες είναι ως επί το πλείστον παλαιά αναπαλαιωμένα πέτρινα σπίτια. Στο δήμο Υδρούσας υψηλά ποσοστά εξοχικών κατοικιών συγκεντρώνουν οι περιοχές Αμολόχου, Απροβάτου και

Μακροταντάλου. Η περιοχή Απροβάτου αποτελεί την τελευταία εικοσαετία πόλο έλξης για ανοικοδόμηση εξοχικών κατοικιών και θεωρείται από τις ομορφότερες περιοχές της Άνδρου. Τα υψηλά ποσοστά των άλλων δύο περιοχών οφείλονται στο γεγονός ότι αποτελούν ορεινές περιοχές με μείωση του πληθυσμού τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα οι κάποτε κατοικούμενες κατοικίες να μετατρέπονται σε εξοχικές.

Όσον αφορά στο μέγεθος των κατοικιών, κατά την κτιριακή απογραφή του 1990 τα μεγαλύτερα ποσοστά και στους τρεις δήμους καταλαμβάνουν οι κατοικίες με τέσσερα δωμάτια τα οποία όμως μεταβάλλονται σημαντικά μέσα στη δεκαετία καθώς τα ποσοστά των κατοικιών με πέντε δωμάτια αυξάνονται πολύ, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις υπάρχει ως επί το πλείστον μείωση.

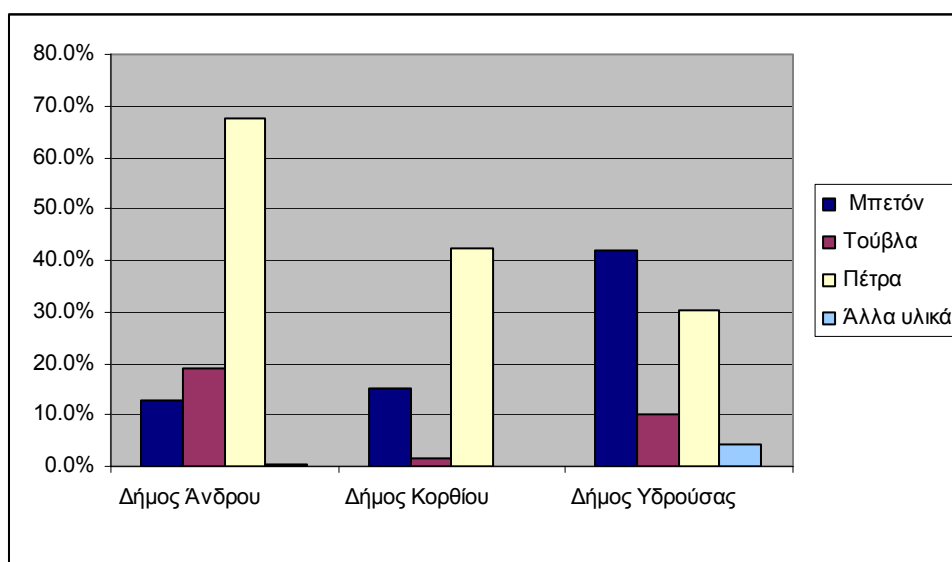
Διάγραμμα 3.30. Ποσοστιαία αναλογία κανονικών κατοικιών με βάση τον αριθμό δωματίων που διαθέτουν

Όσον αφορά στο ύψος των οικοδομών, ουσιαστικά δηλαδή στον αριθμό ορόφων, το 50% περίπου των κατοικιών είναι ισόγειες κατοικίες, το 45% διώροφες και ένα πολύ μικρό ποσοστό τριώροφες ενώ κτίριο άνω των 3 ορόφων δεν συναντάται στο νησί.

	Σύνολο κτιρίων	Αριθμός κτιρίων				
		Μόνο ισόγεια (με ή χωρίς υπόγειο)	Ισόγεια ή πυλωτές (με ή χωρίς υπόγειο) με αριθμό ορόφων			
			1	2	3-5	6 και άνω
Δήμος Άνδρου	3390	44%	52%	4%	0%	0%
Δήμος Κορθίου	2004	50%	47%	3%	0%	0%
Δήμος Υδρούσας	2943	53%	35%	11%	0%	0%

Πίνακας 3.31. Διαχωρισμός κτιρίων ανάλογα με τον αριθμό ορόφων που διαθέτουν

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή των οικοδομών είναι στην πλειοψηφία μπετόν, τούβλο και πέτρα (πίνακας Π.12. στο παράρτημα). Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3.31., η οικοδομές στο δήμο Άνδρου, περίπου σε ποσοστό 70%, είναι κατασκευασμένες από πέτρα, στο δήμο Κορθίου η αντίστοιχη κατηγορία ξεπερνάει το 40%, ενώ αντίθετα στο δήμο Υδρούσας υψηλότερα ποσοστά έχουν οι οικοδομές από μπετόν. Ουσιαστικά τα ποσοστά αυτά δικαιολογούνται από το γεγονός ότι στο δήμο Άνδρου και Κορθίου το 70% περίπου των οικισμών είναι παραδοσιακοί οικισμοί, σε αντίθεση με τον δήμο Υδρούσας που περιλαμβάνει τον μεγαλύτερο αριθμό οικισμών, αλλά μόλις δύο χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακοί, η Παλαιόπολη και ο Άνω Άγιος Πέτρος.

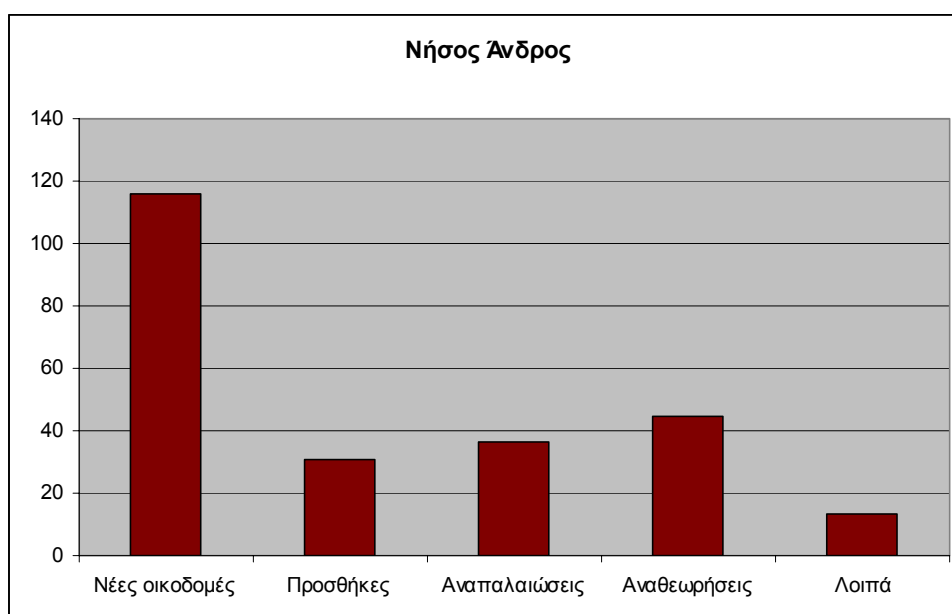

Διάγραμμα 3.31. Ποσοστιαία απεικόνιση οικοδομών ανάλογα με το υλικό κατασκευής τους

3.3.7. Οικοδομική δραστηριότητα στην Άνδρο την τελευταία 10ετία

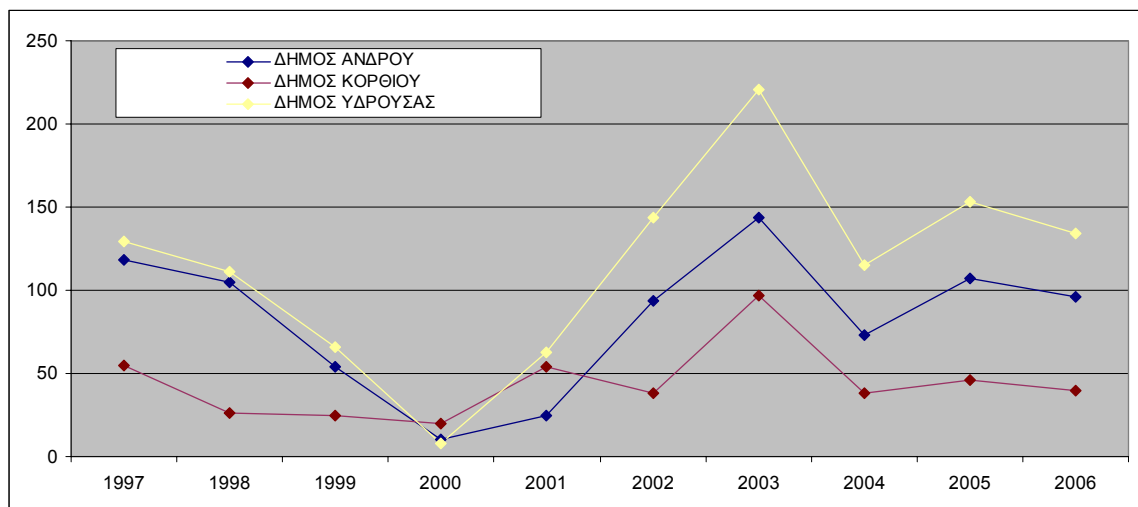
Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η μελέτη της οικοδομικής δραστηριότητας στην Άνδρο την τελευταία δεκαετία, καθώς αυτό το χρονικό διάστημα είναι έντονη η οικοδομική δραστηριότητα με σκοπό την εξοχική κατοικία. Όπως και στην ανάλυση που πραγματοποιήθηκε για τις Κυκλάδες, έτσι και στην περίπτωση της Άνδρου, μελετώνται

ένα πλήθος παραμέτρων και δεικτών με σκοπό να γίνει σαφής η εικόνα της Άνδρου αναφορικά με την οικοδομική δραστηριότητα. Στον διάγραμμα 3.32. παρουσιάζεται ο μέσος όρος των οικοδομικών αδειών που εγκρίθηκαν από την Πολεοδομία της Άνδρου, με διαχωρισμό στο είδος της αδείας. Παρατηρείται λοιπόν πως κατά μέσο όρο οι εγκεκριμένες άδειες αφορούν κυρίων νέες οικοδομές και έπονται οι αναθεωρήσεις, οι αναπαλαιώσεις και οι προσθήκες (αναλυτικός πίνακας παρατίθεται στο παράρτημα, πίνακας Π.13.).

Διάγραμμα 3.32. Μέσος όρος οικοδομικών αδειών την περίοδο 1997-2006 ανά είδος αδείας

Στο διάγραμμα 3.33. παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη στην έγκριση νέων οικοδομικών αδειών για τους τρεις δήμους της Άνδρου (παράρτημα, Πίνακας Π.13.). Δεν διαφέρει ιδιαίτερα από την τάση που είχαν οι Κυκλάδες την ίδια χρονική περίοδο. Από το 1999 ως το 2000 παρατηρείται έντονη πτώση, γεγονός που θα μπορούσε να συνδυαστεί με την πτώση του χρηματιστηρίου στην Ελλάδα, καθώς ήταν μία περίοδος οικονομικά δύσκολη για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Αντίθετα η χρονιά του 2003 κατέχει τον μεγαλύτερο αριθμό νέων οικοδομών και η εικόνα αυτή δεν είναι τυχαία, δεδομένου ότι ήταν μία χρονιά με πλήθος φημολογιών για αλλαγή στο χωροταξικό σχεδιασμό, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κλίματος ανησυχίας για τις ενδεχόμενες αλλαγές στην εκτός σχεδίου δόμηση.

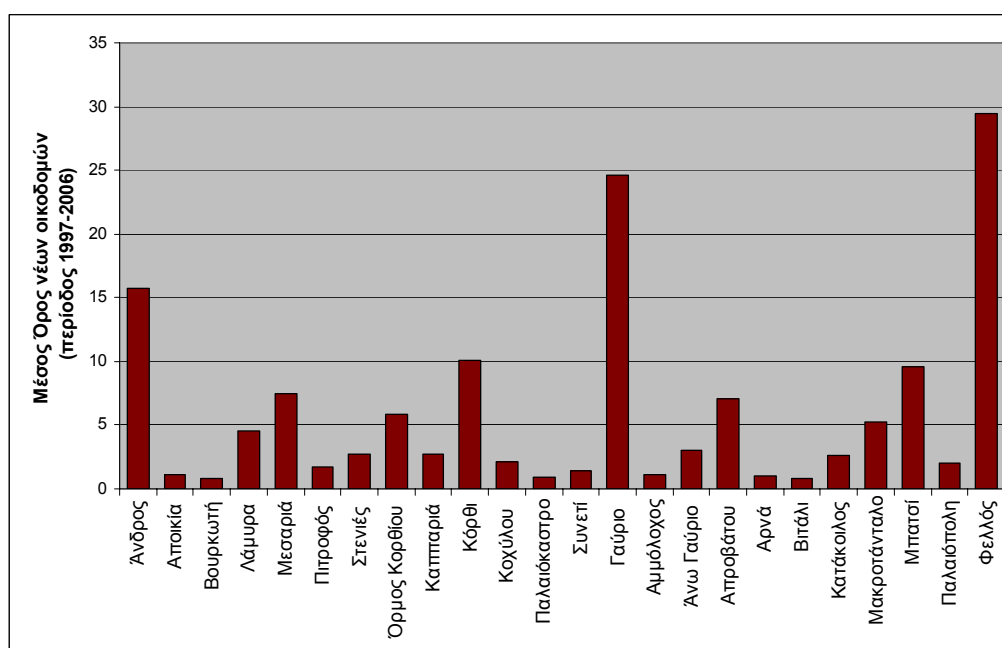

Διάγραμμα 3.33. Διαχρονική εξέλιξη των οικοδομικών αδειών από το 1997 έως το 2006

Η οικοδομική δραστηριότητα δεν είναι σε όλες της περιοχές το ίδιο έντονη καθώς τα τελευταία χρόνια κάποιοι συγκεκριμένοι οικισμοί αποτελούν πόλο έλξης για την ανέγερση νέων οικοδομών και πιο συγκεκριμένα εξοχικών κατοικιών. Συνεπώς έχει ενδιαφέρον ο πίνακας 3.32. αλλά πολύ περισσότερο το διάγραμμα 3.34., καθώς απεικονίζει τον μέσο όρο των νέων οικοδομών που εγκρίθηκαν την τελευταία δεκαετία σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα. Είναι εμφανές πως η οικοδομική ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα έντονη στις έδρες των δήμων, αλλά τα μεγαλύτερα ποσοστά τα έχει ο Φελλός και όχι αδικαιολόγητα, καθώς βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το λιμάνι και είναι ιδιαίτερα προνομιακή περιοχή αναφορικά με τη θέα και τις παραλίες.

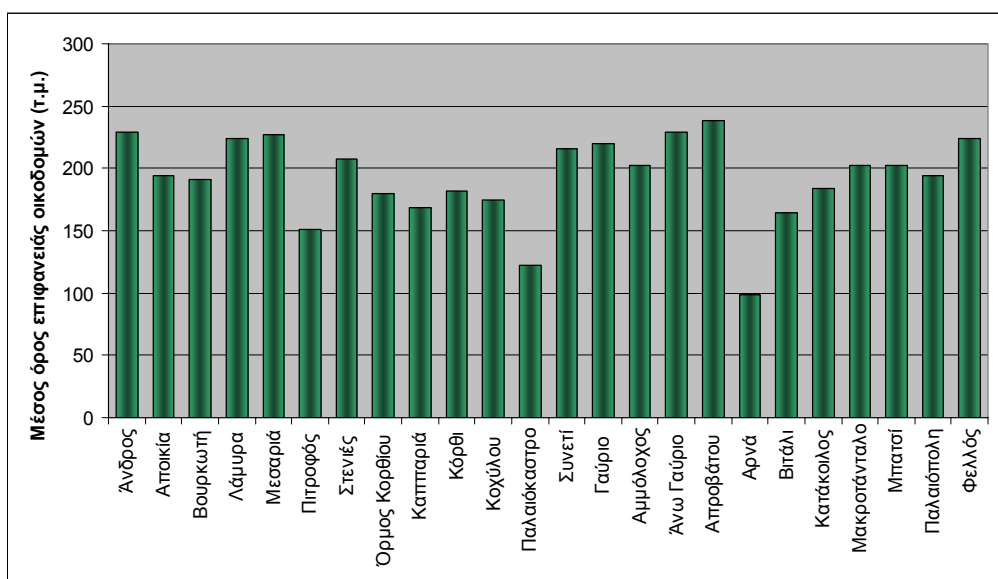
	Νέες Οικοδομές				Προσθήκες			
	Αριθμός	Οροφοί	Όγκος	Επιφάνεια	Αριθμός	Οροφοί	Όγκος	Επιφάνεια
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	34	53	25219	7462	17	13	4296	1335
Δ.Δ.Ανδρου	16	25	12042	3597	8	6	2310	707
Δ.Δ.Αποικίων	1	1	670	206	0	0	79	24
Δ.Δ.Βουρκωτής	1	2	480	146	0	0	39	13
Δ.Δ.Λαμύρων	5	7	3277	1007	2	2	419	130
Δ.Δ.Μεσαριάς Άνδρου	7	11	6010	1683	3	3	735	238
Δ.Δ.Πιπροφού	2	2	921	263	1	0	164	54
Δ.Δ.Στενίων	3	4	1819	560	2	2	549	170
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	23	36	13326	4130	6	4	1120	360
Δ.Δ.Όρμου Κορθίου	6	10	3372	1062	2	1	351	112
Δ.Δ.Καππαριάς	3	4	1490	454	1	0	148	49
Δ.Δ.Κορθίου	10	16	6051	1836	3	2	545	172
Δ.Δ.Κοχύλου	2	3	1111	367	1	1	38	14
Δ.Δ.Παλαιοκάστρου	1	1	332	106	0	0	13	4
Δ.Δ.Συνετίου	1	2	969	305	0	0	26	9
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	87	141	59073	18762	32	24	8861	2816
Δ.Δ.Γαυρίου	25	41	17071	5425	8	6	2614	830
Δ.Δ.Αμμόλοχου	1	2	780	234	0	0	56	18
Δ.Δ.Άνω Γαυρίου	3	5	2206	699	1	1	233	78
Δ.Δ.Απροβάτου	7	12	5327	1690	3	2	856	274
Δ.Δ.Αρνά	1	1	302	97	0	0	62	20
Δ.Δ.Βιταλίου	1	1	445	132	1	0	144	47
Δ.Δ.Κατακόλου	3	4	1492	478	1	1	347	114
Δ.Δ.Μακροτανάλου	5	8	3335	1055	1	1	322	98
Δ.Δ.Μπατσίου	10	16	6155	1948	3	2	566	181
Δ.Δ.Παλαιοπόλεως	2	3	1085	389	2	1	375	126
Δ.Δ.Φελλού	30	47	20875	6616	12	9	3286	1029

Πίνακας 3.32. Μέσος όρος νέων οικοδομών και προσθηκών την τελευταία δεκαετία (πηγή : ΕΣΥΕ)

Διάγραμμα 3.34. Μέσος όρος νέων οικοδομών ανά δημοτικό διαμέρισμα

Στο διάγραμμα 3.35. απεικονίζεται ο μέσος όρος της δόμησης ανά οικοδομή για κάθε δημοτικό διαμέρισμα την τελευταία δεκαετία. Η εικόνα που παρουσιάζεται κάθε άλλο παρά ταιριάζει στην εικόνα του μικρού κυκλαδίτικου σπιτιού. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι νέες οικοδομές αγγίζουν ή και ξεπερνούν τα 200 τ.μ. δόμησης.

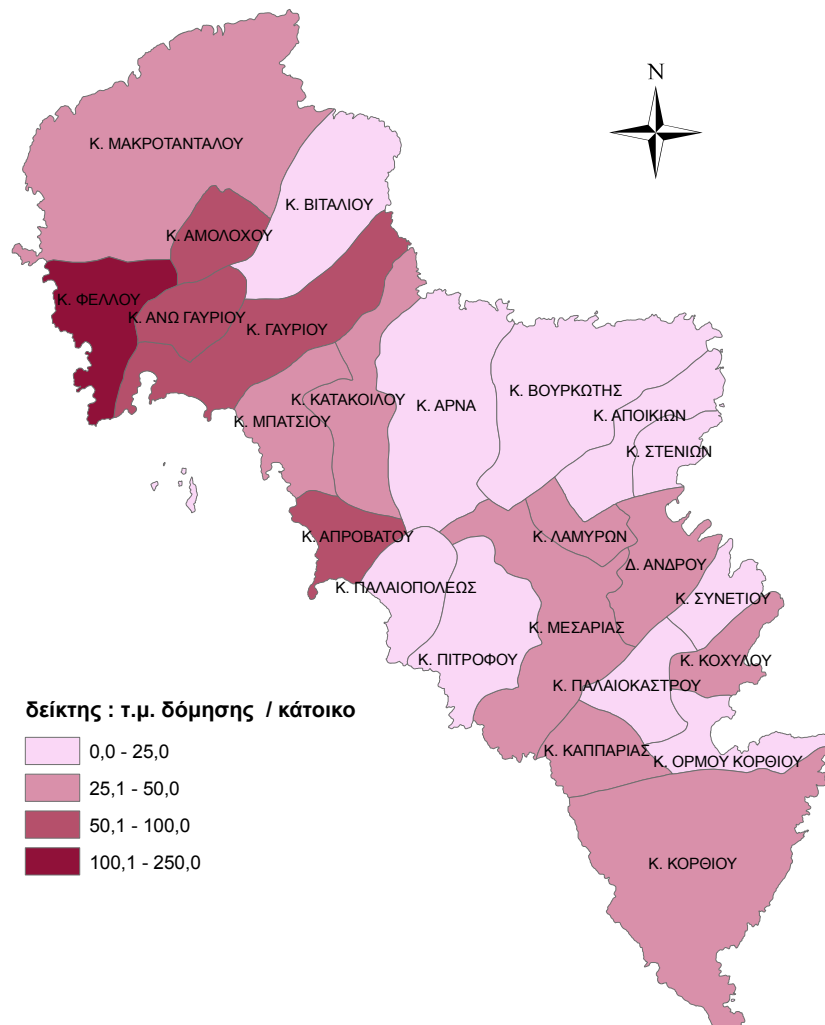
Διάγραμμα 3.35. Μέσος όρος επιφανείας οικοδομών ανά δημοτικό διαμέρισμα

Όπως και στην ανάλυση για την περίπτωση των Κυκλάδων, έτσι και στην περίπτωση της Άνδρου, χρησιμοποιούνται δύο δείκτες για να είναι πιο σαφείς ποιες περιοχές δέχονται τις μεγαλύτερες πιέσεις (πίνακας 3.33.). Ο πρώτος δείκτης αλλά και ο Χάρτης 3.11., όπως ήταν αναμενόμενο, δείχνει πως τις μεγαλύτερες πιέσεις τις δέχονται η Χώρα και το Γαύριο, που είναι και οι περιοχές με τη μεγαλύτερη σχεδόν οικοδομική δραστηριότητα. Επιπλέον, προκύπτει πως οι οικισμοί των Λαμύρων και Απροβάτου αναπτύσσονται οικοδομικά ιδιαίτερα έντονα, δεδομένου και της έκτασης τους. Το γεγονός αυτό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς οι δύο περιοχές έχουν πολύ ιδιαίτερη φυσιογνωμία και ενδεχομένως η άναρχη δόμηση να είναι καταστροφική για το τοπίο.

	δημοτικά διαμερίσματα	μ ² δόμησης / km ² έκτασης δημοτικού διαμερίσματος		δημοτικά διαμερίσματα	μ ² δόμησης / κάτοικο
1	Άνδρος	4681,7	1	Φελλός	243,2
2	Γαύριο	3225,0	2	Άνω Γαύριο	98,7
3	Λάμυρα	2984,1	3	Απροβάτου	70,4
4	Απροβάτου	2953,9	4	Γαύριο	67,5
5	Μπατσι	2910,2	5	Αμμόλοχος	60,0
6	Όρμος Κορθίου	1698,5	6	Λάμυρα	43,6
7	Στενιές	1464,4	7	Κατάκοιλος	42,6
8	Άνω Γαύριο	1403,2	8	Μακροτάνταλο	36,2
9	Φελλός	1333,2	9	Καππαριά	35,8
10	Μεσαριά	947,4	10	Μπατσι	34,5
11	Κοχύλου	898,2	11	Κόρθι	30,8
12	Καππαριά	854,5	12	Άνδρος	29,4
13	Αμμόλοχος	582,4	13	Μεσαριά	25,6
14	Συνετί	570,2	14	Κοχύλου	25,5
15	Κόρθι	503,8	15	Βιτάλι	24,7
16	Κατάκοιλος	427,9	16	Στενιές	22,9
17	Παλαιόπολη	334,6	17	Συνετί	22,0
18	Αποικία	320,9	18	Παλαιόπολη	19,8
19	Πιτροφός	213,5	19	Βουρκωτή	18,2
20	Παλαιόκαστρο	195,7	20	Όρμος Κορθίου	14,2
21	Μακροτάνταλο	171,0	21	Αποικία	11,7
22	Βιτάλι	64,5	22	Πιτροφός	11,4
23	Αρνά	54,5	23	Αρνά	10,2
24	Βουρκωτή	54,0	24	Παλαιόκαστρο	5,5

Πίνακας 3.33. Δείκτες δόμησης σε σχέση με το μέγεθος κάθε δημοτικού διαμερίσματος και τον μόνιμο πληθυσμό (πηγή : ΕΣΥΕ)

Στον χάρτη 3.11. οπτικοποιούνται τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον πίνακα 3.33., αναφορικά με τα μ² που έχουν αδειοδοτηθεί ανά κάτοικο. Είναι εμφανές, ότι τις μεγαλύτερες πιέσεις δέχεται το βορειότερο τμήμα της Άνδρου. Αντίθετα, το κεντρικό τμήμα του νησιού καταλαμβάνει τις μικρότερες τιμές του δείκτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αφενός τα ποσοστά πληθυσμού είναι μειωμένα στη συγκεκριμένη περιοχή της Άνδρου και αφετέρου πρόκειται για ορεινή περιοχή με μειωμένη ελκυστικότητα ως προορισμός παραθεριστικής κατοικίας.

Χάρτης 3.11. Δείκτης δόμησης (τ.μ.) σε σχέση με τον πληθυσμό

Ο χάρτης που ακολουθεί, αποτελεί μία αναπαράσταση της συνολικής δόμησης που αδειοδοτήθηκε την χρονική περίοδο 1997 – 2006 ανά δημοτικό διαμέρισμα. Αν και ο αριθμός του μεγέθους της δόμησης δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμος στο χάρτη, εντούτοις φαίνεται η διαφοροποίηση σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα. Το μεγαλύτερο ποσοστό δόμησης έχει αδειοδοτηθεί στο δημοτικό διαμέρισμα Άνδρου και στο νοτιοδυτικό τμήμα του δήμου Υδρούσας.

Χάρτης 3.12. Απεικόνιση της συνολικής δόμησης σε τ.μ. την τελευταία δεκαετία σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα

3.3.8. Αντικειμενικές Αξίες Γης

Οι Κυκλάδες έχουν εισέλθει σε μία περίοδο άνθησης όσον αφορά την αγορά ακινήτων. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δυσκολίες, οι οποίες θα πρέπει να εξεταστούν εν όψει του νέου Εθνικού Χωροταξικού Χάρτη, που συνεχίζει να επεξεργάζεται το ΥΠΕΧΩΔΕ, με στόχο να βάλει μια τάξη στο πολεοδομικό χάος της χώρας και να μπορέσει να δώσει την απαιτούμενη ώθηση στην αγορά εξοχικής κατοικίας,

που συγκεντρώνει τεράστιες προοπτικές. Σημειώνεται ότι σε μια προσπάθεια να περιοριστεί η επιβάρυνση του φυσικού τοπίου των νησιών των Κυκλάδων, απαγορεύεται η κατάτμηση μεγάλων οικοπέδων εκτός σχεδίου σε μικρότερα των τεσσάρων στρεμμάτων, ώστε να μπορέσουν να αναπτυχθούν αυτόνομα. Μοναδική εξαίρεση είναι αν το οικόπεδο έχει πρόσοψη σε δρόμο, που να έχει χωροθετηθεί πριν από το 1923. Ως εκ τούτου, σε αρκετά νησιά παρουσιάζεται πρόβλημα με τη διάθεση γης για ανάπτυξη κατοικιών.

Πάντως, είναι γεγονός ότι στα νησιά των Κυκλάδων παρατηρείται μεγάλη ανομοιομορφία τιμών. Η ποικιλία τιμών είναι πολλές φορές τέτοια, που με δυσκολία μπορεί να καθοριστεί μια συγκεκριμένη μέση τιμή, ακόμα και για τον ίδιο οικισμό. Όλα εξαρτώνται από τη θέση του ακινήτου. Εν συνεχεία παρουσιάζεται μια ακτινογραφία της αγοράς εξοχικής κατοικίας στις δημοφιλέστερες παραθεριστικές περιοχές. Η Άνδρος φαίνεται να ξεπερνάει νησιά όπως την Σύρο και την Πάρο, ενώ οι χαμηλές τιμές ανά στρέμμα σε ορισμένα νησιά, προφανώς προκύπτουν από περιπτώσεις μεγάλων εκτάσεων που δεν μπορούν να κατατμηθούν. Στην Άνδρο τέτοιες περιπτώσεις συναντώνται μόνο σε ορεινές περιοχές, σε αντίθεση με τις πλέον ανεπτυγμένες οικοδομικά περιοχές όπου πλέον η γη έχει κατακερματιστεί σε αγροτεμάχια των 4000 τ.μ.

Νησί	Τιμές Νεόδμητων Κατοικιών (ευρώ/ τ.μ.)	Τιμές Αγροτεμαχίων εκτός σχεδίου (ευρώ / στρέμμα)
Σύρος	1.800-3.000	22.000-30.000
Νάξος	1.600-4.500	9.000-90.000
Σαντορίνη	4.500	6.000-100.000
Μύκονος	2.000-3.000	50.000-150.000
Άνδρος	1.800-2.500	35.000-60.000
Πάρος	1.600-2.600	5.000-45.000
Κύθνος	1.650-1.850	6.000-17.500
Σίφνος	1.600-2.700	20.000-50.000

Πίνακας 3.34. Ενδεικτικές τιμές αντικειμενικών αξιών σε νησιά των Κυκλάδων

(πηγή : <http://portal.kathimerini.gr/RealEstate>)

Όσον αφορά στις αντικειμενικές αξίες των οικισμών της Άνδρου, δεν στάθηκε δυνατό να βρεθούν στοιχεία για όλους τους οριοθετημένους οικισμούς παρά μόνο για τους τρεις οικισμούς που αποτελούν και τις έδρες των δήμων (πίνακας 3.35.). Σε γενικές γραμμές ο οικισμός του Όρμου Κορθίου υπολείπεται ελαφρώς στις αντικειμενικές αξίες των οικοπέδων έναντι των άλλων δύο οικισμών αλλά ουσιαστικά τα μεγέθη στους τρεις οικισμούς δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα. Η Χώρα αποτελεί έναν οικισμό κορεσμένο κατά μία έννοια καθώς ελάχιστα είναι τα οικοπέδα που παραμένουν αδόμητα. Συνεπώς για τον συγκεκριμένο οικισμό θα πρέπει να προστεθεί και η αξία των κτισμάτων εντός των οικοπέδων για μια πιο ρεαλιστική εικόνα των αντικειμενικών αξιών. Από την άλλη δύσκολα συναντώνται μεγάλα οικοπέδα (> 500 τ.μ.) σε αντίθεση με τους άλλους δύο οικισμούς.

Χώρα (Άνδρος)	Ζώνη Α	Ζώνη Β	Ζώνη Γ	Ζώνη Δ,Ε	Ζώνη ΣΤ	Ζώνη Ζ,Η,Θ,Ι
οικόπεδα < 200 τ.μ.	1145	837	697	602	571	462
οικόπεδα 200 - 457 τ.μ. (μέσος όρος)	1011	735	615	530	503	406
οικόπεδα > 457 τ.μ. (μέσος όρος)	925	673	562	484	459	373
Όρμος Κορθίου						
	Ζώνη Α	Ζώνη Β	Ζώνη Γ			
για τα πρώτα 100 τ.μ.	745	620	465			
για τα επόμενα 100 τ.μ.	434	334	251			
για το πέραν των 200 τ.μ. τμήμα του οικοπέδου	301	251	184			
Γαύριο						
	Ζώνη Α	Ζώνη Β	Ζώνη Γ	Ζώνη Δ	Ζώνη Ε	
για τα πρώτα 100 τ.μ.	1045	995	898	466	346	
για τα επόμενα 100 τ.μ.	586	556	503	278	205	
για τα επόμενα 1800 τ.μ. τμήμα του οικοπέδου	478	455	412	227	168	

Πίνακας 3.35. Αντικειμενικές αξίες για περιοχές εντός οικισμού, 2006

(πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων : www.gsis.gr/)

Το αγοραστικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια επικεντρώνεται σε περιοχές εκτός σχεδίου και ως εκ τούτου οι τιμές των ακινήτων στις εν λόγω περιοχές διαμορφώνονται σε υψηλά επίπεδα και με συνεχώς αυξανόμενους ρυθμούς. Ωστόσο αν και οι καθορισμένες αξίες των ακινήτων που βρίσκονται εντός οριοθετημένων οικισμών ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει το ίδιο και για τις περιοχές εκτός σχεδίου. Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τα στοιχεία που αφορούν τις αντικειμενικές αξίες ανά δημοτικό διαμέρισμα.

Δήμος Άνδρου	Α.Β.Α. (Αρχική Βασική Αξία Γής)	Ε.Β.Α. (Ειδική Βασική Αξία Γης)			
		περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις με πρόσωπο σε οδό	περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις που απέχουν από θάλασσα < 800μ.
Δ.Δ. Άνδρου					
κτηματική περιφέρεια Βραχνού, Λειβάδια	3,70	επαρχιακή	10,40		8,00
υπόλοιπο Δ.Δ.	6,16				
Δ.Δ. Αποικίων	3,49				1,58
Δ.Δ. Βουρκωτής	2,04			όρμος Άχλα	3,00
				υπόλοιπο Δ.Δ.	1,04
Δ.Δ. Λαμύρων		επαρχιακή	8,23		
Στραπουριές	3,61				
Υψηλού	4,50				
υπόλοιπο Δ.Δ.	6,16				
Δ.Δ. Μεσαριάς		επαρχιακή (Μεσαριά)	8,23	Όρμος Αποθήκες	3,00
Αλαδιού, Βακόνι, Κουμάνη	3,28	επαρχιακή (Βακόνι, Κουμάνη, Μένητες)	5,00		
Μένητες	4,00	επαρχιακή (Ζαγανιάρη)	3,00	Ζαγανιάρη	2,10
Φάλλικα, Σάσα, Κουρέλι, Ζαγανιάρη	2,66				
υπόλοιπο Δ.Δ.	4,93				
Δ.Δ. Πιτοφού	3,61	επαρχιακή	5,00		
Δ.Δ. Στενιών	4,93			Όρμος Γυάλια	1,50
				υπόλοιπο Δ.Δ.	1,03

Πίνακας 3.36. Αντικειμενικές αξίες για περιοχές εκτός σχεδίου – Δήμος Άνδρου, 2006

(πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων : www.gsis.gr/)

Δήμος Κορθίου	Α.Β.Α. (Αρχική Βασική Αξία Γής)	Ε.Β.Α. (Ειδική Βασική Αξία Γης)			
		περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις με πρόσωπο σε οδό	περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις που απέχουν από θάλασσα < 800μ.
Δ.Δ. Καππαριάς	2,66			Όρμος Πλάκα	2,70
				υπόλοιπο Δ.Δ.	0,70
Δ.Δ. Κορθίου	3,08			Όρμος Κρεμύδες	1,87
				υπόλοιπο Δ.Δ.	0,70
Δ.Δ. Κοχύλου	2,66				0,60
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου					
Αγ. Μαρίνα, Αλαμανιά	3,08				
Ρωγό, Χώνες	4,10				
υπόλοιπο Δ.Δ.	5,33				
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	2,66				
Δ.Δ. Συνετίου	3,28			Ακρ. Κούρβουλος- Ακρ. Λεβαντάρα	0,51
				Ακρωτήριο Πουντα Συνετίου-όρια οικισμού Βραχνού	1,87

Πίνακας 3.37. Αντικειμενικές αξίες για περιοχές εκτός σχεδίου – Δήμος Κορθίου, 2006

(πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων : www.gsis.gr/)

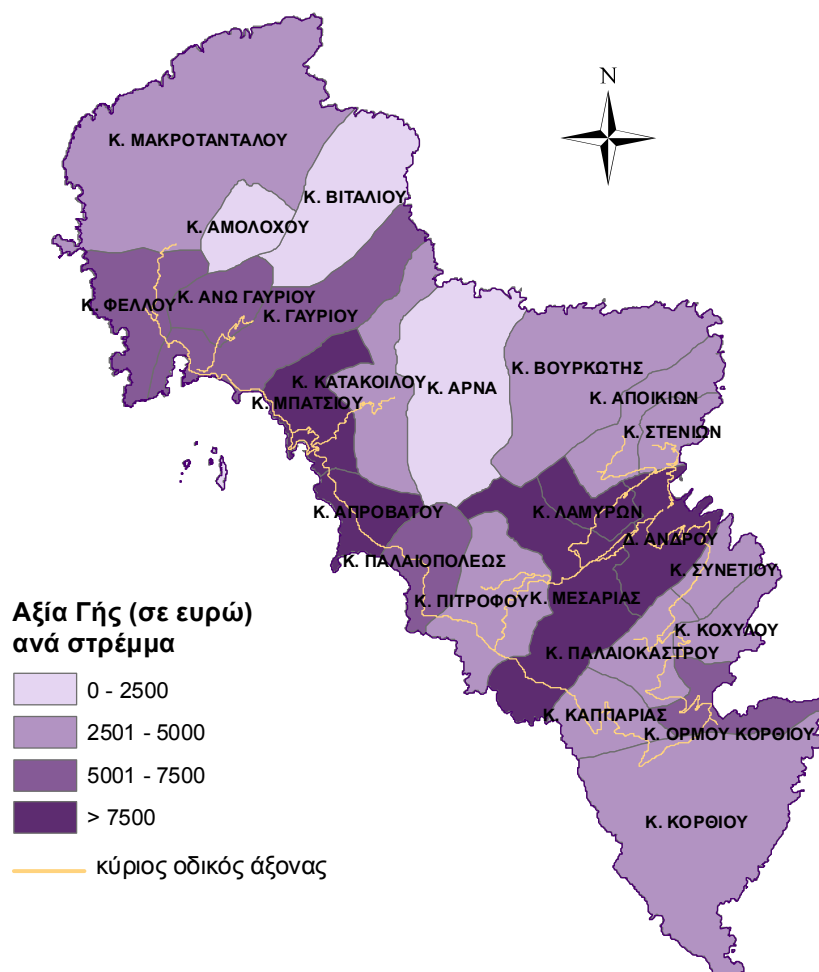
Δήμος Υδρούσας	Α.Β.Α. (Αρχική Βασική Αξία Γής)	Ε.Β.Α. (Ειδική Βασική Αξία Γης)			
		περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις με πρόσωπο σε οδό	περιγραφή	για εδαφικές εκτάσεις που απέχουν από θάλασσα < 800μ.
Δ.Δ. Αμμολόχου	2,46	επαρχιακή	2,00		
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	5,10				
Δ.Δ. Απροβάτου					
περιοχή που περικλείεται από: όρια οικισμού Απροβάτου, επαρχιακή Γαυρίου-Χώρας, όρια οικισμού Παλαιόπολης, δημοτική οδό Παλαιόπολης-Απροβάτου και όρια οικισμού Απροβάτου	6,00	επαρχιακή	8,30		2,11
υπόλοιπο Δ.Δ.	3,70				
Δ.Δ. Αρνά	2,04			Ακρ. Αγ. Ισιδώρου- Όρμος Βόρρης	2,00
				υπόλοιπο Δ.Δ.	0,54
Δ.Δ. Βιταλίου	2,04			Ακρ.Πούντα Βιταλίου- Όρμος Βιταλίου	2,00
				υπόλοιπο Δ.Δ.	0,54
Δ.Δ. Γαυρίου				Κυπρί	7,00
Άνω Άγιος Πέτρος	5,20			Ακρ. Πούντα Βιτάλι - Όρμος Γιδών	2,00
Γίδες	2,04			Γίδες	1,00
υπόλοιπο Δ.Δ.	7,00				
Δ.Δ. Κατακοίλου				Ακρ.Χορεύτρα-Όρμος Ατενίου	2,11
Ατένι	2,04			Ατένι	0,45
υπόλοιπο Δ.Δ.	4,93				
Δ.Δ. Μακροτανάλου	2,66			Ακρ. Μεγάλο Ρέμα- Όρμος Ζόργκου	2,60
				Ακρ. Μεγ.Πέζα-Όρμος Μεγ.Πέζα	
				Ακρ.Φάρος-Όρμος Χαλαρίτη	0,54
				υπόλοιπο Δ.Δ.	
Δ.Δ. Μπασιού	5,95				8,20
Δ.Δ. Παλαιόπολης					
περιοχή που περικλείεται από: όρια οικισμού Παλαιόπολης, δημοτική οδό Παλαιόπολης-Απροβάτου, όρια οικισμού Απροβάτου και την επαρχιακή οδό Γαυρίου - Χώρας	6,00	επαρχιακή	8,13		1,90
υπόλοιπο Δ.Δ.	3,49				
Δ.Δ. Φελλού	5,33			Ακρ. Φελλός-Όρμος Φελλού και Κούρταλης	5,00
				Ακρ.Πισωλιμιώνα- Όρμος Πισωλιμιώνα	3,00
				υπόλοιπο Δ.Δ.	

Πίνακας 3.38. Αντικειμενικές αξίες για περιοχές εκτός σχεδίου – Δήμος Υδρούσας, 2006

(πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων : www.gsis.gr/)

Η Ειδική Βασική Αξία γης (Ε.Β.Α.) είναι η ανά τετραγωνικό μέτρο αξία αγροτικής γης και λαμβάνεται υπ' όψη μόνο για εδαφικές εκτάσεις που έχουν πρόσωπο σε Εθνική ή Επαρχιακή οδό ή απέχουν μέχρι και 800μ. από τη θάλασσα. Ουσιαστικά δηλαδή με βάση

αυτό τον συντελεστή μπορεί να γίνει μια διαφοροποίηση των αξιών των ακινήτων μέσα σε μια ευρύτερη περιοχή. Για το υπολογισμό της αντικειμενικής αξίας μιας εδαφικής περιοχής χρησιμοποιείται η Αρχική Βασική Αξία γης (Α.Β.Α.), ή η Ε.Β.Α. αν αυτή έχει οριστεί. Σε περίπτωση που λόγω θέσης η εδαφική έκταση εμπίπτει σε περιοχές για τις οποίες έχουν οριστεί δύο ή και περισσότερες Ε.Β.Α., λαμβάνεται υπόψη αυτή με τη μεγαλύτερη τιμή. Στον χάρτη 3.13. παρουσιάζεται οπτικά η διαφοροποίηση στις αξίες ανά δημοτικό διαμέρισμα με βάση την Ε.Β.Α. που συναντάται σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα ή την Α.Β.Α. όπου δεν έχει καθοριστεί άλλη αξία. Είναι εμφανές ότι μεγαλύτερες αντικειμενικές αξίες έχουν οι περιοχές στο δήμο Άνδρου που βρίσκονται επί του κύριου οδικού άξονα Γαυρίου – Χώρας, όπως επίσης και οι περιοχές στη νότια πλευρά του δήμου Υδρούσας λόγω του επαρχιακού δρόμου και της απόστασης από τη θάλασσα.

Χάρτης 3.13. Απεικόνιση αντικειμενικών αξιών για περιοχές εκτός σχεδίου

3.3.9. Εφαρμογή : Διερεύνηση της οικοδομικής δραστηριότητας μέσω της επεξεργασία διαχρονικών εικόνων

Η διερεύνηση της υπάρχουσας κατάστασης, μέσω της επεξεργασίας και απόδοσης πλήθους δεδομένων, οδηγεί στην αναγνώριση των κύριων τάσεων εξέλιξης που ακολουθεί μία περιοχή. Ωστόσο, η μελέτη μιας περιοχής εμπεριέχει τον όρο «διαχρονικότητα» και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων τα υπάρχοντα δεδομένα αρκούν για να περιγράψουν γενικά τις κύριες τάσεις, αλλά όχι για να δώσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξέλιξης και να οδηγήσουν σε περισσότερο ασφαλή συμπεράσματα. Το κενό αυτό έρχονται να συμπληρώσουν νέες μέθοδοι ανάλυσης και επεξεργασίας αεροφωτογραφικών και τηλεπισκοπικών εικόνων. Η επεξεργασία διαχρονικών εικόνων έχει χρησιμοποιηθεί την τελευταία δεκαετία σε πληθώρα εφαρμογών, που αφορούν τη γεωλογία, την παρακολούθηση δασικών και καμένων εκτάσεων, την αρχαιολογία και μεταξύ άλλων και την διαχρονική εξέλιξη οικιστικών δικτύων.

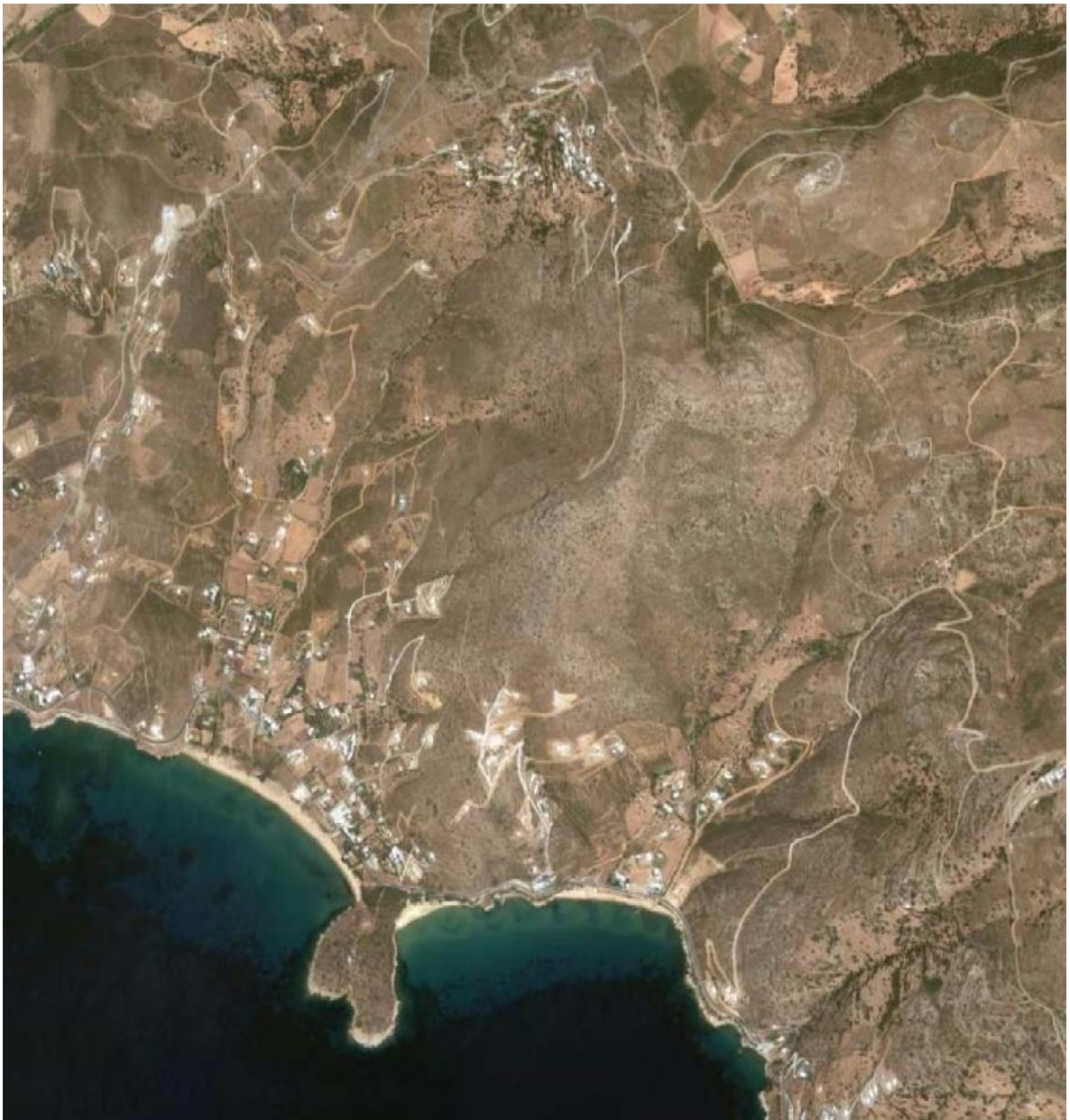
Στην ενότητα αυτή επιχειρείται μία μελέτη διαχρονικών εικόνων για την περίπτωση της Άνδρου, επικεντρωμένη στην εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας. Όπως έχει αναπτυχθεί σε προηγούμενη ενότητα, η οικοδομική δραστηριότητα έχει ενταθεί τις τελευταίες δεκαετίες, εξαιτίας την αυξανόμενης παραθεριστικής κίνησης, και αποτελεί σήμερα κινητήριο δύναμη για το νησί, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων και απασχολούμενων απορροφώνται στον κλάδο των κατασκευών.

Η εφαρμογή αυτή αφενός παρουσιάζει μία εικόνα του φαινομένου της ανοικοδόμησης στην Άνδρο, που έρχεται να συμπληρώσει τα μέχρι σήμερα στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη της οικοδομικής δραστηριότητας, και αφετέρου να αποτελέσει έναυσμα για χρήση νέων μεθόδων στην διαχρονική μελέτη του οικιστικού δικτύου της Άνδρου.

3.3.9.1. Περιοχή μελέτης

Η περιοχή μελέτης που επιλέχθηκε για την μελέτη του φαινομένου της ανοικοδόμησης μέσω διαχρονικών εικόνων, βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμα Γαυρίου

και περιλαμβάνει τις περιοχές Άνω και Κάτω Αγίου Πέτρου και Κυπρί. Οι εν λόγω περιοχές αποτελούν πόλο έλξης για ανέγερση εξοχικών κατοικιών και συγκροτημάτων για εκμετάλλευση τους θερινούς μήνες, καθώς βρίσκονται μεταξύ δύο μεγάλων οικισμών, Γαύριο και Μπατσί, έχουν ιδιαίτερο φυσικό τοπίο και άμεση πρόσβαση σε μερικές από τις πιο ωραίες και οργανωμένες παραλίες της Άνδρου.

Εικόνα 3.1. Περιοχή μελέτης (πηγή : Google Earth, 2003)

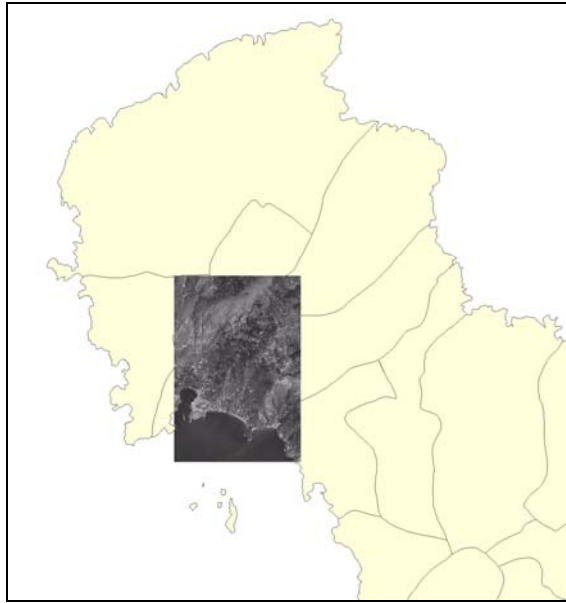
3.3.9.2. Δεδομένα και Μεθοδολογία

Για τη διαχρονική παρακολούθηση της περιοχής μελέτης χρησιμοποιήθηκαν δύο ορθοφωτογραφίες του έτους 1990 με γεωαναφορά στο ΕΓΣΑ '87 και δορυφορικές εικόνες από του Google Earth, που έχουν ληφθεί το 2003. Η επεξεργασία των εικόνων έγινε στα λογισμικά πακέτα: ArcGIS v.9. (ArcInfo και ArcMap), Global Mapper v.8. και AutoCAD 2006.

Τα όρια των οικισμών, που απεικονίζονται στη συνέχεια, είναι αυτά που έχουν προσδιοριστεί κατ' εφαρμογή του από 24.4.1985 Π.Δ. (ΦΕΚ 181Δ'/3.5.1985) περί καθορισμού ορίων οικισμού πληθυσμού μέχρι 2.000 κατοίκων, καθορισμού όρων και περιορισμών δόμησης. Τα όρια αυτά αποτυπώνονται σε χάρτες της ΓΥΣ κλίμακας 1:5000, με απόφαση νομάρχη και γνωμοδότηση του ΣΧΟΠ Αιγαίου (Συμβούλιο Χωροταξίας Οικισμού Περιβάλλοντος). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις διατάξεις, δεν ισχύει η αυτοδίκαια υφιστάμενη ζώνη πλάτους 500 μ. από το όριο του οικισμού, το οποίο καθορίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 24.4.1985.

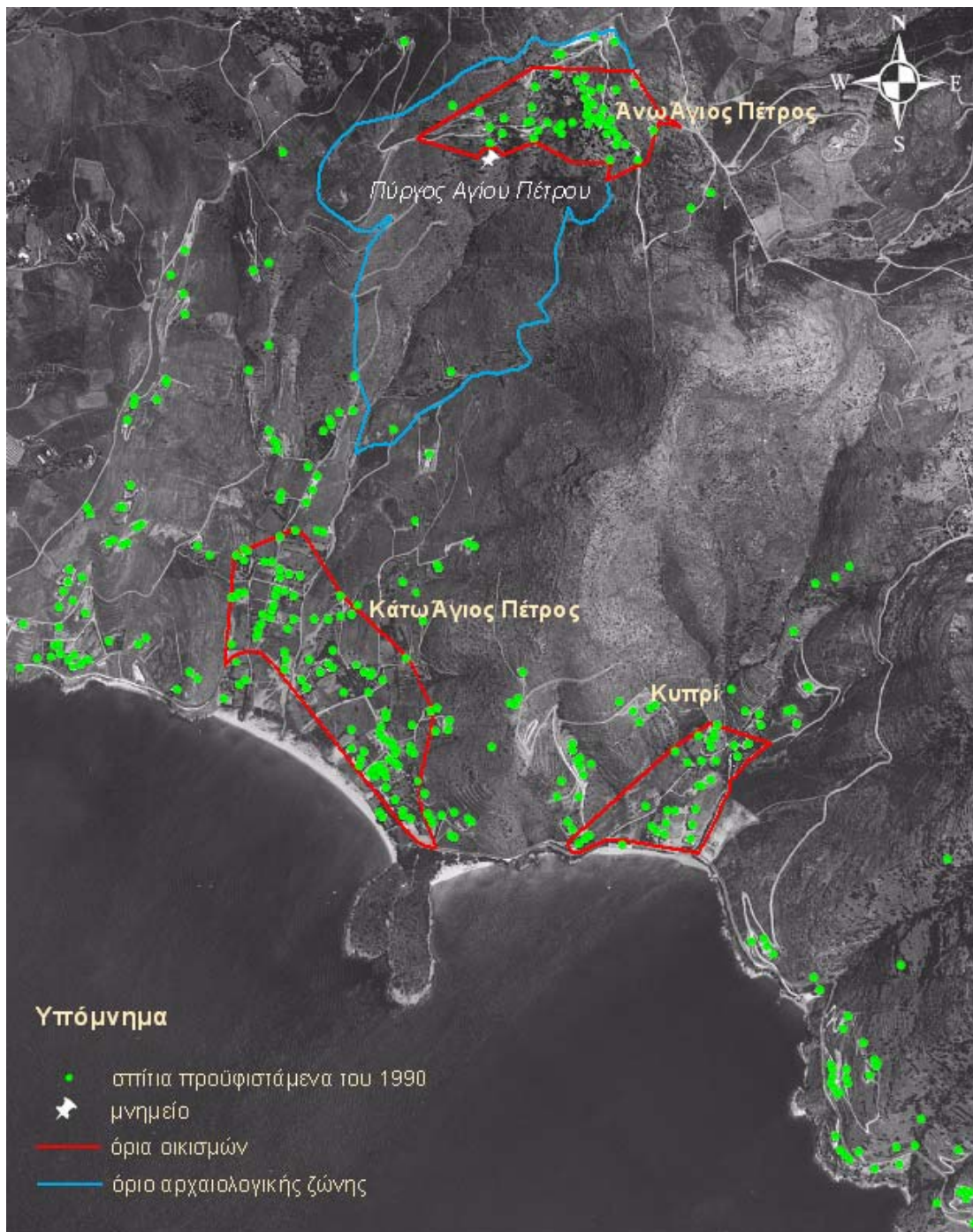
▪ *Επεξεργασία ορθοφωτογραφιών*

Στο πρώτο στάδιο για την επεξεργασία των δύο ορθοφωτογραφιών γίνεται εισαγωγή των εικόνων στο Global Mapper v.8., όπου καθορίζονται οι παράμετροι του προβολικού συστήματος ώστε να διατηρήσουν τη γεωαναφορά τους στο ΕΓΣΑ '87. Εν συνεχεία, με βάση τη δυνατότητα του προγράμματος για δημιουργία σημειακών, γραμμικών και επιφανειακών συμβόλων δημιουργήθηκε ένα πεδίο που περιλαμβάνει τα κτίρια ως σημειακά σύμβολα, τέσσερα πεδία για τα γραμμικά σύμβολα (όρια οικισμών και αρχαιολογική ζώνη) και τέσσερα επιφανειακά για τα ίδια όρια. Η εξαγωγή των αρχείων έγινε σε μορφή shapfile ώστε να είναι δυνατή η εισαγωγή τους στο ArcGIS v.9. ενώ οι εξαγωγή των δύο raster εικόνων σε μορφή jpg για να διατηρήσουν τη γεωαναφορά και να έλθουν σε σύμπτωση με το επίπεδο της ακτογραμμής στο ArcGIS v.9..

Εικόνα 3.2. Ταύτιση ορθοφωτογραφιών και επιπέδου ακτογραμμής σε ΕΓΣΑ ‘87

Με την προσθήκη όλων των layers που έχουν δημιουργηθεί προκύπτει η εικόνα 3.3., όπου φαίνεται η χωροθέτηση των κτιρίων τόσο μέσα στα όρια των οικισμών όσο και σε περιοχές εκτός σχεδίου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην περιοχή του Άνω Άγιου Πέτρου βρίσκεται ένας από τους καλύτερα σωζόμενους πύργους των Κυκλάδων ελληνιστικής εποχής (4^{ος} - 3^{ος} αιώνας π.Χ.). Σε ακτίνα 150μ. από τον πύργο απαγορεύεται η δόμηση ενώ για την υπόλοιπη έκταση εντός της αρχαιολογικής ζώνης απαιτείται έγκριση από την αρχαιολογία.

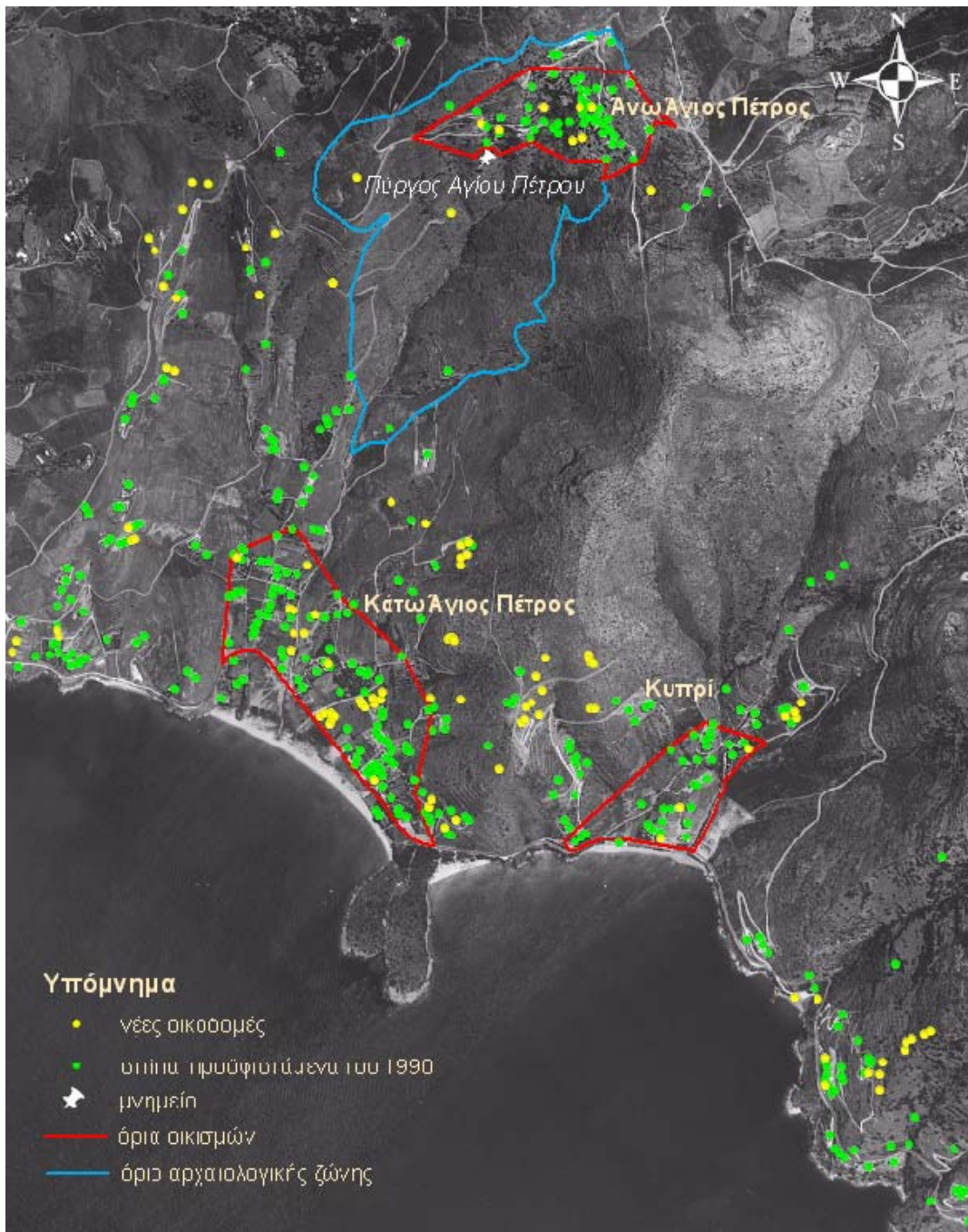

Εικόνα 3.3. Απεικόνιση της δόμησης στην περιοχή μελέτη το έτος 1990

▪ **Επεξεργασία Δορυφορικών εικόνων από το Google Earth**

Στο πρώτο στάδιο στην εικόνα του Google Earth επιλέγονται τα κτίρια ως placemark και αποθηκεύονται ως kml για να είναι δυνατή η εισαγωγή τους στο Global Mapper v.8.. Τα σημειακά σύμβολα που αντιπροσωπεύουν τα κτίρια, εισάγονται στο σύστημα

αναφορά WGS '84 και αποθηκεύονται ως shapfile. Στο ArcGIS v.9. απαιτείται η μετατροπή τους στο ΕΓΣΑ '87. Ο ευκολότερος τρόπος είναι η εισαγωγή του επιπέδου της ακτογραμμής, που είναι σε ΕΓΣΑ '87, και εν συνεχεία η εισαγωγή των κτιρίων του 2003, όποτε και γίνεται αυτόματη μετατροπή του προβολικού συστήματος. Βέβαια επειδή η δορυφορική εικόνα δεν είναι υψηλής ανάλυσης τα κοινά σημεία, δηλαδή τα κτίρια που προϋπάρχουν του 1990 δεν ταυτίζονται απόλυτα αλλά οι αποκλίσεις είναι αρκετά μικρές.

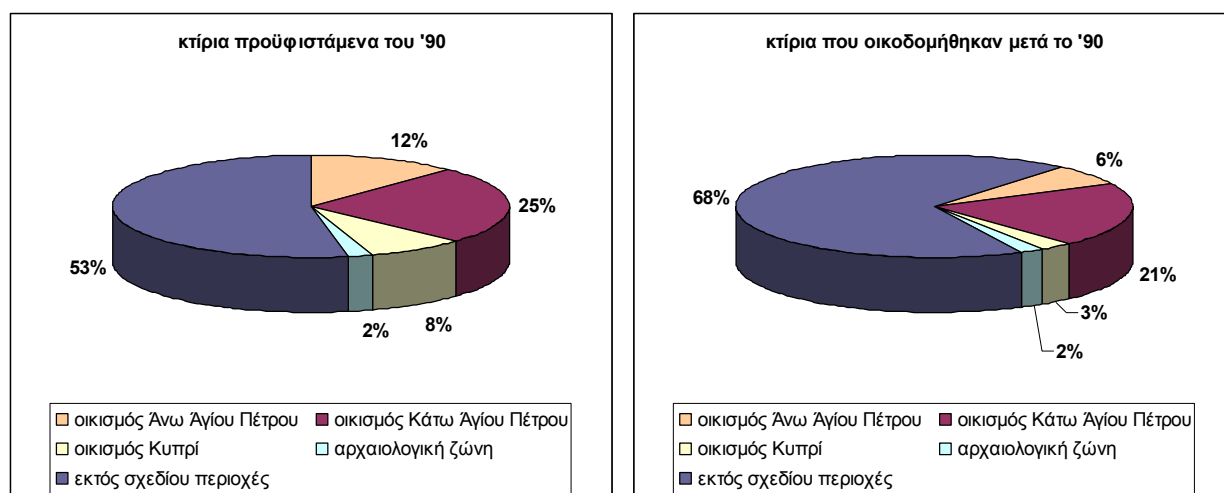

Εικόνα 3.4. Απεικόνιση της δόμησης στην περιοχή μελέτη το έτος 2003

Στον χάρτη 3.4. φαίνεται πως τη δεκαετία του '90 η οικοδομική δραστηριότητα επεκτάθηκε κυρίως στις εκτός σχεδίου περιοχές ενώ ο ορεινός όγκος που βρίσκεται στο κέντρο της περιοχής μελέτης παραμένει αδόμητος εξαιτίας του αναγλύφου. Για την αναλυτικότερη μελέτη της εξέλιξης της δόμησης έγινε καταγραφή των κτιρίων η οποία παρουσιάζεται στον πίνακα και τα διαγράμματα που ακολουθούν. Το ArcGIS v.9 δίνει τη δυνατότητα επιλογής οντοτήτων σύμφωνα με τη θέση τους (εντολή “select by location”). Για παράδειγμα, στη συγκεκριμένη εφαρμογή, επιλέχθηκαν τα νέα κτίρια που περιέχονται μέσα στην περιοχή που βρίσκεται εντός του οικισμού Κυπρί. Εν συνεχεία με την επιλογή “selection statistics” υπολογίστηκε ο αριθμός τους. Η ίδια διαδικασία εφαρμόστηκε και για τις άλλες περιπτώσεις και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 3.39.

	κτίρια προϋφιστάμενα του '90	νέα κτίρια	έκταση (τ.χλμ.)
οικισμός Άνω Άγιου Πέτρου	44	7	0,15
οικισμός Κάτω Άγιου Πέτρου	89	23	0,28
οικισμός Κυπρί	29	3	0,11
αρχαιολογική ζώνη	7	2	0,72
εκτός σχεδίου περιοχές	190	76	3,80
σύνολο	359	111	5,05

Πίνακας 3.39. Αριθμός κτιρίων στην περιοχή μελέτη τα έτη 1990 και 2003

Διάγραμμα 3.36. Ποσοστιαία απεικόνιση των κτιρίων στην περιοχή μελέτη τα έτη 1990, 2003

Από τα κτίρια που οικοδομήθηκαν μετά το '90 σε οικισμούς, τα μεγαλύτερα ποσοστά καταλαμβάνει ο οικισμός του Κάτω Άγιου Πέτρου, όπου αποτελεί και τουριστική περιοχή αλλά και τον μεγαλύτερο οικισμό από τους τρεις που μελετώνται. Η εκτός σχεδίου δόμηση αυξήθηκε αρκετά αλλά παρατηρείται μία τάση ανοικοδόμησης στην βορειοδυτική περιοχή του οικισμού Κυπρί και νοτιοδυτικά του Άνω Αγίου Πέτρου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι στη μελέτη αυτή τα κτίρια έχουν ληφθεί ως σημεία, κάτι που δεν ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στην πραγματικότητα, δεδομένου ότι πολλές οικοδομές συνιστούν συγκροτήματα κατοικιών. Για μια πιο ολοκληρωμένη μελέτη θα έπρεπε να θεωρηθούν ως επιφανειακά σύμβολα για να απεικονίζονται και τα μεγέθη των κατοικιών που ανοικοδομούνται τα τελευταία χρόνια, αλλά αυτό απαιτεί καλύτερη ανάλυση εικόνων. Ενδεικτικά πάντως δίνεται η εικόνα 3.5. όπου είναι εμφανής η ανοικοδόμηση συγκροτημάτων ιδιαίτερα μεγάλου όγκου.

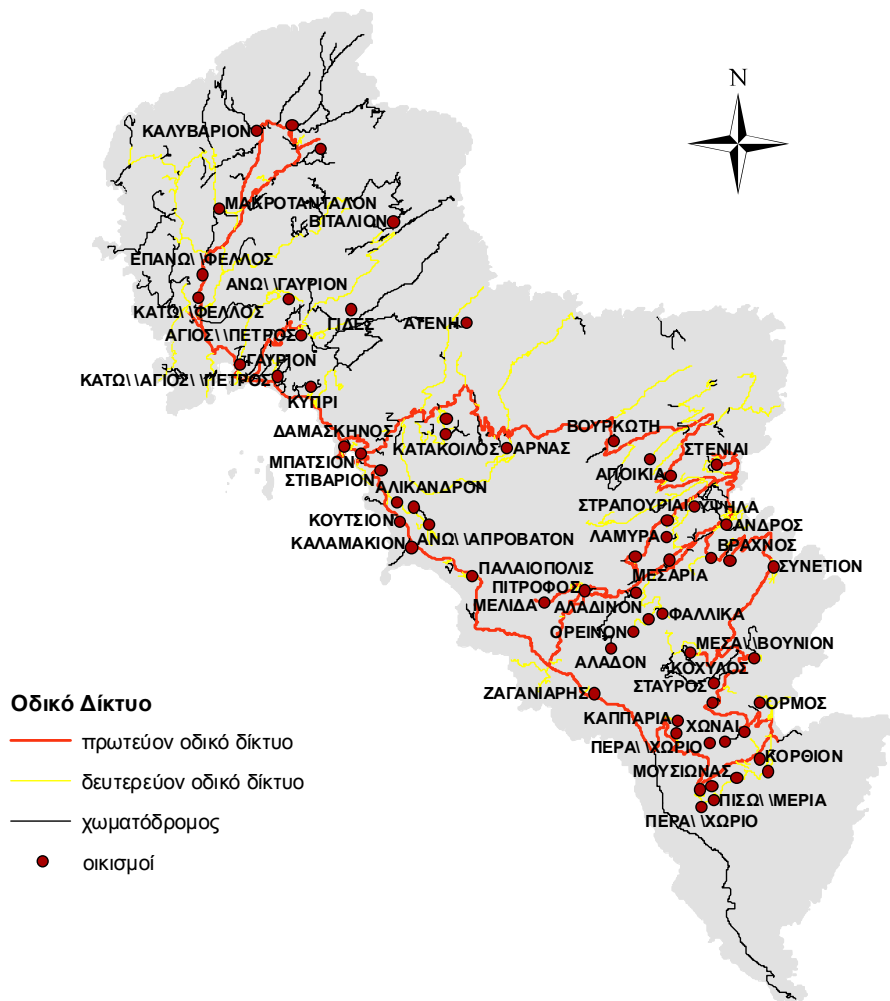
Εικόνα 3.5. Απεικόνιση οικοδομών σε περιοχές εκτός σχεδίου

Συμπερασματικά, η εκτός σχεδίου δόμηση τείνει να αυξάνεται χωρίς κανένα πλαίσιο ελέγχου, επιδρώντας αρνητικά στην φυσιογνωμία του περιβάλλοντος και αλλοιώνοντάς το πολλές φορές με τρόπο μη αναστρέψιμο. Ωστόσο, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και το επίπεδο της τεχνογνωσίας τα τελευταία χρόνια, δημιουργούν τις βάσεις για μια περισσότερο ολοκληρωμένη διαχείριση του οικιστικού δικτύου, κυρίως σε ότι αφορά τη συστηματική συλλογή, οργάνωση και διαχείριση δεδομένων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρξει αναβάθμιση του τρόπου λειτουργίας των ΟΤΑ και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων και διαχείρισης ψηφιακών χαρτών. Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών και η διαχρονική παρακολούθηση της ανάπτυξης μιας περιοχής, μπορεί να αποτελέσουν τα κυριότερα εργαλεία σχεδιασμού σε θέματα οριοθέτησης προστατευόμενων περιοχών, ελέγχου της άναρχης δόμησης, διαχείρισης της παράκτιας ζώνης και πλήθος άλλων εφαρμογών.

3.4. Τεχνική υποδομή

3.4.1. Οδικό δίκτυο

Το οδικό δίκτυο της Άνδρου έχει συνολικό μήκος περίπου 510 Km από το οποία τα 145 Km αποτελούν το επαρχιακό δίκτυο και τα 365 Km το δημοτικό δίκτυο (χάρτης 3.14.). Το οδικό δίκτυο, παρά τις βελτιώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα κακοτεχνίας και το δημοτικό δίκτυο αν και εκτεταμένο στο μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από χωματόδρομους, περίπου 190 km. Το εν λόγω οδικό δίκτυο δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις αυξημένες ανάγκες της θερινής περιόδου, ενώ την περίοδο του χειμώνα (Οκτώβριος – Απρίλιος) η κυκλοφορία στο νησί γίνεται μόνο από τους μόνιμους κατοίκους, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πρόβλημα κυκλοφοριακής συμφόρησης.

Χάρτης 3.14. Οδικό Δίκτυο Άνδρου

Αποστάσεις σε km	Άνδρος	Γαύριο	Μπατασί	Όρμος Κορθίου
Άνδρος	-	34	22	19
Στενιές	6	40	30	25
Αποίκια	7.5	41,5	29	26
Μεσσαριά	4	30	20	22
Πιτροφός	7	28	18	-
Παλαιόπολη	16	18	8	20
Απροβάτου	19	13	5	23
Μπατασί	24	10	-	28
Γαύριο	34	-	10	38
Άρνη	27	15	5	33
Όρμ. Κορθίου	19	38	28	-
Κοχύλου	15	48	38	5
Συνετί	8	41	32	11

Πίνακας 3.40. Αποστάσεις μεταξύ των μεγαλύτερων οικισμών (πηγή : δήμος Υδρούσας)

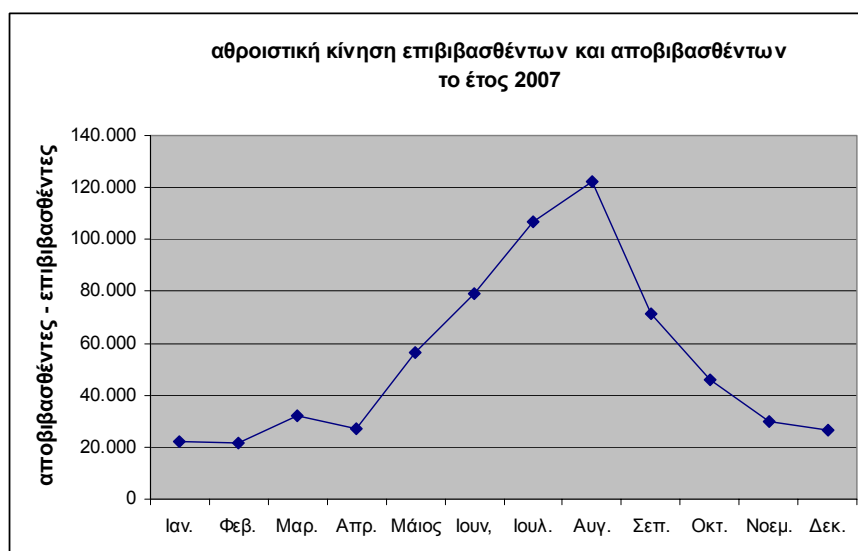
3.4.2. Ακτοπλοϊκή συγκοινωνία

Η Άνδρος συνδέεται με καθημερινά δρομολόγια με την Αττική, αποκλειστικά με το λιμάνι της Ραφήνας, ενώ επίσης εκτελούνται δρομολόγια για την Τήνο και την Μύκονο και σπανιότερα για τη Σύρο. Το γεγονός πως δεν υπάρχει σύνδεση με τον Πειραιά οφείλεται στο γεγονός πως η Άνδρος απέχει από τη Ραφήνα μόνο 37 ν.μ. και η διάρκεια του ταξιδιού είναι 2 ώρες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως δεν υπάρχει σύνδεση με την Εύβοια και την Κέα, δύο νησιά που βρίσκονται πολύ κοντά, όπως επίσης και το γεγονός πως ενώ η Τήνος και η Μύκονος συνδέονται καθημερινά με τη Ραφήνα με ταχύπλοα αυτό δεν συμβαίνει με την Άνδρο. Στο παρελθόν είχαν υπάρξει τέτοιες συνδέσεις αλλά η Άνδρος έχει το μειονέκτημα του «Κάβο Ντόρο» με αποτέλεσμα πολύ συχνά τέτοιου είδους πλοία να έχουν πρόβλημα να αποπλεύσουν. Επιπλέον η διάρκεια του ταξιδιού είναι μικρή με αποτέλεσμα οι επιβάτες να μην επιλέγουν ένα πιο γρήγορο μέσο αλλά ταυτόχρονα και πιο ακριβό για να μειώσουν το ταξίδι τους κατά μία ώρα. Την καλοκαιρινή περίοδο τα δρομολόγια πυκνώνουν, σχεδόν διπλασιάζονται και τα Σαββατοκύριακα εκτελούνται δρομολόγια αποκλειστικά από Ραφήνα για Άνδρο και αντίστροφα, κάτι που δεν συναντάται εύκολα σε άλλα νησιά του Αιγαίου. Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη που έχει διατυπωθεί σε προηγούμενες ενότητες ότι η Άνδρος έχει μετατραπεί τα τελευταία χρόνια σε θέρετρο, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται πλήθος μετακινήσεων στο τέλος της εβδομάδας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η επιβατική κίνηση του λιμένα της Άνδρου την τελευταία 5ετία, ενώ στο διάγραμμα 3.37. απεικονίζεται αθροιστικά η επιβατική κίνηση για το 2007.

	2003	2004	2005	2006	2007
αποβιβασθέντες					
Ιανουάριος	8816	9172	9784	8645	11539
Φεβρουάριος	5833	8097	8765	7107	10196
Μαρτιος	11955	17127	17355	16457	15927
Απρίλιος	28347	29378	31004	32483	33457
Μάιος	37483	42345	34067	38433	39483
Ιούνιος	49845	53456	50523	51234	53423
Ιούλιος	59347	63239	58204	59475	61239
Αύγουστος	32458	37039	33433	34522	36499
Σεπτέμβριος	18930	22345	16669	17348	22457
Οκτώβριος	18202	15022	16669	13490	13178
Νοέμβριος	11407	11153	10572	10479	16186
Δεκέμβριος	10487	10563	10269	10479	12762
επιβιβασθέντες					
Ιανουάριος	9073	8065	8242	8919	10665
Φεβρουάριος	5526	7592	8100	5827	11187
Μαρτιος	11704	17845	17946	16173	15989
Απρίλιος	25634	20238	22567	24678	23095
Μάιος	34279	35429	36142	38476	39464
Ιούνιος	46352	49448	47349	52374	53472
Ιούλιος	56392	59638	58473	60192	61263
Αύγουστος	29374	32634	34875	31283	34728
Σεπτέμβριος	24985	25464	19087	22465	23374
Οκτώβριος	18326	15347	19306	14031	14139
Νοέμβριος	12225	11331	11998	10643	16928
Δεκέμβριος	10967	11801	11107	11404	13987

Πίνακας 3.41. Διαχρονικά δεδομένα των αποβιβασθέντων και επιβιβασθέντων στον λιμένα του Γαυρίου (πηγή : Λιμεναρχείο Γαυρίου)

Διάγραμμα 3.37. Απεικόνιση της συνολικής επιβατικής κίνησης κατά τη διάρκεια του 2007

Όσον αφορά στις λιμενικές εγκαταστάσεις, θα πρέπει να αναφερθεί πως το επιβατηγό και εμπορικό λιμάνι της Άνδρου βρίσκεται στο δήμο Υδρούσας, στο Γαύριο, όπου αποτελεί ένα φυσικά προστατευμένο και βαθύ όρμο. Το Κόρθι, η Χώρα και το Μπατσί διαθέτουν μικρές λιμενικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν σκάφη αναψυχής και αλιευτικά. Ιδιαίτερη προσοχή για τα μικρά σκάφη απαιτεί η θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στα λιμάνια Γαυρίου και Μπατσίου καθώς είναι γεμάτη ύφαλους, οι οποίοι βέβαια κατά τη διάρκεια της νύχτας καλύπτονται από τους γειτονικούς φάρους.

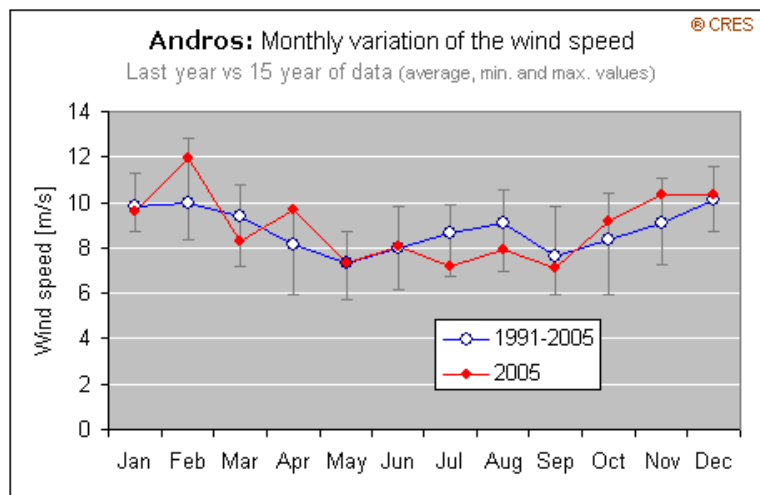
Εικόνα 3.6. Αποψη του λιμανιού του Γαυρίου

3.4.3. Υποδομές ενέργειας

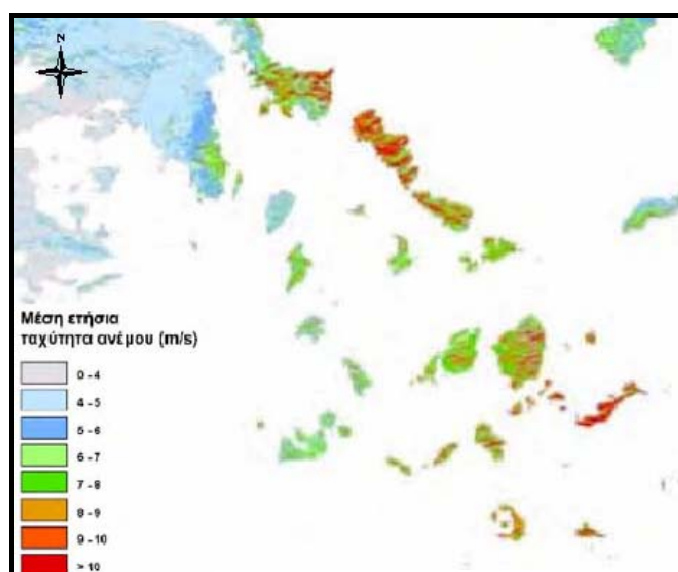
Η είσοδος των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό σύστημα των νησιών, μπορεί να συμβάλλει στην υποκατάσταση σημαντικών ποσοτήτων συμβατικών καυσίμων, την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με φιλικό τρόπο για την αποκατάσταση του τοπίου της περιοχής και την εξασφάλιση της αειφόρου τοπικής ανάπτυξης. Η Άνδρος αποτελεί μία περιοχή με μεγάλο και σχεδόν ανεκμετάλλευτο δυναμικό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και κυρίως αιολικής ενέργειας.

Το αιολικό πάρκο της Άνδρου έχει εγκατεστημένη ισχύ 1575 KW, αλλά λόγω των ιδιαίτερων κλιματολογικών χαρακτηριστικών της και ιδιαίτερα εξαιτίας της μεγάλης έντασης του αέρα, έχει προταθεί η κατασκευή αιολικών πάρκων με ισχύ 170 MW.

Σύμφωνα με το ΚΑΠΕ (Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας), ένας από τους ιστούς όπου υπάρχουν μακροχρόνια δεδομένα είναι αυτός της Άνδρου, με πληρότητα άνω του 80% σε 10λεπτες μετρήσεις, για τα τελευταία 14 χρόνια, γεγονός που παρέχει πληροφορίες για τη διακύμανση του αέρα σε σχέση με τον μ.ο. των μακροχρόνιων δεδομένων. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τον μ.ο. της ταχύτητας του αέρα για το 2005, μαζί με τις μέσες, ελάχιστες και μέγιστες τιμές που προκύπτουν από το σύνολο των μακροχρόνιων μετρήσεων. Η μέση ταχύτητα (m/s) του αέρα στην Άνδρο είναι περίπου 9,7, ένα μέγεθος που στις Κυκλάδες συναντάται μόνο στην Τήνο και τη Μύκονο.

Διάγραμμα 3.38. Μέσος όρος ταχύτητας αέρα (πηγή : Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας)

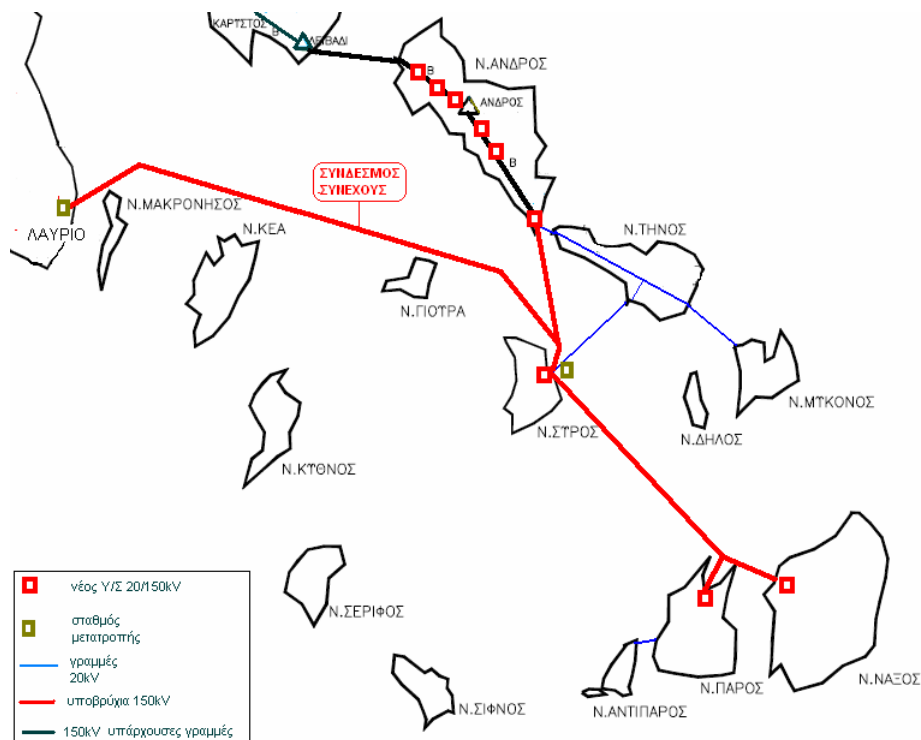

Εικόνα 3.7. Μέσος όρος ταχύτητας αέρα (πηγή : Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας)

Εξαιτίας του πλεονεκτήματος του αέρα η Άνδρος έχει συμπεριληφθεί σε ένα πρόγραμμα δημιουργίας νέων αιολικών πάρκων στις Κυκλάδες που θα συνδέονται με την ηπειρωτική χώρα (εικόνα 3.8.).

Ισχύς προτεινόμενων αιολικών πάρκων :	Άνδρος 170 MW
	Τήνος 50 MW
	Πάρος 72 MW
	Νάξος 108 MW
	Σύνολο 400 MW

Πίνακας 3.42. Προτεινόμενα αιολικά πάρκα στις Κυκλάδες (πηγή : Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ) www.cres.gr/)

Εικόνα 3.8. Απεικόνιση προτεινόμενων αιολικών πάρκων στις Κυκλάδες (πηγή : Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ) www.cres.gr/)

3.4.4. Υποδομές διαχείρισης απορριμμάτων

Στην Άνδρο δεν υπάρχουν υποδομές για τη διάθεση των απορριμμάτων σύμφωνα με την ολοκληρωμένη έννοια της διαχείρισης και τους κανόνες που επιβάλλει η ΚΥΑ 69728/98. Υπάρχει μόνο ένας Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (Χ.Α.Δ.Α.) στην περιοχή της Σταυροπέδας, που καλύπτει πρόσκαιρα τις ανάγκες του πληθυσμού. Το μεγαλύτερο πρόβλημα, ωστόσο, είναι το γεγονός πως η χωματερή, αλλά και δύο λατομεία, εξακολουθούν να λειτουργούν σε τμήμα χώρου που έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός. Το πρόβλημα, βέβαια, πηγάζει από την αδυναμία των τριών δήμων της Άνδρου να καταλήξουν σε χώρο για την τοποθέτηση ενός σύγχρονου χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Η πρώτη μελέτη χωροθέτησης ήταν στα βόρεια του νησιού μέσα σε περιοχή Natura, όπου προσέκρουσε όπως ήταν φυσικό στην κατηγορηματική άρνηση του ΥΠΕΧΩΔΕ. Στη δεύτερη απόπειρα, στα δυτικά του νησιού, οι κάτοικοι της περιοχής προσέφυγαν στο ΣτΕ. Τελικά το θέμα παραμένει σε εκκρεμότητα και η Άνδρος εξακολουθεί να μην έχει καν δρομολογήσει τη λύση, τη στιγμή που στα περισσότερα νησιά η κατασκευή ΧΥΤΑ έχει ολοκληρωθεί.

Η χωροθέτηση, κατασκευή και λειτουργία χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων είναι μια χρονοβόρος διαδικασία, που ακόμη και αν επιτευχθεί πλήρης συναίνεση, θα χρειαστούν 6 - 7 χρόνια για την ολοκλήρωσή της. Η ανάγκη για κατασκευή ΧΥΤΑ είναι επιτακτική, καθώς πέραν του περιβαλλοντικού και πολιτισμικού ζητήματος, προκύπτει και οικονομικό ζήτημα, που θα επωμισθούν οι δήμοι ως πρόστιμο για κάθε μέρα λειτουργίας της χωματερής στην εν λόγω περιοχή μετά το τέλος του 2008. Το πρόβλημα επιτείνεται περαιτέρω κάθε χρόνο από το γεγονός ότι στην Άνδρο κατασκευάζονται ετησίως 220 νέες κατοικίες (μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας). Η προοπτική κατασκευής μίας σύγχρονης μονάδας ταφής απορριμμάτων θα μειώσει τα προς ταφή απορρίμματα κατά 40% και θα μπορεί να επεξεργάζεται επίσης απόβλητα ελαιοτριβείων, τυροκομείων και σφαγείων.

3.5. Κοινωνική υποδομή

Σε ότι αφορά στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα σοβαρό είναι το πρόβλημα της αναγκαστικής μετακίνησης των μαθητών από τους μικρούς οικισμούς, αλλά και από μεγαλύτερα χωριά προς τις έδρες των σχολείων, όπως επίσης και η έλλειψη εξοπλισμού των σχολικών κτιρίων και οι μη οργανωμένοι χώροι άθλησης. Στον πίνακα 3.43. παρουσιάζονται οι υποδομές εκπαίδευσης της Άνδρου.

Βρεφονηπιακός Σταθμός	1	Μπατσι	Δήμος Υδρούσας
Νηπιαγωγεία	5	Χώρα	Δήμος Άνδρου
		Μεσαριά	Δήμος Άνδρου
		Όρμος Κορθίου	Δήμος Κορθίου
		Γαύριο	Δήμος Υδρούσας
Δημοτικά Σχολεία	7	Μπατσι	Δήμος Υδρούσας
		Χώρα	Δήμος Άνδρου
		Μεσαριά	Δήμος Άνδρου
		Πιτροφός	Δήμος Άνδρου
		Όρμος Κορθίου	Δήμος Κορθίου
Γυμνάσια	3	Γαύριο	Δήμος Υδρούσας
		Χώρα	Δήμος Άνδρου
		Όρμος Κορθίου	Δήμος Κορθίου
Λύκεια	3	Γαύριο	Δήμος Υδρούσας
		Όρμος Κορθίου	Δήμος Κορθίου
		Χώρα	Δήμος Άνδρου
ΤΕΛ - ΤΕΣ	2	Χώρα	Δήμος Άνδρου
		Όρμος Κορθίου	Δήμος Κορθίου

Πίνακας 3.43. Εκπαιδευτικές μονάδες ανά περιοχή (πηγή : Δήμος Άνδρου)

Οι υπηρεσίες και οι υποδομές υγείας στην Άνδρο δεν βρίσκονται σε καλό επίπεδο. Όσον αφορά τον τομέα της πρόνοιας υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις. Στην Χώρα της Άνδρου βρίσκεται το μοναδικό Κέντρο Υγείας ενώ λειτουργούν ακόμη και κάποια περιφερειακά ιατρεία (πίνακας 3.44.).

Κέντρο Υγείας	1	Χώρα
Περιφερειακά Ιατρεία	4	Γαύριο, Κόρθι, Μεσαριά, Μπατοσί
Ιατροί Ιδιώτες	4	
Οφθαλμίατροι	1	
Οδοντίατροι	4	
Κτηνίατροι	1	

Πίνακας 3.44. Εκπαιδευτικές μονάδες ανά περιοχή (πηγή : Δήμος Άνδρου)

Η ζωή στα χωριά και η απομόνωση στα νησιά κάθε άλλο παρά δημιουργούν ασπίδα προστασίας στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, αλλά και της πρόνοιας. Δεν είναι μόνο οι υποδομές και ο εξοπλισμός που παίζουν σημαντικό ρόλο, αλλά κυρίως το αίσθημα της ασφάλειας και της προστασίας όσων ζουν και όσων επισκέπτονται το νησί. Όπως συμβαίνει στα περισσότερα νησιά της Ελλάδας, έτσι και στην Άνδρο, η ελλιπής διάγνωση, η έλλειψη γιατρών και οι αδυναμίες επικοινωνίας και έγκαιρης μεταφοράς ασθενών, είναι κάποιοι από τους παράγοντες που χαρακτηρίζουν τον τομέα της υγείας στην Περιφέρεια. Τέλος, απουσιάζουν παντελώς οι υποδομές υποδοχής εξαρτημένων ατόμων, όπως βρέφη, ηλικιωμένα άτομα, άτομα με ειδικές ανάγκες κλπ.

3.6. Πολιτιστικό περιβάλλον

[πηγή : Δήμος Άνδρου : www.androsweb.gr, www.andros.gr, Ελληνική Πύλη Αγροτουρισμού: www.agrotravel.gr]

Η Άνδρος είναι ένα νησί με μεγάλη ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά που «δένει» αρμονικά και συνυπάρχει με το πληθωρικό τοπίο. Με οδηγό τις μορφολογικές διακυμάνσεις του τοπίου, η ανδριώτικη τέχνη εμφανίζεται σε όλη την έκταση του νησιού με μικρές και μεγάλες συνθέσεις της πέτρας, όπως παραδοσιακή αρχιτεκτονική των σπιτιών, αναβαθμίδες για τις καλλιέργειες, λιθόστρωτοι δρόμοι και μονοπάτια, πύργοι και μύλοι αλλά και οικισμοί ιδιαίτερης αισθητικής. Αιώνες ιστορίας έδωσαν στο νησί χρόνους ακμής, που αναγνωρίζονται σήμερα από αρχαιολογικούς χώρους και έργα τέχνης διαφόρων περιόδων μέσα στο χρόνο.

3.6.1. Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου βρίσκεται στη Χώρα και προσφέρει μια πανοραμική εικόνα της ιστορίας του νησιού ως τη βυζαντινή εποχή, ξεκινώντας με ευρήματα από τον γεωμετρικό οικισμό της Ζαγοράς, τα οποία εκτίθενται πλαισιωμένα από πλούσιο σχετικό εποπτικό υλικό. Φιλοξενείται επίσης αντίτυπο της Χάρτας του Ρήγα Φεραίου καθώς και ευρήματα (γλυπτά, επιγραφές, ανάγλυφα) Αρχαϊκής, Κλασικής, Ελληνιστικής, Ρωμαϊκής, Μεταβυζαντινής εποχής. Εντύπωση προκαλεί στη συλλογή Ελληνιστικών και Ρωμαϊκών γλυπτών δύο ακέφαλοι κορμοί αρχαϊκών κούρων, καθώς επίσης και το υπερφυσικού μεγέθους άγαλμα γυμνού άνδρα, γνωστό ως «Ερμής της Άνδρου», ρωμαϊκό αντίγραφο του 1ου αιώνα π.Χ. (παλαιότερου χάλκινου αγάλματος του Πραξιτέλους), που βρέθηκε το 1833 στην Παλαιόπολη.

Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιόπολης

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Παλαιόπολης ιδρύθηκε το 2003 με ιδιαίτερη έμφαση στον εν λόγω οικισμό της Άνδρου, που αποτέλεσε για δώδεκα αιώνες (6ος αι. π.Χ. – 6ος αι. μ.Χ), μέχρι τις επιδρομές των Αράβων, την πρωτεύουσα του νησιού.

Εκτίθενται ποικίλα ευρήματα που καλύπτουν μεγάλο χρονολογικό φάσμα (5η χιλιετία π.Χ. έως 6ο αιώνα μ.Χ) στα οποία περιλαμβάνονται γλυπτά, αγγεία, εργαλεία, κοσμήματα, ειδώλια, αγαλματίδια, νομίσματα κ.α. Λίγα χρονολογούνται στη Νεολιθική και στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού και υποδηλώνουν δραστηριότητα στην περιοχή ήδη από την 4η και 3η χιλιετία π.Χ. Τα υπόλοιπα είναι των ιστορικών χρόνων, ορισμένα της Γεωμετρικής και Αρχαϊκής εποχής (9ος-6ος αι. π.Χ.), τα περισσότερα όμως της Κλασικής, Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Εποχής, που αντιστοιχούν στην περίοδο ίδρυσης, ανάπτυξης και παρακμής της αρχαίας πόλης της Άνδρου (6ος-3ος αι. μ.Χ).

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Το μουσείο στεγάζεται σε ένα καλαίσθητο και μοντέρνο κτίριο ιδιοκτησίας του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή. Το κτίριο αποτελείται από δύο πτέρυγες, την παλαιά, επιφανείας 200 τ.μ. κτισμένη το 1979 και τη νέα, συνολικής επιφάνειας 1.000 τ.μ. Η παλαιά πτέρυγα φιλοξενεί μόνιμη έκθεση γλυπτικής με έργα του Ανδριώτη γλύπτη

Μ. Τόμπρου και έργα των Τσαρούχη, Γκίκα, Μόραλη, Τάκη, Φασιανού κ.α. Στο νέο χώρο κατά τους θερινούς μήνες φιλοξενούνται προσωρινές εκθέσεις αφιερωμένες σε Έλληνες καλλιτέχνες (Κ. Ν. Καραγάτσης, Δ. Μυταράς, Γ. Γαϊτής, Ο. Ζούνης κ.ά.) ή, συνηθέστερα, σε μεγάλους ξένους δημιουργούς (Pablo Picasso, Georges Braque, Juan Miro, Henry Moore, Marc Chagall κ.ά.).

Το μουσείο έχει πανελλήνια μοναδικότητα και παγκόσμια ακτινοβολία. Η καλλιτεχνική δραστηριότητα που το χαρακτηρίζει και το διακρίνει, εκτός από την πλούσια μόνιμη έκθεση που φιλοξενεί, αφορά πολλές μορφές της καλλιτεχνικής έκφρασης του ανθρώπου.

Ναυτικό Μουσείο

Το Ναυτικό Μουσείο ιδρύθηκε το 1972 και βρίσκεται στη Χώρα. Μέσα από τα εκθέματά του παρουσιάζεται η ναυτική παράδοση του νησιού. Ο επισκέπτης μπορεί να δει παραδοσιακές ανδριώτικες στολές, ναυλοσύμφωνα, ναυτικά ημερολόγια, λιθογραφίες ανδριώτικων πλοίων, μακέτες από παλιές σκούνες και διάφορα αντικείμενα από παλιά καράβια. Όλα τα εκθέματα είναι πρωτότυπα και παρουσιάζουν κομμάτια της ναυτικής ιστορίας της Άνδρου, από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα.

Ίδρυμα Κυδωνιέως

Το Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνιέως ιδρύθηκε το 1994 και στεγάζεται στην Χώρα της Άνδρου. Η προσοχή του εστιάζεται στα εικαστικά, τη μουσική, το θέατρο και τη λογοτεχνία. Σημαντικός θεσμός του Ιδρύματος από το 1995 αποτελούν οι "Πλόες" με οργάνωση εκθέσεων ζωγράφων που έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση των σύγχρονων εικαστικών αναζητήσεων. Στο Ίδρυμα έχουν εκτεθεί έργα των Τσόκλη, Τάκη, Παύλου, Φασιανού κ.α.

Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης

Το εν λόγω μουσείο στεγάζεται στο παλιό παγοποιείο τα Χώρας. Μέσα από τα εκθέματά του παρουσιάζεται ο παραδοσιακός τρόπος ζωής της Άνδρου, τοπικές ενδυμασίες, είδη οικιακής χρήσης κτλ. Η συλλογή Χριστιανικής τέχνης παρουσιάζει κυρίως αντίγραφα σπουδαίων έργων χριστιανικής τέχνης, έργα εκκλησιαστικής αργυροχρυσοχοΐας και ξυλόγλυπτα τέμπλα από τις εκκλησίες της Άνδρου.

Εκκλησιαστικό Μουσείο

Πρόκειται για ένα μουσείο που στεγάζεται στη βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Σαράντα στα Αηδόνια. Διαθέτει μια αξιόλογη συλλογή από παλιές εικόνες, ευαγγέλια, βυζαντινά στέφανα και εκκλησιαστικά σκεύη.

Καΐρειος βιβλιοθήκη

Η Καΐρειος βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1987 και βρίσκεται στην Χώρα της Άνδρου. Περιλαμβάνει την προσωπική συλλογή βιβλίων του Θεόφιλου Καΐρη, του γνωστού λόγιου και ιερομένου, η οποία υπολογίζεται στους 3.000 περίπου τόμους και απαρτίζεται από δυσεύρετες εκδόσεις και μοναδικά χειρόγραφα. Η βιβλιοθήκη επίσης φιλοξενεί το ιστορικό αρχείο του νησιού, καθώς και έργα τέχνης (ελαιογραφίες, εικόνες, γκραβούρες, συλλογή αρχαίων αντικειμένων).

Συνολικά υπολογίζεται ότι η Βιβλιοθήκη διαθέτει περίπου 60.000 τόμους εντύπων. Περιλαμβάνει επίσης τμήμα συντήρησης βιβλίων και βιβλιοδεσίας, δανειστική βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο για τις ανάγκες των επισκεπτών της, καθώς και τμήμα με παιδικά βιβλία. Συγχρόνως, η Καΐρειος Βιβλιοθήκη αναπτύσσει πλούσια εκδοτική δραστηριότητα και θέτει υπό την αιγίδα της ποικίλες πολιτιστικές δράσεις που λαμβάνουν χώρα στο νησί (ανασκαφές, συνέδρια κ.ά.).

Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων

Το Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων στην Άνδρο αποτελείται από δύο παλιά ελαιοτριβεία του νησιού, τον ελαιόμυλο Χέλμη στον Πιτροφό και τον ελαιόμυλο Λεμπέση στα Ρέματα. Οι εγκαταστάσεις έχουν αποκατασταθεί και μετατραπεί σε μουσειακούς χώρους. Σε αυτούς ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει τις τεχνολογίες παραγωγής και επεξεργασίας ελαιολάδου στους αγροτικούς οικισμούς της Άνδρου και να κατατοπιστεί για τη σημασία της ελαιοκαλλιέργειας στο νησί σε οικολογικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

3.6.2. Αρχαιολογικοί χώροι και Αξιοθέατα

Γεωμετρικός Οικισμός Ζαγορά

Ο οικισμός της Ζαγοράς βρίσκεται στο φυσικό οχυρωμένο οροπέδιο μιας απόκρημνης χερσονήσου στη δυτική ακτή του νησιού. Η θέα του επέτρεπε στους κατοίκους να ελέγχουν το θαλάσσιο δρόμο από την Αττική προς τα νησιά και τη Μικρά Ασία. Η ζωή του οικισμού άρχισε περίπου το 10ο αιώνα π.Χ. με περίοδο ακμής το δεύτερο μισό του 8ου αιώνα, στο τέλος το οποίου η ζωή διακόπηκε απότομα.

Το ισχυρό τείχος, η εντυπωσιακή πύλη με το μακρόστενο προμαχώνα, τα καλοδιατηρημένα σπίτια με τους αποθηκευτικούς χώρους, τους εσωτερικούς κίονες και τους χώρους εστίασης και συγκέντρωσης, καθώς και το τέμενος με το μεταγενέστερο ναό, την καθιστούν ένα από τα πιο ευανάγνωστα οικιστικά σύνολα της Γεωμετρικής εποχής στον ελλαδικό χώρο. Στο μέσο περίπου του οικισμού ανασκάφθηκαν τα υπολείμματα ενός ιερού, του οποίου η ίδρυση ανάγεται στον 8ο αιώνα π.Χ., ο οποίος όμως συνέχισε να λειτουργεί ως το τέλος του 5ου αιώνα π.Χ., παρόλο που ο οικισμός είχε εγκαταλειφθεί τρεις αιώνες πριν.

Γεωμετρικός Οικισμός Υψηλή

Ένας ακόμη γεωμετρικός οικισμός ανακαλύφθηκε το 1981 στη θέση Υψηλή στην περιοχή Απροβάτου, στο κέντρο της δυτικής ακτής του νησιού και σε απόσταση 15 περίπου χιλιομέτρων από τη Ζαγορά. Ο οικισμός έχει χτιστεί πάνω σε ένα μεγάλο και βραχώδη λόφο, στο πλάτωμα της κορυφής του οποίου ανακαλύφθηκε η οχυρωμένη Ακρόπολη. Στο κέντρο περίπου της ακρόπολης, ανακαλύφθηκε ένας μεγαλόσημος ναός, σύγχρονος του αντίστοιχου της Ζαγοράς, στον οποίο λατρεύονταν η Δήμητρα και η κόρη της η Περσεφόνη. Ο ναός χρονολογείται στον 6ο αιώνα π.Χ. και είναι χτισμένος στα ερείπια άλλου γεωμετρικού ιερού. Η Ζαγορά και η Υψηλή καθιστούν την Άνδρο το σημαντικότερο τόπο για τη μελέτη της Γεωμετρικής περιόδου στο νησιωτικό ελλαδικό χώρο και τη συσχετίζουν με αντίστοιχα στοιχεία από την Αττική και την Εύβοια, ενώ υπογραμμίζουν το ρόλο του νησιού ως κέντρο ελέγχου των θαλάσσιων δρόμων της περιοχής.

Οικισμός Παλαιόπολης

Από την Αρχαϊκή μέχρι και την Πρωτοβυζαντινή περίοδο, το επίκεντρο της δραστηριότητας του νησιού εντοπίζεται στην περιοχή της Παλαιόπολης, η οποία βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού, σε απόσταση 5 χιλιομέτρων από την Υψηλή και 10 χιλιόμετρα από τη Ζαγορά. Τα αρχαιότερα κεραμικά ευρήματα που περισυλλέχθηκαν από την περιοχή, χρονολογούνται στη Μυκηναϊκή περίοδο, ενώ σώζονται και ίχνη κατοίκησης κατά τη Γεωμετρική περίοδο. Το κέντρο της ζωής της Παλαιόπολης (η Αγορά) βρισκόταν κοντά στην παραλία, στην Ανατολική πλευρά της οποίας υπήρχε το λιμάνι, του οποίου υπολείμματα είναι ορατά ακόμα και σήμερα βυθισμένα στη θάλασσα. Από τα ερείπια, τα πολυάριθμα γλυπτά ευρήματα και τις γραπτές πηγές προκύπτει ότι η Πόλη ήταν πολύ καλά οχυρωμένη και εκτός από την αγορά διέθετε θέατρο, θέρμες, ιερά και ναούς.

Νεολιθικός Οικισμός Στρόφιλος

Πρόκειται για οικισμό της Νεολιθικής Εποχής που αποκαλύφθηκε στην περιοχή της Σταυροπέδας, στη δυτική ακτή του νησιού. Είναι ο μεγαλύτερος οικισμός της Νεότερης Νεολιθικής Εποχής που εντοπίστηκε στο Αιγαίο και καταλαμβάνει έκταση που καλύπτει περίπου 25 - 30 στρέμματα στο κέντρο του οροπεδίου του Στρόφιλα. Ο οικισμός αυτός δείχνει ότι από την 5η χιλιετία π.Χ. στο νησιώτικο σύμπλεγμα των Κυκλάδων υπήρχαν οργανωμένες κοινωνίες με υψηλό πολιτισμό και αναπτυγμένη τεχνολογία.

Ο Πύργος του Αγ. Πέτρου

Ο Πύργος του Αγίου Πέτρου, ελληνιστικής εποχής (4ος-3ος αιώνας π.Χ.), είναι από τους καλύτερα σωζόμενους των Κυκλάδων. Είναι κυλινδρικός και σώζεται σε ύψος περίπου 20 μ. Η διάμετρος της βάσης του είναι 9,40 μ. και είναι κατασκευασμένος εξ ολοκλήρου από ντόπιο σχιστόλιθο 3,5 μ. ύψος. Στο εσωτερικό του διασώζεται ελικοειδής κλίμακα που οδηγούσε σε πέντε τουλάχιστον ορόφους. Επέβλεπε το θαλάσσιο πέραςμα μέχρι και τα νησιά Γυάρος, Κέα, Κύθνος και Σύρος. Ο πύργος είναι κτισμένος σε μία θέση ιδιαίτερα προνομακική, αφού δεσπόζει στον κάμπο του Γαυρίου και βλέπει προς τη θάλασσα με δυνατότητα ελέγχου των πλοίων. Επίσης γύρω από το μνημείο υπάρχουν εγκαταστάσεις εξόρυξης μετάλλου (χαλκού), που λειτουργούσαν μέχρι τις αρχές του αιώνα, ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι παρόμοιες εργασίες γίνονταν και στην αρχαιότητα.

Εικόνα 3.9. Πύργος ελληνιστικής εποχής, 4ος-3ος αιώνας π.Χ.
(πηγή : www.androsweb.gr)

Μεσαιωνικό Κάστρο Άνδρου

Από την ταραγμένη περίοδο του Μεσαίωνα χρονολογείται το Κάτω Κάστρο, χτισμένο στο άκρο της χερσονήσου της Χώρας, που είχε σκοπό την φύλαξη της πόλης από τις επιδρομές των πειρατών που αφθονούσαν στο Αιγαίο, από το οποίο σώζεται η αψιδωτή λίθινη καμάρα που ένωνε τον οικισμό με τη στεριά. Το υπόλοιπο τμήμα του καταστράφηκε από το βομβαρδισμό των Γερμανών το 1943 και σήμερα υπάρχουν κατάλοιπα από τους πυργίσκους, τις πύλες και τις οικίες. Κέντρο της μεσαιωνικής Άνδρου θεωρείται το Επάνω Κάστρο, στην περιοχή της Κοχύλου, με ισχυρό τείχος και εγκαταστάσεις ύδρευσης, κατάλληλες για πολιορκία. Ο οικισμός στα Φάλλικα και ο ορθογώνιος Πύργος του Μακροταντάλου, στη ΒΔ ακτή, που έλεγχε το πέρασμα του Καφηρέως, ολοκληρώνουν την εικόνα της μεσαιωνικής αμυντικής αρχιτεκτονικής του νησιού.

Το Πάνω Κάστρο

Το Πάνω Κάστρο ή Κάστρο της Φανερωμένης ή της Γριάς το Κάστρο ήταν η ισχυρότερη και μεγαλύτερη μεσαιωνική πολιτεία της Άνδρου. Χτίστηκε από τους Βενετούς πάνω σε ένα εντυπωσιακό οροπέδιο βόρεια του Όρμου Κορθίου, σε υψόμετρο περίπου 600 μ. Μπορούσε να προστατεύσει περίπου 1000 κατοίκους και εθεωρείτο

απόρθητο λόγω των υψηλών βράχων που το περιβάλλουν και του ισχυρού του τείχους. Σήμερα έχουν απομείνει τμήματα των τειχών και κάποιες δεξαμενές.

3.6.3. Μοναστήρια

Η Άνδρος είχε πολλά μοναστήρια με ονομαστές βιβλιοθήκες και μετόχια σε πολλά σημεία της Ελλάδος έως τη Θράκη και την Κωνσταντινούπολη. Από αυτά μόνο μερικά λειτουργούν υποτυπωδώς έως σήμερα.

Το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου βρίσκεται στα Βορειοανατολικά του οικισμού των Αποικίων, κτίστηκε σύμφωνα με την παράδοση το 1560 και επισκευάστηκε το 1760. Είχε αποκτήσει σημαντική κτηματική περιουσία και γνώρισε μεγάλη άνθηση κατά τον 18ο αιώνα. Σήμερα είναι ένα από τα πολυπληθέστερα μοναστήρια του νησιού. Προστατεύεται από υψηλά τείχη και διαθέτει πολλά σημαντικά θρησκευτικά κειμήλια.

Το μεγαλύτερο μοναστήρι της Άνδρου είναι το μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής ή της Αγίας, όπως το ονομάζουν οι ντόπιοι. Είναι άγνωστο πότε χτίστηκε. Μια ανεπιβεβαίωτη πληροφορία υποστηρίζει ότι τα βυζαντινά χρόνια ήταν Σχολή και έγινε μοναστήρι το 842 από την αυτοκράτειρα Θεοδώρα. Ανακαινίστηκε κατά τον 16ο αιώνα αλλά και τον 20ο, και η αρχική του βυζαντινή μορφή αλλοιώθηκε. Στο μοναστήρι υπάρχει πλούσια βιβλιοθήκη με βιβλία και χειρόγραφα, μουσείο με ιερά άμφια και σκεύη, και μια μικρή συλλογή προϊστορικών εργαλείων.

Η Μονή Παναχράντου, που κατά μία πληροφορία ιδρύθηκε τον 9ο αιώνα από τον βυζαντινό αυτοκράτορα Νικηφόρο Φωκά, βρίσκεται ψηλά στις βόρειες πλαγιές του βουνού "Γερακόνες". Είναι οχυρωμένο και στο εσωτερικό του φυλάσσονται σπάνια εκκλησιαστικά κειμήλια, Εικόνες, χειρόγραφα, άμφια, σκεύη.

Το μοναστήρι της Αγίας Μαρίνας βρίσκεται στο χωριό Αποίκια. Σύμφωνα με ιστορικά αρχεία ιδρύθηκε τη Βυζαντινή περίοδο και συγκεκριμένα την εποχή των Παλαιολόγων (γύρω στο 1325). Το 1834, η μονή έκλεισε ύστερα από βασιλικό διάταγμα. Τα κτήματα της μονής πουλήθηκαν από το δημόσιο. Στο διάστημα που έμεινε κλειστή κάηκε και λεηλατήθηκε. Το 1976, μετά από ενάμιση αιώνα ερημώσεως, η μονή επανιδρύθηκε και αναστηλώθηκε. Από τα ελάχιστα κειμήλια που σώθηκαν είναι η εικόνα

της Αγίας Μαρίνας που χρονολογείται από τον 17ο αιώνα και αυτή της Παναγίας της Δακρυρροούσας.

Τέλος, η Ιερά Μονή Τρομαρχιών είναι χτισμένη σε απόμακρη περιοχή της Νοτιοδυτικής ακτής του νησιού και είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Από τα μέσα του 19ου αιώνα έπαψε να λειτουργεί.

3.6.4. Παραδοσιακή αρχιτεκτονική

Η αρχιτεκτονική στην Άνδρο δεν υπακούει σε αυστηρούς κανόνες κυκλαδίτικου παραδοσιακού χτισίματος. Τα τυπικά αιγαιοπελαγίτικα σπίτια συνυπάρχουν με νεοκλασικά κτίσματα, ενετικά πυργόσπιτα και πετρόχιστα σπίτια. Οι τύποι των σπιτιών που συναντά κανείς στην Άνδρο είναι παλαιά αγροτικά σπίτια, διάφοροι τύποι πύργων και πυργόσπιτων, τυπικά αρχοντικά των καπετάνιων και των εμπόρων και σπίτια «νέας» αρχιτεκτονικής.

Οι καλά διατηρημένοι πύργοι της Άνδρου είχαν χτιστεί για να προστατεύουν τους κατοίκους από τους θυελλώδεις ανέμους και τις πειρατικές επιδρομές. Πρόκειται για ογκώδη οχυρά, τριώροφα κτίσματα, με μικρές βίγλες - παράθυρα πίσω από σίδερα. Οι πανέμορφες επαύλεις της Άνδρου χρονολογούνται από την τελευταία περίοδο της Τουρκοκρατίας. Χτισμένες στην καλύτερη συνοικία της Χώρας, ανήκαν στους πλουσιότερους Ανδριώτες.

Τέλος, τα σπίτια «νέας» αρχιτεκτονικής χτίστηκαν στις νεότερες πόλεις του Γαυρίου, του Όρμου Κόρθιου και το Μπατσι μετά την Ελληνική Επανάσταση. Επειδή οι κάτοικοι ένιωθαν πλέον πιο ασφαλείς, τα σπίτια αυτά χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερα παράθυρα και απαντώνται σε παραθαλάσσιες τοποθεσίες. Είναι τετράγωνα, με κεραμιδοσκεπές, και τα πλαίσια των τειχών, των παρτών και των παραθύρων, βαμμένα με διάφορα χρώματα, δημιουργούν ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό στίλ.

Γενικά στην αρχιτεκτονική στην Άνδρο παρατηρείται συσσωρευμένη πείρα από τους γεωμετρικούς ήδη χρόνους. Οι οικισμοί χτίζονται κατά κανόνα σε πλαγιές διαφόρων υψομέτρων και στα σπίτια η πρόσοψη ήταν πάντα μεσημβρινή ή ανατολική, ποτέ βορινή. Χαρακτηριστικά στοιχεία της ανδριώτικης αρχιτεκτονικής είναι η ορατή πλακοειδής λιθοδομή, το σαρδέλωμα (εξωτερικοί σοβάδες), ο κánaλος (υδρορροή), τα

στίματα στους μαντρότοιχους (κάθετες πλάκες), κ.λ.π. Αρκετά πέτρινα γεφύρια σώζονται στις ρεματιές του νησιού. Κατασκευασμένα με σχιστόλιθο, λιτά και εναρμονισμένα με το τοπίο, αποτελούσαν μέρος του παλιού συγκοινωνιακού δικτύου.

Κτίσματα που κάνουν ιδιαίτερη αίσθηση είναι οι νερόμυλοι, οι περιστερώνες και οι βρύσες της Άνδρου. Ο νερόμυλος χρησιμοποιήθηκε περισσότερο από τον ανεμόμυλο. Άλλα ενδιαφέροντα κτίσματα με ιδιότυπα στοιχεία είναι τα κονάκια (μικρά αγροτικά κτίσματα). Στην Άνδρο λειτουργούσαν στις αρχές του αιώνα περίπου εκατόν πενήντα νερόμυλοι. Στην κοιλάδα των Διποταμάτων, διατηρούνται μερικές δεκάδες νερόμυλοι σε καλή κατάσταση. Η κοιλάδα έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη περιοχή και τα κτίσματά της κηρύχθηκαν νεότερα προβιομηχανικά μνημεία. Ανάλογο δίκτυο νερόμυλων υπάρχει και στους Φουρσαίους, κοντά στον Αμμόλοχο, ενώ μεμονωμένοι νερόμυλοι βρίσκονται διάσπαρτοι και σε άλλες περιοχές του νησιού. Στο νησί υπάρχουν και ανεμοκίνητοι αλευρόμυλοι, ανάμεσα στους οποίους και ανεμόμυλοι οριζόντιας φτερωτής, τύπος ιδιαίτερα σπάνιος στην Ελλάδα. Ένας από αυτούς σώζεται σε καλή κατάσταση κοντά στο Επισκοπείο.

Εικόνα 3.10. Περιστεριώνα στην Άνδρο (πηγή : www.androsweb.gr)

Οι περιστεριώνες είναι διώροφα κτίσματα με τετράγωνη κάτοψη και δώμα. Στον πάνω όροφο βρίσκονται οι φωλιές ενώ στο κατώι βρίσκονται οι αποθήκες. Οι περισσότεροι περιστεριώνες της Άνδρου βρίσκονται στη περιοχή Κόρθιου. Το δομικό τους υλικό είναι λεπτά τεμάχια σχιστόλιθου και συνήθως είναι ασβεστομένοι. Διαθέτουν πλήθος γεωμετρικών στοιχείων (τρίγωνα, τετράγωνα, διαμάντια και κύκλοι) ως διάκοσμο στους τοίχους και αξίζει να αναφερθεί πως τα τελευταία χρόνια στην Άνδρο συνηθίζεται η κατασκευή περιστεριώνων δίπλα σε πολυτελή σπίτια ως ξενώνες.

3.6.4.1. Οι παραδοσιακές «ξερολιθιές»

Οι ξερολιθικές κατασκευές αποτέλεσαν από την προϊστορία ένα εργαλείο για τον έλεγχο και τον εξανθρωπισμό του χώρου. Η πέτρα χρησιμοποιήθηκε για την διαμόρφωση και την αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος των ανθρώπων και οι ξερολιθιές μετέτρεψαν τους χώρους σε τοπία. Η τεράστια αυτή εργασία διαμόρφωσης τοπίων απαιτούσε, εκτός από εργασία και επιμονή, εμπειρική γνώση της υδραυλικής και της αγρονομίας.

Έχοντας υπόψη τη δομή του φυσικού περιβάλλοντος των νησιών μας -με την απουσία πεδινών εκτάσεων- οι γεωργικές δραστηριότητες, στην μεγάλη τους πλειοψηφία, ήταν συνυφασμένες με τη δημιουργία και την συνεχή συντήρηση αναβαθμίδων. Οι διαμορφώσεις του χώρου με ξερολιθιές επέτρεπαν τις συγκαλλιέργειες. Μία από τις βασικές συγκαλλιέργειες που συναντάται στον νησιωτικό χώρο του Αιγαίου (Λέσβος, Κέα), αλλά και στην υπόλοιπη Μεσόγειο, είναι εκείνη της βελανιδιάς με τα διάφορα δημητριακά. Πιο συχνά, συναντώνται συγκαλλιέργειες αμπέλου ή οπωροφόρων με βρώσιμα άγρια χόρτα. Στην Άνδρο, λόγω χάρη, τα λάπαθα μαζεύονται μέσα στα αμπέλια.

Εικόνα 3.11. Μονοπάτι στα Λάμυρα

Εικόνα 3.12. Παλαιό πέτρινο κτίσμα

(πηγή : www.androsweb.gr)

Μια άλλη κατηγορία διαχείρισης του περιβάλλοντος, είναι η διαμόρφωση μονοπατιών και δρόμων ανάμεσα σε ξερολιθικούς τοίχους, που διευκόλυναν την κυκλοφορία ανθρώπων και ζώων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Άνδρου όπου σε όλο σχεδόν το φάσμα της συναντώνται παλαιά δίκτυα μονοπατιών. Ξερολιθικές κατασκευές υπάρχουν για όλες σχεδόν τις αγρό-κτηνοτροφικές δραστηριότητες: για τη μελισσοκομία, για το πάτημα των σταφυλιών (ληνοί), για τη συγκέντρωση του ελαιοκάρπου, για την αποθήκευση σανών και καρπών. Ακόμη και πετροκάλυβα για τη φύλαξη χιονιού και πάγου υπάρχουν στα ορεινά. Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα είναι τα αλώνια της Άνδρου (γκάρθια), που είναι κατασκευασμένα έτσι ώστε να χρησιμοποιούν τον αέρα κατά την διάρκεια του λιχνίσματος για τον διαχωρισμό του καρπού από το άχυρο.

Σήμερα, οι ξερολιθικές εποχικές κατοικίες και τα συγκροτήματα που περιλάμβαναν στέρνα, αλώνι, αχυρώνα, μάντρες και στάβλους τείνουν να μετατραπούν σε εξοχικές κατοικίες, συχνά πολυτελείας. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη διάσωση της μορφής αλλά, συχνά, τις βγάζει από την κατηγορία των ξερολιθικών κατασκευών λόγω των επεμβάσεων που γίνονται στο εσωτερικό τους.

3.6.4.2. Ταξινόμηση ξερολιθικών

Ξερολιθικές κατασκευές συναντώνται σε όλο τον νησιωτικό χώρο του Αιγαίου και για διαφορετικές λειτουργικές χρήσεις. Στη συγκεκριμένη ενότητα περιγράφονται συνοπτικά οι έξι κυριότερες κατηγορίες.

Όρια και σύνορα. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται όλες οι ξερολιθικές κατασκευές, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν από τον άνθρωπο για την οριοθέτηση και την χάραξη συνόρων στον χώρο. Για παράδειγμα θα μπορούσαν να αναφερθούν: τα διαχωριστικά τοιχεία που περικλείουν ευρύτερες περιφέρειες, οι διαχωριστικοί τοίχοι των κλήρων, οι περιφράξεις με πεζούλες (αναβαθμίδες) κλπ.

Ξερολιθικά τόπια. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τα συστήματα από διαδοχικές ξερολιθικές σκάλες και πεζούλες που διαμορφώνουν πλαγιές, συγκροτήματα αγροτεμαχίων, κτισμένους ελαιώνες και δενδρώνες κ.λπ.

Οδική κυκλοφορία, προσβάσεις και ανοικτοί χώροι. Εδώ εντάσσονται όλες οι ξερολιθικές κατασκευές που χρησιμοποιήθηκαν για να οργανωθεί η κυκλοφορία και η

πρόσβαση ανθρώπων και ζώων, όπως και τα πλακόστρωτα. Οι κατασκευές αυτές περιλαμβάνουν δρόμους, μονοπάτια, περάσματα, γεφύρια, σκαλοπάτια, ασκέπαστους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους, αλάνες και αυλές.

Κτηνοτροφικές κατασκευές. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν οι ξερολιθικές κατασκευές που αφορούν την κτηνοτροφία, όπως είναι οι στάβλοι, τα μαντριά, οι στάνες, οι κτηνοτροφικοί περίβολοι, τα στέγαστρα των ζώων, σπηλιές και τρύπες διαμορφωμένες σε στεγάδια ή καταφύγια ζώων. Εδώ τοποθετούνται, επίσης, περίβολοι για μέλισσες, περιστερεύες, κοτέτσια, ποτίστρες και γούρνες, κ.λ.π.

Αγροτικές κατασκευές και υδραυλικά έργα (διαχείριση νερού). Πλήθος ξερολιθικών κατασκευών δημιουργήθηκαν για τη γεωργία και τη διαχείριση του νερού. Τέτοιες κατασκευές είναι τα αλώνια, οι αποθήκες και οι αποθηκευτικοί χώροι, οι τρύπες για το φύτεμα αμπελιών, ελιών και άλλων δέντρων, οι λιθοσωροί που σκεπάζουν τις ρίζες των φυτών και τα μικρά κλείσματα που περιέχουν ένα ή δύο δέντρα. Τη διαχείριση του νερού εξασφάλιζαν τα πηγάδια, οι γούρνες και οι λάκκοι, τα κανάλια του νερού, η διαμόρφωση των χειμάρρων και των ποταμών, οι διαμορφωμένες πηγές και οι αποθήκες χιονιού ή πάγου.

Κατοίκηση. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται κατασκευές που χρησιμοποιήθηκαν από τον άνθρωπο για κατοίκηση, όπως είναι τα σπίτια, τα καλύβια, σύνολα κατοικιών και οικημάτων.

4. Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης και Εντοπισμός των Προβλημάτων και των Τάσεων

Τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν μια γεωγραφική ενότητα πλήρως διακεκριμένη από την υπόλοιπη Ελλάδα και από την άποψη αυτή ευνοείται η θεώρησή τους ως ανεξάρτητων μονάδων μέσα στα πλαίσια του ενιαίου ελληνικού χώρου. Τα γενικά τους χαρακτηριστικά είναι βέβαια αυτά της περιφέρειας, αλλά διαφοροποιούνται από τις υπόλοιπες «μειονεκτικές» περιοχές επειδή εμφανίζουν ισχυρές αποκλίσεις από το μέσο όρο, αλλά και επειδή υφίστανται ταχείες μεταβολές, ιδιαίτερα εξαιτίας της έντονης τουριστικής ανάπτυξης. Ο τουρισμός και κυρίως ο θερινός τουρισμός, είναι μία καθοριστική παράμετρος των τελευταίων δεκαετιών, που επιφέρει δραστικές μεταβολές στην υπάρχουσα κατάσταση και αποτελεί σήμερα μια από τις κυριότερες αιτίες υποβάθμισης των παράκτιων οικοσυστημάτων. Ο τουρισμός όμως, κάτω από ειδικές συνθήκες θα μπορούσε να δράσει προς την αντίθετη κατεύθυνση, αν ακολουθήσει τις αρχές της αειφορίας.

Η έννοια της αειφορίας που εισήχθη στο παγκόσμιο λεξιλόγιο στα τέλη της δεκαετίας του '80 έχει κάνει ήδη μια σημαντική και ενδιαφέρουσα διαδρομή. Η αειφορία παραπέμπει στη διαδικασία εκείνη που επιτρέπει τη συνέχιση μιας δραστηριότητας με τρόπο που να ελαχιστοποιούνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις (εάν είναι δυνατόν να είναι μηδενικές), να μη γίνεται σπατάλη των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και να μην υποθηκεύονται τα συμφέροντα των επόμενων γενεών (ΔΠΠΕ : Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών, 2006).

Με την είσοδο του παράγοντα του χρόνου στον έλεγχο της αειφορίας, γίνεται φανερό πως τα αποτελέσματα δεν μπορεί παρά να κριθούν αναδρομικά, όπως επίσης και ότι μια αποτυχημένη σήμερα επιλογή μπορεί να είναι αύριο μη αναστρέψιμη. Την αδυναμία της μεθόδου έρχεται να αναιρέσει η δυνατότητα της πρόβλεψης, η οποία δεν μπορεί παρά να βασίζεται σε μια συστηματική και αντικειμενική ανάλυση του παρελθόντος. Οι τάσεις, για παράδειγμα, που μπορούμε να διαπιστώσουμε κατά την παρακολούθηση της εξέλιξης διαφόρων παραμέτρων, είναι δυνατόν να προσδιορίσουν τους χειρισμούς εκείνους που οδηγούν ασφαλέστερα στους δρόμους της αειφορίας και να συνθέσουν πολιτικές και τοποθέτηση στόχων.

4.1. Εντοπισμός των κυριότερων τάσεων

Ο τελικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συνεισφορά στην προσπάθεια διατήρησης και βελτίωσης της βιωσιμότητας της νήσου Άνδρου. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, όπως ορίζει και η Habitat Agenda, αναπτύχθηκε ένα σύστημα δεικτών για την αποτύπωση της κατάστασης της περιοχής αναφορικά με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Μέσω των δεικτών έγινε προσπάθεια συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων στον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα, καθώς, όπως έχει ήδη γίνει κατανοητό, η βιωσιμότητα μιας περιοχής δεν είναι καθαρά ένας περιβαλλοντικός όρος, αλλά εσωκλείει μέσα της έναν οικονομικό και κοινωνικό ρόλο. Από την εκτενή ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης στο 3^ο Κεφάλαιο, προκύπτουν συνοπτικά τα συμπεράσματα που περιγράφονται στη συνέχεια.

A. Φυσιογνωμία του νησιού, πλεονεκτήματα και αδυναμίες

A1. Δημογραφία και απασχόληση

Σύμφωνα με τα πληθυσμιακά στοιχεία που προέκυψαν από τις απογραφές της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1991 και 2001, ο πληθυσμός του νησιού παρουσιάζει αυξητική τάση κυρίως εξαιτίας της συνεχιζόμενης εισροής οικονομικών μεταναστών. Διαπιστώνεται ότι οι περιοχές με τους πιο γηρασμένους πληθυσμούς είναι κατά κανόνα εκείνες που υστερούν σε πληθυσμιακή αύξηση, με τη μεγαλύτερη προβληματικότητα στις ορεινές περιοχές του δήμου Υδρούσας.

Στο μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του νησιού η τάση είναι αρκετά ενθαρρυντική, καθώς αυξάνονται οι πτυχιούχοι και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και μειώνεται ο αγράμματος πληθυσμός. Ωστόσο βέβαια, τα ποσοστά πτυχιούχων συνεχίζουν να είναι χαμηλά και οι αγράμματοι και απόφοιτοι δημοτικού να έχουν ένα ποσοστό που υπερβαίνει το 10%.

Η ανεργία, ιδιαίτερα στις νέες ηλικίες, είναι υψηλή, συνδυάζεται όμως και με επιλογές απασχόλησης, όπως αποφυγή απασχόλησης σε βαριές και κοπιαστικές εργασίες, (γεωργία, κτηνοτροφία, κατασκευές), όπου αυξάνεται η απασχόληση αλλοδαπών. Από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες, ιδιαίτερα της υπαίθρου, έχουν ελάχιστες ευκαιρίες

απασχόλησης εκτός από την αγροτική εκμετάλλευση, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσής τους και γενικότερα οι γνώσεις τους δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων, γεγονός που ενδυναμώνει την ανάγκη δημιουργίας δομών υποστήριξης της γυναικείας συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό.

A2. Οικονομική Δραστηριότητα

Στην περίοδο 1991 - 2001 η συνολική απασχόληση της Άνδρου μειώθηκε με συγκρατημένο ρυθμό. Η γεωργία και η βιομηχανία εμφάνισαν μείωση της απασχόλησης, ενώ οι κλάδοι των κατασκευών και του τουρισμού είχαν σημαντική αύξηση. Γενικά είναι εμφανής η τάση τροποποίησης της παραγωγικής διαδικασίας της οικονομίας του νησιού. Ειδικότερα τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διαρκής περιορισμός του πρωτογενή τομέα, ο δευτερογενής αν και περιορισμένος βρίσκεται σε σταθερά επίπεδα, ενώ αντίθετα ο τριτογενής αυξάνει τα ποσοστά του κυρίως με την συμβολή των κλάδων που προαναφέρθηκαν.

Διαπιστώνονται ανισότητες ανάμεσα στα δημοτικά διαμερίσματα και από την εξέταση συγκεκριμένων δεικτών που καταγράφονται προκύπτει ότι, τα δημοτικά διαμερίσματα Άνδρου, Όρμου Κορθίου, Γαυρίου και Μπατσίου υπερέχουν σημαντικά από τα υπόλοιπα. Η ανισότητα είναι περισσότερο εμφανείς μεταξύ των μεγάλων οικισμών και των ορεινών οικισμών.

Ο τομέας των υπηρεσιών συγκεντρώνεται με απόλυτο τρόπο στις ευρύτερες περιοχές των τριών κέντρων των δήμων και κυρίως στην πρωτεύουσα του νησιού. Η τάση στον κεντρικό κορμό του τομέα των υπηρεσιών είναι να εξακολουθήσει να εστιάζεται στα τρία αυτά κέντρα με μικρή διάχυση των εξυπηρετήσεων σε άλλους μεγάλους οικισμούς.

Ο δευτερογενής τομέας περιορίζεται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και κυρίως σε δραστηριότητες όπως η εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, τα λατομεία, η επεξεργασία προϊόντων ξύλου και οικοδομής γενικότερα, και δευτερευόντως ο κλάδος των τροφίμων και ποτών, με σημαντικότερη βέβαια μεταποιητική επιχείρηση στην Άνδρο το εργοστάσιο εμφιάλωσης μεταλλικού νερού με την επωνυμία «Σάριζα».

A3. Τουρισμός

Η Άνδρος, παρά το γεγονός πως είναι ένα νησί που χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον με πλήθος παραλιών ιδιαίτερου κάλους, πολλές εναλλαγές τοπίου και έντονο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη τουριστικά. Δεν διαθέτει μεγάλο πλήθος κλινών και υπολείπεται σχεδόν από όλα τα τουριστικά νησιά των Κυκλάδων, γεγονός που δεν συνάδει με το μέγεθος του νησιού, ενώ αξιοσημείωτη είναι η διάρκεια της τουριστικής περιόδου που είναι πάρα πολύ σύντομη. Η κίνηση τους θερινούς μήνες είναι πολύ έντονη αλλά είναι κυρίως παραθεριστική και αυτή είναι ακριβώς η ιδιομορφία του νησιού. Δεν αναπτύσσεται ο κλασικός τύπος τουρισμού ενώ παρατηρείται το φαινόμενο μετατροπής του νησιού σε θέρετρο και «προάστιο» της Αθήνας.

Διαπιστώνεται ότι οι βασικές μορφές τουρισμού που αναπτύχθηκαν μέχρι σήμερα στην Άνδρο είναι πολύ περιορισμένες σε σχέση με την ποικιλία και την αξία των διατιθέμενων τουριστικών πόρων με αποτέλεσμα να καθίσταται αναγκαία η παράλληλη ανάπτυξη νέων μορφών τουριστικής δραστηριότητας αλλά και η αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός των υφιστάμενων.

A4. Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι

Η Άνδρος βρίσκεται σε προνομιούχο θέση σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων λόγω της ποικιλομορφίας και αισθητικής των τοπίων και της πληθώρας υδάτινων πόρων. Διαθέτει μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, καλή κατάσταση των φυσικών της πόρων (νερό, έδαφος, υπέδαφος), του πλούτου και της έκτασης της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Η ποιότητα περιβάλλοντος είναι καλή σε επίπεδο νησιού, ενώ τα περιβαλλοντικά προβλήματα, που υπάρχουν λόγω μη συμβατών χρήσεων γης, είναι συνήθως εστιασμένα τοπικά.

Ειδικότερα, στην Άνδρο υπάρχουν ελλείψεις στην διαχείριση των περιοχών φυσικού κάλους και των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000. Επίσης, αν και διέθετε άφθονα πηγαία ύδατα, τα τελευταία χρόνια η διάνοιξη πλήθους γεωτρήσεων, που συνοδεύουν τις συνεχώς αυξανόμενες νέες οικοδομές, έχει οδηγήσει σε υπεράντληση νερού και εμφάνιση σε κάποιες περιπτώσεις προβλημάτων λειψυδρίας.

Η συχνά άναρχη δόμηση στις εκτός σχεδίου περιοχές υποβαθμίζει τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο του νησιού και κάνει δυσκολότερη τη διαχείριση των αποβλήτων. Πολύ μεγάλο πρόβλημα στην Άνδρο προκύπτει από την έλλειψη υποδομών για τη διάθεση των απορριμμάτων, καθώς λειτουργεί μόνο ένας Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (Χ.Α.Δ.Α.) σε περιοχή που έχει κηρυχθεί αρχαιολογική. Το πρόβλημα, βέβαια, πηγάζει από την αδυναμία των τριών Δήμων της Άνδρου να καταλήξουν σε συμφωνία για τον χώρο τοποθέτησης ενός σύγχρονου χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Η προοπτική κατασκευής μίας σύγχρονης μονάδας ταφής απορριμμάτων θα μειώσει τα προς ταφή απορρίμματα κατά 40% και θα μπορεί να επεξεργάζεται επίσης απόβλητα ελαιοτριβείων, τυροκομείων και σφαγείων.

Ενεργειακά η Άνδρος δεν έχει εκμεταλλευτεί το αιολικό δυναμικό που διαθέτει. Αν και λειτουργεί εδώ και χρόνια ένα αιολικό πάρκο με εγκατεστημένη ισχύ 1575 KW, σίγουρα θα μπορούσε να εξοικονομήσει πολύ μεγαλύτερη ενέργεια. Ωστόσο, λόγω των ιδιαίτερων κλιματολογικών χαρακτηριστικών της και ιδιαίτερα εξαιτίας της μεγάλης έντασης του αέρα, έχει προταθεί ήδη η κατασκευή αιολικών πάρκων με ισχύ 170 MW.

Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής παραγωγής της Άνδρου παράγεται στις πεδινές, γόνιμες, αρδευόμενες περιοχές, όπου ωστόσο η γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα που ασκείται δεν είναι ιδιαίτερα εντατική. Ωστόσο οι μη αειφορικές γεωργικές πρακτικές, που δεν συνδυάζονται με μέτρα αντιδιαβρωτικής προστασίας, μπορεί να επιφέρουν δραματική υποβάθμιση των εκτάσεων αυτών.

Δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον έχουν οι επαναλαμβανόμενες κατά τακτά χρονικά διαστήματα φωτιές που αποσκοπούν στην αύξηση της βοσκοϊκανότητας των λιβαδιών. Η πυρκαγιά συνιστά παραδοσιακή διαχειριστική πρακτική των λιβαδότοπων του μεσογειακού χώρου αλλά θεωρείται πλέον ένας από τους κυριότερους παράγοντες της ερημοποίησης σημαντικών εκτάσεων της ορεινής και ημιορεινής ζώνης στη Μεσόγειο.

Σημαντικό πρόβλημα γενικότερα είναι η έλλειψη επαρκούς νομοθετικού πλαισίου που να προστατεύει τις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές και να ανακόπτει την άναρχη και ανεξέλεγκτη υποβάθμιση των φυσικών πόρων. Ειδικότερα, σε πολλές περιπτώσεις, η επέκταση οικισμών λόγω οικοπεδοποίησης ευαίσθητων αγροτικών και δασικών εκτάσεων, σε συνδυασμό με το επεκτεινόμενο δίκτυο μεταφορών, στερούν, πλήρως ορισμένες φορές, από τη γη την περιβαλλοντική της αξία.

B. Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη των δικτύων υποδομών και μεταφορών

Διαπιστώνεται ότι η Άνδρος εμφανίζει ποικίλα προβλημάτων που οφείλονται κατά περίπτωση στα ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της:

- Έλλειψη ικανοποιητικού οδικού δικτύου στις ορεινές περιοχές, η βελτίωση του οποίου απαιτεί σημαντικά έργα υποδομών. Προβλήματα προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας εξακολουθούν και υφίστανται σε αρκετούς ορεινούς οικισμούς που απαιτούν μεγάλο συγκριτικά κόστος παροχής και διατήρησης υπηρεσιών και υποδομών.
- Η θαλάσσια απόσταση από το αστικό κέντρο της Αττικής, αν και μικρή, τις περιόδους του χειμώνα δημιουργεί έντονο συναίσθημα απομόνωσης και ανασφάλειας, ιδιαίτερα αναφορικά με τον κλάδο της υγείας. Η παραπάνω τάση εκτιμάται ότι είναι δυνατό να ανατραπεί με την κατάλληλη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει το νησί, αλλά και με τις δυνατότητες υπέρβασης των φραγμών που δημιουργεί το ορεινό ανάγλυφο και η υψηλή εξάρτηση του νησιού από την Αττική-Αθήνα.
- Οι ορεινοί όγκοι, καθώς και ο παράκτιος χώρος συνιστούν γεωγραφικές, οικονομικές και κοινωνικές οντότητες, των οποίων το ανάγλυφο, το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον και η πολιτισμική κληρονομιά, απαιτούν τον προσδιορισμό και την εφαρμογή μιας εξειδικευμένης αναπτυξιακής και χωροταξικής πολιτικής στους τομείς επιχειρηματικότητα, τουρισμός, πολιτισμός, κοινή διαχείριση υδατικών πόρων και αποβλήτων, δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και ανάπτυξη υποδομών.

Γ. Χωροταξική οργάνωση και ανάπτυξη του οικιστικού δικτύου

Η Άνδρος σε αντίθεση με την εικόνα της ως τουριστικός προορισμός που είναι περιορισμένη, παρουσιάζει έντονη ανοικοδόμηση και κατατάσσεται στα 8 πρώτα νησιά των Κυκλάδων με τη μεγαλύτερη οικοδομική δραστηριότητα. Ωστόσο η ανάπτυξη του νησιού δεν φαίνεται να είναι ελεγχόμενη, καθώς απουσιάζει παντελώς ένα ειδικό χωροταξικό σχέδιο και η δόμηση παρουσιάζεται μάλλον άναρχη με επιπτώσεις στη φυσιογνωμία της περιοχής.

Λίγοι είναι οι οριοθετημένοι οικισμοί, ενώ σε οικισμούς προ του '23, που το όριο είναι ασαφές, τελικά καταλήγουν να εντάσσονται περιοχές στον οικισμό που όμως η φυσιογνωμία τους είναι περισσότερο εκτός σχεδίου. Αυτό το φαινόμενο έχει αλλοιώσει σε πολλές περιπτώσεις την αισθητική του τοπίου καθώς η δόμηση των οικοδομών υπερβαίνει τα 400 τ.μ. για επιφάνειες οικοπέδων 1000 τ.μ. Γενικά η τάση ανοικοδόμησης στο νησί είναι ιδιαίτερα έντονη, αφορά εξοχικές κατοικίες και χαρακτηριστικό της τάσης αυτής είναι ότι οι οικοδομές είναι πολύ μεγάλες σε μέγεθος σε αντίθεση με το παραδοσιακό κυκλαδίτικο σπίτι.

Συμπερασματικά, παρά τον πλούτο και την ποικιλομορφία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που αποτελεί σημαντικό προνόμιο της Άνδρου, επισημαίνεται η έλλειψη ολοκληρωμένου χωρικού, επιχειρησιακού και τομειακού σχεδιασμού, που οδηγεί σε υποβάθμιση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της. Φύση, τοπία και παραδοσιακοί οικισμοί δεν προστατεύονται με επάρκεια στην πράξη, λόγω συγκρούσεων με οικονομικά συμφέροντα, που επενδύουν σε ακίνητα, και των έντονων τάσεων οικιστικής ανάπτυξης.

5. Στόχοι και Σενάρια Ανάπτυξης

5.1. Καθορισμός Βασικών Στόχων

Τα φαινόμενα που αναφέρθηκαν στο 4^ο Κεφάλαιο υποδηλώνουν την τάση ανάπτυξης που επικρατεί στην περιοχή. Κάποια από αυτά τα φαινόμενα επιδρούν θετικά στην περιοχή ενώ κάποια άλλα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην εξέλιξη της περιοχής. Η μελέτη της Άνδρου βασίστηκε κυρίως στα στατιστικά δεδομένα των δύο απογραφών της ΕΣΥΕ (1991 – 2001) και για το λόγο αυτό η προβολή της υπάρχουσας κατάστασης μελλοντικά δεν έχει νόημα να αναφέρεται σε χρονική διάρκεια μεγαλύτερη των δέκα ετών.

Για τον προσδιορισμό στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και αειφόρο οργάνωση της περιοχής μελέτης, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ανάγκη προώθησης ενός μοντέλου βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής θεώρησης παραμέτρων στο χώρο, εξασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του νησιού. Η Άνδρος θα πρέπει να αναπτύξει δράσεις με κύριο προσανατολισμό στον τουρισμό, τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Το πρότυπο αυτό θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει κατευθύνσεις και μέτρα για:

- Την ανάδειξη των μοναδικής αξίας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της και της μακραίωνης ιστορίας της, που συνιστούν από κοινού αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημά της.
- Τη διατήρηση της ποικιλομορφίας της υπαίθρου με έμφαση στον περιορισμό παραγόντων υποβάθμισής του χώρου, όπως η υπέρμετρη εξάπλωση οικισμών και η διάσπαρτη δόμηση.
- Τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και ενεργειακών πόρων του νησιού.
- Την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων του νησιωτικού χώρου και ιδίως της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης, ύδρευσης, διαχείρισης απορριμμάτων – αποβλήτων.

- Την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη των κύριων παραγωγικών τομέων της οικονομίας, για τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και εξασφάλιση της μεταξύ τους συμπληρωματικότητας,
- Την Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού και παράκτιου χώρου με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη και τον περιορισμό των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών του νησιού, μέσω της αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής.
- Την υλοποίηση, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του.

5.2. Ανάλυση Βασικών Στόχων

5.2.1. Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη τού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου

Τις τελευταίες δεκαετίες, το φυσικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές τοπίο έχει υποστεί ραγδαίες μεταβολές, κυρίως εξαιτίας του τουρισμού, της εγκατάλειψης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της οικιστικής ανάπτυξης, που σε πολλές περιπτώσεις αλλοίωσαν τον νησιωτικό χαρακτήρα και δημιούργησαν νέα δεδομένα, χωρίς ιστορικό προηγούμενο. Σε πολύ λιγότερο βαθμό επέδρασαν οι δραστηριότητες της βιομηχανίας, η οποία παρουσιάζει σημειακές μόνον συγκεντρώσεις και προβλήματα που κατά μεγάλο μέρος είναι ανατάξιμα. Ένα πρόγραμμα αναβάθμισης του περιβάλλοντος δεν θα είχε αισθητικό μόνο αποτέλεσμα, αλλά θα συνδεόταν με την βιωσιμότητα του τουρισμού στο μέλλον και με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Άλλωστε, σε πολλές περιπτώσεις, τα τοπία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, είναι και περιοχές με οικολογική αξία, αλλά και με μεγάλη τουριστική σημασία. Για την αποτελεσματική και ολοκληρωμένη διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς θα πρέπει να υιοθετηθούν οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Καθορισμός περιοχών που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000, περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τοπίου, αρχαιολογικών περιοχών με κατάλοιπα αρχαίων οικισμών και τέλος, καθορισμός περιοχών με διάσπαρτα στον χώρο μεμονωμένα μνημεία

- Ανάδειξη και προστασία κατά προτεραιότητα των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την αξιοποίησή τους ως πόλων έλξης επισκεπτών. Ανάδειξη και προστασία και των λοιπών πολιτιστικών μνημείων με εξασφάλιση της κατάλληλης πρόσβασης, λειτουργική σύνδεσή τους με το περιβαλλοντικό τοπίο και σύνδεση των μνημείων μεταξύ τους ανά χωρική ενότητα.
- Προώθηση της δημιουργίας ενιαίων δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργάνωση χώρων και διαδρομών και εν γένη ανάδειξη και αξιοποίησή τους με συνεργασία των αρμόδιων αρχών.
- Διεύρυνση της προστασίας των αρχαιολογικών χώρων με την ένταξη σε αυτούς της διαφύλαξης των τοπίων που χρήζουν προστασίας.
- Διατύπωση όρων και προϋποθέσεων για την προστασία των μικρής κλίμακας τοπίων στον αγροτικό και αστικό χώρο, σε σχέση με την επιδίωξη ήπιας και ποιοτικής τουριστικής ανάπτυξης.

5.2.2. Διατήρηση της ποικιλομορφίας της υπαίθρου και προστασία του τοπίου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη

Μεγάλο μέρος του νησιού, οδηγείται σε μια ανάπτυξη αστικού τύπου, η οποία συχνά δεν αντιστοιχεί στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Την κυριότερη απειλή κατά της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί η κατανάλωση χώρου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη. Ως εκ τούτου είναι επιτακτική η ανάγκη για:

- Σταδιακός περιορισμός και βαθμιαία υποκατάστασή της εκτός σχεδίου δόμησης με κατάλληλες σχεδιαστικές ρυθμίσεις κατά προτεραιότητα στις κρίσιμες περιοχές (παράκτιες, τουριστικές περιοχές κ.λ.π.).
- Αντιμετώπιση του φαινομένου της αυθαίρετης δόμησης με αυστηρό έλεγχο και άμεση κατεδάφιση των αυθαιρέτων κτισμάτων.
- Άμεση πολεοδόμηση περιοχών που παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση (παραθεριστικών ή τουριστικών δραστηριοτήτων).
- Διατήρηση και προστασία των παραδοσιακών οικισμών, της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, παραδοσιακών κτισμάτων και κατασκευών όπως οι περιστεριώνες, νερόμυλοι και οι ξερολιθικές κατασκευές. Αναπαλαίωση και ανάδειξη τους.

- Οριστικοποίηση της οριοθέτησης ζωνών προστασίας (αρχαιολογικοί τόποι και τοπία, τοπία φυσικών οικοσυστημάτων, αγροτικά τοπία), όπου η εκτός σχεδίου δόμηση δεν θα επιτρέπεται παρά μόνον σε ειδικές και περιορισμένες περιπτώσεις.

5.2.3. Κατευθύνσεις για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και ενεργειακών πόρων

Για τον τομέα της ενέργειας οι στόχοι αφορούν κυρίως στην:

- αξιοποίηση του υψηλού αιολικού δυναμικού, μέσα στα πλαίσια των περιορισμών που τίθενται για τη διατήρηση του φυσικού αποθέματος του νησιού
- περαιτέρω ενίσχυση των εγκαταστάσεων των μονάδων παραγωγής ρεύματος από ηλιακή ενέργεια
- υπογειοποίηση των δικτύων μεταφοράς ενέργειας στους παραδοσιακούς οικισμούς, τους αρχαιολογικούς χώρους και αποφυγή, κατά το δυνατό, της διέλευσης τους από τις περιοχές του Δικτύου Φύση (NATURA 2000) και τα προστατευόμενα τοπία
- προώθηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ενεργειακής εξοικονόμησης (ανακύκλωση, βιοκλιματικός σχεδιασμός, ενεργειακή διαχείριση ξενοδοχειακών δωματίων και κτιρίων κ.ά.)
- εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης για τους κατοίκους, με έμφαση στις νέες ενεργειακές τεχνολογίες και στα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Η προσπάθεια πρόληψης μελλοντικών αντιδράσεων για περιβαλλοντικούς λόγους είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένης της αναπόφευκτης εξάρτησης από συμβατικές μορφές παραγωγής ενέργειας.

Για την διαχείριση των φυσικών πόρων οι στόχοι έχουν ως εξής:

- οριοθέτηση των υδατορεμάτων,
- περιορισμός της υφαλμύρωσης των εδαφών με έλεγχο των αντλήσεων από τους υπόγειους υδροφορείς,
- κατάργηση και εξυγίανση των ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης και χωροθέτηση εγκαταστάσεων για ανακύκλωση απορριμμάτων,

- κατάρτιση μητρώου ποιότητας εδαφών και παρακολούθηση της εξέλιξής τους και τέλος,
- αποφυγή της διάβρωσης κι απερίμωσης των εδαφών μέσω προγραμμάτων φυσικής αναγέννησης και αναδασώσεων.

5.2.4. Χωρική διάρθρωση και ανάπτυξη των δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών

- Βασική επιδίωξη αποτελεί η αύξηση της ποιότητας των υφιστάμενων υποδομών μεταφορών με σκοπό την αύξηση του βαθμού προσβασιμότητας και της προσπελασιμότητας, την μείωση του χρόνου και του κόστους των μεταφορικών υπηρεσιών και την μείωση κατανάλωσης καυσίμων. Ο νησιωτικός πληθυσμός πρέπει να απολαμβάνει αναβαθμισμένες υπηρεσίες μεταφορών – συγκοινωνιών, χαμηλού κόστους, υψηλής ποιότητας και ταχύτητας και αυξημένης συχνότητας δρομολογίων.
- Επέκταση του οδικού δικτύου ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές και αναβάθμιση της ποιότητας του.
- Κατασκευή δικτύων ύδρευση οικισμών και αποχετευτικών δικτύων
- Χωροθέτηση σύγχρονης μονάδας ταφής απορριμμάτων σε περιοχή με τις λιγότερες επιπτώσεις στη φυσιογνωμία του τοπίου
- Ιδιαίτερες υπηρεσίες, μέσα και υποδομές πρέπει να παρέχονται σε όλες τις κατηγορίες των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.

Στις **θαλάσσιες επιβατικές** μεταφορές η κύρια στρατηγική θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Ανάπτυξη λιμενικών υποδομών που θα φιλοξενούν με ασφάλεια και ποιότητα τα σύγχρονα πλωτά μέσα και τους επιβάτες τους (λιμενοβραχίονες, προβλήτες, αίθουσες επιβίβασης κ.ά.). Οι λιμενικές υποδομές και οι εγκαταστάσεις οφείλουν να ακολουθούν την κλίμακα και την φυσιογνωμία της περιοχής, ιδιαίτερα σε περιοχές παραδοσιακών οικισμών. Σκόπιμο είναι να εξεταστεί η δημιουργία νέων ακτοπολικών λιμένων σε απόσταση από τους οικισμούς και η απόδοση των υφισταμένων εγκαταστάσεων, σε

συνδυασμό με προγράμματα ανάπλασης παραλιακών μετώπων, σε αλιευτικές ή/και τουριστικές χρήσεις.

- Ενδυνάμωση της θαλάσσιας συγκοινωνίας μεταξύ της Άνδρου και των υπολοίπων νησιών των Κυκλάδων αλλά και του Αιγαίου γενικότερα.
- Κατασκευή νέων ή αναβάθμιση υφισταμένων εξειδικευμένων και μη λιμενικών υποδομών που ενισχύουν την τουριστική ανάπτυξη του νησιού – κατασκευή μαρινών.
- Δημιουργία νέου εξειδικευμένου λιμένα εμπορευματικών μεταφορών, καθώς αυτή τη στιγμή οι ανάγκες εξυπηρετούνται από το μοναδικό επιβατηγό λιμάνι του Γαυρίου, υποβαθμίζοντας τη φυσιογνωμία της περιοχής και την τουριστική εικόνα της.

5.2.5. Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη των κύριων παραγωγικών τομέων

Στη συνέχεια καταγράφονται οι βασικοί στόχοι - επιδιώξεις και κατευθύνσεις για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη των κύριων παραγωγικών τομέων της οικονομίας, για τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και την εξασφάλιση της μεταξύ τους συμπληρωματικότητας. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη διευθέτηση συγκρούσεων χρήσεων γης και τη διασφάλιση προϋποθέσεων συνύπαρξης δραστηριοτήτων λαμβάνοντας υπόψη την μοναδικότητα των πόρων για την ανάπτυξη κάθε παραγωγικής δραστηριότητας και σταθμίζοντας παράγοντες κόστους – ωφέλειας σε κοινωνικό-οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

A. Αγροτικός τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία)

- Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του τομέα και διασφάλιση της οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου. Παράλληλα απαιτείται ο συνδυασμός παραδοσιακών και σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και προτύπων με συμβατά για το περιβάλλον και το τοπικό όρια ανάπτυξης, αξιοποιώντας τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα σε μια σειρά προϊόντων και μεθόδων παραγωγής.
- Ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της σαν σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων αλλά και του αγροτικού τοπίου.

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα στα θέματα που σχετίζονται με το ανθρώπινο κεφάλαιο (κάλυψη των αναγκών σε κατάρτιση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αλλά και γενικότερα των κατοίκων των αγροτικών περιοχών).
- Προστασία της γεωργικής γης και των βοσκοτόπων λαμβάνοντας υπ' όψη το ρόλο τους στην παραγωγική διαδικασία, τη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος αλλά και τις ανάγκες επέκτασης οικισμών.
- Ανάπτυξη ποιοτικών πρωτογενών δραστηριοτήτων σε συμπληρωματικότητα με τον τομέα του τουρισμού.
- Αειφόρο ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών και περιορισμό της υπέρμετρης παράκτιας αλιείας στις θαλάσσιες περιοχές, με παράλληλη διαχείριση του φυσικού πόρου των αλιευμάτων.

B. Βιομηχανία (εξόρυξη – μεταποίηση)

- Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις δραστηριότητες του τομέα εξόρυξης και μεταποίησης, με εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών εκμετάλλευσης και παραγωγής, αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και αποκατάστασης του περιβάλλοντος.
- Πρόνοια χωρικού σχεδιασμού απαιτείται για τα λατομεία αδρανών υλικών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη και με μικρότερο κόστος κάλυψη των αναγκών των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων και έργων υποδομής, παράλληλα με την ελάχιστη δυνατή επίπτωση στο περιβάλλον. Ιδιαίτερα ενδιαφέρει η εξεύρεση θέσεων εκμετάλλευσης αδρανών για την εξασφάλιση παραγωγής προϊόντων που συνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά (παραδοσιακά κτίσματα), υλικών με ειδικές ιδιότητες και πρώτων υλών για μονάδες παραγωγής τσιμέντου και ασβέστη. Ακόμη απαιτείται η εξασφάλιση θαλάσσιων διεξόδων για διακίνηση των προϊόντων για τεχνικο-οικονομικούς λόγους και για λόγους ασφάλειας.
- Διασφάλιση των όριων γειτνίασης των χώρων της εξορυκτικής δραστηριότητας με άλλες δραστηριότητες, ειδικά των μη συμβατών, με κριτήρια τις επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στην Άνδρο λειτουργούν δύο λατομεία σε περιοχή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και απαιτείται η μεταφορά τους και η αποκατάσταση του υπάρχοντος

χώρου με τέτοιο τρόπο ώστε να εναρμονιστεί η περιοχή όσο το δυνατόν περισσότερο με το τοπίο.

Γ. Τουρισμός

Ο τουρισμός αποτελεί σήμερα μια από τις κυριότερες αιτίες υποβάθμισης των παράκτιων οικοσυστημάτων. Τα κτίσματα καταλαμβάνουν ζωτικό χώρο και τον αφαιρούν από το φυσικό παράκτιο περιβάλλον αλλάζοντας τη φυσιογνωμία των ακτών. Η ίδια τέλος η τουριστική πίεση, με τη φυσική παρουσία πολλών ανθρώπων για περιορισμένο χρονικό διάστημα, προκαλεί βλάβες στα παράκτια οικοσυστήματα. Ο τουρισμός όμως, κάτω από ειδικές συνθήκες θα μπορούσε να δράσει προς την αντίθετη κατεύθυνση, αν ακολουθήσει τις αρχές της αειφορίας. Αυτό καθίσταται πλέον απαραίτητο, όχι μόνον εξαιτίας των νέων απαιτήσεων για την προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος, διεθνώς και στη χώρα μας, αλλά και εξαιτίας της ζήτησης για καλύτερο περιβάλλον από την πλευρά των ευαισθητοποιημένων τουριστών.

Σε πρώτο στάδιο, η αειφορική προσέγγιση του τουρισμού απαιτεί την εξισορρόπηση της τουριστικής πίεσης. Αυτό σημαίνει πως κάποιες περιοχές θα πρέπει να θεωρηθούν κορεσμένες, ενώ σε άλλες να δοθούν οι δυνατότητες ν' αναπτυχθούν τουριστικά, χωρίς όμως αυτό να γίνεται σε βάρος του τοπίου και του περιβάλλοντος. Ένας δεύτερος στόχος θα πρέπει να είναι η εξισορρόπηση της τουριστικής πίεσης μέσα στο χρόνο. Αυτό μεταφράζεται σε ανάπτυξη παράλληλων μορφών τουρισμού (αρχαιολογικός, συνεδριακός, οικολογικός τουρισμός), ώστε να υπάρξουν δυνατότητες επέκτασης της τουριστικής περιόδου και εκτός της αιχμής Ιουλίου - Αυγούστου, αφού γι' αυτές τις μορφές τουρισμού ο καιρός δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα. Αναλυτικότερα τίθενται οι εξής στόχοι:

- Ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη του τομέα στο πλαίσιο της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Άνδρου (γεωγραφική θέση, κλίμα, μήκος και ποιότητα ακτών, ποικιλία και έντονη εναλλαγή της μορφής και του είδους των πόρων, πυκνότητα και ποικιλία περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και πλούσιο πολιτισμικό κεφάλαιο).
- Βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα του τουρισμού με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και το σχεδιασμό στις νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς (προώθηση μεταξύ άλλων νέων μορφών και τρόπων

διαχείρισης του που αναμένεται να συμβάλουν και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου).

- Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών προορισμών προκειμένου να καταστούν ελκυστικότεροι και ασφαλέστεροι με ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας, αναβάθμιση και αποκατάσταση του δομημένου χώρου, κ.ά.
- Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία πολιτιστικών χώρων, δικτύων μονοπατιών και διαδρομών).
- Περιορισμό της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές, περιοχές ιδιαίτερα φυσικού κάλλους και περιοχές Natura.
- Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στην κατεύθυνση του ολοκληρωμένο εκσυγχρονισμό τουριστικών υποδομών, της συμπλήρωσης ελλείψεων σε τύπους και τάξεις καταλυμάτων, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης, κ.ά.
- Επιτάχυνση του ρυθμού ανανέωσης της τουριστικής προσφοράς στην κατεύθυνση της αναβάθμισης, της χωρικής και χρονικής διεύρυνσης και του εμπλουτισμού της τουριστικής δραστηριότητας καθώς και της εξαρχής ανάπτυξης επιλεγμένων ειδικών μορφών τουρισμού με ηπιότερα κατά κύριο λόγο χαρακτηριστικά.
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας μέσα από τη δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων που αφορούν στη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη διαμόρφωση συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Διασύνδεση και διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και κυρίως στον πρωτογενή.

5.2.6. Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού και παράκτιου χώρου

Οι ορεινές και παράκτιες περιοχές έχουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που καθιστούν αναγκαία την ειδική αντιμετώπιση τους με σκοπό τη διαφύλαξη της πλούσιας βιοποικιλότητας και των ωραίων τοπίων που αποτελούν βασικά στοιχεία έλξης και

επομένως το συγκριτικό πλεονέκτημα τους, καθώς και της αρμονίας του ανθρωπογενούς με το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί προϋπόθεση ποιότητας ζωής.

A. Αγροτικός χώρος

- Για τον αγροτικό χώρο επιδιώκεται η αύξηση της ελκυστικότητας του, ως χώρου κατοίκησης, αναψυχής, ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα δε του πρωτογενή, σε συμπληρωματικότητα με τον τουρισμό. Επιδιώκεται επίσης η συνετή διαχείριση του με στόχο τη διαφύλαξη των χαρακτηριστικών του ως φυσικό απόθεμα και ως τοπίο.
- Στις ορεινές και ημιορεινές, καθώς και στις αγροτικές περιοχές, επιδιώκεται η ενθάρρυνση των πολλαπλών πρωτογενών δραστηριοτήτων, με καλλιέργειες φιλικές προς το περιβάλλον, έμφαση στα προϊόντα ποιότητας και συνδυασμό με τον εναλλακτικό τουρισμό και παραθερισμό.

B. Ορεινός χώρος

Για τον ορεινό χώρο επιδιώκεται:

- η αντιμετώπιση της δημογραφικής αποψίλωσης με την ενίσχυση των υποδομών / υπηρεσιών και των δυνατοτήτων απασχόλησης,
- η διαφύλαξη των τοπίων, των δασών, των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, καθώς και η προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων,
- διευκόλυνση της πρόσβασης σε υποδομές, επικοινωνία και γνώση,
- εξασφάλιση ικανοποιητικών συγκοινωνιών και συνδέσεων με τους οικισμούς - κέντρα.

Γ. Παράκτιος χώρος

Τις περιοχές του παράκτιου χώρου κατοικούν και/ή επισκέπτονται μεγάλα τμήματα πληθυσμού και αναπτύσσονται σ' αυτές πολλές δραστηριότητες, που συχνά δεν είναι συμβατές μεταξύ τους. Επομένως, οι περιοχές αυτές βρίσκονται υπό καθεστώς υψηλών πιέσεων. Για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων προβλημάτων, που προξενούν οι πιέσεις αυτές, και την χωρική οργάνωση των εξαιρετικά ευαίσθητων παράκτιων περιοχών, είναι αναγκαία η χρήση ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης, που θα περιλαμβάνει

εξειδικευμένες πολιτικές και δράσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

- Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων τόσο του θαλάσσιου όσο και του χερσαίου τμήματος της παράκτιας ζώνης, με σεβασμό στη χωρητικότητα και αντοχή των οικοσυστημάτων και στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής και στήριξη εναλλακτικών ήπιων μορφών ανάπτυξης.
- Βελτίωση του συντονισμού των δράσεων, που αναλαμβάνουν όλες οι ενδιαφερόμενες αρχές σε τοπικό επίπεδο, τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά για τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία συμβατότητα, συμπληρωματικότητα και συνέργεια των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και να διατηρούνται και οι απαραίτητες ζώνες ελεύθερης πρόσβασης κι αναψυχής των πολιτών.
- Ειδικότερα: (α) προώθηση βασικών υποδομών για τους τομείς υγείας, διοίκησης και κοινωνίας της πληροφορίας, (β) προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (γ) αναβάθμιση των υφιστάμενων τουριστικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών και καθιέρωσης υψηλότερων προδιαγραφών για τις νεότερες, (δ) διαχείριση των προστατευόμενων φυσικών περιοχών κι αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (όπως των μικρών υγροτόπων του Αιγαίου), (ε) ανάδειξη και προστασία του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου, (στ) εξασφάλιση βιώσιμης πολεοδομικής οργάνωσης των παραθεριστικών οικισμών, και (ζ) διαφύλαξη των τοπικών χαρακτηριστικών και του «τοπικού χρώματος».
- Αποφυγή χωροθέτησης κοντά στην παραλία εγκαταστάσεων που δεν απαιτούν γειτνίαση με τη θάλασσα.

5.2.7. Προϋποθέσεις - μηχανισμοί υλοποίησης

- Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών σε τομείς δραστηριότητας, όπως η επεξεργασία στατιστικών στοιχείων, η διαχείριση ψηφιακών χαρτών, η εσωτερική διακίνηση πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών κ.λπ.
- Ενθάρρυνση συμμετοχικών διαδικασιών και ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών φορέων και των πολιτών.

- Δράσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης του κοινού και των επιχειρήσεων, καθώς και προβολή προγραμμάτων χωροταξικού χαρακτήρα, (με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, καθώς και με κάθε πρόσφορο μέσο, ιδίως με τη χρήση του διαδικτύου και των μέσων μαζικής ενημέρωσης), με απώτερο σκοπό τη δημιουργία «χωροταξικής συνείδησης» σε όσους εμπλέκονται στις διαδικασίες ανάπτυξης και χρήσης του χώρου.
- Οργάνωση της συστηματικής επιμόρφωσης των στελεχών της δημόσιας διοίκησης σε θέματα χωροταξίας και αειφόρου ανάπτυξης.
- Η ανάπτυξη συνεργασιών στους τομείς τουρισμού, αγροτικής παραγωγής, μεταποίησης και διακίνησης προϊόντων αλλά και ανωτάτης εκπαίδευσης - έρευνας - τεχνολογίας.
- Η ενίσχυση της εκπαίδευσης σε αντικείμενα αιχμής για το νησιωτικό χώρο.

6. Συμπεράσματα

Η φυσιογνωμία της Άνδρου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, την έχουν καταστήσει τα τελευταία χρόνια ως έναν από τους σημαντικότερους παραθεριστικούς προορισμούς των Κυκλάδων. Η εξέλιξη αυτή αντανακλάται στην οικοδομική δραστηριότητα που απαντάται στο νησί σε πολύ έντονο βαθμό. Ωστόσο, λόγω του μεγάλου μεγέθους του νησιού και της απουσίας συμβατικού τουρισμού, η συνεχώς αυξανόμενη δόμηση δεν έχει αλλοιώσει ακόμα το φυσικό τοπίο. Επισημαίνεται όμως, ότι παρά τον πλούτο και την ποικιλομορφία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που αποτελεί σημαντικό προνόμιο νησιού, η έλλειψη ολοκληρωμένου χωρικού, επιχειρησιακού και τομιακού σχεδιασμού, δυσχεραίνει τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση προβλημάτων που μπορεί να ανακύψουν και να οδηγήσουν την Άνδρο σε υποβάθμιση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της.

Γίνεται πλέον φανερό πως είναι επιτακτική η ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο τοπικό πρόγραμμα βασισμένο στις θεμελιώδεις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης στα πλαίσια της Habitat Agenda (Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς, Κωνσταντινούπολη, 1996). Η ανάληψη δράσεων, μέτρων και πολιτικών συμβάλλει στην επιθυμητή και δυνατή οικονομική και κοινωνική τοπική ανάπτυξη, στα πλαίσια των στόχων και κατευθύνσεων του χωροταξικού σχεδιασμού, προστατεύοντας παράλληλα το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής. Σε αυτό το πλαίσιο δράσης, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει τη δυνατότητα, συντονισμένα και όχι αποσπασματικά, να αντιμετωπίσει ιεραρχημένα αλλά και να προλάβει προβλήματα σε όλους τους τομείς που αφορούν με την ευρεία έννοια τη βιώσιμη ποιότητα ζωής.

Η ανάπτυξη και εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, προϋποθέτει την ενεργοποίηση κατάλληλων μηχανισμών, προκειμένου οι υπηρεσίες του ΟΤΑ να ανταποκριθούν στις ανάγκες σχεδιασμού και υλοποίησης της σύνθετης αυτής προσπάθειας. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η καθιέρωση του πλαισίου εκείνου που θα εξασφαλίζει την ακριβή αποτίμηση της κατάστασης και την παρακολούθηση των εξελίξεων στους ανθρώπινους οικισμούς, την επιλογή συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων που να απαντούν στα τοπικά προβλήματα και την συστηματική παρακολούθηση

της πορείας εφαρμογής και της αποδοτικότητας των μέτρων πολιτικής και των συγκεκριμένων δράσεων.

Τέλος, ένα ολοκληρωμένο τοπικό πρόγραμμα δράσης, σύμφωνα με την Habitat Agenda, θα πρέπει να περιλαμβάνει στόχους και φιλοδοξίες της τοπικής κοινωνίας για το μέλλον σε θέματα οικιστικής ανάπτυξης, ποιότητας ζωής, ποιότητας του περιβάλλοντος, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξη και να δίνει απάντηση στην ερώτηση για το *πώς, η τοπική κοινωνία, θα ήθελε να είναι η περιοχή της στο μέλλον.*

Παράρτημα

Πραγματικός πληθυσμός			Ποσοστιαία μεταβολή πληθυσμού
Γεωγραφική Περιοχή	Πραγματικός πληθυσμός 1991	Πραγματικός πληθυσμός 2001	
	Σύνολο	Σύνολο	
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	3.793	4.107	8,3%
Δ.Δ. Άνδρου	1.598	1.801	12,7%
Δ.Δ. Αποικίων	274	289	5,5%
Δ.Δ. Βουρκωτής	136	87	-36,0%
Δ.Δ. Λαμύρων	320	380	18,8%
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	839	896	6,8%
Δ.Δ. Πιτροφού	298	305	2,3%
Δ.Δ. Στενιών	328	349	6,4%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	1980	2547	28,6%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	594	923	55,4%
Δ.Δ. Καππαριάς	171	207	21,1%
Δ.Δ. Κορθίου	573	730	27,4%
Δ.Δ. Κοχύλου	184	234	27,2%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	191	302	58,1%
Δ.Δ. Συνετίου	267	151	-43,4%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	3008	3355	11,5%
Δ.Δ. Γαυρίου	747	1.069	43,1%
Δ.Δ. Αμμολόχου	42	69	64,3%
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	113	106	-6,2%
Δ.Δ. Απροβάτου	328	306	-6,7%
Δ.Δ. Αρνά	186	152	-18,3%
Δ.Δ. Βιταλίου	76	52	-31,6%
Δ.Δ. Κατακόλου	190	144	-24,2%
Δ.Δ. Μακροτανάλου	244	258	5,7%
Δ.Δ. Μπατσίου	776	971	25,1%
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	164	157	-4,3%
Δ.Δ. Φελλού	142	71	-50,0%

Πίνακας Π.1. Πραγματικός Πληθυσμός 1991 – 2001
(πηγή : ΕΣΥΕ)

	% ΜΟΝΙΜΟΣ - ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ / ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
	1991	2001
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	-10,65%	-1,95%
Δ.Δ. Άνδρου	-12,52%	3,22%
Δ.Δ. Αποικίων	-6,20%	-10,38%
Δ.Δ. Βουρκωτής	-11,03%	-3,45%
Δ.Δ. Λαμύρων	-6,56%	-2,63%
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	-10,49%	-2,34%
Δ.Δ. Πιτροφού	-10,07%	-14,43%
Δ.Δ. Στενιών	-10,06%	-8,60%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	-10,91%	-13,58%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	-12,12%	-14,73%
Δ.Δ. Καππαριάς	-4,68%	-22,22%
Δ.Δ. Κορθίου	-11,34%	-8,49%
Δ.Δ. Κοχύλου	-11,41%	-17,09%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	-12,57%	-13,91%
Δ.Δ. Συνετίου	-9,74%	-13,25%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	-10,37%	-8,88%
Δ.Δ. Γαυρίου	-12,99%	-13,00%
Δ.Δ. Αμμολόχου	-16,67%	-26,09%
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	-18,58%	-5,66%
Δ.Δ. Απροβάτου	-8,54%	-11,76%
Δ.Δ. Αρνά	-4,84%	-2,63%
Δ.Δ. Βιταλίου	-14,47%	0,00%
Δ.Δ. Κατακόλου	-9,47%	-3,47%
Δ.Δ. Μακροτανάλου	-6,56%	-24,42%
Δ.Δ. Μπατσίου	-10,82%	-1,85%
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	-7,32%	1,27%
Δ.Δ. Φελλού	-6,34%	-15,49%

Πίνακας Π.2. Δείκτης Μόνιμου - Πραγματικού Πληθυσμού 1991 – 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

	Μόνιμος Πληθυσμός			
	Σύνολο	Ομοδημότες	Ετεροδημότες	Αλλοδαποί
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	4.027	3.340	285	402
Δ.Δ. Ανδρου	1.859	1.445	157	257
Δ.Δ. Απποκίων	259	217	22	20
Δ.Δ. Βουρκωτής	84	84	0	0
Δ.Δ. Λαμύρων	370	304	13	53
Δ.Δ. Μεσαριάς Ανδρου	875	753	73	49
Δ.Δ. Πιτροφού	261	251	9	1
Δ.Δ. Στενιών	319	286	11	22
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	2.201	1.915	152	134
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	787	614	104	69
Δ.Δ. Καππαριάς	161	141	8	12
Δ.Δ. Κορθίου	668	630	17	21
Δ.Δ. Κοχύλου	194	182	1	11
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	260	231	16	13
Δ.Δ. Συνετίου	131	117	6	8
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	3.057	2.378	269	410
Δ.Δ. Γαυρίου	930	671	121	138
Δ.Δ. Αμμολόχου	51	41	10	0
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	100	87	9	4
Δ.Δ. Απροβάτου	270	256	6	8
Δ.Δ. Αρνά	148	135	12	1
Δ.Δ. Βπαλίου	52	51	1	0
Δ.Δ. Κατακόλου	139	121	13	5
Δ.Δ. Μακροταντάλου	195	166	8	21
Δ.Δ. Μπατσίου	953	666	70	217
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	159	139	8	12
Δ.Δ. Φελλού	60	45	11	4

Πίνακας Π.3. Κατηγοριοποίηση του Μόνιμου Πληθυσμού το 2001 σε ομοδημότες, ετεροδημότες και αλλοδαπούς (πηγή : ΕΣΥΕ)

2001																
	Σύνολο	Άρρενες							Σύνολο	Θήλειες						
		0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω		0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	2.129	283	241	426	391	258	436	94	1.978	256	188	369	407	294	377	87
Δ.Δ.Ανδρού	958	145	115	213	183	93	166	43	843	115	87	186	166	116	140	33
Δ.Δ.Αποκίων	151	12	5	32	25	29	39	9	138	15	6	22	28	28	29	10
Δ.Δ.Βουρκωτής	43	1	5	7	7	9	9	5	44	5	3	4	11	5	12	4
Δ.Δ.Λαμύρων	198	22	27	42	25	29	42	11	182	22	10	30	37	32	41	10
Δ.Δ.Μεσαριάς	438	60	58	74	82	52	96	16	458	63	50	77	95	66	87	20
Δ.Δ.Πιτροφού	161	24	15	21	38	22	37	4	144	16	15	24	34	17	32	6
Δ.Δ.Στενίων	180	19	16	37	31	24	47	6	169	20	17	26	36	30	36	4
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	1.283	164	133	247	209	171	302	57	1.264	145	137	222	232	191	268	69
Δ.Δ.Όρμου Κορθίου	465	65	62	105	79	57	81	16	458	62	58	97	92	62	69	18
Δ.Δ.Καππαριάς	107	18	9	19	11	13	35	2	100	12	4	24	13	18	22	7
Δ.Δ.Κορθίου	371	53	38	68	72	54	77	9	359	46	48	55	71	55	69	15
Δ.Δ.Κοχύλου	108	9	8	13	14	15	35	14	126	10	9	18	22	20	36	11
Δ.Δ.Παλαιοκάστρου	160	13	11	25	23	25	49	14	142	7	13	18	23	24	45	12
Δ.Δ.Συνετίου	72	6	5	17	10	7	25	2	79	8	5	10	11	12	27	6
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1.786	239	224	385	379	217	277	65	1.569	198	191	341	338	223	227	51
Δ.Δ.Γαυρίου	580	76	83	136	135	75	61	14	489	72	62	121	113	60	52	9
Δ.Δ.Αμμολόχου	35	2	9	6	7	6	5	0	34	6	1	11	5	8	2	1
Δ.Δ.Άνω Γαυρίου	54	16	2	9	12	5	8	2	52	9	7	12	8	8	7	1
Δ.Δ.Απροβάτου	157	13	17	30	40	13	33	11	149	18	12	29	36	16	34	4
Δ.Δ.Αρνά	76	3	6	10	13	8	33	3	76	6	8	8	10	17	21	6
Δ.Δ.Βιταλίου	29	3	4	4	5	2	8	3	23	2	1	6	4	5	2	3
Δ.Δ.Κατακόλου	75	3	3	14	16	11	24	4	69	7	8	12	9	17	14	2
Δ.Δ.Μακροτανάλου	148	18	17	35	29	19	26	4	110	7	13	16	30	24	13	7
Δ.Δ.Μπαταίου	514	97	71	123	99	60	49	15	457	64	67	114	102	48	49	13
Δ.Δ.Παλαισπόλεως	81	6	7	13	18	10	20	7	76	5	8	9	14	12	24	4
Δ.Δ.Φελλού	37	2	5	5	5	8	10	2	34	2	4	3	7	8	9	1
1991																
	Σύνολο	Άρρενες							Σύνολο	Θήλειες						
		0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω		0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	1.875	345	157	305	296	346	328	98	1.918	305	195	377	357	290	290	104
Δ.Δ.Ανδρού	780	160	82	140	122	131	116	29	818	145	87	178	152	100	111	45
Δ.Δ.Αποκίων	132	17	10	16	29	26	28	6	142	15	12	27	31	20	26	11
Δ.Δ.Βουρκωτής	65	12	5	14	12	9	12	1	71	13	10	12	9	12	14	1
Δ.Δ.Λαμύρων	166	21	10	18	30	32	39	16	154	20	10	24	31	29	32	8
Δ.Δ.Μεσαριάς	415	79	36	65	61	72	72	30	424	66	52	76	80	63	66	21
Δ.Δ.Πιτροφού	158	29	6	33	25	28	29	8	140	17	12	29	24	30	18	10
Δ.Δ.Στενίων	159	27	8	19	17	48	32	8	169	29	12	31	30	36	23	8
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	976	160	92	140	146	171	227	40	1.004	174	90	167	172	173	181	47
Δ.Δ.Όρμου Κορθίου	300	54	32	50	53	36	66	9	294	62	29	62	50	35	43	13
Δ.Δ.Καππαριάς	91	10	5	12	8	26	24	6	80	4	10	8	18	24	14	2
Δ.Δ.Κορθίου	270	45	34	40	49	48	44	10	303	65	26	46	52	52	49	13
Δ.Δ.Κοχύλου	86	18	7	11	9	18	18	5	98	10	7	16	14	24	25	2
Δ.Δ.Παλαιοκάστρου	102	14	5	13	11	20	34	5	89	13	5	12	13	19	20	7
Δ.Δ.Συνετίου	127	19	9	14	16	23	41	5	140	20	13	23	25	19	30	10
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1.592	255	171	296	315	234	272	49	1.416	242	178	260	285	212	184	55
Δ.Δ.Γαυρίου	383	69	39	89	81	50	45	10	364	79	54	70	59	52	37	13
Δ.Δ.Αμμολόχου	20	3	1	4	4	1	7	0	22	6	1	2	6	3	3	1
Δ.Δ.Άνω Γαυρίου	57	15	6	8	12	6	9	1	56	15	9	11	6	7	5	3
Δ.Δ.Απροβάτου	182	28	18	34	30	22	44	6	146	15	15	27	26	28	27	8
Δ.Δ.Αρνά	102	8	10	8	15	22	33	6	84	9	6	11	19	16	15	8
Δ.Δ.Βιταλίου	40	8	3	8	7	5	6	3	36	7	5	7	6	5	6	0
Δ.Δ.Κατακόλου	97	13	13	15	11	16	24	5	93	15	10	14	19	12	20	3
Δ.Δ.Μακροτανάλου	143	17	12	28	32	31	16	7	101	9	19	13	26	16	13	5
Δ.Δ.Μπαταίου	397	67	51	76	96	50	48	9	379	74	54	82	86	36	36	11
Δ.Δ.Παλαισπόλεως	93	14	12	11	12	18	25	1	71	7	2	10	13	23	13	3
Δ.Δ.Φελλού	78	13	6	15	15	13	15	1	64	6	3	13	19	14	9	0

Πίνακας Π.4. Πραγματικός Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών 1991 – 2001 (πηγή :

ΕΣΥΕ)

	1991 Πραγματικός πληθυσμός		2001 Πραγματικός πληθυσμός	
	Νοικοκυριά	Μέλη	Νοικοκυριά	Μέλη
Δ.ΑΝΔΡΟΥ	1443	3835	1503	3875
Δ.Δ.Άνδρου	585	1.602	603	1.576
Δ.Δ.Αποικίων	109	275	116	276
Δ.Δ.Βουρκωτής	42	125	35	85
Δ.Δ.Λαμύρων	133	330	143	380
Δ.Δ.Μεσαριάς Άνδρου	314	849	346	901
Δ.Δ.Πιτραφού	114	293	117	310
Δ.Δ.Στενιών	146	361	143	347
Δ.ΚΟΡΘΙΟΥ	690	1993	887	2456
Δ.Δ.Όρμου Κορθίου	224	608	341	911
Δ.Δ.Καππαριάς	63	170	71	188
Δ.Δ.Κορθίου	185	572	249	726
Δ.Δ.Κοχύλου	65	190	85	235
Δ.Δ.Παλαιοκάστρου	70	193	89	245
Δ.Δ.Συνετίου	83	260	52	151
Δ.ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1035	2856	1152	3039
Δ.Δ.Γαυρίου	257	689	299	825
Δ.Δ.Αμολόχου	14	36	17	62
Δ.Δ.Άνω Γαυρίου	32	110	34	100
Δ.Δ.Αππροβάτου	115	324	120	303
Δ.Δ.Αρνά	72	193	68	147
Δ.Δ.Βιταλίου	23	73	17	52
Δ.Δ.Κατακόιλου	58	187	60	143
Δ.Δ.Μακροταντάλου	82	222	82	229
Δ.Δ.Μπατσίου	272	745	363	952
Δ.Δ.Παλαιοπόλεως	69	165	61	161
Δ.Δ.Φελλού	41	112	31	65

Πίνακας Π.5. Αριθμός νοικοκυριών και μελών του πραγματικού πληθυσμού το 1991 και το 2001
(πηγή : ΕΣΥΕ)

	Σύνολο	Ομάδες ατομικών επαγγελμάτων							
		Ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη	Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι & αλιείς	Τεχνίτες κ.λπ.	"Νέοι"	Δήλωσαν ασφαλώς το επάγγελμά τους ή δεν δήλωσαν
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	1393	122	119	109	147	139	618	60	79
Άρρενες	961	68	68	44	96	64	530	42	49
Θήλειες	432	54	51	65	51	75	88	18	30
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	773	58	57	34	53	228	265	32	46
Άρρενες	485	32	31	14	38	100	237	11	22
Θήλειες	288	26	26	20	15	128	28	21	24
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1000	71	34	63	137	165	388	43	99
Άρρενες	702	46	18	27	78	87	338	28	80
Θήλειες	298	25	16	36	59	78	50	15	19

Πίνακας Π.6. Ομάδες ατομικών επαγγελμάτων το 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

	Οικονομικώς ενεργοί							Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι					Ανεργοί	
		Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Δε δήλωσαν κλαδο οικονομικής δραστηριότητας	Σύνολο	
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	44273	39848	4982	11200	21675	1991	4425	53694
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	1393	1241	125	338	667	111	152	2296
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	773	702	228	144	272	58	71	1274
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1000	859	160	240	346	113	141	1781

Πίνακας Π.7. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας το 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

	Σύνολο	Ετήσιες Καλλιέργειες	Δενδρώδεις Καλλιέργειες	Αμπέλια και Σταφιδάμπελα	Βοσκότοποι	Λοιπές Εκτάσεις
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	94375,6	17559,7	5584,7	2370,9	65776,9	3083,4
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	19142,8	1954	1463,2	558,6	14296,5	870,5
Δ.Δ. Άνδρου	1433	196,5	417,5	39,5	737,5	42
Δ.Δ. Αποικίων	2828,5	212	62,7	69,8	2472,5	11,5
Δ.Δ. Βουρκωτής	6021,5	420	178	145	4864,5	414
Δ.Δ. Λαμύρων	896,5	156	132	24,5	566,5	17,5
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	4415,3	718	533	179,3	2696,5	288,5
Δ.Δ. Πιτροφού	3352	242,5	124	79,5	2812	94
Δ.Δ. Στενιτών	196	9	16	21	147	3
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	25846,1	4189,8	1739,4	990	18678,4	248,5
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	2591,3	593,5	369,3	85,5	1500	43
Δ.Δ. Καππαριάς	2064,8	119	166,1	79	1679,7	21
Δ.Δ. Κορθίου	13978	2734,3	814	332	10009,7	88
Δ.Δ. Κοχύλου	1184	114,5	98,5	86,5	864,5	20
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	4164,5	553	190	187	3189	45,5
Δ.Δ. Συνετίου	1863,5	75,5	101,5	220	1435,5	31
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	49386,7	11415,9	2382,1	822,3	32802	1964,4
Δ.Δ. Γαυρίου	8335	1792	265,5	70	5535	672,5
Δ.Δ. Αμμολόχου	1609	318	100	12	1146	33
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	2776	558	208,5	37,5	1965	7
Δ.Δ. Απροβάτου	6076	2117,2	265,7	130,3	3510,5	52,3
Δ.Δ. Αρνά	4751,6	1261,2	190	114,5	3153,5	32,4
Δ.Δ. Βιταλίου	4892,2	906	226,2	82,5	3466,5	211
Δ.Δ. Κατακόλου	4138,8	1003,3	246,5	81,5	2779,5	28
Δ.Δ. Μακροταντάλου	10162,2	2174,5	395,7	153	6805,5	633,5
Δ.Δ. Μπασιού	2636,9	514,7	134	38,5	1933	16,7
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	1386	325,5	174	54	806,5	26
Δ.Δ. Φελλού	2623	445,5	176	48,5	1701	252

Πίνακας Π.8. Ομάδες Καλλιερειών (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

	χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	αρδευόμενες εκτάσεις	% αρδευόμενων εκτάσεων / Χ.Υ.Ε.
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	676979,7	53672	7,93%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	19142,8	1394,5	7,28%
Δ.Δ. Ανδρου	1433	427,5	29,83%
Δ.Δ. Αποικίων	2828,5	109	3,85%
Δ.Δ. Βουρκωτής	6021,5	148	2,46%
Δ.Δ. Λαμύρων	896,5	120,5	13,44%
Δ.Δ. Μεσαριάς	4415,3	467	10,58%
Δ.Δ. Πιπροφού	3352	95,5	2,85%
Δ.Δ. Στενιών	196	27	13,78%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	25846,1	1132,2	4,38%
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	2591,3	245,4	9,47%
Δ.Δ. Καππαριάς	2064,8	58,5	2,83%
Δ.Δ. Κορθίου	13978	480,8	3,44%
Δ.Δ. Κοχύλου	1184	60	5,07%
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	4164	205,5	4,94%
Δ.Δ. Συνετίου	1863,5	82	4,40%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	49386,7	3312,4	6,71%
Δ.Δ. Γαυρίου	8335	275,5	3,31%
Δ.Δ. Αμολόχου	1609	72,5	4,51%
Δ.Δ. Ανω Γαυρίου	2776	122,5	4,41%
Δ.Δ. Αππροβάτου	6076	1066,1	17,55%
Δ.Δ. Αρνά	4751,6	303,4	6,39%
Δ.Δ. Βιταλίου	4892,2	188,2	3,85%
Δ.Δ. Κατακόλου	4138,8	304,3	7,35%
Δ.Δ. Μακροταντάλου	10162,2	374,5	3,69%
Δ.Δ. Μπατισίου	2623	309,9	11,81%
Δ.Δ. Παλαιόπολης	1386	185,5	13,38%
Δ.Δ. Φελλού	2623	110	4,19%

Πίνακας Π.9. Αρδευόμενες εκτάσεις (πηγή : ΕΣΥΕ, απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)

	1991 Πραγματικός πληθυσμός				2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Σύνολο	με κουζίνα	με λουτρό ή ντους	με κεντρική θέρμανση	Σύνολο	με κουζίνα	με λουτρό ή ντους	με κεντρική θέρμανση
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	3,138	3,131	2,840	446	3,174	3,151	3,100	1,411
Δ.Δ. Ανδρου	1,263	1,263	1,222	255	1,281	1,270	1,270	661
Δ.Δ. Αποικίων	218	213	204	36	200	200	197	96
Δ.Δ. Βουρκωτής	55	55	52	1	62	62	46	3
Δ.Δ. Λαμύρων	393	393	304	13	423	420	399	141
Δ.Δ. Μεσαριάς ? νδρου	636	634	525	92	614	612	602	323
Δ.Δ. Πιπροφού	197	197	184	27	220	215	217	100
Δ.Δ. Στενιών	376	376	349	22	374	372	369	87
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	1503	1503	1338	190	1490	1486	1450	737
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	611	611	576	136	606	603	602	334
Δ.Δ. Καππαριάς	115	115	90	7	112	112	112	70
Δ.Δ. Κορθίου	363	363	317	25	393	393	383	156
Δ.Δ. Κοχύλου	122	122	96	3	146	145	143	82
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	179	179	156	7	147	147	134	62
Δ.Δ. Συνετίου	113	113	103	12	86	86	76	33
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	2468	2459	2285	228	2759	2741	2724	1213
Δ.Δ. Ανω Γαυρίου	88	87	83	5	99	99	97	34
Δ.Δ. Αμολόχου	35	35	26	0	42	42	42	12
Δ.Δ. Αππροβάτου	213	213	193	8	264	263	257	77
Δ.Δ. Αρνά	133	133	99	5	145	142	142	19
Δ.Δ. Βιταλίου	48	48	28	0	43	39	43	3
Δ.Δ. Γαυρίου	877	870	866	80	606	603	602	364
Δ.Δ. Κατακόλου	119	118	97	12	124	124	124	50
Δ.Δ. Μακροταντάλου	159	159	118	5	189	189	188	36
Δ.Δ. Μπατισίου	559	559	546	81	1,012	1,005	994	521
Δ.Δ. Παλαιόπολης	125	125	118	27	103	103	103	52
Δ.Δ. Φελλού	112	112	111	5	132	132	132	45

Πίνακας Π.10. Ανέσεις Νοικοκυριών 1991 – 2001 (πηγή : ΕΣΥΕ)

			Κενές		
	Σύνολο	Κατοικούμενες	Σύνολο	εξοχικές ή δευτερεύουσες	για ενοικίαση, πώληση ή άλλο λόγο
ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	7,397	3,784	3,613	2,984	629
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	3,170	1,688	1,482	1,258	224
Δ.Δ. Άνδρου	1,278	703	575	454	121
Δ.Δ. Αποικίων	200	133	67	61	6
Δ.Δ. Βουρκωτής	62	39	23	22	1
Δ.Δ. Λαμύρων	423	151	272	229	43
Δ.Δ. Μεσαριάς Άνδρου	614	369	245	221	24
Δ.Δ. Ππροφού	219	131	88	73	15
Δ.Δ. Στενιών	374	162	212	198	14
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΘΙΟΥ	1486	836	650	556	94
Δ.Δ. Όρμου Κορθίου	602	297	305	239	66
Δ.Δ. Καππαριάς	112	67	45	43	2
Δ.Δ. Κορθίου	393	253	140	129	11
Δ.Δ. Κοχύλου	146	90	56	47	9
Δ.Δ. Παλαιοκάστρου	147	82	65	64	1
Δ.Δ. Συνετίου	86	47	39	34	5
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΟΥΣΑΣ	2741	1260	1,481	1170	311
Δ.Δ. Άνω Γαυρίου	595	319	276	249	27
Δ.Δ. Αμμολόχου	42	11	31	31	0
Δ.Δ. Απροβάτου	99	32	67	66	1
Δ.Δ. Αρνά	264	125	139	137	2
Δ.Δ. Βιταλίου	145	62	83	82	1
Δ.Δ. Γαυρίου	43	19	24	24	0
Δ.Δ. Κατακόιλου	124	66	58	53	5
Δ.Δ. Μακροταντάλου	188	61	127	122	5
Δ.Δ. Μπατσίου	1007	442	565	301	264
Δ.Δ. Παλαιοπόλεως	102	71	31	31	0
Δ.Δ. Φελλού	132	52	80	74	6

Πίνακας Π.11. Κατοικούμενες και κενές κατοικίες (πηγή : ΕΣΥΕ, κτιριακή απογραφή 2000)

Κύρια υλικά κατασκευής του κτιρίου			
	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας
Μπετόν	13,01%	15,34%	41,80%
Τούβλα	19,00%	1,47%	10,15%
Πέτρα	67,67%	42,15%	30,47%
Άλλα υλικά	0,32%	0,15%	4,40%

Πίνακας Π.12. Κτίρια με βάση τα υλικά κατασκευής τους (πηγή : ΕΣΥΕ, κτιριακή απογραφή 2000)

	Σύνολο	Νέες οικοδομές	Προσθήκες	Επισκευές	Αναπαλαιώσεις	Κατεδαφίσεις	Περιτομήσεις	Νομιμοποιήσεις	Αναεωρήσεις	Τροποποιήσεις
1997										
Ν.Ανδρος	302	146	45	62	1	4	2	9	32	1
Δ.Ανδρου	118	48	19	27	0	2	1	3	18	0
Δ.Κορθίου	55	26	6	18	1	2	0	1	1	0
Δ.Υδρούσας	129	72	20	17	0	0	1	5	13	1
1998										
Ν.Ανδρος	242	110	38	39	1	4	3	13	33	1
Δ.Ανδρου	105	40	18	25	0	3	3	4	12	0
Δ.Κορθίου	26	13	2	5	1	1	0	2	2	0
Δ.Υδρούσας	111	57	18	9	0	0	0	7	19	1
1999										
Ν.Ανδρος	145	66	26	24	1	0	2	2	24	0
Δ.Ανδρου	54	22	11	15	0	0	1	0	5	0
Δ.Κορθίου	25	14	4	5	0	0	0	0	2	0
Δ.Υδρούσας	66	30	11	4	1	0	1	2	17	0
2000										
Ν.Ανδρος	38	19	6	7	2	2	0	2	0	0
Δ.Ανδρου	10	4	2	1	0	1	0	2	0	0
Δ.Κορθίου	20	9	4	4	2	1	0	0	0	0
Δ.Υδρούσας	8	6	0	2	0	0	0	0	0	0
2001										
Ν.Ανδρος	142	57	12	27	1	1	2	6	36	0
Δ.Ανδρου	25	12	2	4	0	0	0	1	6	0
Δ.Κορθίου	54	21	4	18	1	0	1	0	9	0
Δ.Υδρούσας	63	24	6	5	0	1	1	5	21	0
2002										
Ν.Ανδρος	276	141	19	43	4	3	1	6	57	2
Δ.Ανδρου	94	35	11	23	0	1	1	1	21	1
Δ.Κορθίου	38	23	2	6	0	0	0	2	5	0
Δ.Υδρούσας	144	83	6	14	4	2	0	3	31	1
2003										
Ν.Ανδρος	462	273	46	49	2	6	2	14	70	0
Δ.Ανδρου	144	76	19	21	0	1	1	2	24	0
Δ.Κορθίου	97	64	7	9	0	2	0	5	10	0
Δ.Υδρούσας	221	133	20	19	2	3	1	7	36	0
2004										
Ν.Ανδρος	226	110	32	30	0	5	0	5	44	0
Δ.Ανδρου	73	27	13	14	0	3	0	0	16	0
Δ.Κορθίου	38	24	6	7	0	0	0	0	1	0
Δ.Υδρούσας	115	59	13	9	0	2	0	5	27	0
2005										
Ν.Ανδρος	306	136	41	36	1	8	1	6	74	3
Δ.Ανδρου	107	39	16	21	1	4	0	3	22	1
Δ.Κορθίου	46	21	5	7	0	1	1	0	11	0
Δ.Υδρούσας	153	76	20	8	0	3	0	3	41	2
2006										
Ν.Ανδρος	270	102	41	35	1	4	3	6	74	4
Δ.Ανδρου	96	26	16	21	1	3	0	3	24	2
Δ.Κορθίου	40	16	4	6	0	0	0	0	14	0
Δ.Υδρούσας	134	60	21	8	0	1	3	3	36	2

Πίνακας Π.13. Είδος Οικοδομικών αδειών από το 1997 ως το 2006 (πηγή : ΕΣΥΕ)

Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης Μ. (2005) : *Χρήσεις γης και επιπτώσεις στον παράκτιο χώρο της Ελλάδας*, HELECO '05, ΤΕΕ
- Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2007) : *Μελέτη καθορισμού θαλασσιών και χερσαίων διαδρομών για την ανάπτυξη ειδικών μορφών του τουρισμού*, Τοπικό πρόγραμμα LEADER Κυκλάδων
- Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2004) : *Οδοιπορικό στην Άνδρο*, έκδοση : Πολιτιστική Εταιρία «Αρχιπέλαγος»
- Βαγιάννη Ε., Σπιλάνης Γ. (2000) : *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Πανεπιστημίου Αιγαίου, διαθέσιμο στο : http://www.aegean.gr/lid/internet/elliniki_ekdosi/TEL_DIMOSI/WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf
- Βέρνικος Ν., Δασκαλοπούλου Σ., Παυλογεωργάτος Γ. (2001) : *Πρόταση ταξινόμησης ξερολιθικών κατασκευών*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου διαθέσιμο στο : <http://www.drystoneusa.org/photos.htm>
- Γιοχάλας Τ. (2000) : *Άνδρος : Αρβανίτες και Αρβανίτικα*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα
- ΔΙΠΕ (Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών) (2006) : *Δίκτυο Αειφόρων ΝΗΣΩΝ Αιγαίου – ΔΑΦΝΗ*, Αθήνα
- Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2004) : *Νησιά του Αιγαίου. Προστασία του Φυσικού και Δομημένου Περιβάλλοντος*, Αθήνα
- EURISLES (2002) : *Off the coast of Europe: European Construction and the problem of the Islands*, Study undertaken by EURISLES on the Initiative of the Island Commision of CRPM, Corse
- EURISLES (1997) : *Στατιστικοί Δείκτες των Περιφερειακών Ανισοτήτων που Σχετίζονται με την Νησιωτικότητα και την Περιφερειακότητα*, Εργαστήριο Τοπικής & Νησιωτικής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, Μυτιλήνη
- Ζαμπέλης Χ. (1999) : *Παράκτιος Χώρος – Νησιά. Προβλήματα – Προοπτικές*, Πρακτικά της Ημερίδας «Παράκτιος και Νησιωτικός Χώρος», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.

- Ιωσηφίδης Θ., Κίζος Θ., Σπιλάνης Γ. (2003) : *Οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της ανάπτυξης σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές*, Συνέδριο «Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές και στρατηγικές ανάπτυξης», Μυτιλήνη, διαθέσιμο στο: http://www.aegean.gr/lid/internet/elliniki_ekdosi/TEL_DIMOSI/Keynote_LFA_conference_new.pdf)
- Καραπιπέρης Λ. (1964) : *Το κλίμα της Άνδρου*, Δημοσιεύματα εργαστηρίου περιγραφικής Μετεωρολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ. (2006) : *Οι υγρότοποι του Αιγαίου*, WWF-Ελλάς, Αθήνα.
- Κίζος Θ., Σπιλάνης Γ. (2002) : *Ελκυστικότητα της Υπαίθρου σε Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές: Η περίπτωση της Λέσβου*, Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Γεωγραφικού Συνεδρίου, Τόμος I , σ.447-455
- Κοκκώσης Χ. (2000) : *Τουριστική ανάπτυξη και Φέρουσα Ικανότητα στα νησιά*, Τουριστική ανάπτυξη: Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, Εξάντας, Αθήνα
- Κοκκώδης Χ., Δημητρίου Κ., Κωνσταντόγλου Μ. (1999) : *Δημιουργία Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών για τις παράκτιες περιοχές της Ελλάδας*, Συνέδριο για τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, Ελληνική Εταιρεία Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών
- Κουτσόπουλος Κ., Ανδρουλακάκης Ν. (2005) : *Εφαρμογές του λογισμικού ArcGIS 9x με απλά λόγια*, εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα
- Μέργος Γ., Παπαδασκαλόπουλος Α. (2004) : *Οικονομικά Χαρακτηριστικά και Στρατηγική Ανάπτυξης της Νησιωτικής Ελλάδος*, Γραφείο Οικονομικών Μελετών Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα
- Μισαηλίδης Ν., Σπιλάνης Γ., Σπυριδωνίδης Η. (2002) : *Προσπελασιμότητα στα νησιά του Αιγαίου: πραγματική και εικονική απόσταση*, Εισήγηση στο 7^ο Εθνικό Συνέδριο Χαρτογραφίας: «Νησιωτική Χαρτογραφία», Μυτιλήνη
- Νικόπουλος Δ. (2005) : *Αξιολόγηση κατάστασης νήσου Πάρου σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, Μυτιλήνη
- Official Journal of the European Communities (2005) : *List of natural mineral waters recognised by Member States*, διαθέσιμο στο: http://europa.eu.int/comm/food/food/labellingnutrition/water/mw_eulist_en.pdf
- Παπακωνσταντίνου Α., (2004) : *Η συνταγματική Αρχή της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Νησιωτικών Περιοχών*, διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr>

- Papanikolaou, D.I. (1978) : *Geological research in Andro's island*, Thesis, University of Athens, Geology Department, p. 231.
- Πασχάλης Δ. (1995) : *Ιστορία της νήσου Άνδρου*, εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (2007) : *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013*, Αθήνα
- Πεχλιβάνογλου Κ., Σουρή – Κουρούμπαλη Φ. (1997) : *Ορυκτολογική μελέτη των επιφανειακών ιζημάτων του στενού Καφηρέας*, Πρακτικά 5^{ου} πανελληνίου συμποσίου ωκεανογραφίας και αλιείας, τόμος Ι
- Πολέμης Δ. (1987) : *Εικόνες από την Άνδρο του 1840*, Καΐρειος Βιβλιοθήκη, Άνδρος
- Σπιλάνης Γ. (2000) : *Τουρισμός και περιφερειακή ανάπτυξη: η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου*, Τουριστική Ανάπτυξη: Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, Εξάντας, σ.149-187, Αθήνα
- Σταματίου Ε. (2003) : *Εξελίξεις της νομοθεσίας για τον αιγιαλό και την παραλία-Οικιστική ανάπτυξη - Προβλέψεις, παραβλέψεις και επιπτώσεις στον παράκτιο χώρο*, Ερευνητική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Συλλογικό Έργο (1988) : *Άνδριακά Χρονικά*, Καΐρειος Βιβλιοθήκη, Άνδρος
- Vaiopoulos, D., Vassilopoulos, A., Evelpidou, N. (2002) : *Remote Sensing and GIS technology in Andro's island environmental characteristics*, Proceedings of the VI International conference 'Protection and Restoration of the Environment', Skiathos.
- Υπ.Α.Α.Τ. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) (2007) : *Συμπεράσματα Μελέτης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την Εφαρμογή της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.)*, Αθήνα
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2007) : *Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*, Αθήνα
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2002) : *Ειδικό πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον παράκτιο χώρο*, Εισήγηση στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, Αθήνα
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2002) : *Οδηγός Εκπόνησης Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε Εφαρμογή της Habitat Agenda*, Αθήνα

Διευθύνσεις στο Διαδίκτυο

Δήμος Άνδρου : www.androsweb.gr

Δήμος Κορθίου : www.korthi.gr

Δήμος Υδρούσας : www.andros-ydrousa.gr

www.andros.gr

www.androsnews.gr/

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κυκλάδων : www.ncyclades.gr

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου : www.notioaigaio.gr

Κέντρο Επιχειρηματικής & Τεχνολογικής Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου:

www.keta-notioaigaio.gr/

Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. : www.anetky.gr

Επιμελητήριο Κυκλάδων : www.e-kyklades.gr

Web Cyclades News: www.wcn.gr/

Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης : www.aegean.gr/lid

www.greek-tourism.gr

Νησιά του Αιγαίου : www.islasdelegeo.com

Ελληνική Πύλη Αγροτουρισμού : www.agrotravel.gr

http://www.eyploia_aigaio-net_gr/

Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή : www.goulandris.gr

<http://el.wikipedia.org/>

www.in.gr/

Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών : www.igme.gr/

www.eurisles.com

Δίκτυο Ερευνητών Διαχείρισης Περιβάλλοντος (Περιοχές Δικτύου “NATURA 2000”) :

<http://natura.minenv.gr/natura/>

www.wwf.gr/ (υγρότοποι του Αιγαίου)

Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ) : www.cres.gr/

(Μακροχρόνια δεδομένα αιολικού πάρκου Άνδρου : www.creswindfarm.gr/site1/index.htm)

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος : www.statistics.gr

Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας : www.gsrt.gr

Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων : www.gsis.gr/

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας : www.oke.gr/

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) : www.minenv.gr/

Εμπορικής Ναυτιλίας : www.yen.gr/

Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής : www.ypai.gr/

Υπουργείο Ανάπτυξης : www.ypan.gr

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών : www.ypetho.gr/

Υπουργείο Πολιτισμού: <http://www.culture.gr/>

Υπουργείο Γεωργίας : <http://www.minagric.gr/>

Άρθρα :

[πηγή : http://www.eyploia_aigaio-net_gr/]

«Αυθαιρέσιες στο 25-30% των οικοδομικών αδειών στη χώρα μας» (Πηγή : Καθημερινή),
29/03/2007, Τευχ.13

«Αυθαίρετη δόμηση στις Κυκλάδες» των Νίκου Συρμαλένιου και Ηλία Αθυμαρίτη, Οκτ. 2007

- «*Η δόμηση στις Κυκλάδες τις τελευταίες δεκαετίες Μια απόπειρα καταγραφής και αξιολόγησης*» της Όλγας Καραγιάννη, 2007, Τευχ.13
- «*Κτιζοφρένεια. Μια περίπτωση - Τα Πίσω Γιαλιά στην Άνδρο*» του Αλέξανδρου Μαβή, Τευχ.10
- «*Με τον φακό στραμμένο στις Κυκλάδες*» της Μαρίας Θέρμου (Πηγή: Το ΒΗΜΑ), 13/11/2005, Τευχ.4
- «*Τέλος στα εκτός σχεδίου*» του Α. Αραβαντινού (Πηγή : Καθημερινή), 18-03-07, Τευχ.13
- «*Το ανέφικτο του χωρικού σχεδιασμού και η καταστροφή του περιβάλλοντος*» του Ηρακλή Πιτσιλαδή, Ιούλιος 2007, Τευχ.15
- «*Το τσιμέντο πνίγει τις Κυκλάδες!*» του Γιώργου Λιάλιου (Πηγή : Καθημερινή), 18/03/2007, Τευχ.13
- «*Τσιμεντένια θέα στο Αιγαίο*» της Χαράς Τζαναβάρα (πηγή: Κυριακάτικη), 16/12/2007)
- «*Οι Παραδοσιακοί Οικισμοί στο Αιγαίο*», της Εύπλοιας, Τευχ.13
- «*Αιολικά Πάρκα στην Άνδρο*» του Αλέξανδρου Μαβή, Τευχ.7
- «*Μετέτρεψαν αρχαιολογικό χώρο της Άνδρου σε χωματερή*» (Πηγή : Καθημερινή), 11/8/2006, Τευχ.11
- «*Η Αρχιτεκτονική Τοπίου*» του Σωτήρη Παπαδάκη, Τευχ.13
- «*Κατασκευή και στατική ανάλυση της ξερολιθιάς*» του Γ. Ασπρά, Τευχ.2